

วัตถุประสงค์ :

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่มีคุณภาพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ และนักวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการทั้งภายในและภายนอก
2. เป็นสื่อกลางในการนำเสนอความก้าวหน้าทางการวิจัยของนิสิต อาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการภายนอกได้สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานวิชาการ
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้มีความก้าวหน้า และนำไปสู่การเพิ่มพูนตำแหน่งทางวิชาการ

ขอบเขตของวารสาร

1. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มุ่งเน้นเป็นสื่อกลางในการสร้างองค์ความรู้และเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์/บริหารธุรกิจและการจัดการ/รัฐศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์/ นิติศาสตร์/ศึกษาศาสตร์/ศิลปศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อย่างเคร่งครัด
3. บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. การรับบทความของวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะเป็นบทความที่มุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ ๆ ช่วยขยายองค์ความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในวงวิชาการที่กว้าง และมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม
5. ทศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทศนะและความคิดเห็นของกองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เจ้าของ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.จิรศักดิ์ จิยะจันทน์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ตันเปาว์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	วงษ์วิฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี	รามัญ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักร์ระภีร์	วรวัฒน์ประปัญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์	พระงาม	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครดา	เกิดประทุม	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชญา	ฤแรง	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.อุดม	สมบูรณ์ผล	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ดร.รวงทอง	ธำพันธุ์	มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
ดร.นิพัทธ์พนธ์	สนิทเหลือ	สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ
ดร.รัชฎากร	วินิจกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝ่ายประสานงานและจัดการ ส่วนงานวิจัยและบริการวิชาการ

กำหนดออกเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน
- ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารที่ได้รับการจัดอันดับจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่ม 2 มีอายุเข้าสู่ปีที่ 7 แล้ว และฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ของปีนี้ หรือเป็นฉบับที่ 21 ได้จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และแลกเปลี่ยนแนวคิด ความรู้ ความก้าวหน้าใหม่ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยบทความทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณาจากกรรมการทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา

การศึกษาในปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ทิศทางที่สำคัญและท้าทายการพัฒนาการศึกษาเป็นเหตุให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจึงจำเป็นต้องเร่งปรับบทบาทของตนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งรวมความรู้และจินตนาการที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ และเน้นการวิจัยมุ่งเป้าให้เป็นศูนย์บ่มเพาะและผลิตบัณฑิตตามศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล (เน้นการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่) ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูงในการผลิตนวัตกรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการผลิตและบริการ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาสมรรถนะและฝึกทักษะของผู้เรียนรู้ด้วยการใช้สื่อการสอนแบบใหม่ ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้และการทำงาน หรือการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้เรียนรู้ไปพร้อมกัน ดังนั้น ในส่วนของอาจารย์ จึง “เน้นอาจารย์เพื่อการเรียนการสอนยุคใหม่” ที่ต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ออกแบบการสอนและการเรียนรู้ที่อำนวยความสะดวก (Facilitate) โดยเป็นผู้ฝึกให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Coaching) เป็นผู้สนับสนุนให้การเรียนรู้เกิดจากภายในตัวของผู้เรียนรู้ (Motivate & Inspire) และเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Mentor) งานวิจัยจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างองค์ความรู้ทั้ง บัณฑิต และ คณาจารย์ โดยการเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ สำหรับวารสารฉบับนี้ ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งได้รับการพิจารณาจากกรรมการทรงคุณวุฒิให้เผยแพร่ จำนวน 23 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกายความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนกรเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรม และการพัฒนาเยาวชน ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล จึงขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฯ ฉบับนี้ และยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา ตันเปาว์

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด Factors Affecting the Default Payment: A Case Study of Supreme Samsen Co., Ltd. ชนากานต์ ปานถนอม และสุมาลี รามัญญ์	1-12
ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน Followship From the Search Rescue Operation of Tham Luang Khun Nam – Nangnon National Park ชลธิ์ ดวงเสนา และศรัณย์ ธิติลักษณ์	13-22
ศึกษากฎหมายทำแท้งกับสิทธิสตรีตามกฎหมายไทย Study the Abortion Law and Women’s Right under Thai Law ชูเดช พันทวี	23-35
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อม กลุ่มม่อห้อมโบราณย้อนมือ บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง Development of Mo Hom Clothing Products of Traditional Handmade Mo Hom Group at BoHaeo Sub-District, Mueang District, Lampang Province ชญัญญาช แซ่ตั้ง,บุรินทร์ รุจจนพันธ์ และภัชชชาติ ทูรววัฒน์	36-46
การพัฒนากิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา The Development of Resource-Based Camp Activities, Following The King’s Philosophy to Enhance Sufficient-Living Characteristics of Prathomsuksa Students ดุขฎิ์ สงวนศักดิ์, กรณ์ยพล วิวรรณมงคล และศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย	47-56

สารบัญ

	หน้า
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม Factors Affecting Training Needs of Teachers Under the Secondary Education Service Area Office Nakon Pathom Province ทัตเทพ ทวีไทย และชุตานพร สอนภักดี	57-70
การจัดการในภารกิจพิเศษของซีลประจำการ จากกรณีปฏิบัติการค้นหา และกู้ภัยถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน The Management of Special Mission of Active Thai Navy Seals in Case of Rescuing Tham Luang-Khun Nam Nang Non ปิยะ มาตขาว และ รัตพงษ์ สอนสุภาพ	71-79
จับตามหาอำนาจรัสเซีย: ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เศรษฐกิจ การค้า ความมั่นคง และวัฒนธรรม Russia: Foreign Policy Strategic, Economic Trade Security and Culture พรชัย เทพปัญญา,พราวพิชชา เถลิงพล,กฤษฎา พรหมเวศ และการณณ์ลักษณ์ พหลโยธิน	80-93
การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร Motorcycle Taxi Management for The Risk of Accidents of The Department of Land Transport, Mueang District, Samut Sakhon Province พราวพิชชา เถลิงพล	94-106
การศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง A study of the problems of collecting land and buildings in Trang Province พิทักษ์พงษ์ ชัยคช	107-113
การตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในจังหวัดภูเก็ต The decision of using solar power in Phuket เมธาสิทธิ์ กาญจนะ	114-125

สารบัญ

	หน้า
ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อ ความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต ในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย The Factors of Human Resource Management and Human Resource Development that Affect the Competitive Advantages of the Automotive Industry of the Future in the Eastern Economic Corridor Project of Thailand วินัย รังสีนนท์ และวราเดช เพลิดพริ้ง	126-138
ผลการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา The Results of English Camp Activities Through Active Learning by Using Local Resources to Enhance English Communication Ability of Primary School Students ศรัณยูภา เมืองพูล,กรัณย์พล วิวรรณมงคล และพงษ์ศักดิ์ รักษาเพชร	139-150
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มี ส่วนได้เสียสาธารณะของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม Knowledge Understanding about Financial Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs) of Accountants in Small and Medium-Sized Entities สุนันทา พรเจริญโรจน์	151-164
รายงานของผู้สอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิก สหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี Audit Report Effecting to Invest of Member's Agricultural Cooperative, Udonthani Province สำเร้ง นนศิริ, นฤมล ชินวงศ์, ยุทธนา จันทร์ปิติ,อดุลย์ ทองแกม และภัทรจิตรา เพียรชนะ	165-174

สารบัญ

	หน้า
การศึกษาเรื่องอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปร คั่นกลางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานต่อการดำรงรักษาบุคลากรของ บริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง The Study of The Influence of Organizational Commitment and Job Satisfaction as Mediated Variables Between Working Environment and Employee Retention of The Automotive Industry at Rayong อนุสร ใจฉวะ, สุมาลี รามันฎ และธัญนันท์ บุญอยู่	175-187
แนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา กรณีศึกษา เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน Knowledge Management Guidelines of Volunteer Leadership Model: A Case Study of Umong Subdistrict Municipality Mueang Lamphun District, Lamphun Province อนัญพรรณ ไชยพิริยะกุล และชุลีรัตน์ เจริญพร	188-199
A Study of Effective Leadership in Kindergarten in Sichuan, China Bo Hou and Eksiri Niyomsilp	200-211
Influence of Individual Career Management on English Teachers' Job Satisfaction in Secondary Schools in Mianyang, China Ping Gou and Eksiri Niyomsilp	212-222
Service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction for golf tourism in Thailand Salakanan Panthasupkul	223-234
Building Corporate Social Networks Favorable to M&A - A Perspective of Structural Holes ZHIXING LIN	235-243

สารบัญ

บทความวิชาการ	หน้า
จริยธรรมทางการแพทย์ : กรณีศึกษาการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม Medical Ethics : A case study of telemedicine therapy ชวณ กิจหิรัญกุล และวิภาวัญย์ อรรถนพพรชัย	244-257
การประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกลเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ทางการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท Applications of telemedicine systems for the improvement of quality service in rural emergency medicine วิภาวัญย์ อรรถนพพรชัย และ ชวณ กิจหิรัญกุล	258-271

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผิดนัดชำระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด
Factors Affecting the Default Payment: A Case Study of
Supreme Samsen Co., Ltd.

¹ชนากานต์ ปานถนอม และ ²สุมาลี รามานัฐ

¹Chanakarn Pantanom and ²Sumalee Ramanust

¹นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

²อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

¹Graduate Student in Master of Business Administration,
Program in Business Administration, Southeast Asia University

²Lecturer, Master of Business Administration Program,
Graduate School, Southeast Asia University

¹Corresponding Author. Email:nakarnhamta@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการผิดนัดชำระหนี้ของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ปัจจัยการผิดนัดชำระหนี้ประกอบด้วยปัจจัยภายนอก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านนโยบายรัฐ และด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิด และปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านองค์กรและด้านการรับชำระหนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ลูกหนี้การค้าของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด จำนวน 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.829 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้สถิติการทดสอบที (One-way analysis of variance) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม (Multiple Comparison) โดยวิธี Least Significant Difference (LSD) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผิดนัดชำระหนี้ของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายด้าน ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านนโยบายรัฐ ด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิด และปัจจัยภายในที่มีผลกระทบ ได้แก่ ด้านองค์กรและด้านการรับชำระหนี้ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลจะมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ; การชำระเงิน,ปัจจัยภายนอก; ปัจจัยภายใน

Abstract

The objective of this research is to study the default factors of debt repayment of Supreme Samsen Co., Ltd., as a case study. The default payment factors consist of external factors, i.e., economy, government policy, and unexpected events, and internal factors, i.e., organization and debt collection. The sample group used in this research is 110-trade accounts receivable of of Supreme Samsen. Co., Ltd.

The research instruments were questionnaires selected by specific random sampling with an alpha coefficient of 0.829. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation values based on the hypothesis of t-test, One-Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD). As results when considering the overall parts and each side, it was found that the default factors of debt repayment of Supreme Samsen Co., Ltd., occurred from both external and internal ones. The external factors effecting the default payment are economic, government policies and unexpected events, whereas the internal factors effecting the default payment are organization and debt collection. Once classified by personal factors, there is no significant difference at the level of 0.05.

Keywords: Affecting factors; Default payment; External factors; Internal factors

บทนำ

เนื่องจากสภาพธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ มีศูนย์การค้าเปิดให้บริการใหม่ เช่น Gateway บางซื่อ The market place Dusit สถานประกอบการส่วนใหญ่ ต้องการเพิ่มลูกค้าให้เข้ามาเช่าพื้นที่ เพื่อให้ศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ มีลูกค้าเช่าพื้นที่เต็มพื้นที่ โดยไม่มีพื้นที่หรือห้องว่าง กรณีที่ลูกค้าค้างชำระค่าเช่าพื้นที่และบริการพื้นที่ ซึ่งทางศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ จะเรียกลูกค้าที่ค้างชำระว่า ลูกหนี้ ซึ่งในการจัดทำงบการเงินลูกหนี้จัดเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีความสำคัญ ต่อสภาพคล่องของ บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ธุรกิจของบริษัทมีลูกหนี้ระยะสั้นที่สามารถเรียกเก็บค่าเช่าและบริการได้ในรอบระยะเวลาของลูกหนี้ ลูกหนี้ค้างชำระนานซึ่งมักจะประสบปัญหาค้างชำระและเก็บเงินไม่ได้ จนทำให้เกิดการขอยึดคืนพื้นที่ ทำให้ธุรกิจต้องขาดสภาพคล่อง ส่วนของทางศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ ที่มีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และส่วนกลางอื่น ๆ

การชำระหนี้อย่างมีประสิทธิภาพตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนด เป็นการปฏิบัติในธุรกิจที่มีการตรวจสอบการทำงานของพนักงานว่ามีความรู้ความสามารถในการติดตามหนี้คงค้างอย่างมีประสิทธิภาพ (ธนิดา ตันตือภาภกุล, 2560) รวมทั้งในเรื่องของการนำโปรแกรมบัญชีของทาง บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด มาช่วยลดขั้นตอนในการติดตามหนี้และควบคุมลูกหนี้ ตลอดจนมีการประเมินจากการรายงานของการปฏิบัติงานมีการประเมิน และการจัดการลูกหนี้ค้างชำระธุรกิจเช่าพื้นที่และบริการพื้นที่ เป็นธุรกิจที่เรียกเก็บเป็นงวดเดือน สัปดาห์ วัน ซึ่งกรรมสิทธิ์ในการเช่าของลูกค้า จะต้องเป็นไปตามสัญญากำหนด (วิชญ์พล คุ่มกัน, 2562) ข้อตกลงระหว่าง ศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์กับลูกค้าผู้เช่าพื้นที่ จะต้องชำระค่าเช่าพื้นที่จะชำระค่าเช่าเป็นราย ตามระยะเวลาที่เช่ากับทางศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ เพื่อลดความเสี่ยงของลูกค้าที่ไม่ชำระตามกำหนดโดยทางศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์จะเรียกเก็บเงินประกันพื้นที่ โดยระหว่างสัญญาของผู้เช่าสามารถใช้พื้นที่ได้ตามที่ได้ตกลงตามสัญญา

ปัญหาหลักหนึ่งค้ำข้างชำระ ถ้าบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนึ่งค้ำข้างชำระจะทำให้ธุรกิจขาดสภาพคล่อง เนื่องจากผู้ประกอบการต้องสำรองเงินทุนเพิ่ม ดังนั้นธุรกิจการให้เช่าพื้นที่ควรมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อลดความเสี่ยงหนี้สูญ (รัชดาภรณ์ บุญวงศ์, 2561) ลูกหนี้ภายในศูนย์การค้าประสบปัญหาเรื่อง ฝุ่นPM2.5 องค์การอนามัยโลก หรือ World Health Organization (WHO) กำหนดให้ฝุ่น PM2.5 จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 ของสารก่อมะเร็ง ประกอบกับรายงานของธนาคารโลก (World Bank) ที่ระบุว่า ประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากมลพิษทางอากาศมากถึง 50,000 ราย ส่งผลไปถึงระบบเศรษฐกิจ รวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องสูญเสียเกี่ยวเนื่องกับค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศและยังส่งผลให้ศูนย์การค้ามีลูกค้าน้อยลงด้วยและปัญหาเรื่องโรคระบาด Covid-19 ส่งผลกระทบในการชำระของลูกค้าผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้รายได้ของลูกค้า และธุรกิจปรับลดลง หลายธุรกิจต้องปิดกิจการลง คนจำนวนไม่น้อยตกงาน ขาดรายได้ โดยกลุ่มคนที่เดือดร้อนที่สุดคือ คนที่มีหนี้เพราะมีรายได้ลดลง ในขณะที่ยังมีค่าเช่าที่ต้องผ่อนชำระทุกเดือนช่วงวิกฤติโควิด-19 ระบาด ทางเราได้ออกประกาศให้ทุกคนอยู่บ้านไม่ควรออกจากบ้าน ออกมาเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น ทำให้หลายธุรกิจต้องพักกิจการไปโดยปริยาย คนทำงาน พนักงาน ลูกจ้างก็ต้องหยุดงานไปแบบไม่ค่อยจะเต็มใจเท่าไร และด้วยสถานการณ์โรคระบาดทำให้ไม่ได้มีการเตรียมการวางแผนชีวิตมาก่อน โดยเฉพาะด้านการเงิน ทำให้ลูกค้าบางท่านต้องประสบปัญหาในการหมุนเงินไม่ทัน (ปิยะมาศ หน่ออนาค และอนุฉัตร ชำของ, 2558)

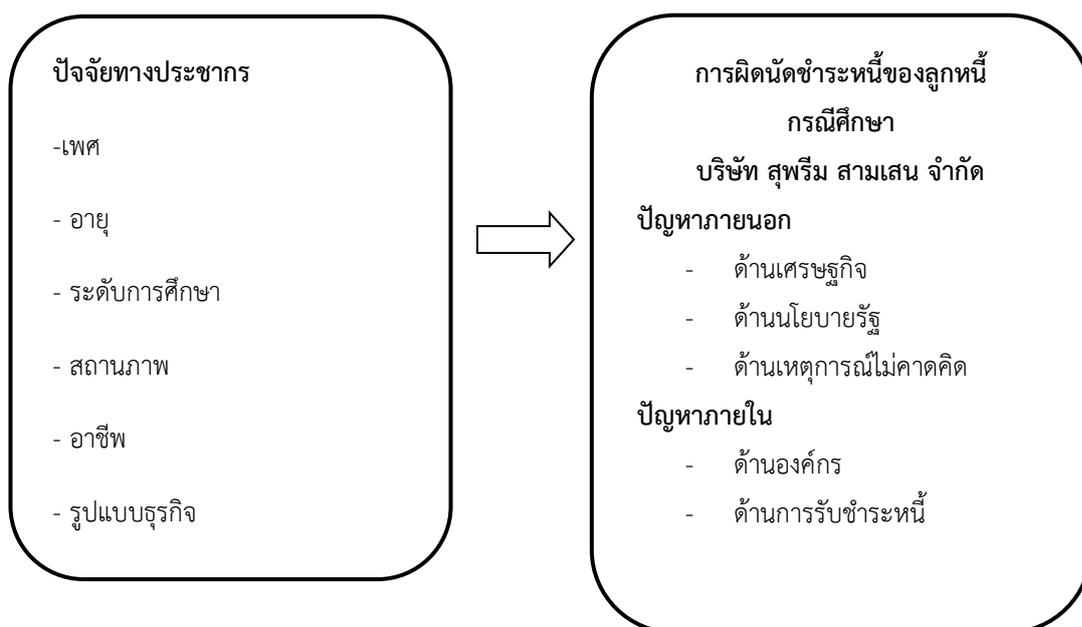
จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของธุรกิจเช่าพื้นที่และบริการพื้นที่ ให้บริการ ตลอดจนเกิดปัญหาทางด้านการบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระของลูกค้าที่เช่าพื้นที่และบริการพื้นที่ การติดตามหนี้เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางในการควบคุมและลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยทางประชากรที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมูลเหตุของการค้างชำระหนี้และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารลูกหนี้และการจัดเก็บหนี้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผัดนัดชำระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ผู้วิจัยได้ทำการสรุปและสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ในแต่ละฝ่ายงาน เป็นการเก็บข้อมูลเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ต (Web Based Questionnaire) โดยใช้ลูกค้าภายในศูนย์การค้าของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis)

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยทางประชากรที่มีผลกระทบต่อ การผัดนัดชำระหนี้ ประกอบด้วยปัญหาภายนอก ด้านเศรษฐกิจ ด้านนโยบายรัฐ ด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิดและปัญหาภายใน ด้านองค์กร ด้านการรับชำระหนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ลูกหนี้ของ บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ลูกหนี้การค้าของบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 151 ราย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณทางสถิติของ Yamane (1997) ในระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 5% เพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร จากข้อมูลดังกล่าว เมื่อแทนค่าสูตรทางสถิติทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ จำนวน 110 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ต (Web Based Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยจัดสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตน้ำตาลทรายหยาบ ทรายขาว ทรายดำ ทรายดำ ทรายดำ จำกัดซึ่งได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตน้ำตาลทรายหยาบ ทรายขาว ทรายดำ จำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ เพื่อประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
2. เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำในเดือน เมษายน พ.ศ.2563 ได้แบบสอบถามจำนวน 110 ฉบับ มีอัตราตอบกลับร้อยละ 100
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ตจำนวน 110 ฉบับ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เชิงสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตน้ำตาลทรายหยาบ ทรายขาว ทรายดำ จำกัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมานโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova) โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) เมื่อพบว่ามีความ

แตกต่างกัน จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ลักษณะทั่วไปของลูกหนี้ที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าของ บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ราย 59 คิดเป็นร้อยละ 53.6 ลูกหนี้มีอายุโดยส่วนใหญ่ประมาณ 31-40 ปี จำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.6 และ 41-50 ปี จำนวน 37 ราย มีสถานภาพสมรสโสด จำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.3 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 52 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.3 รูปแบบของธุรกิจกิจการเจ้าของคนเดียว จำนวน 59 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.6

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด

(n=110)

ลำดับ	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านเศรษฐกิจ	3.43	0.35	ปานกลาง
2	ด้านนโยบายภาครัฐ	4.93	0.35	มากที่สุด
3	ด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิด	2.95	0.22	ปานกลาง
4	ด้านองค์กร	3.80	0.64	มาก
5	ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน	1.08	0.33	น้อย
6	ด้านการรับชำระหนี้	2.56	0.50	ปานกลาง
รวม		3.12	0.20	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่าการผลิตชำระหนี้ลูกหนี้ ของลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีมคอมเพล็กซ์ โดยภาพรวมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ปัญหาด้านนโยบายรัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 รองมาคือ ปัญหาด้านองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 และปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.35 ปัญหาด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 ปัญหาด้านการรับชำระหนี้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ปัญหาด้านการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตน้ำตาลชาระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุพรีเมียม สามเสน จำกัด สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

การผลิตน้ำตาลชาระหนี้ของ บริษัท สุพรีเมียม สามเสน จำกัด พบว่า การผลิตน้ำตาลชาระหนี้ของลูกค้านี้ที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีเมียมคอมเพล็กซ์ โดยภาพรวมในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือปัญหาด้านนโยบายรัฐ รายได้จากการประกอบอาชีพหลักไม่เพียงพอ ค่าสาธารณูปโภคขึ้นราคาสูง ปัญหานอกเหตุการณ์ไม่คาดคิด ของลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีเมียมคอมเพล็กซ์ โดยภาพรวมในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ลูกค้าประสบกับสถานการณ์ไม่คาดฝัน เช่น อัคคีภัย โรคระบาด มลพิษสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัญหาด้านองค์กร ของลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีเมียมคอมเพล็กซ์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บริษัทไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ปัญหานอกเหตุการณ์ไม่คาดคิด ของลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีเมียมคอมเพล็กซ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ได้รับข้อมูลยอดค้างชำระจากบริษัทไม่ครบถ้วนปัญหานอกเหตุการณ์ไม่คาดคิด ของลูกค้าที่เข้าพื้นที่ภายในศูนย์การค้าสุพรีเมียมคอมเพล็กซ์ โดยภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บริษัทมีช่องทางการรับชำระเงินไม่หลากหลาย

มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตน้ำตาลชาระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีเมียม สามเสน จำกัด พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิณี เพ็งธรรม และศิวฤทธิ์ สุนทรเสถียร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อบริษัทประชาชนของธนาคารออมสินเขตชัยภูมิ กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของธนาคารอยู่ในระดับมาก สาเหตุมาจากสภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา และการเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาครัฐ และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และการให้บริการของธนาคาร และปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้กู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุมาจาก เงินงวดที่ผ่อนชำระสูง การก่อหนี้เพิ่มขึ้น และขาดการวางแผนทางการเงิน แนวทางการแก้ปัญหา คือ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ เป็นการแก้ไขปัญหาสำหรับลูกหนี้ที่มีการค้างชำระเพื่อให้ธนาคารได้รับการชำระหนี้สูงสุด และลูกหนี้ได้รับการแก้ไขหนี้้อย่างเหมาะสม มีสภาพคล่องทางการเงินที่ดีขึ้น และมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์พิชชา กองคนขวา (2561) มูลเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ: กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดพะเยา ได้กล่าวว่า ปัญหาหลักของการผลิตน้ำตาลชาระหนี้ของเกษตรกรมาจากเกษตรกรในจังหวัดพะเยามีการกู้ยืมเงินมากกว่า 1 สัญญา จึงเป็นสาเหตุทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง และเกษตรกรยังมีจำนวนค่าใช้จ่ายที่มากกว่าจำนวนหนี้ที่ต้องชำระ จึงทำให้บางครั้งต้องทำการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาชำระหนี้เพิ่ม มากกว่าไปนั้นเกษตรกรยังมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ วิธีการคำนวณจำนวนดอกเบี้ย และกฎหมายเกี่ยวกับหนี้ จึงเป็นเหตุของการค้างชำระหนี้

ด้วย โดยพบว่าความรู้ทางการเงินมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระ และลักษณะนิสัยในการชำระหนี้ของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกร อิมสุข (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผิดนัดชำระหนี้ของลูกหนี้สินเชื่อสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) กล่าวว่า รายได้ของลูกหนี้ ต่อเดือน และรายจ่ายของลูกหนี้ต่อเดือนมีผลกระทบต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ โดยรายได้ของลูกหนี้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก คือ เมื่อมีรายได้ต่ำจะมีโอกาสที่ลูกหนี้สินเชื่อจะเกิดการผิดนัดชำระหนี้สูง และรายจ่ายของลูกหนี้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางลบ คือ การที่มีรายจ่ายต่อเดือนสูงจะทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้สูงนั้นย่อมไม่เป็นจริงเสมอไป ส่วนตัวแปรอายุ อาชีพ สถานภาพ จำนวนบุคคลที่อยู่ในอุปการะวงเงินกู้ สัดส่วนเงินผ่อนชำระต่อรายได้ ระยะเวลาในการชำระคืนเงินต้น การแบ่งงวด การชำระ และวัตถุประสงค์การใช้สินเชื่อไม่มีผลกระทบต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดนัดชำระหนี้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา เชียงส่ง และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารลูกหนี้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธุรกิจเช่าซื้อในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารลูกหนี้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธุรกิจเช่าซื้อในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ด้านการวิเคราะห์ลูกหนี้และการปรับโครงสร้างหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการลูกหนี้ อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านงบประมาณในการติดตามหนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริหารจัดการลูกหนี้ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินา อายุเคน และวิโรจน์ เจชาลักษณ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินตามมาตรฐานการให้สินเชื่อและการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สาขานครปฐม กล่าวว่า ในกรณีที่ลูกค้าไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือไม่ให้ความร่วมมือในการชำระหนี้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด สาขาจะโอนลูกค้าให้ฝ่ายพัฒนาคุณภาพหนี้และกฎหมายดูแลปรับปรุงโครงสร้างหนี้โดยคำนึงถึงหลักศาสนาและแนวทางการปฏิบัติของธนาคาร โดยคำนึงถึงความสามารถของลูกค้า เพื่อให้ธนาคารมีโอกาสรับชำระหนี้คืนสูงสุด ซึ่งเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจการของธนาคารและลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการป้องกันและลดปริมาณหนี้ด้อยคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาริษา โพชนุกูล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด จังหวัดสงขลา ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด จังหวัดสงขลา โดยรวมพบว่าปัจจัยภายนอกอันได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ การเกิดภัยธรรมชาติ และนโยบายของรัฐ ส่งผลกระทบต่อการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกรในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่เกิดจากธนาคารส่งผลกระทบต่อในระดับปานกลาง และปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกหนี้อันได้แก่การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ลูกหนี้เจตนาไม่ชำระหนี้

การนำเงินไปชำระหนี้อื่น ๆ ก่อน และลูกหนี้ไม่ทราบเงื่อนไขการชำระหนี้ ส่งผลกระทบในระดับน้อย ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการผิดชำระหนี้บัตรสินเชื่อเกษตรกรโดยจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน รายจ่ายครัวเรือนต่อเดือน และจำนวนหนี้สินรวมครัวเรือนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา วังเฮงยะฤทธิ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินประสิทธิผลการควบคุมภายในด้านการบริหารลูกหนี้ บริษัท AAA จำกัด (มหาชน) ได้กล่าวว่าการประเมินประสิทธิผลการควบคุมภายในด้านการบริหารลูกหนี้บริษัท AAA จำกัด (มหาชน) ระบบการควบคุมภายในและการปฏิบัติตามระบบการควบคุมโดยรวมอยู่ในระดับมีประสิทธิผลมาก อย่างไรก็ตามก็ยังมีจุดอ่อนในเรื่องการกำหนดให้บุคลากรมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมภายในด้านการบริหารลูกหนี้โดยผู้บริหารควร จัดให้มีการสื่อสารชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบการควบคุมภายในของแต่ละตำแหน่งงานและในด้าน การระบุและประเมินความเสี่ยง หรือการประเมินโอกาสที่จะเกิดการทุจริตจากการบริหารลูกหนี้ของบริษัทฯ คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงควรมีการสื่อสารให้พนักงานทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง และได้รับทราบถึงนโยบายการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนได้เรียนรู้วิธีการบริหารความเสี่ยงอย่างครอบคลุม โดยการจัดประชุมและฝึกอบรมในเรื่องการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนสื่อสารให้พนักงานได้รับทราบและนำไปปฏิบัติร่วมกันในด้านการควบคุมผ่านทางนโยบาย และขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการบริหารลูกหนี้ที่ผู้บริหารควรมีการสื่อสารให้พนักงานทุกคนตระหนักถึงการปฏิบัติงานตามนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง โดยชี้แจงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามนโยบาย และมีการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดให้มีการประเมินการทำงานของตนเอง เปรียบเทียบกับนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในด้านการสื่อสารกับหน่วยงานภายนอกองค์กรนั้น บริษัทควรมีการจัดตั้งสายด่วนในการรับแจ้งเหตุเพื่อให้บุคคลภายนอก เช่น ลูกค้า หรือผู้ขาย สามารถแจ้งเบาะแสการทุจริตที่เกิดขึ้นและจะต้องมีการปกปิดข้อมูลของผู้แจ้งเบาะแส เพื่อความปลอดภัย รวมถึงการติดตามประเมินผลที่มีจุดอ่อนในเรื่องการสื่อสารข้อบกพร่องของการควบคุมภายในที่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานนั้นยังมีการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการประชุมหารือกันระหว่างผู้ตรวจสอบภายใน และพนักงานปฏิบัติการทางด้านการบริหาร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า งานศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลการผิดชำระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ผลการศึกษาจะใกล้เคียงกัน คือ การใช้ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รูปแบบธุรกิจ การวิจัยส่วนมากใช้การวิเคราะห์ลูกหนี้ ผู้ศึกษาจึงสังเกตเห็นว่า ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลการผิดชำระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด นั้น ควรศึกษาให้เห็นถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลกระทบต่อผลการผิดชำระหนี้ว่าปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อผลการผิดชำระหนี้มากที่สุดด้วยวิธีการใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ

ลูกหนี้ภายในศูนย์การค้าบริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ที่เฉพาะเจาะจงอาจจะทำให้สมมติฐานจากงานวิจัยที่เคยได้ศึกษามาที่อาจแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) การพิจารณาให้ผู้เช่าพื้นที่รายใหม่ พิจารณาตามหลัก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมูลเหตุของการค้างชำระหนี้ อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะปัจจัยที่มีระดับความสำคัญในการก่อให้เกิดการผลิตชำระหนี้สูง ซึ่งได้แก่ รายได้ต่อเดือนของผู้เช่า เนื่องจากรายได้ต่อเดือนของผู้เช่าจะบอกถึงความสามารถในการชำระหนี้ได้ เช่นกัน ดังนั้น การที่ผู้เช่ามีรายได้สม่ำเสมอ และมีรายได้สูงมากเท่าใด ความสามารถในการชำระหนี้ย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย โอกาสที่ลูกหนี้รายนั้นจะผลิตชำระหนี้ย่อมมีน้อยลง

2) รายจ่ายต่อเดือนของผู้เช่า เป็นหลักเกณฑ์อีกประการหนึ่ง การพิจารณาให้ผู้เช่า นั้น จะพิจารณาคุณสมบัติด้านรายได้และด้านรายจ่ายของผู้เช่า รายจ่ายของผู้เช่าพิจารณาจากรายจ่ายในการดำรงชีวิตทั้งหมดของผู้เช่า เจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ควรให้ความสำคัญกับผู้เช่าด้วย เนื่องจากเป็นภาระรายจ่ายของผู้เช่าที่สำคัญ นอกจากนี้ควรตรวจสอบข้อมูลภาระหนี้สินอื่นๆของผู้เช่าด้วย เนื่องจากจะมีผลต่อรายจ่ายต่อเดือนของผู้เช่า ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการชำระหนี้เช่นกัน

3) จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือ Covid-19 เป็นปัญหาเริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการระบาดครั้งใหญ่รอบที่ 3 มีผลกระทบรุนแรงและหนักมากขึ้นต่อประชาชน ลูกหนี้ และภาคธุรกิจให้ยิ่งอ่อนแอลง บางส่วนถูกลดเงินเดือน ถูกเลิกจ้าง หรือปิดกิจการชั่วคราว ดังนั้นการพิจารณาลูกหนี้รายใหม่ที่ผ่อนปรนมากขึ้นและการช่วยเหลือลูกค้าที่มีอยู่เดิม ในเวลานี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ในการเข้าไป “เยียวยา” เพื่อลดผลกระทบต่อลูกหนี้และภาคธุรกิจ เพื่อช่วยเหลือความเดือนร้อน ให้เบาบางลง โดยเฉพาะ “ลูกหนี้” แม้จะไม่มีรายได้ รายได้ลดและภาระนี้ก็ยังเดินปกติ ดังนั้นกลไกสำคัญมากขณะนี้คือ เจ้าของกิจการช่วยเหลือลูกหนี้ทุกช่องทาง จะสามารถช่วยลูกหนี้ ในการลดภาระเหล่านี้ลงเพื่อให้ลูกหนี้ผ่านพ้นวิกฤติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษากลุ่มประชากรปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้ กรณีศึกษา บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัด เท่านั้น ในกลุ่มลูกค้าของศูนย์การค้าเท่านั้น ซึ่งในอนาคต บริษัท สุพรีม สามเสน จำกัดอาจจะมีการขยายกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยจึงว่าเห็นควรนำมาศึกษาวิจัยต่อได้อีกด้วย

2) ในการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตนัดชำระหนี้ กรณีศึกษาบริษัท สุปรีม สามเสน จำกัดเท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาปัจจัยด้านความสามารถในการชำระหนี้ที่ส่งผลกระทบต่อผลิตนัดชำระหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับการพิจารณาถูกหนี้การค้ำมากขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กานต์พิชชา กองคนขวา. (2561). มูลเหตุการค้างชำระหนี้ในระบบ: กรณีศึกษาเกษตรกรในจังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(1), 1-21.
- ธนิดา ตันตืออาภากุล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตนัดชำระหนี้สินเชื่ออุปโภคบริโภคของธนาคารพาณิชย์ และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ แต่มีใช้สถาบันการเงินในประเทศไทย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ปิยะมาศ หน่อนาค และอนุฉัตร ช่างอง. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหนี้ค้างชำระสินเชื่อสวัสดิการข้าราชการตำรวจของธนาคารออมสินเขตเชียงราย. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*.
- ปรารธนา เชียงส่ง, กัสมา กาซ็อน และวัฒนา ยืนยง. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารลูกหนี้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของธุรกิจเข้าซื้อในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 11(3), 353-359.
- รัชดาภรณ์ บุญวงศ์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกระบี่ จำกัดจังหวัดระนอง. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- วนิดา วังเฮงยะฤทธิ์. (2557). การประเมินประสิทธิผลการควบคุมภายในด้านการบริหารลูกหนี้ บริษัท AAA จำกัด (มหาชน). *การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*.
- วิษณุพล คุ่มกัน และกุลบุตร โกเมนกุล. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตนัดชำระหนี้กรณีศึกษาในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสุนารีสายสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์*, 13(1), 105-125.
- วีณา อายุเคน และวิโรจน์ เจชาลักษณ์. (2560). การดำเนินตามมาตรฐานการให้สินเชื่อและการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สาขานครปฐม. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 952-975.
- ศุภภร อิมสุข. (2561). การศึกษามูลเหตุของการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้าธนาคารในจังหวัดพะเยา. *การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.

สาวินี เฟื่องธรรม และศิวฤทธิ สุนทรเสถณี. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระสินเชื่อธนาคาร
ประชาชนของธนาคารออมสินเขตชัยภูมิ. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย.

อาริษา โพนกุล. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตชำระหนี้บัตรเครดิตชื่อเกษตรกร ธ.ก.ส. สาขาระโนด
จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Yamane, T. (1997). *Taro Statistic. An Introductory Analysis*. New York: Harper & row.

ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน
Followship From the Search Rescue Operation of Tham Luang Khun
Nam – Nangnon National Park

¹ชลธี ดวงเสนา และ²ศรัณย์ ธิติลักษณ์

¹Chonlatee Duangseena and²Saran Thitiluck

^{1,2} วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

^{1,2}College of Social Innovation, Rangsit University

¹Corresponding Author. E-mail: chonseal31@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วมในการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ซึ่งการศึกษาวัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารข้อมูลพื้นฐาน เอกสารการรายงานการปฏิบัติการ ข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์ และการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยข้าราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า จำนวน 24 คน ทำการวิเคราะห์ โดยอาศัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการวิเคราะห์ อ่านผล ตีความ และหาข้อสรุปเปิดเผยแทนข้อเท็จจริง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จำแนกกลุ่มผู้เข้าร่วมปฏิบัติการตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแนวคิดของ Kelly ออกเป็นกลุ่มดังนี้ คือ (1) กลุ่มข้าราชการ มีคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) (2) กลุ่มบริษัทเอกชนมีคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) (3) กลุ่มอาสาสมัครที่เข้าร่วม มีคุณลักษณะภาวะผู้ตาม 2 รูปแบบ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor) และ (4) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง มีคุณลักษณะภาวะผู้ตามใน 2 รูปแบบ คือคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) ซึ่งสรุปได้ว่า ในกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน พบคุณลักษณะภาวะผู้ตามแนวคิดของ Kelly รวม 3 รูปแบบ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor)

คำสำคัญ: ผู้ตาม; ปฏิบัติการกู้ภัย; ผู้รอดชีวิตในทางปฏิบัติ

Abstract

The purposes of this research were to study the followship of government agencies, private sectors, volunteers, and people nearby who joined the search rescue operation 13 "Wild Boar" football team at Tham Luang-Khun Nam Nangnon. This research used qualitative research technique, studied fundamental document, operation report, media news, others publication, and from depth interview of 24 informants from government officers, private sectors, volunteers, and people nearby who joined the

search rescue operation 13 "Wild Boar" football team at Thamluang-Khunnam Nangnon. The collected data were analyzed using the content analysis. The data analysis has brought to light the facts specified below. The results found that followship of this case can divide the group of participants following Kelly's concept to be (1) Government officers group has characteristic as Effective followship (2) private sectors group has characteristic as Conformist followship (3) volunteers group has 2 characteristics as Effective followship and Pragmatic Survivor and (4) people nearby who joined the search rescue operation group has 2 characteristics as Effective followship and Conformist followship. In conclusion, the search rescue operation at Thamluang-Khunnam Nangnon indicated that there are 3 types of followship following Kelly's concept: Effective followship, Conformist followship, Pragmatic Survivor.

Keywords: followship; Rescue Operation; pragmatic survivor

บทนำ

จากปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจและติดตามอย่างต่อเนื่อง สื่อต่าง ๆ ภายในและต่างประเทศรวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ มีการรายงานตลอดทั้งเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเสร็จสิ้นภารกิจ และสามารถช่วยเหลือเยาวชนทั้ง 13 คนได้อย่างปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมปฏิบัติการในภารกิจครั้งนี้ ต่างได้รับการเชิดชูยกย่องให้เกียรติ และรางวัลในความเสียสละช่วยเหลือการปฏิบัติการครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามจากกรณีดังกล่าวในมุมมองทั่วไปของคนส่วนใหญ่ มักจะให้ความสนใจในส่วนของบทบาทและภาวะของความเป็นผู้นำของหน่วยงานหรือกลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนได้จากการให้ความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้นำ และสะท้อนให้เห็นได้จากการที่ผู้นำหน่วยต่าง ๆ จะได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งต่างกับผู้ที่ปฏิบัติตามหรือผู้ตามที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในประเด็นนี้เองกลับทำให้ผู้วิจัยสนใจข้อความในบทความหนึ่งที่กล่าวว่า “บุคคลใดที่ไม่สามารถเป็นผู้ตามที่ดีได้ ก็ยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีเช่นกัน” (สามารถ อัยกร และคณะ, 2560) ซึ่งข้อความดังกล่าวได้อธิบายถึงความสำคัญของบุคคลที่เป็นผู้ตามที่ดีจะสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นผู้ตามที่ดีได้ในอนาคต และเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปก็จะพบว่า ปัจจุบันองค์การทุกรูปแบบนั้นจะมีสัดส่วนจำนวนของผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติมากกว่าผู้นำ เนื่องจากตำแหน่งของผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปฏิบัติงาน เปรียบเสมือนพีระมิดที่ด้านบนแหลมแต่ฐานล่างกว้าง ประกอบกับที่ผู้วิจัยสืบค้นผลงานการศึกษาเชิงวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารองค์การหรือการพัฒนาองค์การ กลับพบว่า มีนักวิชาการเพียงส่วนน้อยที่สนใจศึกษาประเด็นเกี่ยวกับผู้ตามเมื่อเทียบกับการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำ เพราะส่วนใหญ่จะมีความเชื่อทางการบริหารที่เห็นพ้องกันว่า ผู้นำที่เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ แต่ในความเป็นจริงผู้วิจัยเองกลับมองว่าทั้งผู้นำและผู้ตามล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การหรือภารกิจต่าง ๆ ไม่ต่างกัน เพราะหากผู้ตามซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์การหรือภารกิจนั้นไร้ขีดความสามารถและไม่แสดงบทบาทที่เหมาะสม

ก็เป็นการยากที่จะนำวิสัยทัศน์ นโยบายหรือแผนการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้นำที่เป็นผู้บริหารไปปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่องค์การตั้งไว้ได้ แม้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารจะความสามารถสูงขนาดไหนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ (Bass, 1981) ที่อธิบายว่า ความสำเร็จขององค์การต้องอาศัยความรู้ความสามารถของบุคลากรทั้ง 2 กลุ่มคือ ผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ขององค์การนั้น ทั้งผู้นำและผู้ตามต้องปฏิบัติภารกิจเคียงข้างกันเสมอ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้นำจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ตามร่วมด้วยในตัวผู้นำเองย่อมมีภาวะการเป็นผู้ตามในแต่ละบทบาทนั้นเสมอ ซึ่งการจะเป็นผู้นำหรือผู้บริหารได้ดีต้องเข้าใจบทบาทสถานะความเป็นผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติอย่างลึกซึ้งด้วย ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาภาวะผู้ตาม ความสำคัญของภาวะผู้ตาม รูปแบบคุณลักษณะของภาวะผู้ตาม บทบาทของผู้ตาม ในคุณลักษณะภาวะผู้ตาม จากผู้ร่วมปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยยึดเอาแนวความคิดตามทฤษฎีของคุณลักษณะภาวะผู้ตามของ Kelly (1992) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา และจำแนกคุณลักษณะผู้ตามของกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการในครั้งนี้ ซึ่งการศึกษาในมุมมองของผู้ตามจะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ตาม ว่าผู้ตามในลักษณะใดที่จะสามารถทำให้ภารกิจสำเร็จลุล่วง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจในประเด็นการบริหารจัดการของผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสนใจศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ซึ่งมุ่งที่จะศึกษาภาวะผู้ตามจากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยฯ ใน 4 กลุ่ม คือ ข้าราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน โดยใช้ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้ตามของ Kelly (1992) เป็นกรอบในการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key information) ทั้ง 4 กลุ่ม และทำการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาว่ากลุ่มใดมีคุณลักษณะตามทฤษฎีของ Kelly กล่าวไว้ โดยได้จำแนกใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านแนวคิด ประกอบด้วย มีความอิสระและมีความคิดสร้างสรรค์ (independent, critical thinking) กับไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) และมิติที่ 2 ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) กับความเฉื่อยชา (passive behavior) ซึ่งจากทั้ง 2 มิติของภาวะผู้ตามนั้น สามารถทำการจำแนกภาวะผู้ตาม ได้ 5 คุณลักษณะ ได้แก่

1) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบห่างเหิน (Alienated followship) เป็นผู้ตามที่ชอบความอิสระ และมีความคิดสร้างสรรค์สูง แต่มีการแสดงออกแบบเฉื่อยชา ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบห่างเหินส่วนมากมักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาก่อน แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งกับผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้ภาวะผู้ตามแบบนี้จึงแสดงพฤติกรรมเฉื่อยเมย ไม่กระตือรือร้น ทราบปัญหาขององค์กรวิธีแก้แต่ไม่ช่วย

2) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตาม (Conformist followship) มีการแสดงออกแบบกระตือรือร้นแต่ขาดความคิดสร้างสรรค์ เรียกผู้ตามแบบนี้ว่า ผู้ตามแบบ “ใช่ครับ” (Yes people) คือ เห็นด้วยกับผู้นำตลอด ซึ่งภาวะผู้ตามแบบปรับตามจะปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และไม่ขัดแย้งกับใคร

3) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเฉื่อยชา (Passive followship) มีการแสดงออกแบบที่ขาดทั้งความอิสระ และความคิดสร้างสรรค์ เรียกผู้ตามแบบนี้ว่า ผู้ตามแบบ “แกะ” (sheep) เพราะไม่มีความรับผิดชอบในงานทำงานเท่าที่ได้รับมอบหมายแล้วหยุด หากจะทำต่อต้องมีการออกคำสั่งใหม่ และต้องคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด งานถึงจะสำเร็จได้

4) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) ภาวะผู้ตามแบบนี้เป็นสิ่งปรารถนาขององค์กรทุกรูปแบบ บุคลากรที่มีภาวะผู้ตามแบบนี้จะเป็นผู้ที่มีทั้งความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้นและความอิสระ มีความเต็มใจและใส่ใจต่อการปฏิบัติงานสูง มีความสามารถในการบริหารจัดการงานได้ด้วยตนเอง (self-management) ซึ่งผู้ตามลักษณะนี้ต่อไปจะพัฒนาเป็นผู้นำที่ดีในอนาคตได้

5) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor) มีการแสดงออกตามคุณลักษณะของภาวะผู้ตามทั้ง 4 แบบ แต่จะเลือกแสดงออกแบบใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขณะนั้นว่าแบบใดจะเอื้อประโยชน์แก่ตนได้มากที่สุดและมีความเสี่ยงน้อยที่สุด บุคลากรที่มีภาวะผู้ตามแบบนี้จะทำงานแบบเอาตัวรอดทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองอยู่รอดในองค์กร และจะต้องอยู่ได้ในทุกสถานการณ์ที่เป็นอยู่

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้คุณลักษณะที่ 5 คุณลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีของเคลลี (Kelly) มาเป็นกรอบในการศึกษาค้นคว้า และจำแนกคุณลักษณะของผู้ตามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทในการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่าที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็คือ ตัวผู้ศึกษาเอง โดยรวบรวมจากเอกสารข้อมูลพื้นฐาน สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสารการรายงานการปฏิบัติการ และเอกสารการถอดบทเรียนจากถ้ำหลวง รวมทั้งบทความทางวิชาการต่าง ๆ และใช้กระบวนการดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) ซึ่งเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยตรง ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแบบตัวต่อตัว (face to face interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 24 คน ประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการ จำนวน 6 คน กลุ่มบริษัทเอกชน จำนวน 6 คน กลุ่มอาสาสมัคร

จำนวน 6 คน และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหา และกู้ภัยช่วยเหลือช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า ในลักษณะผู้ปฏิบัติช่วยเหลือในการกิจดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับทฤษฎี ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวจะนำมาใช้ในการสร้างความหมายของนิยามคุณลักษณะเฉพาะของผู้ตามในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และนำไปใช้เป็นผลสรุปของการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีของแคลลี (Kelly) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 2 ชุด ประกอบกันคือ ชุดข้อมูลแรก ได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผ่านเทคนิคการถอดความบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งในประเด็นหลักและประเด็นรอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้บันทึกมาทำการถอดรหัสคำ ความหมาย ตลอดจนการตีความหมายแฝงและความหมายโดยนัย เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นคำตอบของการศึกษา สำหรับชุดข้อมูลที่สอง ได้มาจากการสืบค้นการศึกษาด้านเอกสาร ซึ่งนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสอบถามความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องของคำตอบที่ได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ จากนั้นนำเอาข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลรวมกัน เพื่อตอบคำถามการวิจัยและนำไปสรุปเป็นหมวดหมู่ตามคุณลักษณะผู้ตามตามแนวคิดของแคลลี (Kelly) ซึ่งใช้เป็นกรอบคิดหลักของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน โดยผู้วิจัยมีข้อสรุปผลการศึกษา นำเสนอได้ดังนี้

1. ภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการที่ร่วมปฏิบัติการในภารกิจนี้ มีการแสดงออกถึงการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความอิสระ และมีการเสนอความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำมาใช้ปฏิบัติจริง เพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วง ซึ่งสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การทำงานกับฝรั่งเราจะโอเคอย่างเดียวไม่ได้ ต้องขัดเขาด้วยเหมือนการทดสอบอุปกรณ์ดำน้ำ full face mask ทดสอบอุปกรณ์แค่ชุดเดียวแล้วมันก็บอก ว่า Already ซึ่งมีอุปกรณ์ตั้ง 6 ชุดในความเป็นจริงเราต้องทดสอบทุกชุด จะมาทดสอบชุดเดียวแล้วบอกว่าพร้อมไม่ได้” และ “ในช่วงเหตุการณ์จะมีหน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณีน้ำบาดาล และนักวิชาการก็คุยกันถึงสภาพน้ำในถ้ำเป็นน้ำที่ไม่มีทางออก จึงเสนอแนวคิดร่วมกันว่าจะสูบน้ำจากข้างนอก ซึ่งมีความเชื่อว่าน้ำที่อยู่ในขุนน้ำเป็นน้ำที่ไหลซึมมาจากภายในถ้ำและส่วนหนึ่งน่าจะซึมลงใต้ดิน การสูบน้ำเพื่อพร่องน้ำบริเวณขุนน้ำ และเจาะบาดาลเพื่อสูบน้ำใต้ดินที่ซึมลงไปแรงการลดระดับของน้ำภายในถ้ำน่าจะช่วยให้การทดลองทางเลือกรี้ ก็ถือว่าโอเค ระดับน้ำในถ้ำก็ลดเขาเลยสูบน้ำไปเรื่อย ๆ” ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ ตามแนวคิดที่ Kelly จำแนกไว้ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followership)

2. ภาวะผู้ตามของบริษัทเอกชนที่ร่วมปฏิบัติการในภารกิจนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เช่น บริษัท เซฟรอนประเทศไทย จำกัด สนับสนุนขวดอากาศ ท่อน้ำที่ใช้ใน

ภารกิจเบื้องทางไหลของน้ำ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG) สนับสนุนผ้าใบซีเมนต์ เพื่อปิดช่องทางน้ำซึมไหลเข้าภายในถ้ำ “ช่วงแรกมีการใช้ท่อ PVC สีฟ้าของอุทยานมาต่อกันเพื่อเบี่ยงทางน้ำไหลแต่มันไม่พอ หลังจากนั้นเหมือนได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท เซฟรอน (ประเทศไทย) จำกัด ที่สนับสนุนท่อสีดำยาว 100 เมตร 10 เส้นมาช่วยอีกที” โดย บริษัท โตโยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด สาขาอำเภอแม่สาย สนับสนุนรถยนต์ช่วยขนอุปกรณ์ช่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา “ที่แรกเราใช้รถขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีคันเดียวแต่งงานในช่วงวันนั้นมีมาก รถไม่พอเพราะจะต้องขนเสบียง ขนอาหาร ทางบริษัทโตโยต้า สาขาอำเภอแม่สายเลยให้รถยนต์มาช่วยเสริม ช่วยขนอุปกรณ์ ซึ่งทำให้ทำงานต่าง ๆ ได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น” อีกทั้งบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย จำกัด สนับสนุนน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำและปั่นไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีบริษัทเอกชนอีกหลายบริษัทที่ไม่ได้กล่าวถึง ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนในภารกิจช่วยเหลือและกู้ภัยในครั้งนี้ “ที่แรกเราใช้งบประมาณต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะถูกตั้งเป็นศูนย์สนับสนุน ซึ่งถ้าข้างในพื้นที่ต้องการอะไรก็จะประสานมาที่เรา ต้องยอมรับบริษัทเอกชนและประชาชนในจังหวัดเชียงรายมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือกันมากมีการบริจาคสิ่งของ บริษัท เซลล์ ให้น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องสูบน้ำ เครื่องปั่นไฟฟ้า อุปกรณ์และความต้องการอะไร เมื่อเราประกาศออกไปก็จะมีบริษัทหรือคนเอามาให้ตามที่ต้องการ” ซึ่งบริษัทเอกชนเหล่านี้ไม่มีมิติที่มีพฤติกรรมประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) แต่ไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) เป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างกระตือรือร้นโดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งข้อมูลจากสื่อและเอกสารถอดบทเรียนภารกิจกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน รวมทั้งบทสัมภาษณ์ที่มีการกล่าวถึงและสรุปได้ว่า บริษัทเอกชนที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน แต่ไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างกระตือรือร้นโดยไม่มีข้อขัดแย้ง เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตาม (Conformist follow ship)

3. ภาวะผู้ตามของอาสาสมัครที่ร่วมปฏิบัติการในภารกิจนี้ มีมากมายหลายกลุ่ม หลายมูลนิธิ ซึ่งมีความรู้ความสามารถหลากหลายแตกต่างกันไป มีทั้งปฏิบัติการภายในถ้ำและการค้นหาปล่องโพรงต่าง ๆ บริเวณภูเขา บางชุดมีบทบาทสำคัญในช่วงแรกหลังจากนั้นก็เตรียมพร้อมรอการเรียกเพื่อสนับสนุน บ้างก็ปฏิบัติงานทุกอย่างสำเร็จภารกิจ ซึ่งจำแนกจากมิติที่มีพฤติกรรมประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) และมีมิติด้านแนวคิดประกอบด้วย มีความอิสระและมีความคิดสร้างสรรค์ (independent, critical thinking) กับไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) สรุปได้ว่าอาสาสมัครที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน กลุ่มแรกที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และมีความอิสระมีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective follow ship) สะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์คือ “ในช่วงแรกเราก็มีชาวบ้านและอาสาสมัครกู้ภัยจากอำเภอแม่สายนี้แหละ มาค้นหาช่วยกันทั้งภายในถ้ำและนอกถ้ำช่วงแรก ๆ เราก็ไม่มั่นใจว่าเด็กจะอยู่ในถ้ำจริงหรือเปล่า ซึ่งตอนนั้นหน่วยซีลและผู้ว่ายังไม่ได้มา

มีประชาชนชาวบ้านคนที่เคยหาของป่าคนที่เคยเข้าไปในถ้ำช่วยคิดช่วยทำ” และคำสัมภาษณ์จากทีมอาสาสมัครที่นำกู้ภัยที่ว่า “เราอยากไปมากเลยเราเตรียมพร้อมอยู่แล้วคือตอนที่เรายังไม่ได้ไปเพราะหน่วยซีลเป็นภารกิจปิด จนที่เขาประสานมาว่าขอรับการสนับสนุนทั้งนี้ทั้งน้ำเราถึงได้ไปร่วมภารกิจ” อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจากอาสาสมัครที่เข้าร่วมในปฏิบัติการช่วยเหลือและกู้ภัยในครั้งนี้ มีมากมายหลากหลายกลุ่ม หลายมูลนิธิ และมีความแตกต่างกัน ทั้งต่างคนต่างแนวคิดรวมถึงนิสัยใจคอที่หลากหลาย โดยยังมีบางกลุ่มอาสาสมัครที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ด้วยการใช้อ้างอิงเสียงและความนับถือในฐานะอาสาสมัครใช้เป็นเป้าหมายแอบแฝงในปฏิบัติการ โดยไม่ได้มีความข้องเกี่ยวกับการช่วยเหลือโดยตรง แต่ใช้สถานการณ์และโอกาสเพื่อผลประโยชน์ตนเองและกลุ่ม โดยกลุ่มอาสาสมัครนี้จะมีความกระตือรือร้น และพร้อมเป็นผู้ตามแบบฟังคำสั่ง ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมจะนำแบบมีประสิทธิภาพ หรือไม่ทำอะไรเลย ซึ่งสามารถเลือกทำการตามสถานการณ์เพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก สะท้อนได้จาก คำสัมภาษณ์ “กู้ภัยมากันเยอะ ตั้งศูนย์กันเองบ้าง เปิดรับบริจาคของตัวเอง แล้วมาอ้างองค์การบริษัทยักษ์ใหญ่ ทำให้ องค์การบริษัทยักษ์ใหญ่เสียหาย” และคำสัมภาษณ์ข้าราชการและผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ที่กล่าวตรงกันว่า “ผมถามว่าพวกคุณที่มาที่นี่คน (อาสาสมัครที่พักอยู่วัดน้ำจ้ำ) คุณมาเบิกไฟฉายเป็นร้อย ถ่านไฟฉาย ข้าวกล่อง เสื้อกันฝน รองเท้า ยากันยุง คือคุณมาเอาของพวกเรา คุณมีกันกี่คน ไปรายงานตัวกับใครหรือยัง เขาก็บอกว่ามี 50-60 คนนี่แหละ และรายงานตัวแล้ว ชุดนี้มาตั้งศูนย์กันเองที่วัดน้ำจ้ำ ประสานถามไปยังอำเภอว่ากู้ภัยชุดที่มาจากวัดน้ำจ้ำได้รายงานตัวอะไรหรือยัง ทางอำเภอก็ว่าไม่มีการรายงาน ถามตำรวจตำรวจก็ไม่รู้ อ้าวแล้วมันคืออะไร” สรุปได้ว่าอาสาสมัครที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน กลุ่มที่สองนี้ มีการแสดงออกตามคุณลักษณะของภาวะผู้ตามทั้ง 4 แบบ แต่จะเลือกแสดงออกแบบใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขณะนั้นว่าแบบใด จะเอื้อประโยชน์แก่ตนได้มากที่สุด และใช้สถานการณ์แสวงหาผลประโยชน์ จึงเข้าคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor)

4. ภาวะผู้ตามของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ร่วมปฏิบัติการในภารกิจนี้ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมช่วยเหลือจะมีภาวะผู้ตามเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งในช่วงแรกของการปฏิบัติการการค้นหาในระยะแรก ยังไม่มีหน่วยงานราชการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามาบริหารสถานการณ์ ประชาชนในพื้นที่ที่จะมีส่วนสำคัญในการค้นหาเสนอวิธีช่องทาง มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือ กำลังคนชาวบ้านที่มาช่วย การเสนอแนวคิดจากประชาชนชาวบ้าน ผู้มีประสบการณ์ที่เคยเข้าไปในถ้ำ และผู้ที่เคยเข้าไปหาของป่าบริเวณถ้ำและภูเขา สะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ในช่วง 1-5 วันแรก ก็มีชาวบ้านเจ้าหน้าที่อุทยานผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ช่วยกันออกค้นหา ทั้งช่วยกันค้นหาในถ้ำและในป่าภูเขาบริเวณรอบ ๆ โดยมีทั้งประชาชนชาวบ้าน หรือคนที่เคยเข้าไปหาของป่า คนที่เคยเข้าไปในถ้ำ เขาจะรู้ว่าช่องทางในถ้ำเป็นยังไง” และคำสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านที่ว่า “ทีมแรกที่เข้าไปคือทีมสามมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. และชาวบ้านหมู่ 9 นี่แหละ เพราะเขาเคยเข้าถ้ำตลอด ส่วนทีมที่ 2 ทีมกู้ภัยเขาไม่เคยเข้าไม่รู้ช่องทางภายในถ้ำไปทางไหน พอทีมแรกที่สามมีออกมาที่แทบจะหมดแรงแล้ว แต่ยังมีชาวบ้านที่ยังมีแรงที่เคยเข้าไป ช่วยนำทางและชี้ช่องทางเข้าให้กับชุดกู้ภัยในทีมที่ 2 อีกรอบหนึ่ง” ในช่วงแรก

ชาวบ้านถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมช่วยเหลือปฏิบัติการค้นหาในครั้งนี้จะมีภาวะผู้ตามที่แสดงออกการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และมีความอิสระมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบ มีประสิทธิภาพ (Effective followship) ต่อมาภายหลังจากมีหน่วยงานราชการ ทหาร ตำรวจ โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เข้ามาบริหารจัดการสถานการณ์ภารกิจช่วยเหลือและกู้ภัย ชาวบ้านจึงถูกลดบทบาทจากผู้ร่วมปฏิบัติในการค้นหาในช่วงแรก เปลี่ยนเปลี่ยนเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านแรงงาน วัตถุดิบที่ใช้ในการทำอาหาร การขนส่งอุปกรณ์ และนำไร้ของประชาชนบางพื้นที่กลายเป็นพื้นที่รองรับน้ำ จากการสูบน้ำออกจากขุนน้ำและถ้ำหลวงทำให้ข้าวและพืชไร่เกิดความเสียหาย แต่ชาวบ้านก็มีความยินดีและเต็มใจ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนทั้ง 13 คน โดยไม่เกี่ยงงอน ซึ่งแสดงออกถึงการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน แต่ไม่อิสระและไม่แสดงความคิดสร้างสรรค์ สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า “หลังจากผู้ว่าเข้ามาบริหารจัดการทางชาวบ้านก็มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและ support ด้านอาหารโดยใช้งบประมาณจากเงินกองทุนหมู่บ้านในช่วงแรก ๆ ใช้ตรงนั้นก่อน หลังจากนั้นก็มีผู้ใจบุญมาบริจาค ประกอบกับทาง องค์การบริษัต์ดับบล ได้ปรึกษากันและเปิดรับบริจาคของ โดยไม่รับเป็นเงินเพื่อลดข้อครหา” และ “ตอนที่ระบายน้ำออกจากถ้ำ ทางผู้นำชุมชนเขาไปคุยกัน ถ้าน้ำผ่านมาตรนี้ พื้นที่นาเราของบ้านเรานี้ ต้องเป็นพื้นที่รับน้ำนะ ทางชาวบ้านจะว่าไงโอเคไหม ชาวบ้านเขาก็โอเคตกลง เรื่องข้าวเรื่องพวกนี้ไม่ตายเราก็ทำใหม่ได้ เสียสละตรงนี้เล็กน้อยช่วยชีวิตคนมันสำคัญกว่า” สรุปได้ว่าภายหลังจากที่มีภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการ ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงก็จัดเป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตาม (Conformist followship)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก จากผลการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่า ระบบการจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งมีผลต่อความสำเร็จขององค์การหรือภารกิจ ซึ่งมีใช้เป็นตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ตาม โดยที่ Kelly กล่าวว่าไว้ว่าความสำเร็จขององค์การกว่าร้อยละ 90 เกิดจากการปฏิบัติงานของผู้ตาม ส่วนอีกร้อยละ 10 ที่เหลือเป็นผลงานของผู้นำ (Kelly, 1992) ซึ่งสอดคล้องเป็นจริงถ้ามองในมิติเนื้องาน แต่เมื่อมองมิติเวลา (Time) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าลักษณะโครงสร้าง หรือระบบ ระเบียบขององค์การ ก็มีมีส่วนช่วยในภารกิจหรือเป้าหมายขององค์การได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่จะเป็นส่วนราชการ หรือบริษัทเอกชน จะมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนเป็นรูปแบบ ผู้ตามจึงมีหน้าที่ตามรูปแบบเช่นกัน กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ร่วมปฏิบัติภารกิจร่วมกับบุคคลอื่นในองค์การ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำ ทำให้องค์การบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่สำหรับภารกิจค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่าในครั้งนี้ ผู้วิจัยมองว่า โครงสร้างหรือระบบการจัดการที่ก่อตัวขึ้น เกิดจากประสบการณ์การบริหารจัดการของตัวผู้นำ ร่วมกับการเสนอแนวคิดข้อคิดเห็นจากผู้ตามที่หลากหลายสาขาวิชาซึ่งสิ่งไหนต้องทำ สิ่งไหนควรทำ และสิ่งไหน

ไม่จำเป็นทำให้เกิดการก่อรูปเป็นโครงสร้างการจัดการและนำไปสู่เป้าหมาย และทำให้ภารกิจในการปฏิบัติการครั้งนี้สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ประเด็นต่อมา ในภารกิจการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ในครั้งนี้ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่พบก็คือ การยอมรับความคิดเห็น ซึ่งผู้นำจะต้องยกย่องระดับความรู้สึกของผู้ตาม ให้ความสำคัญและคุณค่าในตัวตนของผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2537) ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อองค์การในการปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ โดยเห็นได้จากการนำเสนอแนวคิดจากผูปฏิบัติ ที่ค้นพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานจริง และมีการถ่ายทอดส่งต่อไปยังผู้บัญชาการสถานการณ์ ประชุมลงความเห็นและตกลงกันมาสู่การปฏิบัติซึ่งส่งผลให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญใจ ศรีสถิตยธรรมากร (2551) กล่าวว่า บุคคลที่เป็นผู้ตามที่ดี สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้นำให้บรรลุผลสำเร็จโดยการร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้นำรวมทั้งไม่คัดค้าน และเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้นำ สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และประเดิมสุดท้าย สำหรับประเด็นในเชิงทฤษฎี พบว่า ผู้ตามในภารกิจปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของแคลลี (Kelly) ที่พิจารณาภาวะของผู้ตามออกเป็น 2 มิติ และจำแนกคุณลักษณะของผู้ตามไว้ 5 ประเภท โดยผลของการศึกษาเป็นการยืนยันแนวคิดทฤษฎีของแคลลี (Kelly) ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) องค์กรด้านการศึกษาควรเพิ่มเนื้อหาหรือหลักสูตร คุณลักษณะผู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าในระบบการเรียนการสอน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังและปูพื้นฐานความเข้าใจในการเป็นผู้ตามซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในภาคหน้า หลังจากสำเร็จการศึกษาและเข้าทำงานทั้งในบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานราชการก็ดี ล้วนแล้วต้องต้องเข้าทำงานในระดับผู้ปฏิบัติหรือผู้ตามอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เข้าใจในรูปแบบ และแนวทางที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโตในหน้าที่การงานในอนาคต ตามบทความที่ว่า “บุคคลใดไม่สามารถเป็นผู้ตามที่ดีได้ ก็ยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้ในอนาคต” ซึ่งผู้ตามที่มีประสิทธิภาพ (Effective follow ship) มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำทุกประการ มีความเต็มใจ และใส่ใจต่อการปฏิบัติงานสูง มีความสามารถในการบริหารจัดการงานได้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของตนเองและขององค์กรได้อย่างถูกต้อง เป็นผู้ให้ความสำคัญของเรื่องส่วนร่วมมากกว่าส่วนตัว มีศักยภาพในการทำงานสูง หรือก็คือผู้นำที่ดีในอนาคตนั่นเอง

2) ควรมีการถอดบทเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าบริหารสถานการณ์ ในสถานการณ์การกู้ภัยและช่วยเหลือ เพื่อเป็นแผนแม่แบบแนวทางในการเข้าบริหารสถานการณ์ และควบคุมบริหารให้เป็นระบบอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นได้จาก ค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ในครั้งนี้ มีผู้ตามที่เข้าร่วมปฏิบัติการและช่วยเหลืออย่างมากและในหลากหลายสาขา ปัญหาที่พบมีทั้งในเรื่องกฎหมาย อำนาจการบริหาร

งบประมาณ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการผู้คน ซึ่งบรรยากาศในช่วงแรกของภารกิจเต็มไปด้วยความวุ่นวาย ผู้คนล้วนมีเจตนาเข้าช่วยเหลือมาก แต่เนื่องงานในการช่วยเหลือกลับคืบหน้าล่าช้า เนื่องด้วยการบริหารจัดการให้เป็นระบบล่าช้า การแบ่งหน้าที่งานตลอดจนการกันผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องออกจากพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากเข้าบริหารจัดการมวลงนให้เป็นระบบได้รวดเร็วเท่าไร ก็จะทำให้เนื่องงานในการช่วยเหลือ เพิ่มขึ้นและรวดเร็วได้มาก ซึ่งบทเรียนในโอกาสของการเกิดสถานการณ์ในลักษณะของปฏิบัติการนี้ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก จึงสมควรจัดทำแผนแม่แบบตัวอย่างไว้เป็นแนวทางต่อไป

3) ควรนำตัวแบบแนวคิดภาวะผู้ตามของแคลี (Kelly) ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาวะผู้ตามในองค์กรอื่น ๆ อาทิ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เพื่อทำการศึกษาและพัฒนาแนวคิด รวมถึงสร้างองค์ความรู้ในเรื่องของภาวะผู้ตามให้กว้างขวางมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้มุมมองด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมและครอบคลุมข้อเท็จจริงตามสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

2) ควรศึกษาภาวะผู้ตามในบริบทในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจภาวะผู้ตาม อันนำไปสู่การสร้างมาตรฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

บุญใจ ศรีสถิตยน์รากร. (2551). *ภาวะผู้นำและกลยุทธ์การจัดการองค์การพยาบาลในศตวรรษที่ 21*.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. (2537). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดที่สัมพันธ์กับ*

ประสิทธิผลองค์การสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. ดุษฎีนิพนธ์บัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ อัยกร และคณะ. (2560). *บทบาทของผู้ตามในคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิผล*.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 9(1), 195-203.

Bass, B. M. (1981). *Stogdill's Hand Book of Leadership: A Survey of Theory and Research*.

New York: The Free Press.

Kelley, R. E. (1992). *The power of followership*. New York: Doubleday.

ศึกษากฎหมายทำแท้งกับสิทธิสตรีตามกฎหมายไทย Study the Abortion Law and Women's Right under Thai Law

ชูเดช พันทวี

Chudet Phanthawi

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Law Western University

Corresponding Author. E-mail: empi.com15@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีและแนวคิดเกี่ยวกับการทำแท้งเสรีของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิสตรีและการทำแท้ง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้การทำแท้งนั้นสามารถทำได้อย่างเสรีมากขึ้นและเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยให้พัฒนายิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่มาจากวัยรุ่นและวัยทำงานโดยมีปัจจัยของความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ปัจจัยรองจะเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพทางร่างกายและทางจิตใจและปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือปัญหาต่อสุขภาพของทารกที่อยู่ในครรภ์ของหญิงซึ่งมีสภาพผิดปกติหรือไม่สมบูรณ์ หากปล่อยให้คลอดมา ย่อมส่งผลกระทบต่อหญิงนั้นในหลายๆ ด้าน เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาและสูญเสียเลี้ยงดูบุตรที่ผิดปกติ สภาพจิตใจของมารดาที่ต้องทนเห็นความทุกข์ทรมานของบุตรซึ่งถือเป็นเหตุผลที่จำเป็นอย่างยิ่ง แต่หากพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้นได้กำหนดเหตุยกเว้นที่สามารถทำแท้งได้เพียงแค่ 2 เหตุเท่านั้น ซึ่งมีได้ครอบคลุมถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการพยายามทำแท้งด้วยตนเองหรือทำแท้งเถื่อนขึ้นแต่อย่างใด และยังถือได้ว่าเป็นการไม่เคารพละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของสตรีอีกด้วยหากรัฐไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้หรือหามาตรการในการช่วยเหลือสตรีซึ่งอยู่ในสถานะที่จำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: สิทธิสตรี; สิทธิมนุษยชนสตรี; การทำแท้ง

Abstract

This research is aimed to study about the legal concept and theory which relating to women's right and the abortion both in Thailand and other countries. Also, to study in comparative with Thailand and international laws to see the problems regarding the women's right and abortion which occurred in Thailand presently and to propose the resolutions for these problems and to propose how to revise the Thai law. From the study found that the problems which occurred to Thai women currently are from the teenagers and working women. The factors are mostly from the economic and social problems. For the health problems both in physical and mind are in the second factors. In the other, there is the problem with the infant which might be incomplete or

disable when he will born which can lead to many problems to the pregnant women for example the economic problems which needs to have more money for the expenses of their children until they grow up. For the mindful of women, to see how suffer of their children etc. These are the main reasons for these problems. The existing Penal Code specifies only 2 conditions that allow the women to do abortion which still not cover the real problems that leads to abortion at all. These problems are led to the physical damages and mindful of them as well as breaching of women's right due to the government does not resolve the problems or finding the best solutions to help the women in the necessary conditions. Therefore, the Penal Code regarding the abortion should be revised to be in accordance with the current situation.

Keywords: Women's Right; Women Human Right; Abortion

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาสิทธิมนุษยชนของสตรีเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งซึ่งในอดีต สังคมมักมองว่าสถานะของผู้หญิงนั้นด้อยกว่าผู้ชายจึงส่งผลให้มีการปฏิบัติต่อสตรีไม่เหมาะสมและไม่มีความเท่าเทียมกัน จนเป็นเหตุให้ฝ่ายหญิงเรียกร้องความเท่าเทียมจากฝ่ายชายมากยิ่งขึ้น ต่อมา องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของผู้หญิงในประเทศต่างๆ และได้นำไปสู่การกีดกันในหลายๆ เรื่อง ดังนั้น จึงก่อให้เกิดการประชุมและส่งผลให้บรรดาประเทศต่างๆ มีมติรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ” (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) ขึ้นโดยข้อมติที่ 34/180 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 และมีการใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2528 เป็นต้นมา โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญา CEDAW ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน 2528 (กรีซญา วีระสุโข, 2554)

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญา CEDAW ประเทศไทยย่อมมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว โดยประเทศไทยเริ่มนำหลักความเสมอภาคระหว่างชายและหญิงเข้ามาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรค 2 และปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเรื่อยมาจนถึงฉบับปัจจุบัน สำหรับกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนและความเคลื่อนไหวของสตรีในการผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายหลายเรื่องเพื่อสร้างความเท่าเทียมกัน ระหว่างชายและหญิงเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนซึ่งความพยายามของกลุ่มสตรีนิยมคงมุ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนที่จะรับรองสิทธิมนุษยชนอย่างเดียวกันนั้น ประเด็นหนึ่งที่สตรีพยายามเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เหมาะสมและเป็นธรรมกับสตรีมากขึ้นคือประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้งเสรีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะในอดีตจะมีแนวความคิดเกี่ยวกับการทำแท้งซึ่งมองว่าการทำแท้งถือเป็นบาปซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมที่มีมาจากศาสนาและฝังรากลึกเกือบทุกสังคม ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปอิทธิพลความคิดในเรื่องของบาปในบางสังคมหรือบางประเทศลดน้อยถอยลงจนเกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่า

“ผู้หญิงควรมีสิทธิในร่างกายตนเอง” ซึ่งเป็นแนวคิดที่กลุ่มสตรีนิยมบางกลุ่มเชื่อถือสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน (ภิรัชญา วีระสุโข, 2554) แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับบางประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เคร่งศาสนา รวมถึงประเทศไทยจะยังคงมองร่างกายสตรีเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้กฎหมายที่รัฐและสังคมจะเข้ามาทำการควบคุมให้อยู่ในร่องในรอยของศีลธรรมตามความเชื่อของสังคมไทย ซึ่งในเรื่องสิทธิในการทำแท้งของสตรีตามกฎหมายไทย ดังกล่าวรัฐยังคงมองร่างกายสตรีไทยอยู่ภายใต้กฎหมายที่รัฐจะเข้ามาทำการควบคุม ทั้งนี้ เห็นได้จากที่กฎหมายบัญญัติให้การทำแท้งของสตรีไทยเป็นความผิดตามกฎหมายและมีโทษทางอาญา ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 – มาตรา 304 คงมีเพียงเหตุที่สตรีสามารถทำแท้งได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 305 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้นเป็นการกระทำของนายแพทย์ และจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า (1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ (2) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือมาตรา 284 ผู้กระทำไม่มีความผิด” จากกรณีดังกล่าวนี้ได้มีข้อบังคับของแพทย์สภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ 15 ธันวาคม 2548 ออกมาเพื่อเป็นทางปฏิบัติของแพทย์ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แต่หากพิจารณาในทางตรงกันข้ามจากจำนวนสถิติจำนวนร้อยละของผู้ป่วยแท้งทั้งหมดจำแนกตามประเภทการแท้ง ปี พ.ศ. 2554-2556 โดยการเก็บข้อมูลในสถานบริการสาธารณสุขทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเดือนมิถุนายน และเดือนธันวาคม จำนวน 13 จังหวัด ผลการเฝ้าระวังการแท้งปรากฏตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ป่วยแท้งทั้งหมด จำแนกตามประเภทการแท้งปี พ.ศ. 2554-2556						
ประเภทการแท้ง	ปี พ.ศ. 2554		ปี พ.ศ. 2555		ปี พ.ศ. 2556	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ป่วยแท้งทั้งหมด	1,425	100.0	1,855	100.0	1,119	100.0
แท้งเอง	959	67.3	1,108	59.7	703	62.8
ทำแท้ง	466	32.7	747	40.3	416	37.2
- ทำแท้งที่มีเหตุผลด้านสุขภาพ	156	33.5	277	37.1	64	15.4
- ทำแท้งที่มีเหตุผลด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัว	310	66.5	470	62.9	352	84.6

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ป่วยทำแท้ง จำแนกตามกลุ่มอายุและเหตุผลในการทำแท้งปี พ.ศ. 2554-2556

กลุ่มอายุ ของผู้ป่วย ทำแท้ง	ปี พ.ศ. 2554				ปี พ.ศ. 2555				ปี พ.ศ. 2556			
	เหตุผล ด้านสุขภาพ		เหตุผล ด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัว		เหตุผล ด้านสุขภาพ		เหตุผล ด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัว		เหตุผล ด้านสุขภาพ		เหตุผล ด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัว	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)	n = 153		n = 306		n = 275		n = 469		n = 64		n = 352	
< 15	0	0.0	8	2.6	1	0.4	22	4.7	1	1.6	3	0.9
15-19	17	11.1	108	35.3	27	9.8	154	32.8	8	12.5	99	28.1
20-24	30	19.6	80	26.1	43	15.6	99	21.1	7	10.9	111	31.5
25-29	31	20.3	41	13.4	62	22.5	58	12.4	17	26.6	44	12.5
30-34	35	22.9	34	11.1	74	26.9	53	11.3	13	20.3	56	15.9
35-39	26	17.0	21	6.9	46	16.7	45	9.6	8	12.5	23	6.5
40-44	12	7.8	11	3.6	20	7.3	31	6.6	8	12.5	16	4.5
≥ 45	2	1.3	3	1.0	2	0.7	7	1.5	2	3.1	0	0.0
$\bar{X} \pm$ S.D. Min, Max	29.0 ± 7.6 15, 46		23.6 ± 7.5 13, 46		29.4 ± 7.1 14, 46		24.8 ± 8.7 12, 51		29.6 ± 8.0 13, 45		24.6 ± 7.2 13, 43	

จากสถิติดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าปัจจัยหลักของการทำแท้งนั้นมาจากเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัวมากกว่าเหตุผลด้านสุขภาพ ซึ่งมีค่าอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยทำงาน คือ ตั้งแต่ช่วงอายุ 15 – 39 ปี (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2556) จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านปัญหาสุขภาพนั้นเป็นปัจจัยลำดับรอง ในขณะที่ปัจจัยหลักของการทำแท้งนั้นมาจากเหตุผลทางปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม/ครอบครัว ดังนั้น หากในทางกฎหมายยังคงกำหนดให้การทำแท้งนั้นเป็นเรื่องสถานะที่ภาครัฐยังต้องเข้ามาควบคุมการทำแท้งแล้วย่อมส่งผลให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อสิทธิสตรีของตนทั้งทางด้านปัจจัยความพร้อมของครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ยิ่งไปกว่านั้นก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของสตรีที่ต้องลักลอบทำแท้งแบบผิดกฎหมาย จะเห็นได้ว่าเป็นการส่งผลกระทบต่อสิทธิของสตรีโดยตรงอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึงปัญหากฎหมายว่าด้วยสิทธิสตรี และการทำแท้งเสรีเพื่อนำผลการวิจัยไปประกอบการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าวนี้ให้เหมาะสมต่อสังคมไทยในปัจจุบันต่อไป โดยมีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาประกอบด้วย (1) รัฐควรเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้สามารถกระทำได้อย่างเสรีหรือไม่ (2) รัฐควรพิจารณาเหตุยกเว้นที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นเสียใหม่ โดยควรพิจารณาและปรับเปลี่ยนแนวทางในการพิจารณาเหตุแห่งการยกเว้นให้ทำแท้งได้ โดยให้เปิดกว้างในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมากขึ้นและต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสตรีด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีและการทำแท้งเสรี

2. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับสิทธิสตรีและแนวคิดเกี่ยวกับการทำแท้งเสรี
3. เพื่อศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิสตรีและการทำแท้งเสรี
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิสตรีและการทำแท้งเสรีที่มีอยู่ในปัจจุบัน
5. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำแท้งเสรีให้เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากตำรา บทความในวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต โดยมุ่งศึกษาปัญหาสิทธิเสรีภาพในการทำแท้งในปัจจุบัน และศึกษาที่มาของสภาพปัญหา หลักเกณฑ์ ทฤษฎี และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำแท้งของต่างประเทศ ประเทศไทย หลักกฎหมายสากลในเรื่อง สิทธิมนุษยชนสตรี และศึกษาในเชิงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ โดยมุ่งหวังว่า ผลของการศึกษานั้นจะทำให้สามารถนำมาเป็นแนวทางพัฒนาแก้ไขกฎหมายทำแท้งในประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาเรื่องการทำแท้งเสรีซึ่งมีประเด็นถกเถียงกันมาหลายปีนั้นมีปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่

1. รัฐควรเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้สามารถกระทำได้อย่างเสรีหรือไม่ เพราะการห้ามการทำแท้งนั้นก่อให้เกิดผลเสียหลายประการไม่ว่าจะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ตั้งครรภ์โดยตรง ผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้หญิงที่ตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ ปัญหาการทำแท้งเถื่อน ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของทารกที่เกิดจากการตั้งครรภ์ของมารดาที่ไม่มีความพร้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความไม่พร้อมของผู้หญิง ตลอดจนปัญหาทางสังคมที่ตามมาเนื่องจากเด็กที่เกิดจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ส่วนใหญ่ไม่มีสภาพร่างกายไม่ค่อยสมบูรณ์ ซึ่งความหมายของการทำแท้งในทางการแพทย์หมายถึงการทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลงในระยะก่อนที่เด็กสามารถมีชีวิตอยู่ได้ (Stage of Viability) ซึ่งอาจมีเกณฑ์ในการวินิจฉัยแตกต่างกัน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา The American Collage of Obsteticians and Gynecologists หรือ ACOG ได้ให้คำจำกัดความของการแท้งบุตรว่าต้องมีอายุครรภ์ต้องไม่เกิน 63 วัน หรือเมื่อเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่า 500 มิลลิกรัม (เลอเกียรติ คำประดิษฐ์, 2562) ประเด็นที่ถกเถียงอย่างมีนัยสำคัญ คือ การถกเถียงในแง่มุมมองทางจริยธรรมและแง่มุมมองการพัฒนา โดยฝ่ายที่เห็นว่าการทำแท้งควรเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายนั้น มีมุมมองทางจริยธรรมว่าทารกในครรภ์เป็นมนุษย์และมีสิทธิที่จะมีชีวิต การทำแท้งจึงเท่ากับเป็นการทำลายชีวิตและเป็นการฆาตกรรม รัฐบาลจึงมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของทารก รวมถึงปราบปรามการทำแท้ง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งสนับสนุนการทำแท้งเสรีนั้นมีข้อโต้แย้งว่าสิทธิของทารกและสภาพความเป็นมนุษย์ของทารกนั้นไม่ชัดเจน

จึงทำให้สิทธิเสรีภาพเหนือร่างกายของมารดามีความสำคัญมากกว่า เนื่องจากเป็นสิทธิที่มีความชัดเจนหนักแน่น รัฐบาลจึงควรคุ้มครองและประกันสิทธิเสรีภาพเหนือร่างกายของผู้หญิงมากกว่าเพื่อให้ผู้หญิงมีทางเลือก ในการวางแผนชีวิตของตนโดยไม่ถูกแทรกแซงด้วยอำนาจรัฐในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งการทำแท้งเสรียังเป็น การช่วยแก้ไขปัญหาทางสังคมได้เนื่องจากรัฐบาลสามารถประหยัดงบประมาณโดยนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ทางสังคมด้านอื่นแทน ซึ่งหากพิจารณาถึงหลักกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ประมวลกฎหมาย อาญา หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูกได้บัญญัติให้การทำให้แท้งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 301 ว่า “หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกถือว่าหญิงนั้นมีความผิดฐานทำให้แท้งลูก ต้องรับโทษทางอาญา” ซึ่งบทบัญญัติในหมวดดังกล่าวถือว่าเป็นกฎหมายที่ไม่มีความยืดหยุ่นให้กับหญิง ตั้งครรภ์เนื่องจากกฎหมายได้ยกเว้นความผิดสำหรับการทำให้แท้งไว้เพียง 2 กรณี คือ เมื่อมีความจำเป็น เนื่องจากสุขภาพของหญิง และเมื่อครรภ์นั้นเกิดจากการข่มขืน ซึ่งกฎหมายนี้ใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบันโดยไม่ มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้น (โคทม อาริยา, 2554)

ซึ่งในสภาวะทางสังคมหญิงตั้งครรภ์ล้วนแต่เป็นผู้ที่แบกรับปัญหาการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง ในทุกกรณีโดยที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางกฎหมายหรือสถานะตามความเป็นจริง ดังนั้น จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของการทำให้แท้ง คือ การทำให้ทารกคลอดออกมาจากครรภ์มารดาก่อน กำหนดในลักษณะที่ไม่มีชีวิต แม้ว่าปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาจะบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ตาม แต่ในความเป็นจริงยังมีกระแสดักค้ำมาโดยตลอดโดยฝ่ายที่คัดค้านมองว่า ข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมาย อาญาเกี่ยวกับการทำให้แท้งนั้นยกเว้นให้เพียง 2 กรณี ได้แก่ (1) กรณีปัญหาเนื่องมาจากสุขภาพของหญิง และ (2) กรณีที่หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276, 277, 282, 283 หรือ 284 ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ จึงทำให้เกิดปัญหาว่ากฎหมายอาญา ที่บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการทำให้แท้งนั้นไม่เข้ากันกับสภาวะและความจำเป็นในปัจจุบันและขัดต่อหลักการ ของสิทธิสตรีในทางสากลระหว่างประเทศตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ทุก รูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) ซึ่งประณามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและติดตามนโยบายเกี่ยวกับการขจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการและไม่ชักช้า นอกจากนี้ ในโลกสมัยใหม่ให้การรับรองเรื่อง สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ (Right to Life) ซึ่งได้ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1948 ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงชื่อสนับสนุนด้วยในปฏิญญาเขียนไว้ว่า “Everyone has the right to life, liberty and security of person” หมายถึงการใช้ชีวิตในภาพรวมตั้งแต่เกิดจนตาย และหากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายทำแท้งของต่างประเทศจะพบว่าประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษ พระราชบัญญัติการทำแท้ง หรือ Abortion Act of 1967 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Human Fertilization and Embryology Act (HFEA) 1990 กำหนดเหตุแห่งการทำแท้งเอาไว้ให้ สามารถทำได้เมื่อมารดามีอายุครรภ์น้อยกว่า 24 สัปดาห์ และการตั้งครรภ์นั้นทำให้เกิดความเสี่ยงและความ

เสียงที่เกิดขึ้นนั้นมีมากกว่าผลการทำงานเนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์จะส่งผลต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้ตั้งครรภ์ หรือเกิดผลต่อลูกที่เกิดมาแล้วที่อยู่ในครรภ์เป็นหลัก (ณัฐธินิษา อเนกสมบุญ, 2563) และมีเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำแท้งได้โดยต้องให้แพทย์อย่างน้อย 2 คนให้การรับรองด้วยเจตนาสุจริตหรือกฎหมายการทำแท้งของประเทศสหรัฐอเมริกาต่างยอมรับให้มีการทำแท้งเสรีได้เพื่อเป็นการรักษาชีวิตหรือสภาพจิตใจของหญิงผู้ตั้งครรภ์ หรือได้รับความยินยอมจากนักจิตวิทยา ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบชีวิลลอว์ เช่น ประเทศฝรั่งเศส กำหนดเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำแท้งได้เมื่อมีคำร้องขอของหญิงว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์

โดยหญิงนั้นเป็นเพียงผู้เดียวที่จะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ ซึ่งจะต้องกระทำภายในอายุครรภ์ 12 สัปดาห์แรกโดยแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐ (ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 2558) สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งของประเทศเยอรมันกำหนดให้การทำแท้งทุกกรณีเป็นความผิดตามกฎหมายโดยให้มีการชั่งน้ำหนักระหว่างคุณธรรมทางกฎหมายว่าหากการที่บุคคลจำเป็นต้องล่วงละเมิดคุณธรรมทางกฎหมายอันหนึ่งเพื่อคุ้มครองหรือรักษาคุณธรรมทางกฎหมายที่เหนือกว่าเอาไว้แล้วถือว่าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิด หรือประเทศในแถบเอเชีย เช่น ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม ซึ่งกฎหมายได้พิจารณาและให้ความสำคัญกับเรื่องปัญหาสุขภาพอนามัยของหญิงผู้ตั้งครรภ์และของทารกที่อยู่ในครรภ์ของหญิงเป็นสำคัญ โดยได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งของประเทศนั้นๆ ให้สามารถผ่อนปรนและอนุญาตให้ทำแท้งหรือยุติการตั้งครรภ์ได้ไม่เพียงแต่ในกรณีที่เป็นปัญหาสุขภาพอนามัยของหญิงผู้ตั้งครรภ์เท่านั้น แต่ขยายไปถึงปัญหาสุขภาพของทารกในครรภ์ด้วย และรวมถึงกรณีที่หญิงตั้งครรภ์ซึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ โดยหญิงมีครรภ์นั้นสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์นั้นได้ภายใต้เงื่อนไข คือ การทำแท้งต้องกระทำโดยแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชนที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงสาธารณสุขและการทำงานแท้งมีขึ้นภายในระยะเวลา 12 สัปดาห์แรกของอายุครรภ์ ทั้งนี้ถือเป็นการเคารพสิทธิมนุษยชนของหญิงผู้ตั้งครรภ์ซึ่งเป็นหลักกฎหมายสากลซึ่งมีที่มาจากกฎหมายธรรมชาติและนำทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยมอันเป็นหลักนิติปรัชญามาใช้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการทำแท้งให้เป็นไปได้อย่างเสรีมากขึ้นเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นการเคารพสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของหญิงที่ตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ อีกทั้งยังเป็นการรับรองคุ้มครองสิทธิสตรีเพิ่มมากขึ้น

2. รัฐควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเหตุยกเว้นที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นใหม่หรือไม่ จากปัญหาสภาวะความไม่พร้อมของหญิงที่ตั้งครรภ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องออกมาตรการในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปรับปรุงแก้ไขปัญหาดังกล่าวควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย เช่น การจัดให้หญิงตั้งครรภ์เข้าถึงบริการสาธารณสุขพื้นฐานให้ครอบคลุมถึงการทำแท้งเสรีเพื่อลดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำของประชาชน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุมกำเนิด การทำแท้งที่ปลอดภัยและถูกกฎหมาย การปรึกษาหารือ และการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดบทบาทให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการปรับปรุงแก้ไขมาตรการต่างๆ ให้เข้มงวดขึ้นในการวางแผนครอบครัว เพื่อลดโอกาสของการทำแท้งซ้ำ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลทางด้านศีลธรรม ลดปัญหาทางด้านสุขภาพ ทั้งของหญิงและทารกในครรภ์ ลดปัญหาเศรษฐกิจและสังคม อีกประการหนึ่งสมควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อยกเว้นของการทำแท้งและเพิ่มบทบัญญัติเพื่อกำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการทำแท้งให้สามารถ ดำเนินการได้อย่างเสรีมากขึ้น โดยควรแก้ไขข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติ การตั้งครรภ์ทางการแพทย์เพื่อให้สามารถดำเนินการตามคำร้องขอของหญิงตั้งครรภ์ได้ในกรณีที่หญิงตั้งครรภ์ มีปัญหาสุขภาพกายหรือจิตซึ่งจะต้องได้รับการรับรองหรือความเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ที่มีผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์หรือมี ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญโดยหญิงนั้นเป็นเพียงผู้เดียวถึงสถานการณ์ที่ยากลำบาก อันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์นั้น

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาเรื่องสิทธิสตรีและการทำแท้งเสรีนั้นได้ปรากฏเด่นชัดมากยิ่งขึ้นภายหลังเมื่อประเทศไทย ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) ซึ่งในข้อ 2 ของอนุสัญญา ฉบับนี้ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า “รัฐภาคีทั้งหลายขอประณามการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตกลงที่จะติดตามนโยบายเกี่ยวกับการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการและไม่ชักช้า และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ตกลงที่จะบรรจุหลักการของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งชาติของตนหรือในบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เหมาะสมอื่นๆ ถ้าหากว่ายังไม่รวมเข้าไว้ใน รัฐธรรมนูญและบทบัญญัติเหล่านั้นและประกันที่จะให้มีการปฏิบัติตามหลักการนี้โดยทางกฎหมายและ วิธีการที่เหมาะสมอื่นๆ...”

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่ต้องพิจารณา 2 ประการ ได้แก่

1. รัฐควรเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้สามารถกระทำได้อย่างเสรี หรือไม่ เมื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสตรีและการทำแท้งเสรีของประเทศไทยโดยศึกษาเปรียบเทียบกับ กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) หรือกฎหมายของต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง พบว่ากฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่ยินยอมให้ผู้หญิงมีสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกายตนเอง และยอมให้มีสิทธิทำแท้งเสรี คือประเทศสิงคโปร์และเวียดนาม ซึ่งแตกต่างจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับการ

ท่าแห่งของไทย โดยแนวคิดเกี่ยวกับการทำแท้งเสรีของประเทศเพื่อนบ้านมีความสอดคล้องกับหลักการของประเทศที่รัฐบาลส่งเสริมสุขภาพของพลเมืองหรือประเทศที่รัฐถูกกดดันโดยขบวนการสิทธิสตรีซึ่งยอมรับสิทธิในการเลือกทำแท้งของสตรี เช่น ประเทศในแถบตะวันตก โดยรัฐบาลของประเทศสิงคโปร์มองว่าการห้ามการทำแท้งว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายไม่สามารถยับยั้งการทำแท้งได้อย่างแท้จริงกลับกลายเป็นการบังคับให้คนไปทำแท้งในสถานี่อันตรายและผิดกฎหมายที่ไม่มีแพทย์ให้บริการ และในทางปฏิบัติพบได้บ่อยครั้งว่าแพทย์ที่เคยต้องรักษาผู้หญิงที่มีปัญหาจากการทำแท้งเถื่อนมักเป็นหัวหน้าหอในการเสนอให้ทำแท้งเสรีด้านรัฐบาลของประเทศเวียดนามได้ให้เสรีภาพในการทำแท้งแก่สตรีเป็นอย่างมากและให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้หญิงในเรื่องสุขภาพเจริญพันธ์ค่อนข้างดี เศรษฐกิจและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรีซึ่งไม่สอดคล้องกับของประเทศไทย ดังนั้น หากประเทศไทยยังไม่ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันย่อมชี้ให้เห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยนั้นไม่เคารพต่อหลักการสำคัญแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) โดยเฉพาะเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของหญิงตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องศึกษาและพิจารณาถึงความจำเป็นและเหมาะสมที่รัฐจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้เป็นไปอย่างเสรีและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. รัฐควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเหตุยกเว้นที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นใหม่หรือไม่

ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเหตุยกเว้นที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้อย่างเสรีมากขึ้นนั้น รัฐจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ นอกเหนือจากคุณธรรม จริยธรรม และการปกป้องคุ้มครองประชาชน โดยรัฐจะต้องพิจารณาถึงปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายของหญิงที่ตั้งครรภ์และทารกในครรภ์ ประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย หากพิจารณาในแง่ความเป็นรัฐสวัสดิการประเทศที่พัฒนาแล้วมีความเป็นรัฐสวัสดิการแตกต่างจากประเทศไทย ยิ่งไปกว่านั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ลงโทษแก่หญิงที่ต้องการทำแท้งหรือยุติการตั้งครรภ์แม้ว่าการตั้งครรภ์นั้นจะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงปัญหาและสถานะของหญิงหรือทารกในครรภ์ และแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติ มาตรา 305 ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายอนุญาตให้ทำแท้งได้ถ้าการกระทำมีความผิดดังกล่าวในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้นเป็นการกระทำของนายแพทย์ และ (1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ (2) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือมาตรา 284 ผู้กระทำไม่มีความผิด” ซึ่งข้อยกเว้นนี้เป็นการยกเว้นที่ผู้หญิงยังไม่ได้รับสิทธิในร่างกายของตนเองอย่างแท้จริง รัฐยังคงเข้ามาควบคุมครอบงำการตัดสินใจของหญิงอันเป็นการไม่เคารพต่อสิทธิมนุษยชนสตรีอย่างแท้จริง นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 แล้วพบว่ากรณีที่แพทย์เวชกรรมที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์จะยึดถือปฏิบัติดังนี้

หากได้กระทำโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์แห่งข้อบังคับฉบับนี้ย่อมถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 ซึ่งหลักการสำคัญของการยุติการตั้งครรภ์ตามข้อบังคับนี้จะต้องประกอบด้วย (1) เป็นกรณีที่หญิงนั้นให้ความยินยอมเท่านั้น และ (2) แพทย์ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์จะต้องเป็นแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมายเท่านั้น

สำหรับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อบังคับแพทย์สภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 พบว่า เงื่อนไขของการทำแท้งหรือยุติการตั้งครรภ์ที่กฎหมายยอมรับได้นั้นต้องกระทำไปเฉพาะกรณีที่จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางกายของหญิงมีครรภ์ หรือจำเป็นต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางจิตของหญิงมีครรภ์ ซึ่งจะต้องได้รับการรับรองหรือเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคน นอกจากนั้น ในกรณีที่หญิงนั้นมีความเครียดอย่างรุนแรง เนื่องจากพบว่าทารกในครรภ์มีหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะมีความพิการอย่างรุนแรง หรือเป็นหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคพันธุกรรมอย่างรุนแรง เมื่อหญิงนั้นได้รับการตรวจวินิจฉัยและการปรึกษาแนะนำทางพันธุศาสตร์ (genetic counseling) และมีการลงนามรับรองในเรื่องดังกล่าวข้างต้น โดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคนให้ถือว่าหญิงมีครรภ์นั้นมีปัญหาสุขภาพจิตตาม (2)

ทั้งนี้ โดยต้องมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ชัดเจนว่าหญิงนั้นมีปัญหาสุขภาพทางกายหรือทางจิต และต้องมีการบันทึกการตรวจและวินิจฉัยโรคไว้ในเวชระเบียนเพื่อเป็นหลักฐานได้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งแนวทางในการให้แพทย์ได้เข้ามามีส่วนในการตรวจรักษาและให้ความเห็นประกอบนั้นสอดคล้องและเป็นไปตามแนวทางของกฎหมายของประเทศอังกฤษ คือ Abortion Act of 1967 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย The Human Fertilization and Embryology Act (HFEA) 1990) ซึ่งได้กำหนดเหตุแห่งการทำแท้งเอาไว้ในประเด็นต่างๆ โดยในการอนุญาตให้ทำแท้งได้นั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ ต้องมีแพทย์อย่างน้อย 2 คนให้การรับรองด้วยเจตนาสุจริตว่ามีอายุครรภ์ไม่เกิน 24 สัปดาห์ และหากตั้งครรภ์ต่อไปจะเป็นการเสี่ยงมากกว่า หรือหญิงจะได้รับอันตรายต่อสุขภาพกาย จิตใจ หรือต่อเด็กๆ ที่มีชีวิตอยู่ของครอบครัวนั้น หรือเพื่อป้องกันการบาดเจ็บถาวรต่อสุขภาพทางกายหรือจิตใจซึ่งนำไปสู่ความพิการร้ายแรง หากแต่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการทำแท้ง บางประการให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องมากขึ้น ซึ่งแนวทางของกฎหมายอังกฤษจะมีความแตกต่างจากแนวทางของกฎหมายทำแท้งของประเทศฝรั่งเศสซึ่งจะอนุญาตให้สามารถทำแท้งได้ภายใต้เงื่อนไขที่จำกัดเฉพาะกรณีที่หญิงมีคำร้องขอว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ โดยหญิงนั้นเป็นเพียงผู้เดียวที่จะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ โดยอายุครรภ์จะต้องกระทำภายใน 12 สัปดาห์แรกโดยแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐเท่านั้น โดยหญิงที่ตั้งครรภ์และร้องขอทำแท้งจะต้องผ่านการปรึกษาหารือจากแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อรับทราบข้อมูลและวิธีการทำแท้งในรูปแบบต่างๆ โดยต้องผ่านการสัมภาษณ์จากนักสังคมสงเคราะห์ เมื่อผ่านการสัมภาษณ์แล้วหญิงนั้นจะได้

ใบรับรองจากแพทย์อนุญาตให้มีการทำแท้งได้ ต่อจากนั้นจะต้องผ่านการปรึกษาแพทย์อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้หญิงยืนยันทันทีเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วจึงขึ้นทะเบียนรอรับการทำแท้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) รัฐควรเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้สามารถกระทำได้อย่างเสรี โดยรัฐควรออกมาตรการในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปรับปรุงแก้ไขปัญหาคอขวดไปกับการแก้ไขกฎหมาย เช่น การออกมาตรการเงินอุดหนุนเพื่อการทำแท้งในการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ และการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับช่องทางในการทำแท้งที่ปลอดภัยและถูกกฎหมาย การปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชน รวมถึงองค์กรที่ไม่ใช่ของภาครัฐ โดยกำหนดบทบาทให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการปรับปรุงแก้ไขมาตรการต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการทำแท้งเสรีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ปลอดภัย และสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ง่าย โดยรัฐอาจกำหนดมาตรการควบคุมที่เข้มงวดขึ้นในเรื่องของการวางแผนครอบครัวเพื่อให้ลดโอกาสในการกลับมาทำแท้งซ้ำอีกทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลในมุมมองทางด้านศีลธรรม เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังสมควรให้ปรับปรุงแก้ไขข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5. ซึ่งฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ว่า

“การยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ตามมาตรา 305 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

- (1) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางกายของหญิงตั้งครรภ์หรือ
- (2) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางจิตของหญิงตั้งครรภ์ซึ่งจะต้อง

ได้รับการรับรอง หรือเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคน

ในกรณีที่หญิงนั้นมีความเครียดอย่างรุนแรงเนื่องจากพบว่าทารกในครรภ์มีหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะมีความพิการอย่างรุนแรง หรือเป็นหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคพันธุกรรมอย่างรุนแรง เมื่อหญิงนั้นได้รับการตรวจวินิจฉัยและการปรึกษาแนะนำทางพันธุศาสตร์ (Genetic counseling) และมีการลงนามรับรองในเรื่องดังกล่าวข้างต้นโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยหนึ่งคน ให้ถือว่าหญิงตั้งครรภ์นั้นมีปัญหาสุขภาพจิตตาม (2)

ทั้งนี้ต้องมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ชัดเจนว่าหญิงนั้นมีปัญหาสุขภาพทางกายหรือทางจิต และต้องมีการบันทึกการตรวจและวินิจฉัยโรคไว้ในเวชระเบียนเพื่อเป็นหลักฐาน”

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้แก้ไขข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครุฑทางการแพทย์ตามมาตรา 305 แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5. เป็นดังนี้

“การยุติการตั้งครุฑทางการแพทย์ตามมาตรา 305 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

(1) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางกายของหญิงตั้งครุฑ หรือ

(2) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเมื่อมีคำร้องขอของหญิงว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครุฑ หรือหญิงนั้นมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ คือต้องปรากฏว่าการตั้งครุฑนั้นทำให้เกิดความเสี่ยง และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นมีมากกว่าผลการทำงาน เนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครุฑจะส่งผลกระทบต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้ตั้งครุฑ หรือเกิดผลกระทบต่อลูกที่เกิดมาแล้วที่อยู่ในครอบครัว โดยหญิงนั้นเป็นเพียงผู้เดียวที่จะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครุฑ หรือ

(3) เป็นกรณีที่ต้องกระทำเนื่องจากปัญหาสุขภาพทางจิตของหญิงตั้งครุฑซึ่งจะต้องได้รับการรับรอง หรือเห็นชอบจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครุฑอย่างน้อยหนึ่งคน

ในกรณีที่หญิงนั้นมีความเครียดอย่างรุนแรงเนื่องจากพบว่าทารกในครรภ์มีหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะมีความพิการอย่างรุนแรง หรือเป็นหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นโรคพันธุกรรมอย่างรุนแรง เมื่อหญิงนั้นได้รับการตรวจวินิจฉัยและการปรึกษาแนะนำทางพันธุศาสตร์ (Genetic counseling) และมีการลงนามรับรองในเรื่องดังกล่าวข้างต้นโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่มีใช้ผู้กระทำการยุติการตั้งครุฑอย่างน้อยหนึ่งคน ให้ถือว่าหญิงตั้งครุฑนั้นมีปัญหาสุขภาพจิตตาม (3) ทั้งนี้ต้องมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ที่ชัดเจนว่าหญิงนั้นมีปัญหาสุขภาพทางกายหรือทางจิต และต้องมีการบันทึกการตรวจและวินิจฉัยโรคไว้ในเวชระเบียนเพื่อเป็นหลักฐาน”

2) รัฐควรพิจารณาเหตุยกเว้นที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นเสียใหม่ โดยควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 305 โดยเพิ่มเหตุแห่งข้อยกเว้นการทำแท้งที่กฎหมายอนุญาตให้หญิงนั้นสามารถทำแท้งหรือยุติการตั้งครุฑได้ดังนี้

“ถ้าการกระทำผิดดังกล่าวในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้นเป็นการกระทำของนายแพทย์ และ

(1) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางสุขภาพหรือสุขภาพจิตของหญิง หรือสุขภาพของทารกในครรภ์ของหญิงนั้น

(2) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากอายุครรภ์ของหญิงผู้ตั้งครุฑนั้นไม่เกินกว่า 12 สัปดาห์ และหญิงนั้นมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ คือต้องปรากฏว่าการตั้งครุฑนั้นทำให้เกิด

ความเสี่ยง และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นมีมากกว่าผลการทำงานเนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการตั้งครรภ์จะส่งผลต่อร่างกายหรือจิตใจของผู้ตั้งครรภ์ หรือเกิดผลต่อลูกที่เกิดมาแล้วที่อยู่ในครรภ์

(3) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือมาตรา 284 ผู้กระทำไม่มีความผิด

เอกสารอ้างอิง

- โคทม อาริยา. (2554). *การทำแท้ง: ทางเลือกที่ควรผ่อนผัน*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2563, จาก www.polsci.cjula.ac.th/sumonthip/devian-abor.html.
- ณัฐธัญญา อเนกสมบูรณ์ผล. (2563). *กฎหมายการทำแท้งของประเทศไทย*. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2563, จาก www.scribd.com/doc/43584942/Abortion.
- ปิยะบุตร แสงกนกกุล. (2558). *บทความเรื่อง 30 ปี กฎหมายทำแท้งเสรีในฝรั่งเศส*. สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=674>.
- ภริชญา วีระสุโข. (2554). *มโนทัศน์สิทธิสตรีคือสิทธิมนุษยชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/420022>.
- เลอเกียรติ คำประดิษฐ์. (2562). *Induced Abortion ภาควิชาสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา 29*. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2564, จาก https://w1.med.cmu.ac.th/obgyn/index.php?option=com_content&view=article&id=1539:induced-abortion-n&catid=45&Itemid=561.
- สำนักอนามัยเจริญพันธุ์. (2558). *รายงานเฝ้าระวังการทำแท้งประเทศไทย พ.ศ. 2556*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2563, จาก <https://rh.anamai.moph.go.th/th/surveillance-report/2506#wow-Book>.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อม กลุ่มม่อห้อมโบราณย้อมมือ
บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
Development of Mo Hom Clothing Products of Traditional
Handmade Mo Hom Group at BoHaeo Sub-District,
Mueang District, Lampang Province

¹ชญานุช แซ่ตั้ง,²บุรินทร์ รุจจนพันธุ์ และ³พัชรชาติ ทูรวัดน์

¹Chunyanuch Saetang,²Burin Rujjanapan and³Phatcharachat Thurawat

¹วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเนชั่น

¹College of Health Sciences, Nation University

^{2,3}คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น

^{2,3}Faculty of Business Administration and Public Administration, Nation University

¹Corresponding Author: Email: chanyanuch_sae@nation.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกับกลุ่มม่อห้อมย้อมมือแบบโบราณบ้านบ่อแฮ้วที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนา วิจัยดำเนินการโดยทบทวนวรรณกรรม วิเคราะห์ประเด็นด้วยส่วนประสมทางการตลาด เสวนากลุ่มย่อย ศึกษาดูงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ล้านนา แล้วประยุกต์ออกแบบผลิตภัณฑ์และถ่ายทอดความรู้ เรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าม่อห้อมแพรว ทำให้กลุ่มได้รับการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมมาสร้างเป็นสัญลักษณ์ ประยุกต์ใช้การออกแบบเสื้อ ชุด กระเป๋า ของที่ระลึกและตุ๊กตา สนับสนุนให้กลุ่มมีทักษะการออกแบบด้วย JK-Weave และการวาดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เกิดสินค้าแบรนด์ม่อห้อมเป็นสินค้าโอท็อปที่สร้างสรรค์ ผลการเปลี่ยนแปลง พบว่า เกิดการพัฒนา กลุ่ม ถูกยอมรับจากชุมชน สนับสนุนจาก อบต. เผยแพร่ในเว็บไซต์สื่อมีเดีย และสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเนชั่นด้วยการรณรงค์สวมชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์; ผ้าม่อห้อม; ย้อมมือ

Abstract

The objectives of this research were to develop Mo Hom clothing products with creative economic idea, study the marketing strategy and implant the conscience of conservation of local wisdom reflecting Lanna identity. This research received fund from Thailand Research Fund using the qualitative research method to develop Mo Hom clothing products together with the traditional handmade group using a participatory action research process. The methodology started from literature review, analysis the issues of marketing mix, small group discussion, field studies, developing the products with Lanna identity then applied in product designing to get knowledge transfer using the participatory action research

with the community enterprise Phrae Mo Hom Clothing Group. Persons were developed in the dimensions of economic, social and environment to create symbols and apply in designing forms of shirts, bags, souvenirs and dolls as prototypes so the group gained knowledge, understanding, skills in product designing through JK-Weave and painting in accord with the consumer's wants, created a Mo Hom brand as Lampang OTOP products. The results of change found the creation of group process, accepted in Bo Haeo community, supported by government, publicized in the website and multi-media, supported partly from Nation University in the campaign to wear local costume every Friday.

Keywords : Product development; Mo Hom clothing; handmade products

บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติหมายถึงสิ่งที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองและอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์และธรรมชาติ (ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง, 2523) ถ้าสิ่งนั้นยังไม่ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเภททรัพยากรธรรมชาติถูกแบ่งได้หลายประเภท เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ เป็นต้น (เกษม จันทร์แก้ว, 2525) ซึ่งการใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเกษตรที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุดิบสำคัญ จึงต้องเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นผลจากการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อสืบต่อองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พัฒนาระบบเครือข่าย และระบบความสัมพันธ์ในชุมชน (สมบุญ ธรรมลังกา, 2556) ซึ่งกระบวนการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชน เริ่มจากการสร้างกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนที่เกิดจากสมาชิกเข้ามารวมกลุ่มจัดกิจกรรมของชุมชน (สุกัญญา ดวงอุปมา, 2557) ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มจะยืนหยัดได้อย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องเข้าใจบริบทชุมชนทั้งภายในและภายนอกที่ประกอบด้วยจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม แล้วจัดการปัญหาที่พบและใช้ศักยภาพที่แท้จริงแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากวางแผนผ่านแกนนำและการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนในประเทศส่วนหนึ่งมาจากการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ส่งผลสำคัญต่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทย ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้จัดตั้งเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้ได้อย่างทั่วถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมแต่ละเชื้อชาติเป็นตัวกำหนดรูปแบบสินค้า สร้างความแตกต่างของสินค้า สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบ ตอบสนองความต้องการรับคำสั่งซื้อของลูกค้าที่ต้องการสั่งผลิตภัณฑ์จำนวนมากได้ (อัญชลีพร ใจสิทธิ์ และจุฑาทิพย์ เฉลิมผล, 2561) โดยเครื่องนุ่งห่มที่ทำมาจากผ้าถือเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ การรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันนั้น คนไทยรู้จักการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สังคมในชนบทถือว่างานทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ทำกันในครัวเรือน ทอผ้าในยามว่างจากการทำไร่ทำนาสามารถพบได้ทุกภาคของประเทศ เมื่อสังคมพัฒนาขึ้นจึงได้มีการพัฒนาสิ่งทอขึ้นเป็นลำดับจากการทอเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มในครัวเรือนและภายในชุมชน เปลี่ยนเป็นการทอขายเพื่อใช้สนองความต้องการ

ของผู้บริโภคในระบบธุรกิจ จึงต้องพัฒนากลยุทธ์เพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกสามารถแข่งขันในระบบธุรกิจ เพื่อการสร้างสรรค์คุณค่าให้มีความได้เปรียบ หรือนำจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์และบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม ทำให้สินค้าและบริการมีคุณค่าที่ยากต่อการเลียนแบบสามารถสร้างราคาให้สูงขึ้นได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2538)

ผลิตภัณฑ์จากผ้าในประเทศไทยมีการพัฒนาในหลายรูปแบบ ซึ่งคำว่า ม่อห้อม ตามนิยามโดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา มีที่มาจากจดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 2 ฉบับที่ 19 กรกฎาคม 2533 ระบุว่า ม่อห้อม เป็นคำภาษาถิ่นล้านนา หมายถึง สีของเสื้อที่เป็นสีครามอมดำ ส่วนในพจนานุกรมภาษาภาคเหนือ จัดทำโดย จ.จ.ส. เมื่อ พ.ศ.2499 ใช้คำว่า ฮ่อม และหนังสือหลักภาษาไทยพ่ายพิของพระธรรมราชานุวัตร เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ จัตุพิมพ์ พ.ศ.2512 เขียนคำว่า ฮ่อม ที่หมายถึง สีคราม ด้วยคำว่า ห้อม และเสนอว่า ควรเขียนว่า ม่อห้อม หรือ ม่อห้อม แต่ไม่ควรเขียนว่า หม้อห้อม นอกจากนี้ยังพบนิยามคำว่า หม้อห้อม ในเอกสารทางวิชาการที่ระบุว่า หม้อห้อมเป็นคำภาษาถิ่นในภาคเหนือที่เกิดจากคำว่า หม้อ และห้อม โดยหม้อเป็นภาชนะอย่างหนึ่งที่ใช้บรรจุน้ำหรือของเหลว ห้อมเป็นพืชล้มลุกในวงศ์ครามที่นำเอาส่วนของ ลำต้นและใบไปหมักในหม้อ ทำให้ได้น้ำสีกรมท่าหรือสีคราม สีที่อยู่ระหว่างสีน้ำเงินกับสีม่วง ต่อมาวัตถุดิบ ที่ให้สีครามจากต้นห้อมในแถบภาคเหนือหายากมากขึ้น จึงใช้ต้นครามย้อมสีแทนต้นห้อม มีการส่งสีย้อม จากต้นครามที่ผลิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาทดแทนสีจากต้นห้อม ทำให้เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าพืช ทั้งสองชนิดเป็นชนิดเดียวกัน ซึ่งความจริงแล้วต้นห้อมและต้นครามเป็นพืชที่อยู่คนละวงศ์ ปัจจุบันต้นห้อม หายากจนไม่เพียงพอต่อการทำสีย้อม จึงใช้ต้นครามเป็นวัตถุดิบในการย้อมสีครามเพื่อผลิตเป็นผ้าม่อห้อมแทน จนทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความเข้าใจว่าต้นห้อมและต้นครามเป็นพืชชนิดเดียวกัน เมื่อนำมาสกัดเป็นสีที่ นำมาย้อมผ้าขาวให้เป็นสีกรมท่าเรียกว่า ผ้าม่อห้อม (ธีระวุฒิ อินจันทร์ และคณะ, 2554)

บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้จัดตั้งกลุ่มผลิตผ้าม่อห้อมที่เกิดจากการ รวมกลุ่มของแม่บ้าน และผู้สูงอายุในหมู่บ้านร่วมกันผลิตผ้าม่อห้อมออกจำหน่าย แล้วพบปัญหาการจัดจำหน่าย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังเป็นรูปแบบหรือลวดลายดั้งเดิมตามที่เคยทำมาในอดีต การใช้สีเคมี ย้อมผ้ามีราคาสูง และยังไม่มีความเหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีรูปแบบที่สร้างสรรค์

จากศึกษาเพิ่มเติมพบว่า ผู้บริโภคเลือกซื้อผ้าม่อห้อมเพราะความสวยงาม และมีเอกลักษณ์ของการสวมใส่ นอกเหนือจากคุณสมบัติเด่นของผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์และคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอยแล้ว การสวมใส่ผ้าม่อห้อม ย้อมมือโบราณยังมีผลต่อคุณค่าทางจิตใจแสดงถึงมรดกทางศิลปวัฒนธรรม เป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับ กลุ่มผู้ผลิตอย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มลูกค้าที่ยังรักษาวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าม่อห้อมทั้งในชีวิตประจำวันและ งานเทศกาลที่ยังมีความนิยมในผลิตภัณฑ์รูปแบบนี้ (ปวิรินทร์นต์ แซ่ตั้ง, 2556) เนื่องจากผ้าม่อห้อมเป็น ผลิตภัณฑ์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถพัฒนาเพื่อยกระดับด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย องค์ประกอบร่วมเชิงบูรณาการทั้งการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี ที่ประกอบด้วยทุนทางปัญญา

และทักษะความคิดสร้างสรรค์ (ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ, 2561) รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ สร้างความหลากหลายของสินค้าตามความต้องการของตลาด เพื่อให้ตราสินค้าเป็นที่จดจำของกลุ่มลูกค้ารุ่นใหม่ และมีเว็บไซต์เพิ่มช่องทางการสื่อสารเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ทางการตลาด (จรุงยศ อรัณยธนาถ, 2561) นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมบนรากฐานทางวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้อัตลักษณ์ล้านนา ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมาสร้างเป็นต้นแบบทางความคิดและประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ กำเนิดสินค้าแฟชั่นล้านนาที่สร้างความแตกต่าง สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริที่แท้จริงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รจนา ชื่นศิริกุลชัย, 2557)

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบงานวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อม กลุ่มม่อห้อม โบราณย้อมมือ บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ต้องใช้กลยุทธ์ทางการตลาด และปลูกจิตสำนึกในการ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนา ที่จะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ ในประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด
3. เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เกิดจากการเลือกแบบเจาะจง คือ กลุ่มม่อห้อมย้อมมือแบบโบราณ บ้านบ่อแฮ้ว ตำบลบ่อแฮ้ว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 10 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสังเกต แบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

3. วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสื่อออนไลน์ และข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต

4. กระบวนการทำงานหลักมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม (literature Review) ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ประเด็น (topic Analysis) ผ่าน 3 กิจกรรม ได้แก่ เสวนากลุ่มย่อย (focus Group) วิเคราะห์ประเด็น

(topic Analysis) และศึกษาดูงาน (observe Activities) ในเรื่องการย้อม การทอผ้า และการออกแบบ ลวดลายผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (development) ตามส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) สถานที่ (place) และส่งเสริมการขาย (promotion) และทำการทดสอบตลาด (market testing) ผ่านวงจรกิจกรรมของเดมมิ่ง คือ วางแผน (plan) ดำเนินการ (do) ตรวจสอบ (check) ปรับปรุงแก้ไข (action) โดยทดสอบใช้ซอฟต์แวร์ JK-Weave ช่วยในการออกแบบ เปรียบเทียบประสิทธิภาพกับการวาดลายด้วยมือ (drawing)

หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้คำนึงถึงหลักการในการออกแบบ ดังนี้ 1) หน้าที่ใช้สอย (function) 2) ความปลอดภัย (safety) 3) รูปทรงหรือโครงสร้าง (construction) 4) ความสะดวกสบายในการใช้ (ergonomics) 5) ความสวยงามน่าใช้ (aesthetics or sales appeal) 6) ราคา (cost) 7) การซ่อมแซมง่าย (ease of maintenance)

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จะเห็นว่าตัวผลิตภัณฑ์เป็นการพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคจากการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมจากท้องถิ่นร่วมกับการออกแบบ สร้างสรรค์ชิ้นใหม่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ ลักษณะสำคัญของผลิตภัณฑ์ จะถูกนำมาสร้างคุณลักษณะรวมกัน (combination) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่มีผลต่อความนิยมของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์

ด้านราคาที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการผลิตสินค้าทั้งระบบทำให้ทราบต้นทุนที่แท้จริง และประมาณการส่วนแบ่งทางการตลาด ตำแหน่งทางการตลาด เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าที่วางจำหน่าย ในท้องตลาด

ด้านการจัดจำหน่ายด้วยแนวคิดของโอกาสทางการตลาดพบว่าพื้นที่จัดจำหน่ายมีทั้งภายในจังหวัด ต่างจังหวัด และต่างประเทศ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีตั้งแต่จากผู้ผลิตถึงผู้บริโภค ไปจนถึงพ่อค้าส่งและ พ่อค้าปลีกและสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้บริโภคพบเห็นสินค้าทุกพื้นที่ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการซื้อได้

ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่นิยมใช้การจัดแสดงสินค้าตามโอกาสและแผนงานของจังหวัด แบ่งปันผ่านสื่อสังคมและเว็บไซต์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการจัดจำหน่ายได้อย่างกว้างขวาง และการประชาสัมพันธ์ สินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาตามขั้นตอนการวิจัย พบว่า การเสวนากลุ่มย่อยทำให้กลุ่มทราบถึงปัญหา โดยเฉพาะยอดขายที่ไม่เป็นตามเป้าหมาย ผลิตภัณฑ์ไม่มีการพัฒนา สินค้าเดิมในตลาดสำหรับจำหน่ายได้ยากขึ้น และมีข้อสรุปว่าควรจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญในผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมโบราณ เมื่อได้ศึกษาดูงานกลุ่มม่อห้อมที่จังหวัดแพร่ ทำให้กลุ่มได้เรียนรู้การย้อมผ้า การทอผ้า การออกแบบลวดลาย แล้วสร้างความตระหนักในการสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ จึงนำบทเรียนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มในจังหวัดแพร่ กลับมาทบทวนและพัฒนาในกลุ่มในด้านการออกแบบแบรนด์ของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การขยายตลาด

และปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีประเด็นสรุปสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห่อมด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มม่อห่อมโบราณย้อมมีบ้านบ่อแก้ว มีประธานกลุ่มคือ แม่บัวน้อย ศรีแสง วัย 75 ปี (ภาพที่ 1) จัดตั้งกลุ่มให้เป็นพื้นที่ผลิตผ้าม่อห่อมใช้กระบวนการย้อมสีจากต้นคราม ซึ่งใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์เกิดจากสองปัจจัยหลักคือทุนทางปัญญาพร้อมกับทักษะความคิดสร้างสรรค์

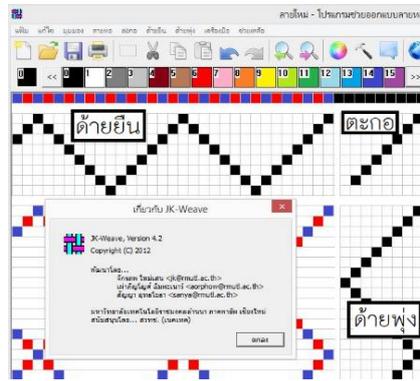

ภาพที่ 1 แม่บัวน้อย ศรีแสง และผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห่อม

ทุนทางปัญญา (intellectual capital) ได้แก่ ฐานความรู้ที่อยู่ในตัวมนุษย์และนำไปใช้ต่อยอดทักษะทางความคิด มีทุนทางวัฒนธรรมแฝงอยู่ในผ้าม่อห่อมโบราณที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และทุนด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แฝงและฝังอยู่ในมนุษย์ทุกคนจะแสดงออกมาเมื่อมีความต้องการใช้อย่างเต็มกำลัง เมื่อกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับการกระตุ้นทั้งจากความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และจากการส่งเสริมทางวิชาการผ่านกระบวนการ ทำให้เกิดความกล้าที่จะผลักดันตนเองจากวิธีการผลิตเดิม ไปสู่การคิดค้น และยอมรับการเปลี่ยนแปลงผ่านการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้สินค้าหลากหลายรูปแบบและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ทักษะ (skills) ได้แก่ ความชำนาญในมนุษย์ที่เกิดจากการทำซ้ำจนเชี่ยวชาญ เข้าใจ และทำซ้ำได้อย่างถูกต้อง เมื่อสามารถทำซ้ำได้ก็เกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนารูปแบบใหม่ พัฒนาเป็นทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่เรียนรู้ที่จะสร้างรูปแบบ ทดสอบรูปแบบ และคัดเลือกที่ดีที่สุด เกิดลวดลายและประเภทของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จากเดิมที่ผลิตเพียงเสื้อขาวนาก็หันมาผลิตเสื้อผ้าแฟชั่น ชุดทำงาน และตุ๊กตาให้หลากหลาย

การออกแบบลวดลายของผลิตภัณฑ์ นอกจากการใช้การวาดลายแล้ว ยังใช้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ออกแบบในเนื้อผ้าด้วยเทคนิคสร้างลาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยใช้เทคโนโลยีจากโปรแกรม JK-Weave (เผ่าภิญโญ ศิมพะเนา, 2551) ซึ่งจะใช้การกำหนดค่าของด้ายยืน ด้ายพุ่ง และตะกอล โดยโปรแกรม Microsoft Paint เข้ามาช่วยสื่อสารระหว่างผู้วิจัย กับสมาชิกในกลุ่ม เป็นเครื่องมือของนิสิตในการทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่ม ทำให้การออกแบบดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว ปรับแก้ไขได้ง่ายโปรแกรม JK-Weave (ภาพที่ 2) ถูกพัฒนาสำหรับการออกแบบลายผ้าที่มีความยืดหยุ่นในการออกแบบ แต่ก็มีข้อจำกัดและต้องอาศัยการเรียนรู้ ต่างกับโปรแกรม Microsoft Paint บนระบบปฏิบัติการวินโดวส์ที่ใช้ได้ง่าย และไม่ซับซ้อน เมื่อออกแบบแล้วสามารถพิมพ์ลงกระดาษ เพื่อใช้สื่อสารกันในกลุ่ม หรือส่งเข้าในโปรแกรมไลน์ที่เป็นสื่อกลางสำหรับสื่อสารในกลุ่มสมาชิก

ภาพที่ 2 ภาพจากโปรแกรม JK-Weave

2. ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และทดสอบตลาด ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์ องค์การบริหารส่วนตำบล กรมการพัฒนาชุมชน และทีมวิจัย พบว่า มีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่เปิดรับสินค้าของกลุ่ม ซึ่งเป็นช่องทางจำหน่ายสินค้าที่จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นหัตถศิลป์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวัตถุดิบธรรมชาติ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในช่องทางอื่น ได้แก่ เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบล การเปิดบ้านของสมาชิกกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ และจำหน่ายสินค้าไปพร้อมกัน การออกแสดงสินค้าในศูนย์จำหน่ายสินค้าตามที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนสนับสนุน

ภาพที่ 3 ตรวจสอบผลิตภัณฑ์

การดำเนินงานใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่งกับการทำงานทุกกระบวนการ ได้แก่ วางแผน (plan) ดำเนินการ (do) ตรวจสอบ (check) และปรับปรุงแก้ไข (action) ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห้อมถูกใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญา ด้านการผลิต แล้วต่อยอดผลิตภัณฑ์การย้อมผ้าม่อห้อม ให้เป็นแฟชั่นเสื้อผ้าสำหรับผู้สูงวัย เสื้อผ้าวัยรุ่น เสื้อผ้าวัยทำงาน (ภาพที่ 3) และสินค้าอื่น เช่น หมอน พวงกุญแจ (ภาพที่ 4) และร่วมที่ใช้ผ้าม่อห้อมลำปางผลิตขึ้นมา ทำให้เกิดเป็นสินค้าที่มีแบรนด์ “ม่อห้อมลำปาง” และจัดเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือโอท็อป (OTOP) ที่สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชน

ภาพที่ 4 หมอนและพวงกุญแจ

3. ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผ้าม่อห่อม ในปัจจุบันมีผ้าแบบใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น และถักทอด้วยเครื่องจักร แต่การทอผ้าด้วยเครื่องทอผ้าแบบดั้งเดิมด้วยมือที่กระตุกเป็นการอนุรักษ์วิถีภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างมูลค่าจากภูมิปัญญาอย่างรู้คุณค่า และยกระดับผ้าม่อห่อมให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ ทดสอบตลาดในสถาบันการศึกษา(ภาพที่ 5) และหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นที่ได้รับการตอบรับจากการออกร้านจำหน่ายสินค้าในนิทรรศการสินค้าและมี ยอดจำหน่าย/สั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 5 นายแบบและนางแบบ

สิ่งที่เกิดขึ้นได้แก่ การพัฒนากระบวนการกลุ่ม ถูกยอมรับในชุมชนบ่อแฮ้ว ได้รับการสนับสนุน จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแฮ้ว เผยแพร่ในเว็บไซต์ thaitambon.com ในสื่อมัลติมีเดียที่ youtube.com มีส่วนร่วมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเนชั่น (ภาพที่ 6) โดยการรณรงค์สวมชุดพื้นเมืองที่ผลิต จากผ้าม่อห่อมทุกวันศุกร์

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์จากม่อห่อม

ผลงานเชิงรูปธรรมทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แล้วมีการสร้างสัญลักษณ์ นำไปสู่การประยุกต์ใช้การวาดออกแบบเสื้อ (ภาพที่ 7) ชุด กระเป๋า สิ่งประดิษฐ์ประเภทตุ๊กตา และของที่ระลึกเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัยกันเป็นภาคีร่วมหลายหน่วยงาน ช่วยสนับสนุนสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เกิดการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องผ้าม่อห่อม ให้ต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

ภาพที่ 7 การวาดออกแบบเสื้อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าม่อห่อมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยทุนทางปัญญา และทักษะที่เป็นทุนเดิมของสมาชิกในกลุ่มม่อห่อมโบราณย้อมมือบ้านบ่อแก้ว ทำให้การพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยบรรลุผลตามเป้าหมาย ทำให้ได้ผลงานที่สร้างสรรค์ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทดลอง ทดสอบ และร่วมกันออกแบบลวดลายด้วยโปรแกรม JK-Weave ควบคู่กับการวาดลายด้วยมือที่สอดรับประสานกัน เติมเต็มให้การออกแบบลวดลายและมีประสิทธิภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ มีการพัฒนารูปแบบให้หลากหลายตามมโนทัศน์ของผู้สร้างสรรค์ และใช้ส่วนประกอบการตลาด (4Ps) ประกอบด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การปรับราคาใหม่ การวางแผนการจัดจำหน่าย และจัดโปรโมชั่นตามเทศกาล คนในกลุ่มมีจิตสำนึกอนุรักษ์ภูมิปัญญาจนกลุ่มมีความเข้มแข็งที่จะทำงานร่วมกันสะท้อนอัตลักษณ์ล้านนาสู่สังคมได้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นช่องทางในการทำการตลาดเพื่อกระจายผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเครือข่ายการค้าในรูปแบบของรายการสิ่งผลิตในปริมาณมาก ต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสมาชิก ร่วมผลิตตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานของประภาศรี ถนอมธรรม(2561) ที่ใช้วิธีการสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มผลิตภัณฑ์และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม

2. ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งการสร้างแบรนด์เป็นหัวใจของกลุ่มที่สะท้อนอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาจนได้สินค้าต้นแบบด้วยซอฟต์แวร์ช่วยออกแบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยี แล้วนำไปทดสอบตลาดยังกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายโดยคำนึงถึงอุปสงค์อุปทาน แล้ววิเคราะห์โดยใช้ส่วนประกอบการตลาดพบว่า ได้รับการยอมรับมียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แตกต่างจากก่อนดำเนินงานอย่างชัดเจน เพิ่มราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพิ่มแหล่งจำหน่ายสินค้า การเพิ่มประเภทผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดช่องทางจำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้มีเพียงร้านจำหน่ายเสื้อผ้าพื้นเมืองอีกต่อไป วางจำหน่ายเฉพาะในแหล่งผลิต หรือเป็นสินค้าไอทีอป แต่มีการเผยแพร่

ข้อมูลผลิตภัณฑ์ไปในสื่อสังคมและสื่อมีเดีย อาทิ thai-explore.net lannapost.net youtube.com เพื่อเป็นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักในระดับสากล สอดคล้องกับงานของ ชัตษกร ศรีสุขและคณะ (2561) ที่ได้ข้อสรุปแนวทางการพัฒนาการตลาดและห่วงโซ่อุปทานที่ใช้ส่วนประสมการตลาดกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ซึ่งการรวมกลุ่มทำให้เกิดพลังความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันออกแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่วยยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ การเป็นสินค้าทำมือที่กำเนิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมุ่งออกแบบสินค้าให้สวยงาม มีรูปแบบที่สร้างสรรค์ ดูทันสมัย มีสีสันและลวดลายสะดุดตาเข้ากับผ้าหม้อห้อมที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ทำให้มีตลาดรองรับทั้งในกลุ่มหนุ่มสาว นักศึกษา ผู้ใหญ่วัยทำงาน และผู้สูงอายุ มีนโยบายสนับสนุนสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยภาครัฐอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานของ ธนภุต แก้วพิลากรมย์ (2559) ที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสำหรับสุขภาพสตรีจากผ้าหม้อห้อมโดยคำนึงถึงความสวยงามและมีความคิดสร้างสรรค์

ผลงานเชิงรูปธรรมทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาทุกคนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แล้วมีการสร้างสัญลักษณ์ นำไปสู่การประยุกต์ใช้ออกแบบเสื้อ ชุด กระเป๋า สิ่งประดิษฐ์ประเภทตุ๊กตา และของที่ระลึกเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัยกันเป็นภาคีหลายหน่วยงานมาช่วยสร้างรายได้แก่ชุมชน เกิดการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องผ้าหม้อห้อมให้ต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) สมาชิกกลุ่ม และผลิตภัณฑ์มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาต่อยอดได้อีก ซึ่งการยกระดับศักยภาพบุคคล ความสามารถในการผลิต และการขยายกลุ่มสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นประเด็นที่น่าส่งเสริมและพัฒนาได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย การทำตลาดออนไลน์ผ่านสื่อสังคมเพิ่มขึ้น และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ไปสู่รูปแบบอื่น และยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนไปสู่การพัฒนาเชิงนวัตกรรม และขยายการตลาดเข้าสู่ร้านค้าออนไลน์สาธารณะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2538). *รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย*. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2564,

จาก <http://www.openbase.in.th/node/5409>.

เกษม จันทรแก้ว. (2525). *หลักการสิ่งแวดล้อมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จรุงยศ อรัณยธนา. (2561). การออกแบบตราสินค้าและเว็บไซต์อย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 15(1), 1-12.
- ทัตษภร ศรีสุข, อติศักดิ์ จำปาทอง, ชรัสนันท์ ตาชม.(2561). แนวทางการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวและห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีบ้านแบบบูรณาการ. *วารสารสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 313-330.
- ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง. (2523). *การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทที่1 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธนกฤต แก้วพิลาธมย์. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสำหรับสุขภาพสตรีจากผ้าหม้อห้อมด้วยการทอแบบลายสอง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20 (1), 80–87.
- ธีระวุฒิ อินจันทร์, ชัยยันต์ เมธานุวัฒน์เดช, รัฐศาสตร์ ทองสุข และพรพิพัฒน์ เจริญธรรมคุณ. (2554). ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมในจังหวัดแพร่. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*, 6(1), 91-111.
- ประภาศรี ถนอมธรรม. (2561). การพัฒนาการผลิตผ้าฝ้ายย้อมโคลนของกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4 (2), 271-282.
- ปวิรินทร์นต์ แซ่ตั้ง. (2556). การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ ผ่านกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ โดยการใช้สารช่วยย้อม จากน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 1(1), 9-22.
- เผ่าภิญโญค์ ฉิมพะเนา. (2551). *การออกแบบลายทอผ้าด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ JK-Weave*. เชียงใหม่ : หจก.วนิดาการพิมพ์.
- รจนา ชื่นศิริกุลชัย. (2557). การสร้างนักร้องออกแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ให้มีความเป็นอัตลักษณ์ล้านนาต่อการพัฒนาแฟชั่นในระบบเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(2),141-152.
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 131-144.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2), 58-66.
- สุกัญญา ดวงอุปมา. (2557).แนวทางการพัฒนาศักยภาพที่ดีของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 2(2), 133-139.
- อัญชลีพร ใจสิทธิ์ และจุฑาทิพย์ เฉลิมผล. (2561).ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของเกษตรกรในการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือในบ้านดอนหลวงตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 6(3), 623-630.

การพัฒนากิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน
เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา
The Development of Resource-Based Camp Activities,
Following The King's Philosophy to Enhance Sufficient-Living Characteristics
of Prathomsuksa Students

¹ดุซงกี สวงศักดิ์, ²กรัณย์พล วิวรรณมงคล และ ³ศุภลักษณ์ สัตย์เพริศพราย

¹Dutsadi Sanguansak, ²Karanphon Wiwanthamongkon and ³Supalak Satpretpray

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

^{2,3}รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹Student, Master of Education Program in Curriculum and Learning Management,

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

^{2,3}Assoc. Prof. Dr., Master of Education Program in Curriculum and Learning Management,

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: dront.family@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R & D : Research and Development) และเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จากโรงเรียนเกียรติวัชรเวศิน 2 (วัดปลักเขี้ยว) โรงเรียนบ้านสระลุมพุก และโรงเรียนบ้านหนองขุย จำนวน 22 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 2) แบบประเมินคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมี 8 ฐานการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก (100/60) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด (80/60) และ 2) กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิผลโดยผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 60 ทุกฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน

คำสำคัญ : กิจกรรมค่าย; ศาสตร์พระราชา; แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน; คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง

Abstract

The objective of this research were 1) to develop and find efficiency of resource-based camp activities, following the King's Philosophy to enhance sufficient-living characteristics of Prathomsuksa students, and 2) to study effectiveness of resource-based camp activities, following the King's Philosophy to enhance sufficient-living characteristics of Prathomsuksa students. This study employed research and development (R & D) and mixed methods research. A sample group consisted of 22 Prathomsuksa 4-6 students of Kiatwatthanavekin 2 School, Bansalumpook School, and Bannongkhui School by volunteer sampling. The research instruments comprised a camping management manual and a sufficient-living characteristics assessment form. The statistics employed for data analysis were percentage, mean and content analysis. The results of research were as follows: 1) Developed activities of resource-based camp of 8 learning resource-based activities had the efficiency at a very good level (100/60), higher than the required criterion (80/60). And 2) The effectiveness of resource-based camp activities, following the King's Philosophy to enhance sufficient-living characteristics of Prathomsuksa students passed by criterion, 60% in all 3 aspects.

Keywords : camp activities; the King's Philosophy; resource-based; sufficient-living characteristics.

บทนำ

จากปฐมพระบรมราชโองการที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ทรงทำตามปฐมพระบรมราชโองการอย่างจริงจังในเรื่องของการพัฒนา/ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้มีความมั่นคงและความสุขอย่างแท้จริง พระองค์ทรงทำ ริเริ่ม แนะนำในพื้นที่ต่าง ๆ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เรียกว่า “ศาสตร์พระราชา” จนเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนชาวไทยและนานาชาติ โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุก ๆ ด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็น “หัวใจแห่งศาสตร์พระราชา” พระองค์ทรงเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของบ้านเรือน และทรงแนะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่พสกนิกรชาวไทยมากกว่า 40 ปี ก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 โดยทรงเน้นการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ประเทศไทยรอดพ้นและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยเริ่มต้นจากการพึ่งพาตนเองและการรวมกลุ่มตลอดจนสร้างองค์ความรู้ โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ศาสตร์พระราชาจึงเป็นเรื่องที่ดำเนินการจากล่างขึ้นบน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เป็น “ตำราแห่งชีวิต” ที่ทำให้ประเทศไทยผ่านวิกฤตการณ์ต่าง ๆ มาได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 75 ได้กำหนดว่า “รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง...”

ทั้งร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ให้ความสำคัญกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยระบุเป็นวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้ระบุวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ซึ่งศาสตร์พระราชา โดยเฉพาะหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางปฏิบัติ และเป็นหลักกฎหมายของประเทศ

การเรียนรู้ตามรอยศาสตร์พระราชา ควรใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากพื้นที่ โดยอมรา ขวนขยัน (2552) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ทุกประเภทมีส่วนช่วยเติมเต็มให้กับการจัดการเรียนรู้ ควรนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสัมผัสประสบการณ์ตรง เรียนจากของจริง มีความสุขกับบทเรียน ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของลูกหลานช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกทักษะจนเกิดความคิดรวบยอด สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

ในการจัดการศึกษานั้นเมื่อกล่าวถึงแหล่งเรียนรู้สามารถจำแนกได้หลายประเภท กิจกรรมค่ายจัดเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างหนึ่ง เนื่องจากกิจกรรมค่ายสอนให้คนมีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ และเข้าใจในสังคมมากขึ้น สามารถทำงานเป็นทีม มีทักษะชีวิต/เครือข่ายเพื่อน เข้าใจตนเอง ให้อภัย มีจิตสาธารณะ กิจกรรมค่ายช่วยสร้างคนได้ ให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความสนุกสนาน ซึ่งไม่อาจเรียนรู้ได้จากตำรา กิจกรรมค่ายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ได้ทั้งความรู้ ความสุข ความรัก ความทรงจำ เพื่อน เครือข่าย และที่สำคัญคือ “ประสบการณ์ชีวิต” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) กิจกรรมค่ายจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยกิจกรรมค่ายเป็นการจัดการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน มีทั้งกิจกรรมทางวิชาการและนันทนาการ เปลี่ยนการเรียนรู้จากตำราเรียนและครูสู่การเรียนรู้จากผู้รู้อื่น ๆ และจากสถานการณ์จริง ประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติการด้วยตนเอง ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจต่อการเรียนรู้และรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมค่ายจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมเป็นหมู่คณะ สอนให้รู้จักช่วยตนเองและผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) เมื่อจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานย่อมส่งผลให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงตามมา ซึ่งคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง เป็น 1 ใน 8 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กี่ข้อเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 24 ข้อ 3 ได้ระบุไว้ว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง”

ด้วยเหตุผลเบื้องต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนากิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 8 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ โรงเรียนข้าวชุมชน กลุ่มจักสานเส้นพลาสติก กลุ่มเลี้ยงโคนม กลุ่มทำขนมทองม้วน กลุ่มผลิตไม้กวาดทางมะพร้าว โรงงานเบเกอรี่ และโรงงานน้ำดื่ม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนตำบลหนองสาหร่ายในการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/60
2. กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิผลโดยผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R & D : Research and Development) และเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research1) : ขั้นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการสำรวจความต้องการจำเป็น คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 14 คน ผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 76 คน และนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 77 คน จากโรงเรียนเกียรติวัณเวดิน 2 (วัดปลักเขว้า) โรงเรียนบ้านสระลุ่มพุก และโรงเรียนบ้านหนองขุย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้ปกครองและนักเรียนคำนวณจากนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 82 คน โดยการเทียบกับ

ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 68 คน เป็นอย่างน้อย ในขั้นตอนนี้มีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมค่าย แนวคิดเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง และ 2) การสำรวจความต้องการจำเป็นจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยใช้แบบสำรวจความต้องการจำเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ได้แก่ 1) แบบการวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) แบบสำรวจความต้องการจำเป็น โดยแบบการวิเคราะห์เนื้อหาและแบบสำรวจความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และคำร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development1) : ขั้นการพัฒนากิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้เชี่ยวชาญ) จำนวน 5 ท่าน และนักเรียน จำนวน 22 คน ซึ่งมีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานและผลการสำรวจความต้องการจำเป็นจากขั้นตอนที่ 1 2) พัฒนาและหาคุณภาพ (ค่าดัชนีความสอดคล้อง) ของคู่มือการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาและแบบประเมินคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา และ 3) หาประสิทธิภาพ (P_1/P_2) ของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยทดลองใช้คู่มือการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา กับนักเรียน 22 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 2) แบบประเมินคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการหาค่าประสิทธิภาพโดยการหาค่าสัดส่วน (P_1/P_2)

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research2) : ขั้นการทดลองใช้กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 จากโรงเรียนเกียรติวัณเวคิน 2 (วัดปลักเขว้า) โรงเรียนบ้านสระลุ่มพุก และโรงเรียนบ้านหนองขุย อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 22 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดแบบแผนที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Shot Repeated Measures Design 2) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือวิจัยจากงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงโรงเรียนเกียรติวัชรเวดิน 2 (วัดปลักเขว้า) โรงเรียนบ้านสระลุมพุก และโรงเรียนบ้านหนองขุย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 3) ทดลองใช้กิจกรรมค่ายฯ กับกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มตัวอย่าง) จำนวน 22 คน โดยจัดกิจกรรมค่ายฯ เป็นเวลา 4 วัน วันละ 2 ฐานการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง แหล่งเรียนรู้ชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และ 4) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมค่ายฯ การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Development2) : ขั้นการประเมินผลกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายในขั้นตอนนี้ คือ ผู้วิจัย โดยมีวิธีดำเนินการ คือ ผู้วิจัยถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามประเด็น ดังนี้ 1) ศาสตร์พระราชา 2) แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน และ 3) คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 8 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 แปลงเกษตรตามศาสตร์พระราชา, ฐานการเรียนรู้ที่ 2 โรงสีพอเพียง, ฐานการเรียนรู้ที่ 3 จักสานความพอดี, ฐานการเรียนรู้ที่ 4 โคนมเลี้ยงชีพ, ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ทองม้วนชวนรู้, ฐานการเรียนรู้ที่ 6 ไม้กวาดสร้างรายได้, ฐานการเรียนรู้ที่ 7 เบเกอร์เสริมอาชีพ และฐานการเรียนรู้ที่ 8 น้ำดื่มลดรายจ่าย และมีประสิทธิภาพ (P_1/P_2) อยู่ในระดับดีมาก เท่ากับ 100/60 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชา โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิผลโดยผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 ทุกฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 8 ฐานการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพ (P_1/P_2) อยู่ในระดับดีมาก (100/60) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด (80/60) เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นอย่างดีและสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นกิจกรรมค่ายฯ โดยพัฒนาจากฐานการเรียนรู้เป็นแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้ จากนั้นจึงพัฒนาเป็นคู่มือการจัดการจัดการค่ายฯ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดชั้นความสอดคล้อง แล้วแก้ไขตามคำแนะนำ หลังจากนั้นจึงนำคู่มือการจัดการจัดการค่ายฯ ไปทดลองใช้จริงกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผลปรากฏว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก กล่าวคือ มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 80 และมีเกณฑ์การผ่านที่กำหนดไว้ คือร้อยละ 60 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาเรียม นิลพันธุ์ (2558) ที่ระบุการหาค่าสัดส่วนว่า วิธีคำนวณหาอัตราส่วนระหว่างร้อยละของจำนวนนักเรียนที่สอบแบบทดสอบอิงเกณฑ์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (P_2) เช่น $P_1 : P_2 = 80 : 60$ หมายความว่ากำหนดเกณฑ์การผ่านไว้แล้วต้องมีจำนวนผู้เรียน 80 % ของจำนวนผู้เรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ (P_1) ผ่าน 60 % ของจำนวนคะแนนเต็ม (P_2) จึงมีมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารารวรรณ อานันทนสกุล (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 89.30 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 87.80 มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องงานวิจัยของทัศนภรณ์ แสงศรีเรือง (2548) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ 1) มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 71.72 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 86.11 2) มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านจิตวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 85.53 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 83.33

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมค่ายตามรอย

ศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิผลโดยผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 ทุกฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมค่ายฯ ซึ่งในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ผู้วิจัยจึงประเมินประสิทธิผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 ทุกคนและทุกฐานการเรียนรู้ ในทั้ง 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร ไกรฤกษ์ (2550) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการวชิรมงกุฏด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ศึกษากรณีโรงเรียนวชิรวิทย์วิทยาลัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน สูงขึ้นหลังจากเข้ากิจกรรมค่ายวิชาการวชิรมงกุฏ ด้านสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์ (2555) ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมหลังจากนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ พบว่า 1) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังฝึกอบรม สูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความตระหนักรู้ด้านทักษะสังคมของนักศึกษาหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 8 ฐานการเรียนรู้ และมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก (100/60) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ (80/60) เนื่องจากนักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้และวิทยากรชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนควรคัดเลือกนักเรียนที่มีความพร้อมและอธิบายแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่วิทยากรชุมชนอีกครั้งก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิผลโดยผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 60 ทุกฐานการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน เนื่องจากนักเรียนมีความสนใจและมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ฐานการเรียนรู้) ดังนั้นผู้สอนควรพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงความสนใจของนักเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ใกล้เคียง เพื่อทราบถึงผลความเหมือนหรือความแตกต่างกัน

ควรศึกษาวิจัยกิจกรรมค่ายตามรอยศาสตร์พระราชาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

दारवारण अनंनठनसुगु. (2547). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้กิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทศพร ไกรฤกษ์. (2550). *ประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการวชิรมงกุฎด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ศึกษากรณีโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย*. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทัศนภรณ์ แสงศรีเรือง. (2548). *ผลของกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์ต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา* (ครั้งที่ 9). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมค่าย*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุนิตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ และทักษะสังคมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมรา ชวนขยัน. (2552). *การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องแหล่งเรียนรู้ในเขตเทศบาลตำบลหนองขาว.*
การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครู
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม
Factors Affecting Training Needs of Teachers Under the Secondary
Education Service Area Office Nakhon Pathom Province

¹ทัตเทพ ทวีไทย และ ²ชูดาพร สอนภักดี

¹Tattap Taweethai and ²Chudapon Sonpukdee

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Faculty of Liberal Arts and Sciences, Kasetsart University

¹Corresponding Author E-mail: chudapon220331@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ 2) ศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม 3) ศึกษาปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด 4) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการในการฝึกอบรม 5) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 330 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 - 40 ปี สถานภาพโสด ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งงานครู 2) ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สนใจเข้ารับบริการฝึกอบรมในหลักสูตรที่สนใจ โดยสนใจหลักสูตรนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการอบรมน้อยกว่า 3,000 บาท สนใจฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ระยะเวลาฝึกอบรม 1 วัน วันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ช่วงเวลา 9.00-16.00 น. ฝึกอบรมภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ส่งหนังสือไปที่ต้นสังกัด 3) ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด ให้ความสำคัญสูงสุด ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 4) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ สถานภาพ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา และตำแหน่งมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมในทิศทางเดียวกัน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม ได้แก่ ช่วงเวลา รูปแบบการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ

คำสำคัญ: ความจำเป็นในการฝึกอบรม; พฤติกรรมในการฝึกอบรม; ส่วนผสมทางการตลาด

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the demographic factors; 2) to study behavioral factors in training; 3) to study the factors of marketing mix; 4) to compare the training needs of teacher Classified by Demographic Factors; 5) to study the factors affecting training needs. The sampling group consisted of 330 teachers under the Secondary Education Service Area Office, Nakhon Pathom Province. The statistics used for the data analysis comprised of descriptive statistics and inferential statistics at a

level of statistical significance 0.01. The results of the research found that 1) Demographic factors, most of the respondents were female, aged between 31-40 years, single, 1-5 years of working experience. Most of them had a bachelor's degree or equivalent and worked as teachers 2) Behavioral factors, most of the respondents were keen on attending the training services conducted during April-June, within one day either Saturday or Sunday between 9.00-16.00 hours including theoretical and practical training. Information publicity distributed through official letters to schools, cost less than 3,000 baht, and held at Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus were also fascinating. 3) Marketing ingredients factor, the sample group considered that the distribution channel was the most significant channel. 4) According to the hypothesis of the demographic factor, it was found that gender, status, work experience, level of education, and job positions did not influence the training needs. Whereas, ages considerably affected the training needs at the significant level of 0.01. 5) Similarly, the factors affecting the training needs of the teachers were behavioral factors in training such as duration of the training, the training methods, information publicity of the training, and cost of training, and marketing mix factors such as personality and process.

Keywords: Training Needs; Training behavior; Marketing mix

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการขับเคลื่อนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาคนในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560) ที่ว่าด้วยการเสริมสร้างศักยภาพมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัยเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ตลอดจนการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลากรครูจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดัน เสริมสร้างนักเรียนให้มีศักยภาพที่เป็นไปตามความต้องการของสังคม แต่การพัฒนาไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ซึ่งปัญหาในหลายๆ ด้านที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษา ได้แก่ ด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ การเรียนภาษาอังกฤษขาดมาตรฐาน เนื้อหาหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริษัท ส่วนด้านครูเองก็ประสบพบเจอกับความยากลำบากไม่แพ้กัน คือ ภาระงานเยอะ ครูไม่ครบชั้นเรียน และไม่ตรงเอก ครูขาดขวัญกำลังใจ ครูไม่เก่งด้านการบริหารจัดการ (อัคพงษ์ สุขมาตย์, 2560)

บุคลากรครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญหน้าแก่สังคมมนุษย์ตลอดทุกยุคทุกสมัย (ทักษิณ เพชรเกษี และคณะ, 2556) เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ (อัคพงษ์ สุขมาตย์, 2560) บุคลากรครูควรได้รับการพัฒนาตามความต้องการจำเป็นในการ

ฝึกอบรมซึ่งจะทำให้บุคลากรครูได้รับประโยชน์สูงสุด (สิริภักตร์ ศิริโท และสรวรยา สมานวิจิตร, 2555) โดยการประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมนั้นจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม หลักสูตร วิธีการในการฝึกอบรมมีความชัดเจน อันจะทำให้บุคลากรครูที่เข้ารับการฝึกอบรมได้หลักสูตรการอบรมที่ตรงกับความต้องการและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง (เสาวลักษณ์ ลังการพันธ์ และคณะ, 2560) อีกทั้งยังจะเป็นการลดจุดอ่อน เสริมจุดแข็งให้กับบุคลากรครู และการจัดการศึกษาที่ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการด้วย นอกจากนี้การเข้ามามีบทบาทของสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่พร้อมไปด้วยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถจะได้มีโอกาสในการบริการทางวิชาการที่จะนำศักยภาพของตนเองออกมาใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม ด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดการฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การทำ Workshop ฯลฯ (จรีวรรณ จันทลา, 2559)

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการออกแบบหลักสูตร และรูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของบุคลากรครูที่ต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้บุคลากรครูสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนานักเรียน พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อไป

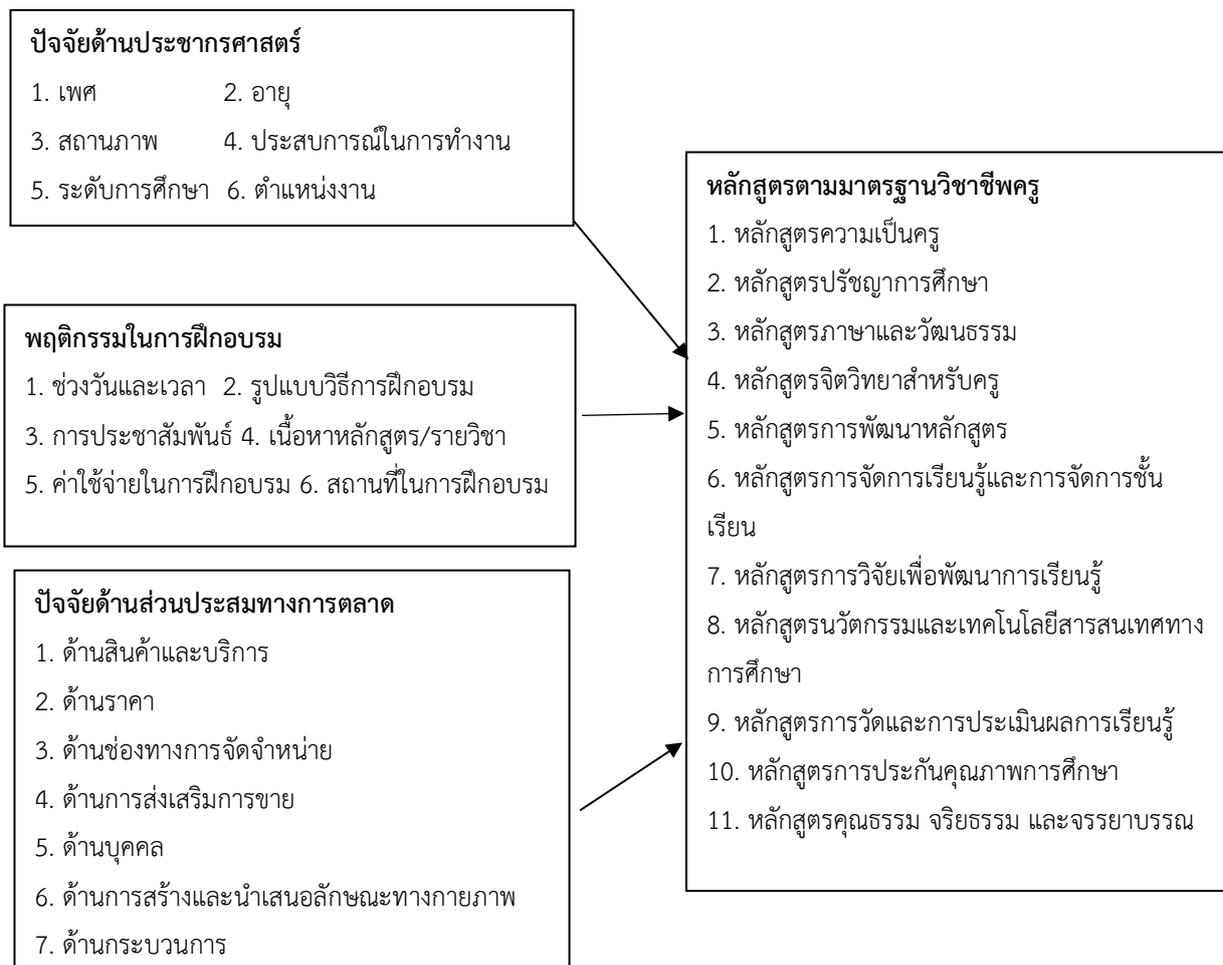
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม
2. ศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม
3. ศึกษาปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม
4. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการในการฝึกอบรมของบุคลากรครูจำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์
5. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรมที่แตกต่างกันมีความต้องการในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน
3. ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,857 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 330 คน โดยใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง (Taro Yamane, 1973) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ทำการแบ่งโรงเรียนในเขตจังหวัดนครปฐม ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงเรียนมัธยมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ออกเป็น 4 ขนาด ได้แก่ 1) สถานศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนจำนวน 1-499 คน 2) สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 500-1,499 คน 3) สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 1,500-2,499 คน 4) สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 2,500 คนขึ้นไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต1, 2562) **ขั้นตอนที่ 2** เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ด้วยวิธีจับฉลากเลือกสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง สถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษอย่างละจำนวน 2 โรงเรียน **ขั้นตอนที่ 3** การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) นำมาหาสัดส่วนบุคลากรครูในแต่ละโรงเรียนจำนวน 8 โรงเรียน โดยใช้สูตรการคำนวณจากการใช้ค่าสัดส่วนหรือเทียบบัญญัติไตรยางศ์ **ขั้นตอนที่ 4** เป็นการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตามที่ได้กำหนดจำนวนไว้ในขั้นตอนที่ 3 ให้ครบจำนวน 330 ชุด

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) กำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้อาจมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ส่วนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ส่วนที่ 3 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-end) ส่วนที่ 4 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรตามมาตรฐานวิชาชีพครูมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-end)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการประเมินความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) หรือค่าดัชนี IOC โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยรายข้อมากกว่า 0.5 ขึ้นไป (ประสพชัย พสุนนท์, 2555)

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงได้ 0.6 – 0.9 ซึ่งมากกว่า 0.6 (ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) แสดงว่าคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละตัวแปรมีความสอดคล้องกันดีแล้ว แล้วจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปเก็บกับข้อมูลตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม จำนวน 330 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เพื่ออธิบายความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร การฝึกอบรม ความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรตามมาตรฐานวิชาชีพครู โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนนของ Likert (1961)

คะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.51 - 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.51 - 4.50	เห็นด้วยมาก
2.51 - 3.50	ไม่แน่ใจ
1.51 - 2.50	เห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.50	เห็นด้วยน้อยที่สุด

2. การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าเฉลี่ย ของประชากรสองชุด (T-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการในการฝึกอบรม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยประชากรศาสตร์ จำนวน 330 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 77 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 39 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 58 มีประสบการณ์ในการทำงาน 1 - 5 ปี

และ 11 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 60 และปฏิบัติงานในตำแหน่งงานครู ร้อยละ 33 2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม จำนวน 330 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสนใจเข้ารับบริการฝึกอบรม ร้อยละ 92 เหตุผลในการเลือกเข้ารับบริการฝึกอบรมคือ หลักสูตรที่สนใจ ร้อยละ 34 ช่วงเดือนที่สนใจเข้าฝึกอบรมคือ เดือนเมษายน-มิถุนายน ร้อยละ 34 ระยะเวลาฝึกอบรม 1 วัน ร้อยละ 51 ฝึกอบรมในวันเสาร์-อาทิตย์ ร้อยละ 56 ช่วงเวลา 9.00-16.00 น. ร้อยละ 60 ฝึกอบรมในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ร้อยละ 73 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลสามารถทำได้ผ่านหนังสือราชการไปที่โรงเรียน ร้อยละ 53 โดยสนใจหลักสูตรนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาสูงสุด ร้อยละ 29 ค่าใช้จ่ายในการอบรมน้อยกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 85 สนใจสถานที่ในการฝึกอบรมที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ร้อยละ 48 3) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด ประกอบด้วย ปัจจัย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด

(n=330)

ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
1. ด้านสินค้าและบริการ	4.54	0.48	มากที่สุด	3
2. ด้านราคา	4.41	0.52	มาก	6
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.58	0.49	มากที่สุด	1
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.05	0.76	มาก	7
5. ด้านบุคคล	4.42	0.47	มาก	5
6. ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.55	0.48	มากที่สุด	2
7. ด้านกระบวนการ	4.53	0.51	มากที่สุด	4
รวม	4.44	0.53	มาก	

จากตาราง 1 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาเป็นด้านการสร้างและนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด 4) ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่	สมมติฐาน	ค่า Sig.	ผลการทดสอบ
ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์			
1	เพศที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.293	ปฏิเสธ
2	อายุที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.049*	ยอมรับ
3	สถานภาพที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.251	ปฏิเสธ
4	ประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.150	ปฏิเสธ
5	ระดับการศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.373	ปฏิเสธ
6	ตำแหน่งงานที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.377	ปฏิเสธ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ สถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยอายุที่ต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) **ผลการทดสอบสมมติฐาน** ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม แสดงได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม
ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม

(n=330)

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized Coefficients Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
	Coefficients					Tolerance	VIF
	B	Std. Error					
(ค่าคงที่)	1.442	0.223		6.478	0.000		
บุคคล	0.317	0.056	0.312	5.666	0.000**	0.640	1.563
กระบวนการ	0.194	0.049	0.207	3.992	0.000**	0.723	1.383
R = 0.605		R ² = 0.366	Adjust R ² = 0.360		SE _{est} = 0.37851		
F = 62.702		Sig. of F = 0.000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ ไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เนื่องจาก ค่าความทนทาน (Tolerance) ทุกตัวแปรมีค่ามากกว่า 0.1 และค่า VIF (Variance inflation factors) ทุกตัวแปรมีค่า น้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน (สรุคชัย กิตยานันท์, 2552) ค่า R² มีค่าเท่ากับ 0.366 แสดงว่าส่วนผสมทางการตลาดด้านบุคคล และด้านกระบวนการ สามารถอธิบายความต้องการในการฝึกอบรมได้ร้อยละ 36.60 ที่เหลืออีกร้อยละ 63.40 ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ และค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ 0.37851

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ด้าน คือ ด้านบุคคลส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมมากที่สุด (Beta = 0.312) โดยส่งผลในทิศทางเดียวกับ ความต้องการในการฝึกอบรม รองลงมาเป็นด้านกระบวนการ (Beta = 0.207) โดยส่งผลในทิศทางเดียวกับ ความต้องการในการฝึกอบรม

สามารถเขียนเป็นสมการตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม ($\hat{Y}$) ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

ความต้องการในการฝึกอบรม = 1.442 + 0.317 (ด้านบุคคล) + 0.194 (ด้านกระบวนการ)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

ความต้องการในการฝึกอบรม = 0.312 (ด้านบุคคล) + 0.207 (ด้านกระบวนการ)

ตาราง 4 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่	สมมติฐาน	ค่า Sig.	ผลการทดสอบ
ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม			
1	การเคยเข้ารับบริการฝึกอบรมที่แตกต่างกันมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน	0.370	ปฏิเสธ
2	ช่วงเดือนที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.410	ปฏิเสธ
3	ระยะเวลาการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.592	ปฏิเสธ
4	ช่วงเวลาที่เข้ารับการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.029*	ยอมรับ
5	วันที่เข้ารับการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.084	ปฏิเสธ
6	รูปแบบการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.002**	ยอมรับ
7	การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.000**	ยอมรับ
8	ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.012*	ยอมรับ
9	สถานที่ฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม	0.856	ปฏิเสธ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4 พบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม การเคยเข้ารับการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน มีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน ช่วงเดือนที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม วันที่เข้ารับการฝึกอบรม และสถานที่ในการฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับหลักสูตรฝึกอบรม ส่วนปัจจัย ช่วงเวลาที่เข้ารับการฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรม ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษา เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ **ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์** พบว่าอายุมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากกลุ่มอายุ 31 – 40 ปี เป็นกลุ่มอายุที่อยู่ในช่วงที่ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความต้องการ

ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานเป็นได้ทั้งความก้าวหน้าในวิชาชีพ และความก้าวหน้าในสายบริหาร อีกทั้งยังมีส่วนทำให้มีการพัฒนารูปแบบของการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากความต้องการในพัฒนาความรู้ทางด้านภาษา การวิจัย และนวัตกรรมเทคโนโลยีมากกว่ากลุ่มอายุ 51 – 60 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุที่ใกล้เกษียณอายุราชการแล้ว จึงมีความต้องการในการฝึกอบรมในด้านดังกล่าวต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคริสตี (2554) ศึกษาเรื่องความต้องการในการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพครูของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี พบว่า ครูผู้สอนที่อายุต่างกัน มีความต้องการในการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพครูด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพด้านการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านพฤติกรรมในการฝึกอบรม พบว่า ช่วงเวลาที่เข้ารับการฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมมีผลต่อความต้องการในการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ต้องใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจศึกษาในรายละเอียดของหลักสูตร ดังนั้นช่วงเวลาที่เหมาะสมคือช่วงเวลา 9.00 - 16.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้เพราะมีระยะเวลาที่วิทยากรสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างครอบคลุมเพียงพอทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรา น้อยสุทนต์สกุล, นเรศ สิงห์ครามเขต และจาร์วัตร จิตตเสถียร (2557) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการวิชาการของศูนย์บริการวิชาการแบบจัดหารายได้ พบว่า พฤติกรรมการเข้ารับการบริการวิชาการประเภทฝึกอบรม โดยระยะเวลาที่เหมาะสมต่อการให้บริการคือ ช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนธันวาคมและเลือกฝึกอบรมในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 09.00-16.00 น. สำหรับรูปแบบการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานตามหลักสูตรต่างๆ ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนิสตาร์ก เวชยานนท์ (2551) ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายในองค์กรที่ทำให้องค์กรจึงต้องมุ่งเน้นความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นสำคัญนั้น แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการฝึกอบรมนั้นจะต้องประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทั้งความรู้ และมีทักษะในการนำไปใช้ได้ถูกต้อง ซึ่งจะอยู่ในภาคปฏิบัตินั่นเอง สำหรับการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรมแบบทางการ โดยจัดทำในรูปแบบหนังสือราชการส่งไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นเอกสารทางการเพื่อนำไปขออนุมัติเข้ารับการฝึกอบรมจากต้นสังกัดได้ อีกทั้งยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทราบข้อมูลการฝึกอบรมได้ดีที่สุดอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดตามแนวคิดของ MarGrath (1986) ได้กล่าวถึงแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดในประเด็นการส่งเสริมการตลาดโดยสื่อหรือช่องทางการสื่อสารเป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญที่จะต้องมีการเลือกอย่างเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือลูกค้า

เพราะจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับทราบข้อมูลได้ดีทั่วถึงมากที่สุด และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมต่ำกว่า 3,000 บาท เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและข้อจำกัดในด้านงบประมาณของหน่วยงานจึงมีผลทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาดตามแนวคิดของ MarGrath (1986) ได้กล่าวถึงแนวคิดส่วนผสมทางการตลาดในประเด็นราคาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือลูกค้านั้นจะต้องมีการเปรียบเทียบราคาของแต่ละหลักสูตรและคุณค่าที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้รับ

ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาด พบว่า ส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคล (Beta = 0.312) และด้านกระบวนการ (Beta = 0.207) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรานุช น้อยสุทรสกุล, นเรศ สิงห์ครามเขตและจาร์วัวร์ จิตตเสถียร (2557) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการวิชาการของศูนย์บริการวิชาการแบบจัดหารายได้ พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดต่อการเข้ารับบริการแบบจัดหารายได้ประเภทฝึกอบรมตามแนวคิด 7P's โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดอยู่ในระดับมาก ในด้านหลักสูตร ด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม/สัมมนา/ประชุม ด้านราคา/ค่าใช้จ่าย ด้านวิทยากรและเจ้าหน้าที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านส่วนเสริมการตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยอายุส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม ดังนั้น การพิจารณาในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมและการคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมด้วย และความต้องการดังกล่าวนี้ก็จะเป็ข้อมูลประกอบการพิจารณาถึงการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Training needs) ของบุคลากรครูต่อไป อีกทั้งสามารถนำมาเป็นเกณฑ์การพิจารณาผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพิจารณาบุคลากรที่มีความเหมาะสมในการเข้ารับการฝึกอบรมอย่างแท้จริง

2) จากผลการวิจัยปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการฝึกอบรมส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม ได้แก่ ช่วงเวลาที่เข้ารับการฝึกอบรม รูปแบบการฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรม และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ดังนั้นองค์การควรพิจารณาช่วงเวลา 9.00-16.00 น. โดยเป็นช่วงเวลาที่ยังพอทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ประสบการณ์อย่างเหมาะสม และช่วงเวลาดังกล่าวจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้ความสนใจ ตัดสินใจที่จะเลือกเข้ารับการฝึกอบรม ด้านรูปแบบการฝึกอบรมควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับทั้งความรู้ และสิ่งสำคัญ คือ การนำความรู้ที่ได้รับลงสู่การปฏิบัติได้ โดยที่มิวิทยาการเป็นผู้คอยชี้แนะ แนะนำอย่างใกล้ชิด ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรม องค์การควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลการฝึกอบรมผ่านช่องทางการส่งหนังสือราชการส่งไปยังโรงเรียน เนื่องจากเป็นช่องทางที่บุคลากรครูสามารถรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลได้ดีที่สุด และด้านค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม องค์การควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม โดยมีค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมต่ำกว่า 3,000 บาท

องค์การอาจมีการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายดังกล่าว เช่น ระยะเวลาในการฝึกอบรม สถานที่ในการฝึกอบรม วิทยากรที่จะมาเป็นผู้บรรยาย ฯลฯ

3) จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดส่งผลต่อความต้องการในการฝึกอบรม ได้แก่ ด้านบุคคล ควรจัดหาวิทยากรมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ การมีชื่อเสียงของวิทยากร บุคลิกภาพกริยาอาการสุภาพเรียบร้อยและความเป็นกันเอง ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความต้องการในการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ด้านเจ้าหน้าที่ก็ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความรอบคอบ มีความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ด้านกระบวนการ พิจารณาตามขั้นตอน คือ ก่อนการฝึกอบรม ควรพิจารณาการรับรู้ถึงหลักสูตรต่างๆ ในการฝึกอบรมที่เป็นกระบวนการในการประชาสัมพันธ์ที่ต้องคำนึงถึงช่องทางที่เหมาะสมที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับทราบข้อมูลได้มากที่สุด นอกจากนี้กระบวนการสมัครเข้ารับการฝึกอบรม การชำระค่าฝึกอบรม การออกใบเสร็จ ควรเป็นกระบวนการที่ง่าย สะดวก หลากหลายช่องทาง ความถูกต้อง และเป็นมาตรฐาน กระบวนการระหว่างการฝึกอบรม ควรมีเอกสารในการฝึกอบรมที่มีความถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน และการฝึกอบรมเป็นไปตามตารางเวลาที่ได้กำหนดเอาไว้ หลังการฝึกอบรม ควรพิจารณาถึงการประเมินผล การฝึกอบรมที่จะต้องไม่สร้างความยุ่งยากมากเกินไป

เอกสารอ้างอิง

- ศรีสวัสดิ์ บุญญะสิทธิ์. (2554). ความต้องการในการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพครูของครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 3 (3), 116-122.
- จิตรานุช น้อยสุทธสกุล, นเรศ สิงห์ครามเขต และจารุวัตร จิตตเสถียร. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการวิชาการของศูนย์บริการวิชาการแบบจัดหารายได้*. สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563, จาก <http://repository.rmutr.ac.th/handle/123456789/359>
- จุรีวรรณ จันทลา. (2559). การประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมทางด้านบริหารธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 8 (2), 76-87.
- ทักดนัย เพชรเกษรี, ฉันทนา จันทร์บรรจง, วิทยา จันทร์ศิลา และสำราญ มีแจ้ง. (2556). การพัฒนารูปแบบการดำรงรักษาบุคลากรครูในโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15 (ฉบับพิเศษ), 8-19.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัท วี.อินเตอร์ พรินท์.
- นิสตาร์ เวชยานนท์. (2551). *ทศวรรษด้าน HR*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: รัตนาไทร.

- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). *การวิจัยการตลาด*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2562,
จาก <https://www.nesdb.go.th/download/plan12>.
- สิริภักตร์ ศิริโท และสรวรยา สมานวิจิตร. (2555). การประเมินความต้องการที่จำเป็นในการฝึกอบรมของ
ฝ่ายปฏิบัติการเรือ. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 9 (2), 20-49.
- เสาวลักษณ์ ลังการพันธ์, ฤตินันท์ สมุทรทัย, เกียรติสุดา ศรีสุข, และสร้อยสุดา วิทยากร. (2560).
การประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรมพยาบาลวิชาชีพโดยใช้โยคะเพื่อพัฒนาเด็กที่มี
ความผิดปกติด้านพัฒนาการระบบประสาท. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12 (2), 77-91.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. (2562). *ข้อมูลขนาดโรงเรียน.กลุ่มงาน
เลขานุการ.กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2562,
จาก <https://sites.google.com/site/gssmhk1/khxmuk-khnad-rongreiyn>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา*.
สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2562, จาก https://data.bopp-obec.info/emis/school.php?Area_CODE=101709.
- อัคพงษ์ สุขมาตย์. (2560). การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยยึดถือภารกิจและพื้นที่ปฏิบัติงาน
เป็นฐาน ด้วยระบบ TEPE Online. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 7(2), 38-55.
- McLagan, Patricia A. (1989). Models of HRD Practice. *Training and Development Journal*,
43, 9.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis.3rdEd*. New York. Harper and Row
Publications.

การจัดการในภารกิจพิเศษของซีลประจำการ จากกรณีปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

The Management of Special Mission of Active Thai Navy Seals in Case of Rescuing Tham Luang-Khun Nam Nang Non

¹ปิยะ มาตขาว และ ²รัตพงษ์ สอนสุภาพ

¹Piya Martkhaio and ²Rattaphong sonsuphab

^{1,2}วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

^{1,2}College of Social Innovation, Rangsit University

¹Correspondent E-mail: piya.matkhaio@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการวางแผนของภารกิจพิเศษของซีลประจำการเพื่อช่วยเหลือทีมหมูป่าอคาเดมี ในอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลข่าวสารจากเอกสารทางวิชาการ รวมไปถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการว่าด้วยกระบวนการวางแผนของภารกิจพิเศษซีลในภารกิจค้นหาภายในถ้ำ ได้แก่ 1) ผู้บังคับบัญชาหน่วยซีล 2) หน่วยซีลที่เป็นผู้ปฏิบัติงานภาคสนามที่มีบทบาทสำคัญ และ 3) ตัวแทนจากหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการนั้น ทำการวิเคราะห์ โดยอาศัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ อานผล ดีความ และหาข้อสรุปเปิดเผยแทนข้อเท็จจริง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการในภารกิจพิเศษของซีลประจำการ จากกรณีปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน สามารถสรุปได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) กระบวนการจัดการภารกิจพิเศษในการจัดกำลังพลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนบังคับการ ส่วนปฏิบัติการ และส่วนสนับสนุน 2) การจัดการของหน่วยนั้น ทีมเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าช่วยเหลือ เป็นการวางแผนในการมองถึงภารกิจในเป้าหมายเป็นหลัก ตระหนักถึงมาตรฐานความปลอดภัย มีการปลูกขวัญกำลังใจกำลังพลให้มีความพร้อมอยู่เสมอ และมีแผนในการรับฟังความคิดเห็นหน่วยข้างเคียงและจิตอาสาที่มาช่วยในภารกิจ การวางแผนการจัดการนั้นมองถึงภารกิจเป็นสำคัญทุกหน่วยงานมีการวางแผนร่วมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ มีการซักซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติการศึกษาอุปสรรคแล้วนำมาปรับปรุงให้งานเดินต่อไปได้ 3) กระบวนการวางแผนของผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ในปฏิบัติการช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่า อคาเดมี ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการวางแผนและการบริหารตามวงจรเดมมิง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินงานให้เหมาะสม

คำสำคัญ: การจัดการ; หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ; ซีล/นักทำลายใต้น้ำจู่โจม

Abstract

The objective of this research is to study planning process management of special mission of active Thai Navy SEALs in case of rescuing MooPa academy football team in Tham Luang-Khun Nam Nang Non, Chiang Rai province. It is a quantitative research, including of academic documentary

research and in-depth interview with those involved in planning process management of this special case includes 1) the SEAL commander 2) the SEALs who were field operators and other agencies involving directly in the incident. The collected data were analyzed using the content analysis. the data analysis has brought to light the facts specified below. The study found that the management process of the active SEAL mission from the case of Tham Luang-Khun Nam Nang Non search and rescue operation can summarized into 3 factors as following 1) the special mission management process in personnel organizing can divided into 3 parts: commanding, operating, and support 2) Management of the unit, the team is very important in rescuing mission. It is a planning by scoping on target and safety standard awareness. There is always a morale encouragement of the personnel to be ready for the rescuing operation. They have opened for listening and hearing plans from other units and volunteers who are involved in the search and rescue team. The management planning is mainly a mission-critical type. All units gather together for joint planning for the purpose of forming relationships. There is a rehearsal of procedures with serious study on threats and the ways to improve the plan in order to better continuing operation. 3) Planning procedures of each levels of leaders of active SEALs in the naval special warfare command unit, the battle squadron in the rescue operation of the 13 MooPa academy football team, consistent with the theoretical concept of planning and administration according to the Deming's cycle; Plan, Do, Check, Act.

Keywords: Management; Naval Special Warfare Command; SEAL/ Thai Navy SEALs

บทนำ

จากเหตุการณ์ค้นหาทีมหมูป่าอะคาเดมี ในวนอุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย หน่วยซีล ในราชการเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการค้นหาทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดอยู่ภายในถ้ำ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ทั่วทุกมุมโลกทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างเฝ้ามองและสงกัลังใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย และกังวลว่าเป็นภารกิจที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากต้องปฏิบัติงานแข่งกับเวลา เพราะเวลาที่จำกัดคืออุปสรรคขวางกั้นการค้นหาและกู้ภัย อีกทั้งความสลับซับซ้อนทางธรรมชาติภายในถ้ำ ก็เป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งที่ไม่มีความรู้เส้นทางชัดเจน เพราะไม่เคยได้รับการสำรวจอย่างทั่วถึง หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือกองเรือยุทธการ (Naval Special Warfare Command, Royal Thai Fleet) หรือเรียกชื่อย่อทั่วไป “ซีล (SEAL)” เป็นหน่วยงานหลักที่ถูกมอบหมายภารกิจในการที่จะไปช่วยเหลือนักฟุตบอลและผู้ฝึกสอนทีมฟุตบอลทีมหมูป่าอะคาเดมี ทั้ง 13 คน ที่ประสบภัยติดอยู่ภายในถ้ำหลวง ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เข้ามาช่วยสนับสนุนตามความถนัดของแต่ละภาคส่วน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเข้ามาช่วยค้นหาผู้สูญหายในปฏิบัติการครั้งนั้น การบริหารจัดการในการวางแผนของภารกิจพิเศษครั้งนี้ (ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, 2553) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกันของหลายฝ่ายจึงต้องมีการทำงานในลักษณะบูรณาการอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้การทำงาน

ที่สอดประสานกัน ทำให้เห็นถึงการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ หน่วยงานใดมีความถนัดและขีดความสามารถในด้านใด ก็จะรับผิดชอบในด้านนั้น กระบวนการวางแผนจึงเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการ (Management) ว่าด้วยเรื่องกระบวนการวางแผนของภารกิจพิเศษซีล ในการช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี ในวนอุทยานถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน รวมถึงผลกระทบที่ตามมาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกับสถานการณ์ที่อาจต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้อีกในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการว่าด้วยเรื่องกระบวนการวางแผนในภารกิจพิเศษของซีลในการช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี ในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการจัดการว่าด้วยเรื่องกระบวนการวางแผนในภารกิจพิเศษของซีลในการช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี ในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยศึกษาเอกสารทางวิชาการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากบทความ รายงาน และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ โดยกรอบแนวคิดทางทฤษฎี (Theoretical Framework) ของงานวิจัย เป็นกรอบในการใช้แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ที่ใช้ในการศึกษา แนวคิดการจัดการในภาวะฉุกเฉิน แนวคิดการทำงานเป็นทีม และแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ เป็นทฤษฎีหลักในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารจากเอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการว่าด้วยเรื่องกระบวนการวางแผนในภารกิจพิเศษของซีลในการช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมี ในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาหน่วยซีล หน่วยซีลที่เป็นผู้ปฏิบัติงานภาคสนามที่มีบทบาทสำคัญ และตัวแทนจากหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นที่ต้องการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ผู้วิจัยจะกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ (Interview guide) โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทำการบันทึก โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน โดยรวบรวมผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาทำการจำแนกประเภทข้อมูล จัดหมวดหมู่ สร้างข้อสรุปโดยเหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive Reasoning) และการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน รวมถึงนำเสนอผลการศึกษาและรายงานผลแบบพรรณนา (Narrative Description)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการในภารกิจพิเศษของซีลประจำการ จากกรณีปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน สามารถสรุปผลการศึกษได้เป็น 3 ประการ ได้แก่

1) การจัดการของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ในปฏิบัติการช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง โดยมีผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) พลเรือตรีอากาศ อยู่คงแก้ว ผู้บัญชาการกองเรือหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ (ในเวลานั้น) 2) ผู้บัญชาการกรมรบพิเศษที่ 1 ในฐานะเป็นหัวหน้าชุด 3) รองหัวหน้าชุด และ 4) ทีมที่ดำน้ำเข้าไปสำรวจเส้นทางในถ้ำ มีการจัดกำลังพลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนบังคับบัญชา คือ ผู้บังคับบัญชาโถงที่ 1-3 (2) ส่วนปฏิบัติการ คือ เป็นชุดปฏิบัติงานในการค้นหาและกู้ภัยในภารกิจ และ (3) ส่วนสนับสนุน คือ เป็นส่วนสนับสนุนด้านอากาศ อาหาร ยุทโธปกรณ์ทางการแพทย์ โดยการจัดการหน่วยในการปฏิบัติกำหนดเป็นลำดับขั้น 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นการเตรียมการ (ออกคำสั่งเตรียม) ขั้นการวางแผน ขั้นการซักซ้อมการปฏิบัติ ขั้นการปฏิบัติงานจริง ขั้นการสรุปผล อุปสรรค และการแก้ไข

2) การจัดการของหน่วยนั้น ทีมเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าช่วยเหลือ เป็นปัจจัยสำคัญหลักในการปฏิบัติงานสำหรับองค์กรและบุคคลได้ผ่านการฝึกมาแล้ว เป็นการวางแผนในการมองถึงภารกิจในเป้าหมายเป็นหลัก ตระหนักถึงความปลอดภัยเป็นมาตรฐาน มีการปลูกขวัญกำลังใจกำลังพลให้มีความพร้อมอยู่เสมอและมีแผนในการรับฟังความคิดเห็นหน่วยข้างเคียงและจิตอาสาที่มาช่วยในภารกิจในการวางแผนการจัดการนั้น มองถึงภารกิจเป็นสิ่งสำคัญ การสนับสนุนทั้งในหน่วยและนอกหน่วยทุกหน่วยงานมีการวางแผนร่วมเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ การซักซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติ การศึกษาอุปสรรคแล้วนำมาปรับปรุงให้งานเดินต่อไปได้ เห็นได้ว่า ในการจัดการหน่วยในภารกิจพิเศษ มีการจัดกำลังพลออกเป็นสามส่วนโดยมีผู้บังคับบัญชาในการสั่งการและควบคุมในแต่ละส่วนแบ่งออกเป็นชุด ๆ ในการปฏิบัติงานมีการสลับเปลี่ยนในการปฏิบัติภารกิจเป็นชุดทำงานชุดสนับสนุน ชุดพักผ่อน เพราะการดำน้ำมีกฎการดำน้ำ จึงมีความสำคัญในการพักผ่อนให้เพียงพอ จึงจะไม่ใช่โรคที่เกิดจากการดำน้ำ ส่วนการบังคับบัญชาสั่งการให้ผู้บัญชาการส่วน และทำการประชุมชุดในการปฏิบัติงาน การวางแผนชุดให้สอดคล้องกับคำสั่งหน่วย เหนือ มีการซักซ้อมปฏิบัติงาน และรายงานผลการปฏิบัติ

3) กระบวนการวางแผนของผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ในปฏิบัติการช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดอยู่ในถ้ำหลวง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการวางแผนและการบริหารตามวงจรเดมมิง (Deming cycle) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการดำเนินงาน (Act) ให้เหมาะสม โดยมีการทำงานที่เป็นมาตรฐานจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เริ่มต้นจากการวางแผนที่มีเป้าหมายและทิศทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน มีลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถ้าเป็นงานที่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ภายในกลุ่มก็สามารถปฏิบัติได้ทันที หากปัญหาที่มีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือกลุ่มอื่น ก็มีการแจ้งให้ผู้บัญชาการสั่งการให้

หน่วยงานอื่น ประสานงานและร่วมมือแก้ปัญหาให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงานที่ปฏิบัติโดยการเปรียบเทียบผลการทำงานก่อน การปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงานว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ถ้าผลลัพธ์ออกมาตามเป้าหมาย ก็จะนำไปจัดทำเป็นมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานในครั้งต่อไป แต่ถ้าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดก็มีการศึกษาและวิเคราะห์หาสาเหตุ เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพขึ้น รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานจากผลการดำเนินงานใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นการนำแนวคิดทฤษฎีการจัดการ (Theory of Management) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จะพบว่า

ประการแรก ชนิดของแผน (Types of Plans) ที่ใช้ในปฏิบัติช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดอยู่ภายในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ แผนปฏิบัติการ (Operational Plan) โดยแผนปฏิบัติการเป็นการแปลความหมายแผนกลยุทธ์ไปสู่เป้าประสงค์เฉพาะ (Specific Goals) และก่อให้เกิดการปฏิบัติสำหรับหน่วยย่อยขององค์กร และมุ่งเน้นระยะเวลาสั้น ๆ เช่น 12 เดือน หรือสั้นกว่านั้น

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์และภารกิจการปฏิบัติงานรายวันของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ ที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน-12 กรกฎาคม 2561 พบว่า กระบวนการวางแผน (Planning Process) ของผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ในปฏิบัติช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดถ้ำหลวงฯ มีอย่างครบถ้วนทั้ง 7 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี ได้แก่ (1) วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม (Analyze Environment) (2) กำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objectives) (3) กำหนดสิ่งที่ต้องการ (Determine Requirements) (4) เข้าถึงความพร้อมของทรัพยากร (Access Resources) (5) พัฒนาแผนปฏิบัติการ (Develop Action Plan) (6) การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Plan) และ (7) การติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ (Monitor Outcomes)

ประการที่สาม เมื่อนำแนวคิดทฤษฎีการวางแผนและการบริหารตามวงจรคุณภาพ หรือ PDCA cycle (Deming, 1986; สุเทพ เชาวลิขิต, 2556) มาอธิบาย การจัดการภารกิจพิเศษซีลประจำการ กรณีปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน-12 กรกฎาคม 2561 จะพบว่า 1) ผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ มีการวางแผน (Plan: P) ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎี ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ตระหนักและกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไขหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น (2) เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์และตรวจสอบการดำเนินงานหรือหาสาเหตุของปัญหา เพื่อใช้ในการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (3) อธิบายปัญหาและกำหนดทางเลือก รวมไปถึงการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อใช้กำหนดสาเหตุความบกพร่อง ตลอดจนแสดงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และ (4) เลือกวิธีการแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงการดำเนินงาน

โดยร่วมกันวิเคราะห์และวิจารณ์ทางเลือกต่าง ๆ ผ่านการระดมความคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด ในการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในรายละเอียดของภารกิจการปฏิบัติงานรายวันของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ ที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน-12 กรกฎาคม 2561 2) ผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ มีการปฏิบัติ (Do: D) ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากการนำทางเลือกที่ตัดสินใจไปแผนปฏิบัติการ (Operational Plan) และลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ มนการตรวจสอบ (Check: C) ที่มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลงานที่ปฏิบัติ โดยการเปรียบเทียบผลการทำงานก่อนการปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงานว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไร ซึ่งจะเห็นได้จากภารกิจรายวันของซีลในราชการจะระบุอุปสรรคในการปฏิบัติรายวันเอาไว้อย่างละเอียด 4) ผู้นำในระดับต่าง ๆ ของ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ มีการดำเนินงานให้เหมาะสม (Action: A) ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเห็นได้จากผลลัพธ์จากการปฏิบัติที่สามารถช่วยเหลือ 13 คนของทีมหมูป่าอะคาเดมีออกมาได้สำเร็จแม้เจออุปสรรคที่หนักหนาสาหัส ในระหว่างปฏิบัติการ ก็ไม่เคยเสียกำลังใจและไม่คิดล้มเลิกภารกิจ

ประการที่สี่ “ซีลในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการในปฏิบัติช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่าอะคาเดมี ที่ติดอยู่ภายในถ้ำหลวงฯ มีองค์ประกอบของทีมงาน (team) ที่ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับทฤษฎี ซึ่งองค์ประกอบของทีมซีลในราชการประกอบไปด้วย 9 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2553) ได้แก่ 1) ทีมซีลในราชการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared-vision) ทำให้ทีมงานทุกคนมองภาพแห่งความสำเร็จเดียวกัน 2) ทีมซีลในราชการมีความผูกพันต่อองค์การของทีม (Team commitment) ให้ทีมซีลในราชการเกิดความรู้สึกผูกพันต่อทีมงานและต่อองค์การ จะได้ร่วมมือร่วมใจลงมือปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วยความทุ่มเท เพราะมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกันเพื่อความสำเร็จของงานและทีมงาน 3) ทีมซีลในราชการมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่สมาชิกในทีม (Empowerment) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ทีมงาน โดยส่งเสริมให้ทุกคนเห็นแก่คุณค่าของตัวเองอย่างแท้จริง จะได้ช่วยกันสร้างความสำเร็จให้แก่องค์การ 4) ทีมซีลในราชการสามารถสร้างจิตวิญญาณของการทำงานเป็นทีม (Team Spirit) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถเสริมสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนช่วยกันทำงานและรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกัน หากมีความผิดพลาด/ล้มเหลวเกิดขึ้น ทีมซีลในราชการทุกคนก็พร้อมจะรับผิดชอบร่วมกัน เพราะเป็นผลงานสมาชิกของทีมงานทุกคน 5) ทีมซีลในราชการยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว ทำให้สามารถปลุกจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รู้จักการเสียสละเพื่อให้ทีมงานประสบความสำเร็จไม่เห็นแก่ตัว 6) ทีมซีลในราชการการมีมุ่งมั่นตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง ทำงานด้วยความเสียสละ อดทน อดกลั้น เพื่อสร้างความสำเร็จให้แก่

ทีมงาน องค์กร และตนเอง 7) ทีมซीलในราชการได้สร้างวัฒนธรรมการยอมรับความแตกต่างและยอมรับความสามารถของผู้อื่น สามารถเป็นได้ทั้งผู้นำและผู้ตามในทีมงาน เพื่อระดมความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ ความถนัด ความเชี่ยวชาญจากสมาชิกของทีมซीलในราชการทุกคนมาใช้ประโยชน์ 8) ทีมซीलในราชการได้สร้างวัฒนธรรมในการยินดีช่วยเหลือสมาชิกในทีมงาน โดยไม่หวังผลตอบแทน เพื่อสร้างผลสำเร็จให้แก่ทีมงาน ซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกของทีมงานมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทำให้บรรยากาศของการทำงานเป็นทีมมีความเป็นกัลยาณมิตร รู้รักสามัคคี ทำงานด้วยกันอย่างกลมเกลียว ไม่คิดเล็กคิดน้อย 9) ทีมซीलในราชการได้สร้างวัฒนธรรมการให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีมงานทุกคนเพื่อสร้างวัฒนธรรมของทีมงานให้เห็นคุณค่าและความมีศักดิ์ศรีของสมาชิกของทีมงานทุกคน ทำให้ทีมงานเกิดความภาคภูมิใจ

ประการที่ห้า “ซीलในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการในปฏิบัติช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่า อคาเดมี ที่ติดถ้ำหลวง มีองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพสูง สอดคล้องกับทฤษฎี ซึ่งองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมของทีมซीलในราชการ ประกอบด้วย 10 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2544) ได้แก่ 1) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ทำให้ทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ของทีม จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนช่วยให้ทีมรู้ว่าเมื่อใดประสบความสำเร็จ และเส้นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จคืออะไร 2) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงมีการสื่อสารแบบเปิดกว้างและชัดเจน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ทีมรับรู้ข่าวสาร การสื่อสารแบบเปิดกว้างกระตุ้นให้สมาชิกแสดงความเห็นของตนและให้ข้อมูลทุกอย่างที่จะทำให้ทีมมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงมีความหลากหลาย ทำให้สามารถสร้างทีมเวิร์คที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากการแบ่งส่วนการบังคับบัญชา ที่มีการแบ่งกำลังออกเป็น 3 หน่วย ตามความถนัดของกำลังพล ได้แก่ (1) ส่วนบังคับการ: ผู้บังคับบัญชาถ้ำ ที่ 1-3 (2) ส่วนปฏิบัติงาน: เป็นชุดปฏิบัติงานในการค้นหาและกู้ภัยในภารกิจ และ (3) ส่วนสนับสนุน: เป็นส่วนสนับสนุนด้านอากาศ อาหาร ยุทโธปกรณ์ทางการแพทย์ 4) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงมีบทบาทที่ชัดเจน ซึ่งจากการแบ่งส่วนการบังคับบัญชาออกเป็น 3 หน่วย ตามความถนัดของกำลังพล จึงช่วยให้สมาชิกเข้าใจเหตุผลที่มาอยู่ในทีม ทำความเข้าใจและนำพาทีมบรรลุภารกิจ 5) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อทีม ซึ่งจะเห็นได้จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในรายละเอียดของภารกิจปฏิบัติงานรายวันของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ ที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน-12 กรกฎาคม 2561 6) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติภารกิจในถ้ำหลวงความสมดุลในการมีส่วนร่วม การให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมที่สมดุลหมายถึงแต่ละคนมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของทีมมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความผูกพัน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในทีมมี 2 ปัจจัย ได้แก่ (1) พฤติกรรมของผู้นำ ผู้นำต้องสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม ผู้นำควรชวนสมาชิกพูดคุยถึงผลลัพธ์ที่ต้องการเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม (2) ความคาดหวัง

ของผู้มีส่วนร่วม ผู้มีส่วนร่วมต้องเต็มใจให้ข้อมูล 7) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติการกิจในถ้าหลวง สามารถสร้างความไว้วางใจในกันและกันอย่างสูงทีมต้องมีบรรยากาศของการไว้วางใจและเปิดสมาชิกในทีมรู้สึกสบายใจต่อการอยู่ร่วมกับคนอื่นเพื่อสร้างสรรค์ กล้าเสี่ยงและกระทำผิดพลาด ถ้าทีมสร้างความไว้วางใจกันได้สำเร็จบรรยากาศของการทำงานจะเป็นบวก สมาชิกในทีมจะเกิดความผูกพันกับจุดมุ่งหมายของทีม 8) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติการกิจในถ้าหลวงมีการจัดการความขัดแย้งในแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติการอภิปรายถึงปัญหากับผู้บังคับบัญชา และร่วมกันหาทางออกที่ดีที่สุด 9) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติการกิจในถ้าหลวงมีความร่วมมือกันในทีม ทีมที่ดีจึงต้องมีสำนึกของความเป็นเจ้าของและเต็มใจทำงานมีความเป็นกันเอง ความรู้สึกผ่อนคลายมีความเป็นตัวของตัวเอง ความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันเป็นเครื่องหมายของทีมที่มีคุณภาพสูง นอกจากร่วมมือกันภายในทีมแล้ว ยังร่วมมือกับฝ่ายอื่นในองค์กรอีกด้วย 10) ทีมซीलในราชการที่ปฏิบัติการกิจในถ้าหลวงมีผู้นำแบบมีส่วนร่วม หมายถึงผู้นำที่มีการแบ่งความรับผิดชอบ เกียรติยศ การสนับสนุน ความยุติธรรม สร้างบรรยากาศของความไว้วางใจและเปิดกว้างเป็นแบบอย่างที่ดี

ประการสุดท้าย “ซीलในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ในปฏิบัติช่วยเหลือ 13 ชีวิตของทีมหมูป่า อคาเดมี ที่ติดถ้ำหลวง มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ (Effective Management) เพราะสามารถประมวล ผลักดัน และกำกับ 3 ปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3 ปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานดังกล่าว ประกอบด้วย 1) “ซीलในราชการ” เป็นบุคลากร (Man) ที่มีคุณค่าสูงและมีความสำคัญอย่างมากในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ดังนั้น การศึกษาเรื่องคนในองค์กรจึงต้องศึกษาพฤติกรรมของคนทั้งบุคคลและกลุ่มบุคคล บุคลากร และความสำเร็จของการจัดการว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้าน (ศักดิ์ชัย มูลชอบ, 2545) คือ (1) จำนวนหรือความเพียงพอของบุคลากร (2) คุณภาพของบุคลากร และ (3) ระดับการนำบุคลากรไปใช้ประโยชน์ 2) “ซीलในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ สามารถบริหารจัดการงบประมาณ (Money) เท่าที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรเพื่อเอื้ออำนวยให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรดำเนินต่อไปได้โดยไม่ติดขัด ควรมีงบประมาณที่เพียงพอกับปริมาณงานที่ทำเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน 3) “ซीलในราชการ” ในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ สามารถบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Materials) เท่าที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมืออุปกรณ์เท่าที่มีให้เหมาะสมกับงานที่ทำ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ ควรจัดฝึกปฏิบัติการในลักษณะดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความชำนาญของกำลังพลในหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ เพื่อเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาบุคลากร

2) รัฐบาลควรสร้างชุดการเรียนรู้เมื่อประสบภัยพิบัติธรรมชาติ ให้สังคมได้ตระหนักถึงการเอาตัวรอดในภาวะวิกฤต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงรูปแบบการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างความชำนาญของกำลังพล เพื่อการพัฒนาสมรรถนะต่อไปในอนาคต เนื่องจากในช่วงวิกฤตบุคลากรจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพิเศษมากกว่าในสภาวะปกติ

2) ควรมีการพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้เมื่อประสบภัยพิบัติธรรมชาติ เพื่อนำมาถ่ายทอดความรู้ให้สังคมได้ตระหนักถึงการเอาตัวรอดในภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2553). *การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ศักดิ์ชัย มูลชอบ. (2545). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจ สังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดจันทบุรี และตำรวจภูธรจังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมคิด บางเฒ. (2544). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สุเทพ เชาวลิต. (2556). *การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Center for Advanced Engineering Study, Cambridge University .

จับตามหาอำนาจรัสเซีย: ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เศรษฐกิจ การค้า ความมั่นคง และวัฒนธรรม

Russia: Foreign Policy Strategic, Economic Trade Security and Culture

¹พรชัย เทพปัญญา,²พรราวพิชชา เถลิงพล,³กฤษฎา พรหมเวศ และ⁴การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน
¹Pornchai dhebpanya, ²Prawpicha Talerngpol, ³Krisada Promvake and ⁴Kalunluk Paholyotin
¹มหาวิทยาลัยศิลปากร,² มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น,³มหาวิทยาลัยปทุมธานี และ⁴ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
¹Silpakorn University, ²Western University, ³Pratumtanee University and⁴Ramkamhaeng University
¹Corresponding Author. E-mail: pornchai.tep99@gmail.com

บทคัดย่อ

รัสเซีย เป็นประเทศหนึ่งในสามมหาอำนาจของโลก ได้กำหนดนโยบายการต่างประเทศ “นโยบายหันหน้าตะวันออก” เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชีย เนื่องจากในอดีตรัสเซียมีบทบาททรงในภูมิภาคเอเชีย โดยมองว่ายุโรปเป็นแหล่งผลประโยชน์สำคัญ อาจด้วยความเจริญเติบโตของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ทำให้นโยบายต่างประเทศรัสเซียในปี ค.ศ. 2000 และ 2016 โดย ประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน เน้นเป้าหมายผลประโยชน์แห่งชาติรัสเซีย เพื่อให้รัสเซียคืนสู่ความเป็นมหาอำนาจโลกอีกครั้งแห่งศตวรรษที่ 21 ด้วยการสร้างความแข็งแกร่งทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การค้าระหว่างประเทศ ให้ประสบความสำเร็จกับมิตรประเทศในภูมิภาคเอเชีย พร้อมกับการก้าวกระโดดของประเทศจีนและประเทศในเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม ประชาคมอาเซียนอาจต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้รัสเซียหันมาใส่ใจและเข้ามามีความสัมพันธ์ทั้งกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ดังที่ประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ที่พยายามส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีน-รัสเซีย ควบคู่กับความพยายามใกล้ชิดอาเซียนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความพยายามสร้างความสัมพันธ์รัสเซีย-อาเซียน ยังไม่อาจเทียบเท่ากับความสัมพันธ์ระหว่างจีน-อาเซียน และสหรัฐอเมริกา-อาเซียนได้ เนื่องจากพบว่ามิอุปสรรคสำคัญคือ ระยะทางที่ห่างไกล ความรู้ความเข้าใจ และกิจกรรมความสัมพันธ์ที่มีอย่างน้อยอยู่ ดังนั้นในสถานการณ์นี้ จึงเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยต้องเร่งส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนและความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซียให้กระชับยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของไทยในการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาที่เป็นมหาอำนาจและมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคอาเซียน

คำสำคัญ: รัสเซีย; ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ; เศรษฐกิจ

Abstract

Russia is one of the three global major powers. Recently Russian has changed her focus of foreign policy toward East and Southeast Asia known as ‘Pivot to Asia’ or turn East policy. Asia becomes a focus of attention as Russia uses to be noted as minor player. President Vladimir Putin’s foreign policy announcement in 2000 and 2016 has shown Russian’s national interest in strengthening economic, political development and promoting international trade so that Russia will re-assume her position as

world leader once again. President Vladimir Putin tried to promote the strategic partnership between Russian, China and ASEAN. However, attempts to create a bond between Russia and ASEAN are not comparable to the relationship of its competitors, such as China and the United States. The main obstacles to promoting the relationships between Russia and ASEAN are the geographical distance, insufficient knowledge and mutual understanding, including little activities among each other. Therefore, Thailand should promote closer bilateral relationships with Russia, especially in balancing the powers in the ASEAN region between China and the USA.

Keywords: Russia, Foreign Policy Strategic; Economic

บทนำ

รัสเซีย ประเทศที่มีพื้นที่ตั้งอยู่บนสองทวีปคือ ยุโรปและเอเชีย นับเป็นปัจจัยบวกในยุคเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ เป็นหนึ่งในห้าชาติมหาอำนาจสมาชิกความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติและเป็นหนึ่งในสามขั้วอำนาจโลก (Tripolarity) นอกเหนือจากแสนยานุภาพด้านนิวเคลียร์และการทหารแล้ว ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการอวกาศก็มีความก้าวหน้าไม่ยิ่งหย่อนกว่าสหรัฐอเมริกา จีน และชาติมหาอำนาจตะวันตก ทว่าจุดอ่อนของรัสเซียคือเศรษฐกิจที่อ่อนแอ สาเหตุใหญ่ที่ทำให้อดีตสหภาพโซเวียตล่มสลายเมื่อ 25 ปีก่อน ความพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจนสามารถฟื้นฟู สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ธนาคารโลกได้จัดให้รัสเซียอยู่ในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่และเศรษฐกิจกำลังพัฒนา (Emerging Market and Developing Economy: EMDE) โดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของประธานาธิบดี Vladimir Putin การให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการบริหารงานในรัฐบาล และการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

ด้วยความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศที่มุ่งสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และวัฒนธรรม ในขณะที่รัสเซียยังไม่แข็งแรงทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังต้องพัฒนาประเทศด้านโครงสร้างพื้นฐาน การยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง โดยเฉพาะในไซบีเรีย อาณาเขตที่อยู่ในทวีปเอเชีย รัสเซียจึงต้องการการลงทุนทั้งในประเทศและนอกประเทศ รวมถึงการแสวงหาพันธมิตรหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างสรรค์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการกระชับสัมพันธ์กับจีน กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้และอินเดีย มหาพันธมิตรดั้งเดิม ตลอดจนกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในรัสเซีย, 2559) เพื่อก้าวข้ามสู่การเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจระดับโลกกับกลุ่ม BRICS ด้วยความตกลงจัดตั้งองค์การความร่วมมือเพื่อสำรองเงินตราระหว่างประเทศ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 (Rajakhun, 2010)

นโยบายต่างประเทศรัสเซียจีน กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้และอินเดีย มหาอำนาจดั้งเดิมตลอดจนกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ไม่ได้ถือว่าเอเชียและตะวันออกมีใช้ผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญเทียบเท่ายุโรปและประเทศทางตะวันตก แต่จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลกในอดีต ได้เกิดปรากฏการณ์สุญญากาศแห่งอำนาจ (power vacuum) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลให้เกิดการแข่งขันเข้ามาแย่งอิทธิพลของมหาอำนาจคู่ใหม่คือ จีนและรัสเซีย แม้ว่าไม่ใช่การแข่งขันที่เข้มข้นหรือรุนแรงเหมือนในกรณีสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาอิทธิพลและผลประโยชน์อย่างจริงจังในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาณาจักรสยามในขณะนั้น ได้ดำเนินพระราชวิเทศนโยบายผูกมิตรกับรัสเซียเพื่อช่วยถ่วงดุลสยามกับเจ้าอาณานิคมที่อยู่รายรอบ มิให้กระทำการใดตามประสงค์ เป็นการรักษาความปลอดภัยและเอกราชให้กับสยาม แต่ความสัมพันธ์ทางการทูตสหภาพโซเวียต-สยาม มิได้เกิดขึ้นกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยยื่นความจำนงเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จึงมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียต

รัสเซียในฐานะประเทศมหาอำนาจ ได้สืบทอดสถานภาพความเป็นมหาอำนาจ 1 ใน 5 ของโลก (หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991) ด้วยสภาพบอบช้ำจากภาวะล้มละลายทางเศรษฐกิจ จึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ เน้นวัตถุประสงค์ “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ที่เกี่ยวกับความมั่นคงและสถานภาพของรัสเซียในโลก ดังระบุว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติของสหพันธรัฐรัสเซียในเวทีการเมืองระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นรัสเซียในฐานะมหาอำนาจหนึ่งในโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ” (Gazetta, 1997) ในปี ค.ศ. 2000 ประธานาธิบดี Vladimir Putin ได้ประกาศนโยบายต่างประเทศในปี ค.ศ. 2000 และ 2016

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัสเซียด้านเศรษฐกิจ ที่นำยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เรียกว่า “Pivot to Asia” (Litsareva, 2015) ที่เน้นกระชับสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อาเซียน อินเดีย จีน ญี่ปุ่น (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2016) จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษายุทธศาสตร์ด้านนโยบายเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน วัฒนธรรม โดยเฉพาะลัทธิมองของรัสเซียที่ใช้แนวคิดผสมผสานกันระหว่างสังคมนิยมใหม่ เสรีนิยมใหม่ หรือการถ่วงดุลอำนาจต่อภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่มีต่อประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของรัสเซียด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะเรื่องนโยบายต่างประเทศของรัสเซียผ่านการค้าอาวุธกับภูมิภาค

3. เพื่อศึกษาจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในบริบทนโยบายการต่างประเทศ รัสเซีย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary summary collection data) ทั้งจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบด้วย ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารระดับสูง บุคลากรจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ประกอบด้วย ภาคธุรกิจการค้า ธุรกิจส่งออก นักท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายที่มีชาวรัสเซียอยู่มากในจังหวัดภูเก็ต

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ ที่สนับสนุนแนวนโยบายต่างประเทศรัสเซีย ให้มีบทบาทสำคัญในโลกปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างดี สามารถอธิบายเป็นสหวิทยาการกับเศรษฐศาสตร์ ในแนวภูมิเศรษฐศาสตร์ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์การค้า กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทวีความสำคัญมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1990 ในการอธิบายการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าการทหาร (Luttwak, 1990, 1993) ทำให้สงครามเย็นสิ้นสุดลง (Fukuyama, 1992) แต่กลายเป็นการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเป้าหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อสร้างอำนาจการถ่วงดุลและต่อรองขึ้นมา ในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Keohane and Nye, 1977) เศรษฐกิจกลายเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่เป็นแค่เพียงเครื่องมือ (Means) ของรัฐอีกต่อไป ในศตวรรษที่ 21 โดยที่พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชาคมอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ดี เอเชียใต้และนโยบายต่างประเทศหันหาตะวันออก/เอเชียของรัสเซียก็ดี ความสัมพันธ์ของกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ BRICS ที่มีรัสเซีย-จีน รวมกลุ่มในลักษณะเป็นแกนหลัก จึงสามารถวิเคราะห์ได้ในบริบทของแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Wigell, Scholvin and Aaltola, 2018)

แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ นักวิชาการเช่น Philip Alan Reynolds มองว่าผลประโยชน์แห่งชาติเป็นแนวคิดรวบยอดเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ (1) ความอยู่รอดของรัฐ (2) ความมั่งคั่งสูงสุด (3) การรักษาและส่งเสริมค่านิยม อย่างไรก็ตามต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ยาก อาจเห็นได้ทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติผู้นำมักมองเห็นแตกต่างกันออกไป (Reynolds, 1994)

ในขณะที่แนวคิดของ Kalevi J. Holsti (1995) แบ่งผลประโยชน์แห่งชาติออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ (1) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ที่รัฐกระทำเพื่อลดภัยคุกคาม เช่น การโดดเดี่ยว การพึ่งตนเอง การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ยุทธศาสตร์ที่เข้มงวด การเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ การทำสนธิสัญญา (2) การรักษาเอกราชอธิปไตย (3) ความอยู่ดีกินดีหรือสวัสดิภาพ (Welfare) เช่น การพึ่งพาตนเอง การพาณิชย์นิยม การค้าเสรี การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การผูกขาดการค้า การตกลงการค้าเสรีในภูมิภาค ลัทธิการปกป้องใหม่ (4) สถานภาพและเกียรติภูมิ และ (5) วัตถุประสงค์อื่นๆ นอกจากนี้ Holsti ได้แบ่งระดับเป้าหมายนโยบายต่างประเทศ (ผลประโยชน์แห่งชาติ) ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์ระดับแก่นและคุณค่า (Core Interest and Values) เป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดของรัฐ เช่น การดำรงอยู่และอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน (2) เป้าหมายระดับกลาง เช่น ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ การสร้างเกียรติภูมิระหว่างประเทศ และการขยายอิทธิพลเหนือรัฐอื่น และ (3) เป้าหมายระยะยาว มีลักษณะที่เป็นแนวคิดทางการเมืองและอุดมการณ์ เป็นเป้าหมายที่พึงปรารถนาในอนาคตซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สามารถใช้วิเคราะห์นโยบายรัสเซียว่าถูกกำหนดจากผลประโยชน์แห่งชาติอันใดและในกาลเทศะใด รัสเซียเป็นหนึ่งในชาติมหาอำนาจหลักของโลก ผลประโยชน์แห่งชาติรัสเซียจึงแผ่ไปในภูมิภาคต่างๆ เช่นเดียวกับอีกสองมหาอำนาจโลกคือสหรัฐอเมริกาและจีน แต่บทบาทของรัสเซียอาจจะมีข้อจำกัดมากกว่าสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็นและในปัจจุบันเมื่อเทียบกับจีน แต่ผู้นำรัสเซียซึ่งมีสิทธิและมีอำนาจเข้มแข็งในการกำหนดตัดสินใจนโยบายก็เลือกที่จะดำรงผลประโยชน์แห่งชาติไว้ในการแข่งขันกับมหาอำนาจด้วยกัน อย่างน้อยก็เป็นผลประโยชน์ในการดำรงอยู่ (presence) และมีอิทธิพลในที่นั้นเพียงพอด้วยการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้นั่นเอง

แนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจ หรือแนวคิดเรื่องสมดุลยภาพ (Balance of Power) เป็นแนวคิดที่ดั้งเดิม (Classic) และเก่าแก่ที่สุดในแนวคิดสังคมนิยม (Realism) เป็นแนวคิดกระแสหลักในการวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การที่รัฐชาตินิยมใช้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการเสริมสร้างอำนาจ โดยเฉพาะแสนยานุภาพทางการทหารเพื่อแข่งขันกันในการรักษาสงวนไว้และเสริมสร้างสถานภาพและผลประโยชน์ด้านอื่นๆ ของชาติ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า ความมั่งคั่ง รวมทั้งค่านิยม ความเชื่อ สังคมและวัฒนธรรมตน ตลอดจนอิทธิพลเหนือรัฐอื่นๆ ในภูมิภาคและในโลกหรือการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ในยุโรป จนกระทั่งถึงยุคอาณานิคมในศตวรรษที่ 18-19 เรื่อยมา จนถึงสงครามโลกทั้ง 2 ครั้งและยุคสงครามเย็นในศตวรรษที่ 20 โดยสภาวะดุลยภาพ (Equilibrium) เป็นสภาวะอันพึงปรารถนาคือ ไม่มีรัฐใดได้เปรียบเสียเปรียบจนเกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่การตัดสินใจด้วยกำลังอำนาจทางทหาร นั่นคือสงครามซึ่งนานาชาติได้รับบทเรียนถึงความสูญเสียหายนะที่เกิดขึ้นมาแล้วในสงครามทั้งหลายในอดีต จนกระทั่งสงครามโลกทั้งสองครั้งที่เป็นหายนะสูงสุด อย่างไรก็ดี ในทางทฤษฎีแม้มีกติการะหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่เป็น

เครื่องมือประกันสันติภาพโลกก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงเป็นที่ยอมรับว่า 5 มหาอำนาจโลก ยังเป็นกลไกในทางปฏิบัติ ต่อการรักษาคุณภาพอยู่ 3 ชาตินาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และสภาพสมดุลภาพแห่งอำนาจ เป็นสิ่งที่ทุกชาติมหาอำนาจปรารถนาต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศในยุคศตวรรษที่ 21 ยุคการแข่งขันกันเพื่อชิงความได้เปรียบทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

แนวคิดสังคมนิยมใหม่ นักวิชาการเช่น Michael E. Porter ให้ความสำคัญกับการสร้างความ ได้เปรียบในการแข่งขันระดับประเทศ โดยศึกษาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้แข่งขันด้านอุตสาหกรรม โดยมีแนวคิด ว่าภาวะการแข่งขันในการค้าโลก ทุกประเทศต่างพยายามเลือกยุทธวิธีที่ดีที่สุดมาสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ในอุตสาหกรรมสำหรับประเทศของตน ทั้งนี้จำเป็นต้องประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคาม (Strength, Weakness, opportunity, and Threat : SWOT) ที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่อ อุตสาหกรรมในประเทศของตนและของคู่แข่ง หมายเหตุศาสตร์การแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับนโยบาย ต่างประเทศรัสเซียที่ประกาศในปี ค.ศ. 2013 และปี ค.ศ. 2016 ในการส่งเสริมศักยภาพ และขีดความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีโลกของรัสเซีย

Porter (1990) ได้วิพากษ์แนวคิดเรื่องความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่เน้นเพียงอุปทาน ของปัจจัยในประเทศและต้องการหาข้ออธิบายว่า ทำไมอุตสาหกรรมในบางประเทศจึงมีความสามารถในการ แข่งขันสูงกว่าประเทศอื่น เพื่อหาเหตุผลว่าทำไมบางอุตสาหกรรมในบางประเทศจึงประสบความสำเร็จ มากกว่าอุตสาหกรรมเดียวกันในประเทศอื่น และพบว่าข้อได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน (competitive advantage) ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นมาได้และเปลี่ยนแปลงได้ทั้ง ทางบวกและลบ โดยสามารถทำความเข้าใจแนวคิดดังกล่าวผ่านมุมมองของเศรษฐศาสตร์จุลภาค ส่วนอัตรา ดอกเบี้ยค่าจ้างแรงงานและอัตราแลกเปลี่ยนแม้จะมีความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบให้กับประเทศ แต่ Porter เชื่อว่าสิ่งสำคัญกว่าคือ เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมของ ประเทศนั้น Porter จึงได้สร้างแบบจำลอง Diamond Model ในการวิเคราะห์โดยมีปัจจัยหรือตัวบ่งชี้ (determinants) ข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่สำคัญรวม 4 กลุ่มตัวแปร ดังนี้

1. เงื่อนไขปัจจัยการผลิต (Input/Factor Conditions) รวมถึงปัจจัยทางด้านทรัพยากรที่เข้าไป มีผลกับวัตถุดิบที่เข้าสู่กลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น การคมนาคม ด้าน สาธารณูปโภค แหล่งเงินทุนที่มี ผลต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท

2. บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Context for Firm Strategy and Rivalry Context) รวมถึงบริบทและบรรยากาศของการแข่งขันทางธุรกิจ บริบทของการแข่งขันที่ดีควรมีการเปิดเสรี การแข่งขันไม่ควรเป็นแบบผูกขาดและควรมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

3. อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสิ่งสนับสนุน (Related and Supporting Industries) การมีอยู่ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึง Suppliers และอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions) ได้แก่ ทักษะคนดี รสนิยมและความต้องการของผู้บริโภคในประเทศต่อสินค้าและบริการของบริษัท ความต้องการของผู้บริโภคมีผลโดยตรงต่อตัวสินค้าและบริการ ความต้องการที่พิถีพิถันส่งผลให้บริษัทต้องผลิตสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ รวมถึงความต้องการของผู้บริโภคสามารถกำหนดประสิทธิภาพของบริษัทในประเทศนั้นได้

แนวคิดความเกี่ยวพันทางการเมือง นำมาใช้อธิบายการเมืองภายในของรัสเซีย เช่นการเลือกตั้งประธานาธิบดี ภาวะผู้นำของประธานาธิบดี Putin ปัญหาระบบการเมืองที่กลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศได้ เช่น ปัญหาการผนวกคาบสมุทรไครเมียของยูเครน เป็นต้น

กระบวนการเกี่ยวพัน (Linkage Processes) ระหว่างปัจจัยนำเข้า (inputs) ปัจจัยส่งออก (outputs) ทั้งหน่วยการเมืองภายในและระบบภายนอก สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. กระบวนการแทรกแซง (Penetrative Process)
2. กระบวนการตอบโต้ (Reactive Process)
3. กระบวนการเลียนแบบ (Emulative Process)

ทั้งสามลักษณะเป็นกระบวนการเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ประกอบด้วย (1) ผู้แสดง (Actors) ได้แก่ กลุ่มผู้นำ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ข้าราชการ ทหาร เป็นต้น (2) ทักษะคนดี (Attitude) ได้แก่ อุดมการณ์ วัฒนธรรมทางการเมือง มติมหาชน ฯลฯ (3) สถาบัน (Institutions) ได้แก่ สถาบันทางการเมือง สถาบันข้าราชการ สถาบันทหาร ระบบพรรคการเมือง ระบบการสื่อสาร ฯลฯ และ (4) กระบวนการ (Process) นอกจากนี้ปัจจัยภายในยังประกอบด้วย (1) ปัจจัยทางการเมือง (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยทางสังคม (4) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และ (5) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

ปัจจัยภายนอก (External Factors) สามารถแบ่งได้เป็น 6 ประเภทคือ (1) สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่ตั้งอยู่รายรอบหน่วยการเมืองหนึ่ง (2) สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกับหน่วยการเมืองหนึ่งๆ (3) สภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War Environment) หมายถึง รูปแบบลักษณะที่เป็นผลมาจากการแข่งขันของมหาอำนาจ ซึ่งในปัจจุบันอาจเรียกว่า New Cold War (4) สภาวะแวดล้อมด้านเชื้อชาติ (Racial Environment) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติต่างๆ (5) สภาวะแวดล้อมด้านทรัพยากร หมายถึง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ และ (6) สภาวะแวดล้อมด้าน

องค์การ (Organizational Environment) หมายถึง องค์การระหว่างประเทศและสถาบันระหว่างประเทศที่ตั้งขึ้นโดยประเทศต่างๆ

จากสาระสำคัญของแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาใช้เป็นหลักสำหรับการวิเคราะห์ความเป็นมาและการปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศรัสเซียว่ามีปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกที่ทำให้มีมุมมองต่อกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) และเกิดปรากฏการณ์เชื่อมโลกได้อย่างรวดเร็ว ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางในโลก ทำให้รัสเซียมองสถานะภายในประเทศว่าต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ การพัฒนาความเป็นอยู่ของประเทศและสถานะความเป็นชาติมหาอำนาจหนึ่งของโลก และความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ทำให้รัสเซียอยู่ในดินแดนยูเรเชีย สามารถใช้เป็นปัจจัยเชื่อมโลกได้ นอกเหนือรูปแบบการเชื่อมโยงยุโรปและเอเชียแล้ว ประกอบกับแนวคิด และทฤษฎีข้างต้น สามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยจับตามนโยบายต่างประเทศรัสเซียที่เปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้าการลงทุน และวัฒนธรรม พบว่า นโยบายต่างประเทศรัสเซียนับแต่อดีตที่ผ่านมา เป็นการดำเนินนโยบายในฐานะชาติมหาอำนาจหนึ่งในโลกและแสดงบทบาทที่ปรากฏตัว (presence) และแสดงอิทธิพล (influence) ในลักษณะผู้แข่งขันในระบบดุลยแห่งอำนาจชาติหนึ่ง เพื่อถ่วงดุลและแสวงหาโอกาสในการเข้าถึงและแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติที่รัสเซียต้องการในสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขในเวทีระหว่างประเทศในเวลานั้นๆ ตลอดจนการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ

การศึกษาพบว่า นโยบายต่างประเทศรัสเซียทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นอยู่ในรูปแบบของการรักษาพันธมิตรเก่าและแสวงหาพันธมิตรใหม่ ดังเช่นในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย ที่เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1863 ที่สยามมีนโยบายสร้างและกระชับสัมพันธ์ไมตรีกับรัสเซียเพื่อเหตุผลทางด้านความปลอดภัยและเอกราชของราชอาณาจักรสยาม (ประเทศไทยในขณะนั้น) สะท้อนการแข่งขันกับชาติมหาอำนาจในยุโรป เช่น อังกฤษและฝรั่งเศส แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้หยุดชะงักลง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัสเซีย ต่อมาสัมพันธ์ภาพของทั้งสองประเทศก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ โดยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นในปี ค.ศ. 1947 ซึ่งแสดงถึงการแสดงออกของนโยบายรัสเซีย (สหภาพโซเวียตในขณะนั้น) ว่าต้องการแสดงบทบาทที่ปรากฏตัวและแสดงอิทธิพลของมหาอำนาจหนึ่งในห้าของโลกที่เป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติได้อย่างชัดเจน เพราะในระยะต่อจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ เรียกได้ว่าอยู่ในระดับที่ไม่ได้รับการให้ความสำคัญและเพื่อผลประโยชน์ที่ใกล้ชิดนัก

เป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์อันปกติธรรมดาตามธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศทางการทูต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเท่านั้น (Shirk, 1969) เพราะบรรยากาศสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนนโยบายที่โน้มเอียงไปในแนวทางที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง ที่ทำให้นโยบายต่างประเทศของฝ่ายไทยมีความใกล้ชิดเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาและค่ายตะวันตกมากกว่า กล่าวได้ว่าทั้งสองประเทศต่างมีนโยบายที่ให้ความสำคัญและให้ความสนใจกันค่อนข้างน้อย ในฝ่ายรัสเซียหรือสหภาพโซเวียตนั้นก็เป็นการดำรงรักษาการปรากฏตัวและแสดงอิทธิพลของชาติมหาอำนาจในการแข่งขันของมหาอำนาจในภูมิภาคนี้เท่านั้น

จวบจนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ค.ศ. 1991 สงครามเย็นสิ้นสุดลง นโยบายต่างประเทศ รัสเซียในช่วงแรก ดำเนินไปในสมัยประธานาธิบดี Boris Yeltsin โนมเอียงเข้าหาตะวันตกเนื่องจากความจำเป็นในการรักษาสถานภาพที่อ่อนแอของรัสเซีย อันเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ แม้จะยังคงมีสถานะเป็นชาติมหาอำนาจและยังมีแสนยานุภาพทางการทหารและนิวเคลียร์อยู่ก็ตาม สัมพันธภาพระหว่างรัสเซียและมหาอำนาจตะวันตกก็ดำเนินไปด้วยดี

ความเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศรัสเซียเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในสมัยประธานาธิบดี Vladimir Putin เมื่อขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำในปี ค.ศ. 2000 สามารถฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในประเทศได้ สถานการณ์การแข่งขันทางการเมืองแห่งอำนาจ (Power Politic) ระหว่างประเทศได้เริ่มต้นอีกครั้ง นับแต่การเกิดวิกฤตการณ์ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับประเทศเพื่อนบ้านในยุโรป ที่เคยรวมอยู่ในอดีตสหภาพโซเวียตมาก่อน ท่ามกลางความหวาดระแวงต่อท่าทีของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่แสดงออกจากรายการขยายสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปมาทางตะวันออก ได้แก่ ประเทศที่เคยเป็นกลุ่มอดีตประเทศยุโรปตะวันออก พันธมิตร ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและทำทีนโยบายการขยายตัวขององค์การ NATO ซึ่งรัสเซียเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัสเซีย จนกระทั่งวิกฤตการณ์ยูเครนและวิกฤติไครเมียที่เกิดความตึงเครียด และมาตรการคว่ำบาตรจากสหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตกต่อรัสเซียนับแต่ ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา

นโยบายต่างประเทศของผู้นำ ประธานาธิบดี Putin จึงเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ในบริบทแลสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ศตวรรษที่ 21 ที่จีนกำลังผงาดขึ้น (Rising China) กลายเป็นมหาอำนาจโลก รัสเซียจึงส่งเสริมความเป็นพันธมิตรอย่างใกล้ชิดกับจีน โดยเฉพาะการดำเนินนโยบาย “หันหน้าออก” ในขณะที่นักวิชาการรัสเซียมองว่า มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่หักเหหรือรุนแรง (Radical) แต่อย่างใด เพราะรัสเซียยังคงให้ความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ในนโยบายต่างประเทศอยู่แล้ว แต่เพียงการจัดลำดับและวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (Tactical Objectives) ที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการทำให้เห็นชัดเจนขึ้นกว่าแต่ก่อน (Litsareva, 2015) ในความร่วมมือทางการค้า ด้านพลังงานและการพัฒนา

ด้านการเมือง ซึ่งรัสเซียและจีนมีผลประโยชน์ร่วมในการเป็นพันธมิตรร่วมกัน (Dyner and Rodkiewicz, 2017)

ในภูมิภาคอาเซียน รัสเซียดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสนิหสนมมากที่สุด ได้แก่ เวียดนาม การให้ความสำคัญในการพัฒนาและความร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะกับจีนและประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ในขณะที่เดียวกันก็ได้ละทิ้งพันธมิตรดั้งเดิมในภูมิภาค โดยยังคงกระชับความสัมพันธ์และให้การสนับสนุนอินเดียอย่างเต็มที่ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนี้รัสเซียยังคงดำเนินนโยบายส่งเสริมให้ต่างประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีเข้ามาลงทุนในภูมิภาคไซบีเรียและตะวันออกไกลอย่างเต็มที่ แต่ต้องอยู่ภายใต้การถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลรัสเซีย

อภิปรายผลการวิจัย

1. รัสเซียโดยหลักการแล้วปรารถนาความร่วมมือในภูมิภาคนี้และดำรงไว้ซึ่งความร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะจีนอีกยาวนานในอนาคต トラบที่ยังมีการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย

2. รัสเซียมุ่งหวังเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านการค้า พลังงาน โลจิสติกส์ อาหาร ทรัพยากรทางทะเล นอกเหนือไปจากด้านการศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนด้านอาวุธและการทหาร เป็นประเด็นดั้งเดิมที่รัสเซียมีอยู่แล้ว

3. รัฐบาลรัสเซียภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี Vladimir Putin เน้นให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเลยมาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปทางเอเชียใต้ สู่ตะวันออกกลาง เปรียบเสมือนการปิดล้อมเพื่อป้องกันการปิดล้อมของฝ่ายตรงข้าม แต่มุ่งหวังสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยในภูมิภาคด้วยการกระชับมิตรเพื่อดำรงไว้ซึ่งบรรยากาศแห่งสันติและสภาพแวดล้อมของมิตรภาพระหว่างประเทศ (Yan Xuetong, 2018) และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศโดยเน้นแก้ไขทางการทูตโดยสันติและมีจุดยืนสนับสนุนจีนมากกว่า

4. ยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศหันสู่ตะวันออกของรัสเซีย เพื่อให้รัสเซียเป็นสะพานเชื่อมโยงโลกตะวันตกและตะวันออก ในทางการค้าโดยข้อเสนอสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union-EEU) (Richardson, 2018) โดยภาคตะวันออกรัสเซียจึงได้เสนอการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสังคมและเมืองท่าเสรี Vladivostok สำหรับการพัฒนาค้าตั้งแต่ก๊าซ พลังงาน ทรัพยากร วัตถุดิบ จนกระทั่งสินค้าเกษตรกรรม อาหาร ฯลฯ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2015 ประธานาธิบดี Xi Jinping และประธานาธิบดี Vladimir Putin ลงนามเชื่อมหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (OBOR) และสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียตามนโยบายสู่ตะวันออกของรัสเซียที่เน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีการแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและโลกตะวันตก โดยการสนับสนุนความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคีกับประเทศต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ

ระหว่างประเทศให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มความสำคัญกับอาเซียนเป็นครั้งแรกที่ประธานาธิบดี Putin ได้เข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 33 ที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2018 ที่ผ่านมา

5. ในด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงโดยเฉพาะด้านการค้าอาวุธกับภูมิภาคนี้ แม้ไม่ได้อยู่ใน Priority List ทางด้านการค้า เพราะนโยบายเน้นความร่วมมือโดยสันติและฉันทมิตร แต่เป็นที่เข้าใจและตระหนักดีถึงแสนยานุภาพและประสิทธิภาพของอาวุธรัสเซียได้ดี ซึ่งรัสเซียเป็นประเทศที่มีลำดับการค้าอาวุธรองจากสหรัฐอเมริกา โดยในภูมิภาคอาเซียนอาวุธจากรัสเซียสามารถดึงดูดใจประเทศที่ไม่ใช่มิตรเก่าแก่ได้ดังเช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียแม้กระทั่งมาเลเซีย

ดังนั้น การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัสเซียภายใต้ประธานาธิบดี Vladimir Putin จึงเป็นเรื่องที่จะต้องจับตาต่อไปในเรื่องความจริงจังหนักแน่นและต่อเนื่อง รวมทั้งต้องจับตามผลการตอบรับตอบสนองจากประเทศต่างๆ ทั้งจากประเทศคู่แข่ง ได้แก่ สหรัฐอเมริกาเป็นหลัก และกลุ่มเป้าหมายในการกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซีย ทั้งในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 4 ประเทศคือ จีน เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย โดยเฉพาะในกรณีไทยในปี พ.ศ. 2562 เมื่อเข้ารับหน้าที่ประธานอาเซียนว่าจะสามารถเสริมสร้างและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติจากความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซียให้ทวีมากขึ้นได้อย่างไร จากการที่นโยบายและยุทธศาสตร์รัสเซียได้เปลี่ยนไปท่ามกลางการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลงในกระแสดุลแห่งอำนาจโลกในปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ โดยไม่นำประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของมหาอำนาจทั้งสามชาติที่พยายามเข้ามาแผ่อิทธิพลแสวงหาอำนาจในภูมิภาคนี้

2) ประเทศไทยต้องพยายามอาศัยประโยชน์จากความต้องการในการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ “หันหน้าตะวันออก” หรือ Pivot to Asia ของรัสเซีย ในการให้ความร่วมมือกับรัสเซีย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การค้า การลงทุน การศึกษา เทคโนโลยี อวกาศ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติของประเทศ

3) รัฐบาลไทยควรอาศัยการรวมกลุ่มประชาคม ASEAN ในการดำเนินนโยบายรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปี ค.ศ. 2019 (2562) ที่ประเทศไทยดำรงตำแหน่งเป็นประธานอาเซียน ควรอาศัยโอกาสดังกล่าวเพิ่มความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทย-รัสเซียและรัสเซีย-ประชาคม ASEAN มากขึ้น

4) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาการจัดตั้งเครือข่ายนักธุรกิจไทย-รัสเซียและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจไทย-รัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินธุรกิจแบบ Joint Venture ระหว่างนักธุรกิจของทั้งสองประเทศที่มีความต้องการตรงกัน

5) รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย-รัสเซียให้มีมูลค่าการค้าระหว่างกันให้ถึงระดับหนึ่งหมื่นล้านบาทซึ่งเป็นนโยบายของทั้งสองประเทศอยู่แล้ว

6) รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษของรัสเซีย ซึ่งเป็นสิ่งที่รัสเซียต้องการอย่างยิ่งในขณะนี้ โดยเฉพาะในเขตรัสเซียตะวันออกไกลและไซบีเรียของรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมอาหาร ชิ้นส่วนรถยนต์ เป็นต้น

7) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาสั่งซื้ออาวุธบางอย่างจากรัสเซีย เนื่องจากเทคโนโลยีทางด้านอาวุธของรัสเซียมีประสิทธิภาพเทียบเท่าประเทศตะวันตก ในราคาที่ถูกลงกว่า อย่างเช่น เรือดำน้ำ เครื่องบินขับไล่ เครื่องบินลำเลียง เฮลิคอปเตอร์ลำเลียง รถถัง จรวดขับไล่ จรวดต่อต้านอากาศยาน อาวุธเบา อาวุธประจำกายบุคคล เช่น ปืน AK เป็นต้น

8) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาปรับมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศในต่างละด้านให้มีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรพิจารณาขอความช่วยเหลือจาก Russia Agency ด้วย เนื่องจากสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียได้มากกว่าและยังมีนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียจากเมืองอื่น ๆ ที่ต้องการมาท่องเที่ยวประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมาก

9) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศไทยและนักท่องเที่ยวจากรัสเซียมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นลำดับ 4 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย รัฐบาลไทยควรพิจารณาปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้ามาพักอาศัยระยะยาวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ รวมทั้งกฎเกณฑ์การซื้อ การเช่า การทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยซึ่งรัฐบาลไทยตามไม่ทัน

10) ระหว่างการคว่ำบาตรทางการค้าของรัฐบาลตะวันตกต่อรัสเซีย รัฐบาลไทยควรพิจารณาการส่งออกสินค้าประเภทอาหาร เช่น ไก่สด เนื้อสัตว์ ผลไม้ไปยังประเทศรัสเซีย โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรของไทยที่มีราคาตกต่ำ

11) รัฐบาลไทยหันมาส่งเสริมการเรียนการสอนภาษารัสเซียในประเทศไทยให้มากขึ้น ซึ่งแต่เดิมเป็นนโยบายของสถานศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว ควรสนับสนุนงบประมาณในการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ นักศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยวและนโยบายและยุทธศาสตร์ “หันหาตะวันออก” ของรัสเซีย

12) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมการผลิตสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์รวมถึงสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวไทยให้เป็นภาษารัสเซียมากขึ้น

13) เนื่องจากรัสเซียมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งทางด้านการศึกษา การเรียนการสอนในสาขา การแพทย์ ฟิสิกส์ เคมี วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการขนส่ง เทคโนโลยีการบิน เป็นต้น รัฐบาลไทยควรพิจารณาให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาเล่าเรียนในสาขาที่ขาดแคลน เนื่องจากมีราคาถูกกว่าการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศตะวันตก เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

14) รัฐบาลทั้งสองประเทศควรให้ทุนแลกเปลี่ยนสำหรับนักศึกษาของทั้งสองฝ่ายที่เรียนภาษารัสเซียและที่เรียนภาษาไทย

15) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย-รัสเซีย และระหว่างประชาชนกับประชาชน รัฐบาลไทยควรพิจารณาทำสื่อออนไลน์เผยแพร่ประเพณี ความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ รวมถึงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของไทย ด้วยภาษารัสเซียให้ชาวรัสเซียที่ต้องการศึกษาแลกเปลี่ยนได้เรียนรู้ เข้าใจในบริบทของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในรัสเซีย. (2559). *การต่างประเทศ*. ค้นเมื่อเมื่อ 20 ธันวาคม 2561, จาก

<http://www.thaibizrussia.com/ru/about/foreign-affairs.php>

Dyner, Anna Maria and Rodkiewicz, Witold. (2017). *The Russian Federation's New Foreign Policy Concept and Threatening a Pivot towards Asia: A New Foreign Policy Concept of the Russian Federation*. Retrieved January 30, 2019, from

<http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/7f574d71-2f0e-4eb8-a865-8baea6f8a020/pdf>

Fukuyama, Francis. (1992). *The End of History and the last Man*. New York: The Free Press.

Gazeta, Rossiiskaya. (1997). *Russian National Security Blueprint*. Retrieved January 30, 2019, from <https://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

Holsti, Kalevi J. (1995). *International Politics: A Framework for Analysis (7th ed.)*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Keohane; Robert O. and Nye, Joseph S. (1977). *Power and interdependence: world politics in transition*. Boston: Little, Brown.

- Litsareva, Elena Yu. (2015). "Pivot" Toward Asia: The Strategic Direction of Russia's Foreign Policy Concept in a Changing Balance of Powers. *Journal of Advocacy, Research and Education*, 2(1): 46-53.
- Luttwak, Edward N. (1990). From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce. *The National Interest*, 20(summer): 17-23.
- Luttwak, Edward N. (1993). *The Endangered American Dream; How to stop the United States from becoming a third world country and how to win the geo-economic struggle for industrial supremacy*. New York: Simon & Schudter.
- Porter, Michael E. (1990). The competitive advantage of nations. *Harvard Business Review*, (March-April): 71-91.
- Rajakhun, Suriya. (2010). *BRIC มหาอำนาจใหม่ที่ต้องติดตาม*. Retrieved November 20, 2018, from <http://suriya-rajakhun.blogspot.com/2010/11/bric.html>
- Reynolds, Philip Alan. (1994). *An Introduction to International Relations (3rd ed.)*. London; New York: Longman.
- Richardson, Paul B. (2018). *At the Edge of the Nation: The Southern Kurils and the Search for Russia's National Identity*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Shirk Paul R. (1969). Thai-Soviet Relations. *Asian Survey*, 9(9): 682-693.
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2016). *The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. Approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin*. on November 30, 2016. Retrieved December 30, 2018, from https://www.rusemb.org.uk/rp_insight/
- Yan, Xuetong. (2018). *The Age of Uneasy Peace: Chinese Power in a Divided World*. Retrieved March 10, 2019, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-12-11/age-uneasy-peace>

การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ
ของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
Motorcycle Taxi Management for The Risk of Accidents of The Department
of Land Transport, Mueang District, Samut Sakhon Province

พราวพิชชา เถลิงพล
Praopitcha Thalerngpol
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
Corresponding Author. E-mail: nok1243@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบก 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบก และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างจำนวน 230 คน โดยใช้สูตรเครจซี่และมอร์แกน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test ค่า F - test สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง โดยด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายสูงสุด ($r = .926$) และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงร่วมกันทำนายต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ($R^2 = 0.916$, $R^2_{adjusted} = 0.632$, $F = 544.5$, $p < 0.001$) 3. ข้อเสนอแนะจากความต้องการของผู้ใช้บริการมีมากขึ้น ผู้ให้บริการรับจ้างมีทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงต้องดำเนินการแก้ไขตามระเบียบ มาตรการ ข้อบังคับทางกฎหมายของกรมการขนส่งทางบกในการกำกับดูแลต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้าง; ความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ; กรมการขนส่งทางบก

Abstract

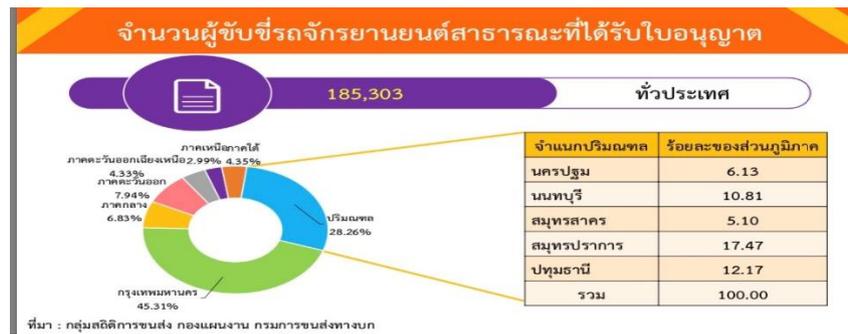
The objectives of this research were: 1) to study motorcycle taxi management for the risk of accidents at the Department of Land Transport, 2) to compare factors that influence motorcycle taxi management for the risk of accidents at the Department of Land Transport, and 3) to study problems and obstacles including suggestions for motorcycle taxi management for the risk of accidents at the Department of Land Transport. This research was a quantitative research. Data were collected by

questionnaires form a sample of 230 motorcycle taxi drivers which using the formula of Krejcie and Morgan. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, Pearson's product moment correlation coefficient and the multiple regression coefficient analysis. The results indicated as follow: 1. The analysis result of motorcycle taxi management for the risk of accidents of the Department of Land Transport showed that the overall in high. The comparison of personal data of motorcycle taxi drivers showed that the overall no different at the statistical significance at the level of .05. 2. The results of the relationship analysis in all aspects were found to be at a high level, with the highest knowledge of law ($r = .926$) and the analysis of the factors that have a direct influence to predict the motorcycle taxi management for the risk of accidents of the Department of Land Transport, Mueang district, Samut Sakhon province ($R^2 = 0.916$, $R^2_{adjusted} = 0.632$, $F = 544.5$, $p < 0.001$). 3. Suggestions from the needs of users are increasing which contracting service providers are both correct and incorrect. Therefore, there must be an amendment in accordance with the rules and regulations of the Department of Land Transport for further supervision.

Keywords: motorcycle taxi management; the risk of accidents; Department of Land Transport

บทนำ

กรมการขนส่งทางบก เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาระบบการขนส่งทาง ถนนให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้งานของประชาชนผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการขนส่งอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาระบบการขนส่งทางถนนของประเทศไทยมีการปรับปรุงและ พัฒนาให้เป็นที่น่าพอใจตามภารกิจของกรมการขนส่งทางบก ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพ ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2554) ทั้งในด้านการออกใบรับรองอนุญาตขับรถ ควบคุมคุณภาพการทดสอบสำหรับผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถประเภทต่างๆ ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ รวมไปถึงด้านการจดทะเบียนรถ การจดทะเบียนภาษีประจำปี การดำเนินการทางทะเบียนรถ รวมทั้งงานด้านต่างๆ เกี่ยวกับการจัดระเบียบและระบบการเดินรถตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบกและพระราชบัญญัติรถยนต์ให้ถูกต้องตรงกับความประสงค์ในการกำหนดมาตรการเพื่อกำกับดูแล (กองแผนงาน กรมการขนส่ง, 2558) ทั้งนี้เพื่อให้ระบบ การขนส่งสาธารณะมีการปรับปรุงและพัฒนาเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เป็นที่ยอมรับของสังคมทุกภาค เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการขนส่ง ผู้โดยสารด้วยรถจักรยานยนต์สาธารณะ

ที่มา : สถิติผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์สาธารณะที่ได้รับใบอนุญาต,กลุ่มสถิติการขนส่ง
กองแผนงาน กรมการขนส่งทางบก, 2562)

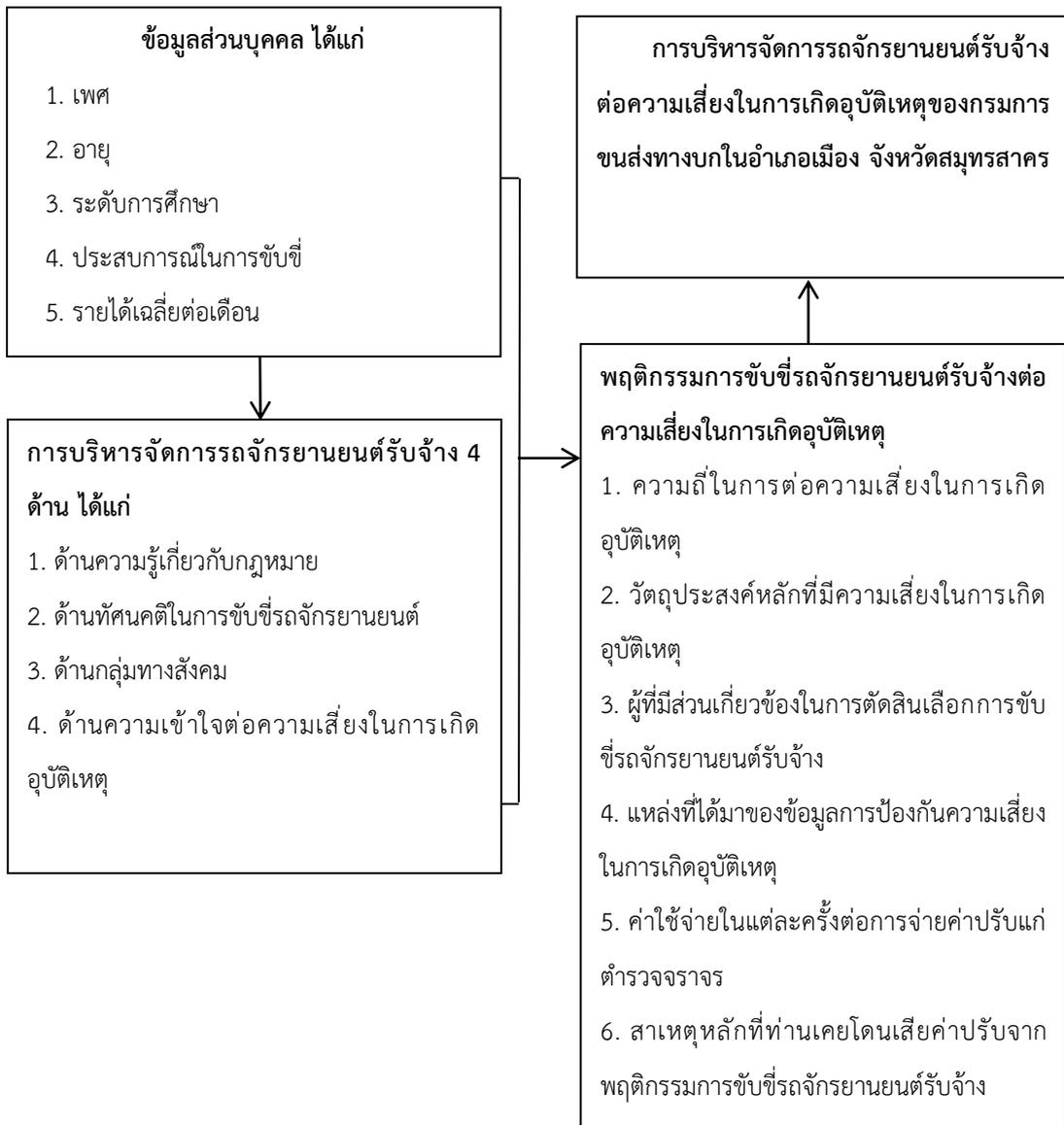
การให้บริการของรถจักรยานยนต์รับจ้างในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ พบว่าความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ นอกจากความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรจากผลต่อพฤติกรรมขับขี่แล้วความเชื่อยังมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างไรความเชื่อนั้นจะมีตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่ออำนาจภายในตนว่ามีผลต่อพฤติกรรมขับขี่ (กรมการขนส่งทางบก, 2562) และสถานการณ์เป็นการขับขี่ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมขับขี่อย่างปลอดภัยในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมขับขี่อย่างปลอดภัย และมีความตระหนักต่อการปฏิบัติตามกฎจราจรโดยประเมินจากการให้ความสำคัญ คือมีความสนใจเอาใจใส่และต้องการปฏิบัติตามกฎจราจรเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ จาการรถจักรยานยนต์รับจ้าง ต่อความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินคือสภาพไม่สมบูรณ์ ไม่มีการตรวจเช็คสภาพรถจักรยานยนต์รับจ้าง (สุทธิเกียรติ จันดีศาต, 2560).

ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อดำเนินการให้กรมการขนส่งทางบกภายใต้การควบคุม กำกับ ดูแลให้เป็นรถที่ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

กรอบแนวคิดการทำวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการเก็บข้อมูลจากโดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สูตรของ โดยการใช้สูตรของ (Krejcie and Morgan, 1970) ยอมรับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากการคำนวณผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเท่ากับ 230 ตัวอย่าง

การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) (สุจิตรา บุญรัตน์, 2546) ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัก ปัจจัยทั้ง 4 ด้านพบว่า ด้านความเข้าใจในการเสี่ยงได้ค่าความเที่ยงสูงสุด (.96) รองลงมาได้แก่ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายได้ค่าความเที่ยงสูงสุด (.94) ด้านกลุ่มทางสังคมได้ค่าความเที่ยงสูงสุด (.91) และด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์ได้ค่าความเที่ยงสูงสุด (.90) หาค่าความเที่ยงของการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบัก .92

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 230 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ(2) สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ทดสอบค่าไค - สแควร์ (Chi - Square) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) พร้อมทั้งการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Hierarchy Regression Analysis) สมมติฐานเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในปัจจัยต่างๆ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 230 คนพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 70 ส่วนใหญ่มีอายุ 36-44 จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปวส.หรืออนุปริญญา จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 57.0 ส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างมีประสบการณ์ในการขับขี่ 7 - 9 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นพฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) โดยสรุปว่า ส่วนใหญ่มีความถี่ต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ 3 - 5 ครั้ง / เดือน จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 59.70 ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการขับขี่อันตราย ขับรถปาดหน้า จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 ส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเลือกการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างจากลูกค้า จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 ส่วนใหญ่ได้รับแหล่งที่ได้มาของข้อมูล

การป้องกันความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากอินเทอร์เน็ตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Web Site) ของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งต่อการจ่ายค่าปรับแก้ตำรวจจราจร 501 – 1,000 บาทต่างๆ จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 ส่วนใหญ่มีสาเหตุหลักที่ท่านเคยโดนเสียค่าปรับจากพฤติกรรมกรณการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้างจากการขับเร็วเกินกำหนดจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ด้านทัศนคติในการขับซึ่รถจักรยานยนต์ ด้านกลุ่มทางสังคม และด้านความเข้าใจในการเสี่ยง โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามระดับความคิดเห็นของผู้ขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้างโดยสรุปว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70, SD.=0.98$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง ($\bar{X}=3.98, SD.=0.79$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ($\bar{X}=3.73, SD.=0.69$) ด้านทัศนคติในการขับซึ่รถจักรยานยนต์ ($\bar{X}=3.65, SD.=0.56$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกลุ่มทางสังคม ($\bar{X}=3.59, SD.=0.48$) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลต่อพฤติกรรมกรณการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สถิติทดสอบไค - สแควร์ (Chi - Square) โดยนำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลต่อพฤติกรรมกรณการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้าง	พฤติกรรมกรณการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร					
	1	2	3	4	5	6
1. เพศ	.145	.018*	.035*	.275	.507	.157
2. อายุ	.108	.278	.578	.156	.079	.129
3. ระดับการศึกษา	.112	.570	.110	.020*	.117	.350
4. ประสบการณ์ในการขับซึ่	.100	.320	.045*	.340	.322	.532
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	.012*	.603	.513	.109	.202	.032*

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

***หมายเหตุ : (1) หมายถึงความถี่ในการต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (2) หมายถึงวัตถุประสงค์หลักที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (3) หมายถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้าง (4) หมายถึงแหล่งที่ได้มาของข้อมูลการป้องกันความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (5) หมายถึงค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งต่อการจ่ายค่าปรับแก้ตำรวจจราจร และ(6) หมายถึงสาเหตุหลักที่ท่านเคยโดนเสียค่าปรับจากพฤติกรรมกรณการขับซึ่รถจักรยานยนต์รับจ้าง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปว่าการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น (1) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องเพศ มีความสัมพันธ์ต่อวัตถุประสงค์หลักที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง (2) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อแหล่งที่ได้มาของข้อมูลการป้องกันความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (3) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องประสบการณ์ในการขับขี่ มีความสัมพันธ์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ การขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง และ (4) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์ต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างของกรมการขนส่งทางบก ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง ใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) ใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) โดยนำเสนอตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างของกรมการขนส่งทางบก ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์

การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์ รับจ้างของกรมการขนส่งทางบก ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร	จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง				
	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	ประสบการณ์ ในการขับขี่	รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน
ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย	.017*	.384	.090	.298	.042*
ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์	.172	.578	.616	.373	.182
ด้านกลุ่มทางสังคม	.044*	.482	.750	.121	.038*
ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง	.041*	.361	.589	.589	.040*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น (1) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องเพศ แตกต่างกันในด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ด้านกลุ่มทางสังคม และด้านความเข้าใจในการเสี่ยง (2) ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันในด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายด้านกลุ่มทางสังคม และด้านความเข้าใจในการเสี่ยง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การวิเคราะห์การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครโดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยนำเสนอตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแตกต่างของข้อมูลระดับการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง โดยจำแนกตามกลุ่มตัวแปร

ข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้ขับขี่	การขับขี่		การขับขี่		t-test	Sig (2-tailed)	CI	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			Lower	Upper
เพศ	3.803	.52260	4.022	.48728	-	.000	-.31544	-.12160
	7		2		4.432*			
อายุ	4.283	.72457	4.368	.64561	-1.266	.206	-.21640	.04688
	8		6					
การศึกษา	3.988	.74553	4.191	.68655	-	.004	-.34065	-.06570
	1		3		2.905*			
สรุปภาพรวม	4.031	.5242	4.197	.4843	-	.001	-.26319	-.06955
	3	8	6	6	3.378*			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นด้วยการทดสอบค่า t-test พบว่าค่าเฉลี่ยเพศ อายุ ระดับการศึกษามีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.000 เท่ากับ 0.002 และเท่ากับ 0.004 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 สรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์ ด้านกลุ่มทางสังคม และด้านความเข้าใจในการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างสาธารณะต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรองค์ประกอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ตัวแปรคู่ความสัมพันธ์		λ	SE	t-value	Sig.	R ²
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย	<---Ecology	0.703			***	0.49
2. ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์	<---Ecology	0.768	0.153	10.75	***	0.59
3. ด้านกลุ่มทางสังคม	<---Ecology	0.828	0.179	9.741	***	0.69
4. ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง	<---Ecology	0.896	0.188	8.192	***	0.80

*** ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการขับขี่ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 ทั้ง 4 คู่ แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยวิเคราะห์อำนาจการทำนายการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

(n=230)

การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อพฤติกรรมขับขี่	สัมประสิทธิ์ถดถอย		R ²	R ² _{adj}	Sr ²	R ² Change
	B	β				
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย	0.404	0.462	0.735	0.540	4.332	0.540
2. ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์	2.623	0.193	0.760	0.578	4.154	0.038
3. ด้านกลุ่มทางสังคม	0.520	0.293	0.771	0.594	4.081	0.016
4. ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง	3.608	0.174	0.779	0.606	4.024	0.012

(R²= 0.80.7, R²_{adjusted}= 0.651, F=465.3, p< 0.001)

ผลวิเคราะห์จากตารางที่ 5. พบว่า ผลการวิเคราะห์พหุเชิงซ้อนพบว่าตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยศึกษาสามารถร่วมกันทำนายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร (R²= 0.80.7, R²_{adjusted}= 0.651, F=465.3, p< 0.001) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนายได้แก่

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุด โมเดลที่ดีที่สุด (Best model) สามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 54.0 คิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 82.9 ของอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.735$, $R^2_{Adjusted} = 0.540$, $B = 0.404$, $95\%CI = 0.325-0.487$, $\beta = 0.462$, $p < 0.001$)

2. ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์ โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.8 หรือคิดเป็นอำนาจทำนายร้อยละ 5.58 ของโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.760$, $R^2_{Adjusted} = 0.578$, $R^2_{changed} = 0.038$; $B = 2.623$, $95\%CI = 1.653-3.594$, $\beta = 0.193$, $p < 0.001$)

3. ด้านกลุ่มทางสังคม โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้โมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.771$, $R^2_{Adjusted} = 0.594$, $R^2_{changed} = 0.016$; $B = 0.520$, $95\%CI = 0.352-0.687$, $\beta = 0.293$, $p < 0.000$)

4. ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง โดยสามารถทำนายความแปรปรวนได้โมเดลที่ดีที่สุด ($R^2 = 0.779$, $R^2_{Adjusted} = 0.606$, $R^2_{changed} = 0.012$; $B = 3.608$, $95\%CI = 2.243-4.937$, $\beta = 0.174$, $p < 0.001$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยสรุปภาพรวมตามระดับความคิดเห็นของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้าง พบว่า ด้านความเข้าใจในการเสี่ยง ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.79$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.69$) ด้านทัศนคติในการขับขี่รถจักรยานยนต์ ($\bar{X} = 3.65$, $SD = 0.56$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกลุ่มทางสังคม ($\bar{X} = 3.59$, $SD = 0.48$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากวิเคราะห์ความคิดเห็นพฤติกรรมรถจักรยานยนต์รับจ้าง พบว่าส่วนใหญ่มีความถี่ต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ 3 - 5 ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการขับขี่อันตราย ขับรถปาดหน้า ส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจการขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างจากลูกค้า ส่วนใหญ่ได้รับแหล่งที่ได้มาของข้อมูลการป้องกันความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากอินเทอร์เน็ตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Web Site) ของหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งต่อการจ่ายค่าปรับแก่ตำรวจจราจร 501 - 1,000 บาทต่าง ๆ และส่วนใหญ่มีสาเหตุหลักที่ท่านเคยโดนเสียค่าปรับจากพฤติกรรมรถจักรยานยนต์รับจ้างจากการขับเร็วเกินกำหนด สอดคล้องกับการศึกษาของกาญจน์กรอง สุอังคะและคณะ (2559) การศึกษาพฤติกรรมรถจักรยานยนต์รับจ้างวัยรุ่นที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์ พบว่าปัจจัยด้านทัศนคติในการขับขี่ของผู้ขับขี่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ขับขี่มีทัศนคติการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ใช้ความเร็วในการขับขี่ และขับขี่ด้วยความคึกคะนองจะส่งผลให้ผู้ขับขี่มีพฤติกรรมรถจักรยานยนต์ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุสูง พร้อมทั้งผลงานวิจัยของนพวุฒิ ชื่นบาลและคณะ (2556) การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ รับจ้างในพื้นที่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 69.0 ค่าเฉลี่ย 82.9 ระดับพฤติกรรมป้องกันโรค ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.3 ค่าเฉลี่ย 70.1

ระดับการรับรู้ประโยชน์ของการดูแลสุขภาพตนเอง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 76.4 ค่าเฉลี่ย 104.6 และงานวิจัยของตรอมร วิสุทธีศิริ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติเพื่อป้องกันอุบัติเหตุสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุการรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุการขับขี่อย่างปลอดภัยตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยสรุปว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นปัจจัยศึกษาสามารถร่วมกันทำนายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุของกรมการขนส่งทางบกในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ($R^2 = 0.807$, $R^2_{adjusted} = 0.651$, $F = 465.3$, $p < 0.001$) สอดคล้องกับการศึกษาของอุไร จำปาเวศ (2555, หน้า 130-133) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวแบบการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการป้องกันอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่านิสิตมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -1.970$, $p < 0.05$) โดยเฉพาะด้านการขับขี่รถเร็วเกินกฎหมายกำหนด ($Z = -11.383$, $p < 0.01$) ด้านการฝ่าฝืนกฎจราจร ($Z = -1.797$, $p < 0.05$) ด้านการพูดโทรศัพท์ขณะขับขี่ ($Z = -2.403$, $p < 0.05$) และการขับขี่โดยมีผู้ซ้อนเกิน 1 คน ($Z = -2.883$, $p < 0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของบัณฑิต ตั้งกมลศร (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคเหนือ : วิเคราะห์กลุ่มพหุ ผลการวิจัยพบว่า ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคเหนือระหว่างเพศชายและเพศหญิงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004) ได้อธิบายเกี่ยวกับทัศนคติว่าทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้คนแสดงพฤติกรรมออกมาการรู้ทัศนคติของคนสามารถทำนายพฤติกรรมที่คนจะแสดงออกได้ในทางกลับกัน หากพิจารณาเฉพาะเรื่องการขับขี่ยานพาหนะพร้อมทั้ง (Dorn, 2010) ศึกษาถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลและความแตกต่างเฉพาะกลุ่มของพฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะผู้ขับขี่ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นทั้งหญิงและชายถึงความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุของผู้ขับขี่ที่เป็นวัยรุ่น และ (Latorre et al., 2002) ศึกษาอุบัติเหตุวิทยาของผู้ขับขี่ยานยนต์สองล้อ ผลการวิจัยพบว่า หมวกนิรภัยช่วยป้องกันการบาดเจ็บในการขับขี่ที่จะทำให้เกิดการบาดเจ็บที่ศีรษะ (OR = 1.93 and OR = 1.46) ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การจัดระเบียบรถจักรยานยนต์รับจ้างต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสะท้อนให้เห็นว่าการจัดระเบียบยังไม่สามารถถึงผลที่ชัดเจนได้อย่างที่ตั้งเป้าหมาย ทั้งนี้มาจากหลายปัจจัย อาทิเช่น การขาดอัตราค่าจ้างที่จะกวาดขัน ปราบปรามอย่างจริงจัง หรือ บางครั้งเจ้าหน้าที่ตรวจการของกรมการขนส่งทางบกได้รับอันตรายจากการปฏิบัติหน้าที่

2) ควรจะมีมาตรการในการลงโทษด้วยการสวมหมวกนิรภัย เนื่องจากมีหมวกนิรภัยใบเดียว และบางคนก็ไม่มีหมวกนิรภัยไว้ ให้ อีกทั้งผู้โดยสารไม่ให้ความสำคัญกับการสวมหมวกนิรภัยหากไม่ใช่เส้นทางโดยสารบนถนน สายหลัก และไม่นิยมสวมหมวกนิรภัย เนื่องจากไม่มั่นใจในมาตรฐานและความสะอาดรวมทั้ง ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย ผู้ให้บริการด้วย

3) ควรมี GPS แสดง หรือแจ้งแผนที่เส้นทาง เพื่อความสบายใจของผู้โดยสารว่าไม่มีการขับรดออกนอกเส้นทาง หรือการขับเข้าในเส้นทางลัดที่ผู้โดยสารไม่รู้จักรหรือไม่คุ้นเคยสร้างความ หวาดระแวงให้ผู้โดยสาร พร้อมทั้งแก้ปัญหาการทิ้งผู้โดยสารระหว่างทางหรือการขับหลบเลี่ยงเข้าในเส้นทางอื่นเพื่อ หลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือฝายปราบปรามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการขนส่งทางบก. (2562). *สถิติผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์สาธารณะที่ได้รับใบอนุญาต*. กลุ่มสถิติการขนส่ง. กองแผนงานกรมการขนส่งทางบก.
- กรมการขนส่งทางบก (2558). *แผนยุทธศาสตร์กรมการขนส่งทางบก พ.ศ. 2559-2563*. กองแผนงาน. กรมการขนส่งทางบก.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2554). *แผนที่นำทางเชิงกลยุทธ์ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2554-2563*. กรุงเทพฯ:กระทรวงมหาดไทย.
- กองแผนงาน กรมการขนส่ง. (2558). *สรุปรายงานจำนวนรถแยกประเภทที่จดทะเบียน ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2558*. กรุงเทพฯ: กรมการขนส่ง.
- กาญจนากรอง สุอังคะ.(2559). *วิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการขับขี่ของวัยรุ่นที่มีผลต่อความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการใช้รถจักรยานยนต์*. สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ตรีอมร วิสุทธีศิริ. (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของผู้ขับขี่ รถจักรยานยนต์รับจ้างในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นพวุฒิ ชื่นบาลและคณะ (2556). *การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการขับขี่ของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ รับจ้างในพื้นที่เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 กรุงเทพฯ.กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.*
- บัณฑิต ตั้งกลมสร (2559). *ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคเหนือ : ศึกษากลุ่มพหุ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- สุทธิเกียรติ จันทะคาด. (2560). *ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อ พฤติกรรมการซื้อรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2546). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- อุไร จำปาอะดี. (2555). *การพัฒนาตัวแบบการลดพฤติกรรมเสี่ยงในการป้องกันอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- Dorn, L. (2010). *Individual and group differences in driving behavior.* Retrieved from <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- La Torre et al. (2002). *Epidermiology of accidents among users of two-wheeled motor vehicles. A surveillance study in two italian cities. Eur J Public Health, 12(2), 99-103.*
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.*
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling (2nd ed.).* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

การศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

A study of the problems of collecting land and buildings in Trang Province

พิทักษ์พงษ์ ชัยคช

Phithakphong Chaikhot

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Law Western University

Corresponding Author. E-mail: westerntrang@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรังครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักการทั่วไปของการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง และเพื่อศึกษาแนวทางมาตรการที่เหมาะสมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมมาเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่ากฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่มายกเลิกและทดแทนภาษีบำรุงท้องที่และภาษีโรงเรือนและที่ดินเดิมที่ใช้กันมาหลายสิบปี เป้าหมายของกฎหมายภาษีที่ดินฯ คือการส่งค่านาวิธีการจัดเก็บให้คิดในอัตราที่ทันสมัย เป็นปัจจุบัน เก็บภาษีได้ครบครอบคลุม ไม่ลักลั่น และลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ก็มิได้สามารถทำให้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายภาษีท้องถิ่นเดิมนั้นหมดไปเนื่องจากเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า กฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างโดยเฉพาะร่างบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะของทรัพย์สินที่ไม่ต้องเสียภาษี หรือบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้อำนาจผู้บริหารท้องถิ่นในการออกประกาศยกเว้นหรือลดภาษีให้แก่ประชาชนนั้น มีความไม่ชัดเจนในตัวของกฎหมาย เกิดปัญหาการตีความข้อกฎหมายหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาการตีความบทบัญญัติว่าด้วยทรัพย์สินที่ไม่ต้องเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ตามที่บัญญัติไว้ในร่างมาตรา 5(3) และมาตรา 5 (9) ปัญหาเรื่องประกาศยกเว้นหรือลดภาษี ตามร่างมาตรา 40 และปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารท้องถิ่นในการพิจารณาลดหรือยกเว้นภาษีตามร่างมาตรา 41 และ มาตรา 42 ซึ่งไม่ได้กำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานไว้ชัดเจน เป็นต้น

คำสำคัญ : กฎหมาย; ผู้จัดเก็บภาษี; ฐานภาษี; มูลค่าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

Abstract

This study of the problem of land and buildings collection in Trang Province. Have a purpose to study the general principles of land and buildings taxation in Trang Province. To study the problem of taxation Land and building in Trang Province And to study appropriate measures for the collection of land and buildings tax in Trang Province To find suitable ways to suggest amendments to the laws of Thailand to be more appropriate. The study found that The Land and Buildings Tax Act, according to the Land and Buildings Tax Act, B.E. 2019, is a land and building taxation law that repeals and replaces the original local maintenance tax and land and land tax that has been used for many decades. Objectives of the Land Tax Law That is, by adjusting the collection method to think at an up-to-date rate, collecting

comprehensive taxes, not stealing, and reducing the use of the official's discretion, it cannot eliminate the original local tax law enforcement problem, since after considering that Land and Building Tax Law, specifically draft provisions on the nature of non-taxable property. Or provisions relating to the authority of local administrators to issue tax exemption or reduction announcements to the people There is unclear the provisions of the law. There are several legal interpretations such as the problem of interpreting the provisions on non-taxable property, land and buildings. In accordance with Draft Section 5 (3) and Section 5 (9), the issue of tax exemption or reduction under Draft Section 40 and the issue of exercising the discretion of local administrators in considering tax reduction or exemption under Draft Section 41. and Section 42, which does not clearly specify the scope of the judgment of the official

Keywords : Law; Tax collector; Tax base; The value of land and buildings

บทนำ

จังหวัดตรังเคยเป็นเมืองเศรษฐกิจชั้นนำของภาคใต้(หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2556) เคยถูกยกระดับให้อยู่ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาต ซึ่งมีจังหวัดตรังมีประชากรกว่า 638,746 คน มีทรัพยากรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา, ปาล์มน้ำมัน, สัตว์ทะเล, แร่ และรังนก นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยว เขา ป่า นา เล ซึ่งสร้างรายได้เข้ามาสู่จังหวัดตรังไม่น้อย แต่เมื่อมองอีกมุมการจัดเก็บภาษีของภาพรวมในจังหวัดยังมีรายได้น้อยมาก ซึ่งภาษีเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ โดยรัฐบาลที่ต้องจัดเก็บภาษีจากประชาชนเพื่อนำเงินภาษีไปใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยรัฐบาลจะทำการจัดสรรเงินภาษีไปใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ อาทิ การจัดการดูแลและส่งเสริมสาธารณสุข การศึกษา เกษตรกร อุตสาหกรรม การสื่อสารพลังงาน การพาณิชย์และ การรักษาความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้ เทศบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงาน ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งประกอบไปด้วย ภาษีป้าย ภาษีโรงเรือน และที่ดิน เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ฐานภาษีมีค่ารายปีซ้ำซ้อนกับภาษีเงินได้ และต้องใช้ดุลพินิจในการประเมินภาษี และอัตราภาษีโรงเรือนที่สูงเกินไป 12.5% (กริธา เอี่ยมสกุล และคณะ, 2559)

สำหรับกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นภาษีทรัพย์สินประเภทหนึ่งจัดเก็บจาก ฐานราคาที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างการจัดเก็บภาษีดังกล่าวเป็นแนวคิดของการปฏิรูปที่ดินที่เกิดขึ้นเนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการไม่ว่าจะเป็นเหตุผลที่ว่าพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 และพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 ได้ใช้ข้อบังคับมาเป็นเวลานานการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับจึงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งหากมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีและลดการใช้ดุลพินิจ ของเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอีกด้วย (กลุ่มนโยบายการคลังและพัฒนารายได้สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น, 2562)

นอกจากนี้การถือครองที่ดินในปัจจุบันมีการกระจุกตัวอยู่ที่คนส่วนน้อยโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างแท้จริง แต่หากมีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแล้ว อาจช่วยเพิ่มความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของคนในสังคม ลดปัญหาการเก็งกำไร หรือการกระจุกตัวของ การถือครองที่ดิน ในประเทศไทย อีกทั้ง การจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่แบบเดิมซึ่งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง จัดเก็บภาษีได้น้อยแต่หากมีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง จะช่วยเพิ่มรายได้ ให้กับองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น (ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, 2563)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง เพื่อศึกษาหลักการทั่วไปของการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดเก็บภาษี ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการทั่วไปของการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง
3. เพื่อศึกษาแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างในเชิงลึก อันประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป/ที่เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบกิจการที่เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักวิชาการด้านกฎหมาย เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารจากตัวบท กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย เอกสารประกอบการสัมมนา สถิติ ข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศเกี่ยวกับกระบวนการตรา กฎหมาย ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป/ที่เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบกิจการที่เสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บเสียภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักวิชาการด้านกฎหมาย

ผลการวิจัย

1. การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป ส่วนการจัดเก็บภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชบัญญัตินี้ จะเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป

พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจจัดเก็บภาษีจากที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น และให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างบางประเภทที่ได้รับยกเว้นจากการจัดเก็บภาษีตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งรวมถึง ทรัพย์สินส่วนกลางที่มีไว้เพื่อใช้หรือเพื่อประโยชน์ร่วมกันสำหรับเจ้าของร่วมตามกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด ที่ดินอันเป็นสาธารณูปโภคตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน ที่ดินอันเป็นพื้นที่สาธารณูปโภคตามกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และกำหนดเพิ่มเติมได้โดยออกเป็นกฎกระทรวง

การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการชำระภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรังของประชาชนถูกจัดว่าเป็นภาษีชนิดหนึ่งโดยจัดเก็บกับทรัพย์สินเฉพาะอย่าง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขมาโดยตลอด ทั้งนี้ ในอดีตภาษีที่จัดเก็บบนฐานของทรัพย์สินนั้นมีอยู่ 2 ประเภท กล่าวคือ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ โดยได้มีการเสนอให้มีการยกเลิกหรือปฏิรูปมาโดยตลอดเพื่อให้มีกฎหมายชนิดเดียวคือ ภาษีโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง โดยในเดือนมีนาคม 2562 ได้มีการยกเลิกกฎหมายภาษีทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้นและประกาศใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแทน การที่ภาษีดังกล่าวได้รับการสนใจจากทุกภาคส่วนของสังคมนั้นก็เนื่องด้วยกฎหมายดังกล่าวนี้อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบมาก เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ เจ้าหน้าที่ที่จัดทำฐานข้อมูลและระบบแผนที่ภาษีไม่ใช่ผู้จบในสาขาโดยตรง การจัดเก็บรายได้ไม่ถูกต้องและครบถ้วนตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

2. สภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง ตาม พระราชบัญญัติภาษีที่ดิน พ.ศ.2562 มาตรา 21 ให้มีคณะกรรมการภาษีที่ดินฯ และสิ่งปลูกสร้างประจำจังหวัด มีหน้าที่ประการสำคัญคือให้ความเห็นชอบ กรณี อปท. ประสงค์จะจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงกว่าอัตราภาษีที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา และเห็นชอบลดภาษี หรือยกเว้นภาษีนั้นเห็นด้วยตามกฎหมายนี้ ทั้งนี้เพื่อมิให้ อปท. ใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นกฎหมายที่ดี แต่ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องรอบคอบ ระมัดระวังในการประเมินภาษีให้ถูกต้อง หลักประเมินใช้แนวทางของกรมสรรพากร ถือเป็นแนวทางที่ดี และเท่าเทียมกัน แต่ความสามารถในการเสียภาษีแต่ละคนแตกต่างกัน บางคนมีทรัพย์สินมากแต่อาจจะมียาได้ประโยชน์ จะเกิดปัญหาในการจัดเก็บของเจ้าหน้าที่

ความพร้อมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามพระราชบัญญัติภาษี ภาษีไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียภาษีปัญหาในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นที่สำคัญได้แก่ ด้านนโยบาย ด้าน ระเบียบกฎหมาย ด้านการจัดการ ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้าน กระบวนการในการเสียภาษี ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชน ซึ่งเป็นตัวแปรหลักที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมายทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย มีอยู่ 3 ส่วน คือ ประเด็นแรก ปัญหาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมาย ได้แก่ การตีความในกรณี โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น และกรณีที่ดินต่อเนื่องกับโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในทางปฏิบัติเกิดช่องโหว่ของข้อกฎหมาย ปฏิบัติได้ยาก และประชาชนผู้เสียภาษีเข้าใจไม่ตรงกันส่งผลให้มองว่าท้องถิ่นเอาเปรียบประชาชน ประเด็นที่สอง คือการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีผลต่อการ ประเมินค่ารายปีและการลดหย่อน และประเด็นที่สาม การกำหนดอัตราภาษีไม่เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลง ทั้งจำนวนอัตราภาษี การจัดเก็บที่ซ้ำซ้อนกับภาษีประเภทอื่น ราคาเช่ามาตรฐานกลางไม่เป็นปัจจุบัน

กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างมีความสำคัญเนื่องจากปัจจุบันยังมีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างยังจัดเก็บภาษีและยังมีผู้ไม่เสียภาษีอีกมาก

กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างควรมีการจัดเก็บโดยใช้ในระบบคอมพิวเตอร์ LTAX 3000 และ LTAX CIS ของกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นถือว่ามีประสิทธิภาพสามารถจัดเก็บได้ครอบคลุมพื้นที่อย่างมากบทบาทของรัฐเพื่อควบคุมกฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างถือว่าเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ดีมีประโยชน์อย่างมากแต่รัฐต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่องรัฐบาลต้องบังคับกฎหมายอย่างจริงจังกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นรายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผลดีต่อประเทศ เพราะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ

3. แนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรัง

พบว่าปัญหาสำคัญคือ (1) ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมายทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมาย (2) กิจการบางประเภทไม่จัดเก็บภาษีเนื่องจากจะกระทบฐานเสียง (3) การบริหารจัดการขาดรูปแบบตามที่กฎหมายและหนังสือสั่งการกำหนด (4) ระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินไม่สมบูรณ์ (5) เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และ (6) ผู้ประกอบการบางรายไม่เข้าใจกฎหมายทำให้คิดว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม

การที่มอบอำนาจให้ท้องถิ่นเช่น เทศบาล ซึ่งทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและการที่ท้องถิ่นมาจัดเก็บจึงก่อเกิดรายได้จากทุกคนในสังคม ทั้งนี้ ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้น

ประการแรก สอดรับกับหลักเรื่องความสามารถในการเสียภาษี คือ ผู้ที่มีทรัพย์สินมากย่อมแสดงถึงความมั่งคั่งร่ำรวยย่อมต้องมีความสามารถเสียภาษีมากได้

ประการที่สอง สอดรับกับหลักผลประโยชน์ เช่น ในด้านสาธารณูปโภค การศึกษา เป็นต้น ตัวอย่างเช่น คนรวยใน New York มักจะย้ายไปอยู่ประเทศที่มีภาษีที่ดินสูงเพราะจะได้รับการศึกษาที่ดี ซึ่งสะท้อนได้ว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเสียภาษีก็ยินดีที่จะจ่าย แต่ว่าหากไม่มีจ่ายก็จะเกิดกรณีที่ว่าพื้นที่ที่เจริญจะมีภาษีสูง ส่วนพื้นที่ที่ไม่เจริญก็จะมีภาษีในอัตราต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายที่จะพัฒนาประเทศ

กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างสำคัญมากเพราะเป็นการจัดเก็บภาษีเพื่อนำมาบริหารจัดการพัฒนาในด้านต่างๆของประเทศการจัดเก็บภาษีในจังหวัดต่างและหรือพื้นที่แต่ละท้องที่ควรมีความแตกต่างกันในรายละเอียดโดยเฉพาะอัตราฐานภาษีควรมีความแตกต่างกันเนื่องจากในแต่ละพื้นที่มูลค่าหรือราคาของที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้นมีความแตกต่างกันประกอบกับลักษณะของการใช้ประโยชน์ก็แตกต่างกันรัฐควรออกกฎหมายเพื่อควบคุมการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้นส่วนมากจะผลักภาระให้กับประชาชนในการยื่นแบบและเสียภาษีเมื่อใครฝ่าฝืนก็จะเป็นความผิด ซึ่งในหลักการดังกล่าวไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งโดยเห็นว่ารัฐควรที่จะเป็นผู้มีภาระในการตรวจสอบและบริการในการจัดเก็บมากกว่านี้

อภิปรายผลการวิจัย

ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างถูกจัดว่าเป็นภาษีชนิดหนึ่งโดยจัดเก็บกับทรัพย์สินเฉพาะอย่าง ซึ่งตลอดระยะที่ผ่านมาได้มีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขมาโดยตลอด ทั้งนี้ ในอดีตภาษีที่จัดเก็บบนฐานของทรัพย์สินนั้นมีอยู่ 2 ประเภท กล่าวคือ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ โดยได้มีการเสนอให้มีการยกเลิกหรือปฏิรูปมาโดยตลอดเพื่อให้มีกฎหมายชนิดเดียวคือ ภาษีโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้าง โดยในเดือนมีนาคม 2562 ได้มีการยกเลิกกฎหมายภาษีทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้นและประกาศใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างแทน การที่ภาษีดังกล่าวได้รับการสนใจจากทุกภาคส่วนของสังคมนั้นก็เนื่องด้วยกฎหมายดังกล่าวนี้อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบมาก การที่มอบอำนาจให้ท้องถิ่นเช่น เทศบาล ซึ่งทำให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและการที่ท้องถิ่นมาจัดเก็บจึงก่อเกิดรายได้จากทุกคนในสังคม (ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, 2563)

1) สอดรับกับหลักเรื่องความสามารถในการเสียภาษี คือ ผู้ที่มีทรัพย์สินมากย่อมแสดงถึงความมั่งคั่งร่ำรวยย่อมต้องมีความสามารถเสียภาษีมากได้

2) สอดรับกับหลักผลประโยชน์ เช่น ในด้านสาธารณูปโภค การศึกษา เป็นต้น ตัวอย่างเช่น คนรวยใน New York มักจะย้ายไปอยู่ประเทศที่มีภาษีที่ดินสูงเพราะจะได้รับการศึกษาที่ดี ซึ่งสะท้อนได้ว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการเสียภาษีก็ยินดีที่จะจ่าย แต่ว่าหากไม่มีจ่ายก็จะเกิดกรณีที่ว่าพื้นที่ที่เจริญจะมีภาษีสูง ส่วนพื้นที่ที่ไม่เจริญก็จะมีภาษีในอัตราต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายที่จะพัฒนาประเทศ

กฎหมายที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นกฎหมายใหม่ที่มาแทนกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน และกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ โดยกฎหมายฉบับใหม่มีจุดมุ่งหมายในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเพิ่มการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะเป็นผู้จัดเก็บภาษีโดยมีรัฐบาลเป็นผู้ดูแล ซึ่งหากมีการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างได้จริง ก็จะเป็นการเพิ่มรายได้

ให้กับ อปท. เพื่อนำไปใช้พัฒนาท้องถิ่นในด้านสังคมอื่นๆ ต่อไป นอกจากนี้การเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างยังสามารถลดการถือครองที่ดินเพื่อการเก็งกำไรในตลาดอสังหาริมทรัพย์อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงขั้นตอน กระบวนการ วัน เวลาสถานที่และอัตราในการจัดเก็บภาษีให้ชัดเจน โดยประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง หลากหลาย ช่องทาง และประชาสัมพันธ์ไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่และรัฐบาลควรจูงใจและสร้างความชัดเจน ในการออกกฎหมายและนำกฎหมายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างออกใช้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) กฎหมายการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในจังหวัดตรงควรศึกษาประเด็นความพร้อมในการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอีกครั้ง ในช่วงที่กฎหมายได้ถูกประกาศใช้และควรศึกษากฎหมายในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำไปปรับปรุงกฎหมายการจัดเก็บภาษีให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรีธา เอี่ยมสกุล, สมบัติ พันธิวิศิษฐ์, จรินทร์ เทศวานิช, สมศักดิ์ เปรียบพร้อม. (2559). การวิเคราะห์การกระจายการถือครองที่ดินในภาคเกษตรกรรมของไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(15),1-18.

กลุ่มนโยบายการคลังและพัฒนารายได้สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น (2562). *คู่มือปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

หนังสือพิมพ์ไทย. (2556). *การศึกษาวิจัยของสถาบันพัฒนาสยามในเรื่องเกี่ยวกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 11 มีนาคม 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/384677>.

ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. (2563). *กฎหมายภาษีอากร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน.

ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. (2563). *คำอธิบายกฎหมายภาษีโรงเรือนและที่ดิน*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

การตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในจังหวัดภูเก็ต The decision of using solar power in Phuket

เมธาสิทธิ์ กาญจนะ

Methasit Kanchana

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University

Corresponding Author. E-mail: matasit.k57@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติในการยอมรับการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ 2) ศึกษาปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ และ 3) เพื่อเป็นแนวทางของการวางแผนและประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 คนเป็นตัวแทนจากภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตระหว่างวันที่ 1 มีนาคม -5 มิถุนายน 2564 ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนทั้งภาคธุรกิจและภาคเอกชนมีทัศนคติในทางบวกต่อการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ โดยประชาชนเห็นประโยชน์การจากเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการลดการพึ่งพาโรงไฟฟ้าและเป็นการลดค่าใช้จ่ายลงได้จริง แต่ปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจ คือ การลงทุนติดตั้งครั้งแรกที่ยังมีราคาแพงและข้อกังวลในเรื่องการบริการหลังการขายของบริษัทที่รับผิดชอบและไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่องของภาครัฐ ส่วนแนวทางในการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดนั้น มีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับสมรรถนะที่ดี แต่ต้องอาศัยความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐ และเอกชนที่อาจจะดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทั้งระบบ ข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มศึกษาแหล่งเงินทุนกู้ยืมที่ให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชนและภาคครัวเรือนสามารถเข้าถึงการใช้ไฟฟ้าในยามฉุกเฉินได้ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาว่าอัตราซื้อไฟฟ้าส่วนเกินที่เหมาะสมควรเป็นเท่าไร เพื่อหาอัตราการซื้อไฟฟ้าหรือวิธีการซื้อที่ทำให้สังคมโดยรวมได้ผลประโยชน์มากที่สุด

คำสำคัญ: พลังงานแสงอาทิตย์; โซลาร์เซลล์; การมีส่วนร่วม

Abstract

The study objectives were to 1) study the acceptance of solar energy usage 2) study the factors or reasons for the decision to invest in solar rooftop installation in household and business sectors and 3) to be a guideline for planning and decision making to develop the use of solar energy as a renewable energy in the provinces in Phuket. This is a qualitative research for five key informants were represented by businesses and households with in-depth, focused interviews. The data collection in Phuket area between 1 March -5 June 2021 The results found that people have a positive attitude towards using solar energy. People see the

benefits of switching to solar energy in reducing dependency on power plants and actually reducing costs but the factors or reasons for the decision were the expensive initial investment and concerns about the after-sales service of the installation company and the unclear and discrete policies of the government. As for the provincial approach to developing solar energy as a renewable energy. It has enough potential to develop alongside Smart City but requires good cooperation between the government and the private sector that may be involved in the whole system. The suggestion is should increase the study of funding sources for loans that offer low interest rates to encourage the private and household sectors to have access to electricity in emergencies In the next study and it should be studied what the appropriate rate of purchase of excess electricity should be find out the rate of purchase of electricity or methods of purchase that will benefit the society as a whole.

Keywords: solar energy; solar cell; participation

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการใช้ไฟฟ้าประมาณ 30,000 เมกะวัตต์ และมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นถึงปีละประมาณ 1,000 เมกะวัตต์ แต่จากปัญหาวิกฤตการณ์น้ำมันตาทรงสิ่วไหลของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่ประเทศญี่ปุ่น ทำให้ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยต้องทบทวนแผนการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งเดิมมีแผนจะผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ขนาด 2,000 เมกะวัตต์ภายในปี 2565 โดยขณะนี้ยังไม่มีความชัดเจนถึงแผนการสร้างในอนาคตอาจทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนไฟฟ้าได้ ดังนั้น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนแสงอาทิตย์เป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญที่จะมาทดแทนโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ นอกเหนือจากโรงไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติและถ่านหินสะอาด เนื่องจากที่ตั้งของประเทศไทยมีศักยภาพสูง อยู่ในพื้นที่ที่มีระยะเวลาแสงแดดในแต่ละวันนาน และมีความเข้มแสงที่สูง อีกทั้งพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นพลังงานสะอาด และโรงไฟฟ้ามีความปลอดภัยสูง ไฟฟ้าที่ผลิตได้ก็อยู่ในช่วงกลางวันที่มีการใช้ไฟฟ้ามาก ช่วยสร้างความมั่นคงด้านพลังงานให้กับประเทศในระยะยาว (บางจากโซลาร์เอ็นเนอร์ยี, 2554)

พลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานธรรมชาติที่มีศักยภาพมหาศาลไม่มีวันหมด เป็นพลังงานหมุนเวียนที่สะอาดปราศจากการก่อมลพิษในปัจจุบันการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ประโยชน์ในอาคารนอกเหนือจากประโยชน์ในด้านการส่องสว่าง สามารถจำแนกเป็นผลที่ได้รับ 2 ด้านหลักๆ คือ ด้านการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใช้ในอาคารทั่วไป เช่น การใช้เซลล์แสงอาทิตย์ผลิตไฟฟ้า (Solar Cell) เป็นต้น และในด้านการผลิตความร้อนจากพลังงานแสงอาทิตย์ เช่น การใช้แผงรับแสงอาทิตย์ผลิตน้ำร้อน (Solar Collector) เพื่อนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภค เป็นต้น ทั้งนี้รัฐบาลได้มีมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน

โดยเฉพาะจากพลังงานแสงอาทิตย์ โดยมีนโยบายสนับสนุนออกมาเป็นระยะๆ ตั้งแต่การรับซื้อไฟฟ้าที่ผลิตได้ในอัตราซื้อพิเศษกระทั่งล่าสุดได้มีโครงการนำร่องโซลาร์รูฟเสรีที่ให้ประชาชนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาเพื่อใช้เองในครัวเรือนทดแทนพลังงานไฟฟ้าที่จะต้องซื้อจากการไฟฟ้า อีกทั้งเทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์ก็มีการพัฒนาขึ้นจากในอดีตมีราคาที่สูงและประสิทธิภาพสูงขึ้นสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นมีโอกาสนำให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์เป็นจำนวนมาก แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าในการเปิดโครงการแต่ละครั้งจะมีผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการไม่ถึงเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จากโครงการการรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคาตามประกาศของคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานปี 2556 เพื่อสนับสนุนให้บ้านที่อยู่อาศัยและอาคารธุรกิจมีการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ. 2558-2579 (Alternative Energy Development Plan: AEDP2015) โดยตั้งเป้าหมายของการรับซื้อไฟฟ้าทั่วประเทศจำนวน 200 เมกะวัตต์ ซึ่งจะแบ่งเป็นกลุ่มบ้านอยู่อาศัย 100 เมกะวัตต์และกลุ่มอาคารธุรกิจ 100 เมกะวัตต์ โดยจัดสรรโควตาการรับซื้อนี้ให้กับการไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำหรับในเขตจำหน่ายของการไฟฟ้านครหลวงซึ่งประกอบด้วยจังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ ได้รับการจัดสรรโควตาการรับซื้อไฟฟ้าจากกลุ่มบ้านอยู่อาศัยจำนวน 40 เมกะวัตต์ และกลุ่มอาคารธุรกิจ 40 เมกะวัตต์ ทั้งนี้ในกลุ่มบ้านอยู่อาศัยไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนมากนักภาครัฐจึงมีการเปิดโครงการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ในกลุ่มบ้านอยู่อาศัยเฟส 2 ในปี 2563 เมื่อถึงกำหนดปิดโครงการพบว่ามีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในส่วนของกลุ่มบ้านอยู่อาศัยแม้ว่าจะมีการเปิดให้เข้าร่วมโครงการถึง 2 ครั้ง แต่กลับมีผู้เข้าร่วมโครงการเพียง 15.183 เมกะวัตต์เท่านั้น แสดงถึงความไม่สำเร็จของโครงการซึ่งอาจสะท้อนว่าผู้ลงทุนขนาดเล็กเห็นว่ายังไม่คุ้มค่าในการเข้าร่วมโครงการ หรือมาตรการของรัฐบาลยังไม่จูงใจเพียงพอให้เข้าร่วมโครงการ (คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน, 2564)

ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จากข้อมูลของศูนย์พลังงานภาคใต้ พบว่าจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นเมืองแห่งเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวฝั่งทะเลอันดามัน มีประชาชนขาดแคลนไฟฟ้าใช้มากที่สุดถึง 2,408 ครัวเรือน รองลงมาคือพังงา 1,391 ครัวเรือน และ ชุมพร ขาดแคลนไฟฟ้า 1,243 ครัวเรือน โดยในภาพรวมกำลังการผลิตไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ และต้องดึงไฟฟ้าภาคกลางรวมทั้งนำเข้าจากมาเลเซียเพื่อเสริมระบบมาโดยตลอดทั้งหมด 119 แห่ง กำลังการผลิตรวม 3,412 เมกะวัตต์ แต่ความต้องการใช้ยังมากกว่ากำลังการผลิตที่มีอยู่จนต้องอาศัยไฟฟ้าผ่านระบบสายส่งไฟฟ้าแรงสูง 500 เควี จากภาคกลางเข้ามาเสริมความมั่นคงส่วนหนึ่งและต้องพึ่งพาไฟฟ้าจากประเทศมาเลเซียอีกประมาณ 300 เมกะวัตต์ (ศูนย์ข่าวพลังงานภาคใต้, 2563)

จากปัญหาการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าข้างต้นและปัญหาการเข้าร่วมของโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ของภาครัฐที่ผ่านมาจะเห็นว่าแม้ภาครัฐจะส่งเสริมและมีมาตรการต่างๆมากมาย แต่ภาคธุรกิจ

และภาคครัวเรือนกลับสนใจในการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์และขายคืนให้หน่วยงานรัฐยังมีตัวเลขที่น้อย จากตัวเลขข้างต้น จะเห็นเป็นกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมโครงการในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลเท่านั้น หากเป็นพื้นที่ในต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ตที่เป็นหัวเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญและมีปริมาณการใช้มหาศาล แต่กลับมีการส่งเสริมให้ใช้พลังงานทดแทนที่น้อยมากสวนทางกับปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้า ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยหรือแนวทางการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในครัวเรือนและภาคธุรกิจในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วยการสำรวจทัศนคติของประชาชน ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจในการยอมรับการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เช่น ประโยชน์จากการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ความไม่แน่ใจของประชาชนในความคุ้มค่าในการเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ หรือข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ การลงทุนซื้อและติดตั้งเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเพิ่ม ความไม่แน่ใจในความปลอดภัย รวมไปถึงนโยบายของภาครัฐที่ต้องขาดความชัดเจนและต่อเนื่องที่ประชาชนยังคงคลั่งใจว่าจะขายไฟฟ้าคืนให้ภาครัฐได้จริงหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งคำถามในเรื่องทัศนคติของประชาชนเหล่านี้จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อที่ 2 ว่าด้วยเรื่องปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรีของกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท (ภาคครัวเรือน และ ภาคธุรกิจ)ซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาโครงการพลังงานจากแสงอาทิตย์นี้ผู้วิจัยคาดว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพลังงานทดแทน และเพื่อเป็นแนวทางของการวางแผนและประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ตอย่างแพร่หลายและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติในการยอมรับการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรีของกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท (ภาคครัวเรือน และ ภาคธุรกิจ)
3. เพื่อเป็นแนวทางของการวางแผนและประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) ประกอบด้วย การทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์และ นำข้อสรุปจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ประกอบด้วย การเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ทั้งภาคครัวเรือนและภาคเอกชน จากนั้นกำหนดคำถามในแบบสอบถามที่ได้จากการทบทวนเอกสาร และทำการลงพื้นที่ในขอบเขตจังหวัดภูเก็ตเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 5 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบเจาะจง (In-Depth Interview) นั้น เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (Methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (Keywords) มาใช้ประกอบในการขึ้นคำถามสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) อันทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ โดยเนื้อหาที่สัมภาษณ์ มุ่งศึกษาทัศนคติของประชาชนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตต่อการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเริ่มทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2564 ไปจนถึงวันที่ 5 มิถุนายน 2564 โดยผู้ทำวิจัยทำการเข้าสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สังเกตพฤติกรรม และศึกษาการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลของการวิจัยที่ดีที่สุด คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นเรื่องของการผลลัพธ์ และการตอบรับและแนวทางการพัฒนาของการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในจังหวัดภูเก็ต การสัมภาษณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสนทนาซักถามและโต้ตอบระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ วิธีนี้ผู้รวบรวมข้อมูลมีโอกาสสังเกตบุคลิกภาพ อากัปกิริยา ตลอดจนพฤติกรรม ขณะสัมภาษณ์ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลใช้ตีความหมายพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ประกอบคำสัมภาษณ์ได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major Themes) หรือแบบแผนหลัก (Major Pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ว่าด้วยทัศนคติในการยอมรับการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจในจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนในภาคธุรกิจหรือโรงแรมให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพราะประโยชน์จากการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในปัจจุบันธุรกิจโรงแรมหลายแห่งต้องมีมาตรการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่ง Patong Bay hill และเลือกที่จะเข้าโครงการ Green leaf เพื่อลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น และหันมาใช้พลังงานทดแทน แต่ก็ยังความไม่แน่ใจนโยบายของภาครัฐที่ต้องขาดความชัดเจนและต่อเนื่องที่จะจูงใจมากพอให้ภาคธุรกิจหันมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์กันอย่างแพร่หลาย

ตัวแทนประเภทครัวเรือนที่พักอาศัย กล่าวว่า จุดเริ่มต้นที่จุดประกายแนวคิดคือเริ่มจากเห็นตามสื่อต่าง ๆ ทำให้สนใจเพราะเป็นพลังงานสะอาด สามารถลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ จึงเริ่มสนใจและเห็นประโยชน์จากการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ แต่ยังคงความไม่แน่ใจของประชาชนในความคุ้มค่าในการเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ หรือข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ การลงทุนซื้อและติดตั้งเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายเพิ่มความไม่แน่ใจในความปลอดภัย รวมไปถึงนโยบายของภาครัฐที่ต้องขาดความชัดเจนและต่อเนื่องที่ประชาชนยังคงแคลงใจว่าจะขายไฟฟ้าคืนให้ภาครัฐได้จริงหรือไม่

ตัวแทนภาคครัวเรือนอีกหนึ่งคนกล่าวว่า สภาวะปัจจุบันทุกประเทศต้องการพลังงานทางเลือก ซึ่งตอนนี้พลังงานสะอาดที่ดีที่สุดคือ พลังงานแสงอาทิตย์ หรือโซลาร์เซลล์สามารถใช้ได้กับทุกคน ทุกครัวเรือนไม่มีข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งตอนนี้โซลาร์เซลล์ได้พัฒนาให้ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่ในทางกลับกันในเรื่องต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ถูกลงกว่าแต่ก่อนมาก และโซลาร์เซลล์จะเป็นตัวเลือกอันดับต้นๆในการใช้งานของคนไทยในเวลานี้ ทั้งนี้พลังงานกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าที่เข้ามาเป็นพลังงานหลักในการใช้ชีวิตอยู่แล้วยังมีปริมาณไม่เหมาะสม และยังมีส่วนที่ไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึงเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ยังไม่รวมถึงเกิดปัญหาไฟดับ และไฟตกที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นในอนาคตถ้ามีความต้องการใช้ไฟฟ้าที่ปริมาณสูงขึ้นอาจจะกระทบต่อภาคธุรกิจได้ ในการป้องกันส่วนนี้เราจำเป็นต้องมีพลังงานสำรองที่ดีที่สุด ณ เวลานี้ที่ดีที่สุดคือโซลาร์เซลล์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ว่าด้วยปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรีของกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท (ภาคครัวเรือน และ ภาคธุรกิจ) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนภาคธุรกิจ ได้กล่าวว่าจากการที่โรงแรมที่ได้ประเมินมาสามารถลดค่าไฟได้จริง ไม่ว่าจะเดินไฟทางเดิน หรือไฟส่วนกลางของโรงแรมลดค่าไฟฟ้าได้ประมาณ 20% ตามสภาวะอากาศในแต่ละเดือนในระยะยาวคิดว่าเป็นการลงทุนค่าไฟฟ้าได้ประมาณ 20% เรามองว่าเป็นการที่คุ้มทุนถ้าจะลงทุนในระยะยาว ทั้งนี้เพราะปัจจุบันโซลาร์เซลล์มีการพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นทุกปี และบริษัทผู้ค้ามีบริการหลังการขายเป็นอย่างดีในเรื่องของฮาร์ดแวร์ต่างๆ เข้าซ่อมแซมได้ทันทีเมื่อมีส่วนไหนเสียหายในอนาคตมีแผนที่จะติดตั้งเพิ่มเพราะในปัจจุบันในเครือโรงแรมป่าตองเบย์ฮิลล์ได้ติดตั้งไป

แล้วจำนวน 3 ตีกเพื่อดูความคุ้มค่า ในอนาคตยังเหลืออีก 3 ตีกที่ยังไม่ได้ติดตั้งและมีแผนจะติดตั้งเพิ่มเพื่อลดค่าใช้จ่ายต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการตอบรับโซลาร์เซลล์ของภูเก็ตจะมีของส่วนภาครัฐ และเอกชน ในส่วนของภาครัฐนั้น มีการนำร่องมาก่อนหน้านี้แล้วเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ต่อมาภาคเอกชนเริ่มเล็งเห็นความสำคัญของโซลาร์เซลล์มากกว่าเมื่อก่อน อาทิ พื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่ส่วนบุคคล ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60% จะเห็นอุปกรณ์ประเภทโซลาร์เซลล์ อยู่โดยทั่วไป ส่วนที่สอง คือ ความนิยมของโซลาร์เซลล์ด้วยความที่มีบริษัทต่างๆ เข้ามาจำหน่ายอุปกรณ์โซลาร์เซลล์ ในจังหวัดภูเก็ต และทางช่องทางออนไลน์ที่สามารถหาซื้อได้โดยง่าย ทำให้เกิดการแข่งขันค่อนข้างสูง และเป็นผลดีต่อผู้บริโภคในการเลือกซื้อตามความเหมาะสม

ตัวแทนภาคครัวเรือนที่พักอาศัยกล่าวว่า ตัวอย่างบ้านของตัวเองมีเนื้อที่ 40 ตารางวา ใช้ไฟฟ้าของการไฟฟ้าแห่งประเทศไทยเดือนหนึ่งมีค่าใช้จ่าย 3,000 กว่าบาท ซึ่งพอได้มาติดตั้ง solar cell เดือนหนึ่งมีค่าใช้จ่ายเหลือเพียง 1,000 กว่าบาท อีกทั้ง ขอยกตัวอย่างเพิ่มเติมโดยโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ได้มีแผนทำการติดตั้งโซลาร์เซลล์จากการคำนวณแล้วนั้นพบว่าค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้าต่อเดือนจ่ายอยู่ที่ประมาณ 300,000 บาท ค่ารวมหลังจากติดตั้งแล้วค่าใช้จ่ายจะลดลงเหลือเพียงเดือนละ 100,000 บาท ส่งผลให้ประหยัดงบประมาณไปได้มาก

ตัวแทนภาคครัวเรือนอีกคนกล่าวว่า สำหรับในครัวเรือนต้นทุนครั้งแรกมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง แต่ถ้ามองระยะยาวคิดว่าคุ้มค่าต่อการลงทุน แต่ยังคงกังวลเรื่องการบริการหลังการขายในส่วนของจังหวัดภูเก็ต ตามร้านค้าต่างๆ ยังไม่มีความสะดวกในการซื้อแผงโซลาร์เซลล์ เพราะภูเก็ตเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทำให้ร้านค้าและผู้คนไม่ได้โฟกัสในจุดนี้เท่าที่ควร อีกทั้งการบริการหลังการขายสินค้าที่ซื้อมาจากลาซาด้าไม่ได้มีบริการหลังการขายเท่าที่ควร เพราะส่วนมากซื้อมาในราคาที่ถูกลง แต่ถ้าเทียบกับร้านเอกชนที่มีราคาแพงก็จะแลกมากับความสบายใจหรือการบริการหลังการขายที่ดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 ว่าด้วยแนวทางการวางแผนและประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนภาคธุรกิจ กล่าวว่า จังหวัดภูเก็ตมีความพร้อมมากในเรื่องสมาร์ทซิตี้ที่กำลังจะมาเป็นเทรนด์ในอนาคต และด้านบุคลากรที่มีความรู้ อีกทั้งกำลังในการซื้อก็มีมาก แต่ต้องมีการประชาสัมพันธ์ด้านคุณค่าของโซลาร์เซลล์ให้มากขึ้น ทั้งนี้ถ้าสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ดีขึ้นในอนาคต มีความเชื่อว่าจะมีความเป็นไปได้อย่างแน่นอน เพียงแต่ถ้าเกิดความร่วมมือที่ดี ระหว่างภาครัฐและเอกชนคาดว่าที่ร่วระบบพลังงานแสงอาทิตย์เข้ากับระบบสมาร์ทซิตี้ภายใน 1-2 ปีข้างหน้าจะเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ตัวแทนภาคครัวเรือน กล่าวว่า จังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะเล็กๆ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นคือมีปัญหาไฟดับบ่อย ทำให้เกิดการโจรกรรม แต่ถ้าหากครัวเรือนหันมาติดตั้งโซลาร์เซลล์จะลดปัญหานี้ได้ดี และสามารถรักษาอุปกรณ์

ไฟฟ้าอื่นๆ ได้ดีเมื่อไฟตกหรือไฟดับกะทันหันที่เป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ถือเป็นโอกาสที่ดีในการปรับปรุงระบบไฟฟ้าต่างๆ ภายในจังหวัด หรือหันมาใช้งานระบบโซลาร์เซลล์ เพราะทุกวันนี้ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนหรือปากท้องเป็นปัญหาหลัก ถ้าเรามีการโซลาร์เซลล์ใช้อาจจะลดค่าใช้จ่ายได้มาก อีกทั้งเรื่องความปลอดภัยบริเวณชายหาดหรือบริเวณแหล่งการท่องเที่ยวต่างๆ ถ้าภาครัฐหันมาใช้ระบบโซลาร์เซลล์จะสามารถประหยัดงบประมาณได้เป็นอย่างดีเพื่อที่จะลดค่าใช้จ่าย และสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย เพื่อพัฒนาภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชาชนทั้งภาคธุรกิจและภาคเอกชนมีทัศนคติในทางบวกต่อการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ทั้งนี้เป็นเพราะ พื้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแต่ก็มีปัญหาไฟตกหรือไฟดับกระทันหันบ่อยครั้งเนื่องจากมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามาก กล่าวคือ ประชาชนเห็นประโยชน์จากการเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการลดการพึ่งพาโรงไฟฟ้าและเป็นการลดค่าใช้จ่ายทั้งในครัวเรือนและภาคธุรกิจลงได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร สิทธิโกศลและคณะ(2564) ศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งและมีความตั้งใจที่จะใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์จัดอยู่ในระดับมากแต่อย่างไรก็ตามจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (2564) กล่าวว่า ปัญหาและทัศนคติของประชาชนต่อการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ คือ 1) ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในการนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ 2) ประชาชนไม่เห็นถึงคุณประโยชน์และความสำคัญของพลังงานทดแทน 3) ประชาชนไม่แน่ใจในความคุ้มค่าและความปลอดภัยของการเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ 3) ข้อมูลเผยแพร่เกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ยังไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจและยังขาดความน่าเชื่อถือ 4) การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังน้อยไป 5) ภาครัฐยังไม่กำหนดนโยบายส่งเสริมการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ที่ต่อเนื่องและชัดเจน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า ถึงแม้ประชาชนจะอยากใช้พลังงานแสงอาทิตย์แต่ก็ขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้งยังไม่แน่ใจต่อความคุ้มค่าความปลอดภัยและที่สำคัญคือนโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์หรือโซลาร์รูฟที่สำคัญคือ การลงทุนติดตั้งครั้งแรกที่ยังมีราคาแพงและข้อกังวลในเรื่องการบริการหลังการขายของบริษัทที่รับผิดชอบ ทั้งนี้เป็นเพราะ สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ถึงแม้ประชาชนจะอยากใช้พลังงานแสงอาทิตย์มากเพียงใดเพราะต้องการลดค่าใช้จ่ายและใช้พลังงานสะอาด แต่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้ง

ยังไม่แน่ใจต่อความคุ้มค่าความปลอดภัยและที่สำคัญคือนโยบายที่ไม่ชัดเจนของภาครัฐเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาพล ตันติสัตยกุล (2558) ที่สรุปเรื่องต้นทุนเทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์มีการพัฒนาน้อย ส่งผลให้อุปกรณ์ต่าง ๆ มีราคาแพงและมีประสิทธิภาพต่ำ ขณะที่ในปัจจุบันผู้ผลิตมีการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีและมีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ระบบเซลล์แสงอาทิตย์มีราคาถูกลงและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ต้นทุนต่อหน่วยของผู้ลงทุนจะลดลง ซึ่งจะเพิ่มโอกาสให้ผู้ลงทุนมีความคุ้มค่ามากขึ้น และการติดตั้งระบบขนาดใหญ่คือมีกำลังการผลิตติดตั้งมาก เช่น กรณีติดตั้งบนอาคาร จะทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของผู้ลงทุนต่ำกว่าการติดตั้งระบบขนาดเล็ก และปัจจัยทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์ ได้แก่ ค่าตัวประกอบการผลิตไฟฟ้า ประสิทธิภาพของแผงสมรรถนะระบบ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อพลังงานไฟฟ้าที่สามารถผลิตได้ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการคำนวณถึงผลประโยชน์ของโครงการ และในการลงทุนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์นอกเหนือจากปัจจัยด้านเงินลงทุนที่ส่งผลต่อความคุ้มค่าแล้ว ผู้ลงทุนยังคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดตั้งระบบด้วย ได้แก่ ความเสี่ยงในการเกิดความเสียหายต่อหลังคาบ้านโดยหลังคาอาจรั่วได้ถ้าการติดตั้งไม่ดี ความเสี่ยงด้านอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น เช่น ถ้าเกิดเงาบังที่แผงเซลล์แสงอาทิตย์จะทำให้เกิดความ ร้อนสะสมและเกิดไฟไหม้ได้ และความเสี่ยงที่เกิดจากผู้รับเหมาติดตั้ง ถ้าหากผู้ลงทุนไม่มีความรู้ เกี่ยวกับแผงเซลล์แสงอาทิตย์เพียงพอและภาครัฐไม่มีกระบวนการควบคุมตรวจสอบการทำงานของผู้รับเหมาอาจจะทำให้เกิดการติดตั้งที่ไม่ได้มาตรฐานและทำให้ผู้ลงทุนเกิดความเสียหายได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนาพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนั้นมีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับสมรรถนะดีในการเป็นเมืองอัจฉริยะ ทั้งนี้เป็นเพราะเพราะพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแต่ก็มีปัญหาไฟตกหรือไฟดับกระชันทันทีบ่อยครั้งเนื่องจากมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามาก ถือเป็นโอกาสที่ดีในการปรับปรุงระบบไฟฟ้าต่าง ๆ ภายในจังหวัด แต่ต้องอาศัยความร่วมมือที่ีระหว่างภาครัฐ และเอกชนที่อาจจะดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทั้งระบบสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2566-2570 (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต, 2564) ว่าด้วยการพัฒนาสู่เมืองเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม และบริการมูลค่าสูงระดับนานาชาติ(Value based economy and high value service)และการเป็นสมรรถนะดี ดังนั้น การติดตั้งโซลาร์เซลล์ก็จะเป็นเทรนด์หรือแนวทางในการพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะอาดและน่าอยู่ สามารถลดค่าใช้จ่าย และสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ เพื่อพัฒนาจังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

สรุป

การศึกษาเรื่องการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าประชาชนทั้งภาคธุรกิจและภาคเอกชนมีทัศนคติในทางบวกต่อการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพราะพื้นที่จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ แต่ยังมีปัญหาไฟตกหรือไฟดับกระชั้นห่างบ่อยครั้งเนื่องจากมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามาก กล่าวคือ ประชาชนเห็นประโยชน์จากการเปลี่ยนมาใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการลดการพึ่งพาโรงไฟฟ้าและเป็นการลดค่าใช้จ่ายทั้งในครัวเรือนและภาคธุรกิจลงได้จริง แต่ปัจจัยหรือเหตุผลในการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์หรือโซลาร์รูฟที่สำคัญคือ การลงทุนติดตั้งครั้งแรกที่ยังมีราคาแพงและข้อกังวลในเรื่องการบริการหลังการขายของบริษัทที่รับผิดชอบรวมทั้งข้อกังวลในเรื่องนโยบายที่ไม่ต่อเนื่องของภาครัฐที่อาจสร้างปัญหาให้ไม่สามารถใช้ไฟได้อย่างสะดวกหรือแม้กระทั่งปัญหาการซื้อคืนไฟฟ้าของภาครัฐก็ยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้แนวทางในการพัฒนาพัฒนาการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานทดแทนของจังหวัดพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนั้นมีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาควบคู่ไปกับการส่งเสริมในการเป็นเมืองอัจฉริยะ ถือเป็นโอกาสที่ดีในการปรับปรุงระบบไฟฟ้าต่างๆ ภายในจังหวัด แต่ต้องอาศัยความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐ และเอกชนที่อาจจะดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทั้งระบบ ดังนั้น การติดตั้งโซลาร์เซลล์ก็จะเป็นเทรนด์หรือแนวทางในการพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะอาดและน่าอยู่ สามารถลดค่าใช้จ่ายและสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวได้ เพื่อพัฒนาจังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) ศึกษาแหล่งเงินทุนกู้ยืมที่ให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อที่จะกู้ได้ในระยะยาวตลอดการใช้งานโซลาร์เซลล์ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับพลังงานทดแทนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชน ภาคครัวเรือนสามารถเข้าถึงการใช้ไฟฟ้าในยามฉุกเฉินได้ เพราะปัจจุบันอุปกรณ์ผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์จะมีอัตราที่ถูกกลงแต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้มีรายได้น้อยได้
- 2) ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อผลักดันให้มีกระแสไฟฟ้าใช้ได้เองในกรณีที่การไฟฟ้าไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจ ความปลอดภัย และสามารถลดสถานะโลกร้อนได้
- 3) ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับผู้บริโภคในเรื่องปัจจัยด้านราคาซึ่งส่งผลกระทบต่อระยะเวลาคืนทุนจากการตัดสินใจใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อลงทุนติดตั้งระบบผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ซึ่งจากการสอบถามระยะเวลาคืนทุนที่คาดหวังอยู่ที่ประมาณ 7 ปี ผู้ประกอบการควรพิจารณาราคาขายอุปกรณ์โซลาร์เซลล์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หวังผลการประหยัดค่าใช้จ่ายให้มีความสอดคล้องกับระยะเวลาคืนทุนของผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาว่าอัตรารับซื้อไฟฟ้าส่วนเกินที่เหมาะสมควรเป็นเท่าไร โดยทำการเปรียบเทียบต้นทุนและผลประโยชน์ระหว่างกรณีการรับซื้อไฟฟ้าส่วนเกินในอัตราค่าไฟฟ้าขายปลีก อัตราค่าไฟฟ้าขายส่งและการใช้ระบบ Net Metering เพื่อหาอัตราการรับซื้อไฟฟ้าหรือวิธีการรับซื้อที่ทำให้สังคมโดยรวมได้ผลประโยชน์มากที่สุด

2) การศึกษานี้เป็นการศึกษาของเมืองท่องเที่ยวคือจังหวัดภูเก็ตในการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อเพิ่มความปลอดภัย และสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและภาคธุรกิจให้เหมาะสมกับสภาพความเข้มข้นของแสงอาทิตย์โดยทำการเปรียบเทียบกับค่าของรังสีแสงอาทิตย์ในช่วงเวลาให้ทราบถึงการวางแผนในการพัฒนา และติดตั้งในอนาคตควรเรียนรู้ของการหักเหของแสงในแต่ละช่วงเวลา เพราะสามารถวิเคราะห์ความเข้มข้นของแสงอาทิตย์ในแต่ละฤดูกาลได้แล้ว จะสามารถทราบถึงแนวทางการติดตั้งที่ให้ความคุ้มค่าต่อการลงทุนมากกว่าเดิม

3) การศึกษาต่อไปควรศึกษาอุปกรณ์อื่นๆ มาผสม เช่น กล้อง CCTV ที่สามารถติดตั้งควบคู่กับ อุปกรณ์โซลาร์เซลล์ที่ให้แสงสว่างได้ เพราะว่าเป็นนวัตกรรมที่ทันสมัย แล้วสามารถสร้างความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวได้ โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าในการใช้งาน รวมถึงอัตราการกินไฟที่โซลาร์เซลล์จะแบ่งจ่ายให้เท่าเทียมซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดความคุ้มค่าและยกระดับภูเก็ตสู่เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะในอนาคต

4) การศึกษาต่อไปควรศึกษาประเภทของแผ่นโซลาร์เซลล์เพิ่มเติม เช่น ประเภทฟิล์มบาง เพราะสามารถประยุกต์ใช้งานกับระบบความปลอดภัยทางท้องทะเลได้ดีหรือไม่ เพราะในประเทศไทยยังไม่มีการใช้งานที่แพร่หลาย หวังว่าเทคโนโลยีในอนาคตจะพัฒนาได้ดีขึ้นและควรจะศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน. (2564). *รายงานประจำปี 2564*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564,

จาก <https://www.erc.or.th>.

ธนาพล ตันดีสัตยกุล. (2558). การประเมินมาตรการสนับสนุนทางการเงินสำหรับระบบผลิตไฟฟ้าพลังงาน

แสงอาทิตย์บนหลังคาที่พักอาศัยในประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 23 (4), 605-621.

บางจากโซลาร์เอ็นเนอร์ยี. (2554). *บางจากฯลุยโครงการพลังงานแสงอาทิตย์เต็มสูบ ตั้งงบลงทุนกว่า 5 หมื่น*

ล้านบาท. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/business>.

สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดภูเก็ต ปี พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2564,

จาก <https://ita.phuket.go.th/assets/upload/O4.pdf>.

- ศูนย์ข่าวพลังงานภาคใต้. (2563). *รายงานการใช้กระแสไฟฟ้าภาคใต้ ปี 2562*. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.energynewscenter.com/>.
- สุภาพร สิทธิโกศล และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 8 (4).
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. (2564). *แผนแม่บทพลังงาน*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564, จาก <http://www.eppo.go.th>.

ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความ
ได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียง
เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย
The Factors of Human Resource Management and Human Resource
Development that Affect the Competitive Advantages of the Automotive
Industry of the Future in the Eastern Economic Corridor Project of Thailand

¹วินัย รังสินันท์ และ²วรเดช เพลิดพริ้ง

¹Winai Rungsinan and ²Woradet Pleodpring

¹มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา และ²บริษัท เอเวียนท์ (ประเทศไทย) จำกัด

¹Chaopraya University and ²Avient (Thailand) Co., Ltd.

¹Corresponding Author. E-mail: drwinai_r@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประการแรก เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย ประการที่สอง เพื่อศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย ประการที่สาม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย และประการที่สี่ เพื่อศึกษาการพยากรณ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่รวมกับการพยากรณ์ความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหัวหน้าองค์กร จำนวน 7 ราย เชิงปริมาณ ประชากร คือ บริษัทอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 175 บริษัท ใช้ตัวอย่างจำนวน 440 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติสหสัมพันธ์และความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก การจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 76.5 (R-Square = .765) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่า Tolerance = .304 - .386 ค่า VIF = 2.589 - 3.289 และค่า Durbin-Watson = 1.756

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรมนุษย์; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; ความได้เปรียบในการแข่งขัน

Abstract

The objectives of this research article were to Firstly, to study human resource management and human resource development of the automotive industry of the future in the Eastern Economic Corridor

project of Thailand. Second, to study the competitive advantages of the future automotive industry in the balcony project. Third, to study the relationship between human resource management and human resource development and the competitive advantage of future automotive industry groups in the Eastern Economic Corridor project of Thailand. and fourth To study the forecast of human resource management and human resource development in conjunction with forecasting the competitive advantage of the automotive industry of the future in the Eastern Economic Corridor project of Thailand. This research uses a mixed research model; qualitative analysis and quantitative analysis. Qualitatively, in-depth interviews were used with 7 interviewees from the head of the organization. For the quantitative method, the population was the automotive industry with 175 companies. A total of 440 samples were used by stratified sampling method. The data were analyzed using correlation and multiple regression statistics. The results showed that human resource management factors The development of human resources and the competitive advantage of industrial groups in the Eastern Economic Corridor project of Thailand found that the overall opinion level was at a high level. Human resource management and human resource development are related to competitive advantage. They were able to predict together 76.5% (R-Square = .765) with statistical significance at .01, with Tolerance = .304 - .386, VIF = 2.589 - 3.289, and Durbin-Watson = 1.756.

Keywords: Human resource management; Human resource development; Competitive advantage

บทนำ

ภูมิภาคเอเชียเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโลกทางด้านการลงทุนและการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีรวมทั้งอาเซียนเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนด้วยประชากรของเอเชียกว่า 3,500 ล้านคน คิดเป็น 32% ของ GDP โลก ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมต่อกับกลุ่มเศรษฐกิจในทวีปเอเชีย และเป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ของประชาคมอาเซียนในด้านการผลิต การค้าการส่งออกและการขนส่ง ประเทศไทยเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดในการลงทุนในอาเซียนเพื่อเชื่อมเอเชียและเชื่อมโลก โครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการพัฒนาพื้นที่ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Sea Board Development Program: ESB) ซึ่งดำเนินมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยในครั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) มีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของ

คณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2559)

อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอุตสาหกรรมต่อยอด 5 อุตสาหกรรมอนาคต ได้รับการส่งเสริมการลงทุน มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาปรับเปลี่ยนรูปแบบสินค้าและบริการจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและนำภาคอุตสาหกรรมไปสู่อนาคต โดยอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยต้องปรับตัวเข้าสู่สภาวะการแข่งขันของห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก การแข่งขันที่ไม่ใช่เพียงการเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลกเท่านั้น ประเทศไทยต้องมุ่งพัฒนาในการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้สอดคล้องกับแนวโน้มของทางเทคโนโลยียานยนต์ในอนาคต อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสู่การเป็น 1 ใน 10 ของผู้ผลิตรายานยนต์โลก ดังนั้นการกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ในอนาคตจึงเป็นกลไกที่สำคัญของภาครัฐในการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยสู่ความยั่งยืนในเวทีโลก การก้าวสู่อุตสาหกรรมอนาคต ปัจจัยด้านแรงงานเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมาก การขยายอุตสาหกรรมโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ จำเป็นต้องใช้งานที่มีทักษะ ความสามารถเฉพาะด้านเข้าร่วมงานกับผู้ประกอบการ ทั้งภาคบริหาร ภาคการผลิต และภาคสนับสนุน โดยประมาณการความต้องการแรงงาน อุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ปี พ.ศ. 2560 พ.ศ.2565 และ พ.ศ.2570 มีความต้องการแรงงาน จำนวน 10,036 คน 21,897 คน และ 47,732 คน ตามลำดับ (โสธรญา พิกุลหอม, 2561) แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ กลยุทธ์ตลอดจนกระบวนการในการจัดการบุคลากรในองค์การตามมิติต่างๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความสำเร็จขององค์กรที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย องค์กรที่จะประสบความสำเร็จต้องมีกระบวนการทางการบริหารจัดการที่มีความหลากหลายและทันสมัย การพัฒนาการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน ผู้บริหารองค์การควรนำไปปรับใช้กับกระบวนการทางการบริหารขององค์การ เพื่อให้้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วีรวิชญ์และคณะ, 2018) การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความมุ่งมั่นของพนักงาน ตามความสัมพันธ์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความผูกพันของพนักงานมีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพนักงาน (Emeagwal & Ogbonmwan, 2018)

จากที่กล่าวมาอุตสาหกรรมยานยนต์เป็น 1 ใน 5 อุตสาหกรรมอนาคต ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งมีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นมีตำแหน่งงานใหม่เพิ่มขึ้นความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ นอกจากความได้เปรียบทางด้านกายภาพแล้วความได้เปรียบทางด้าน

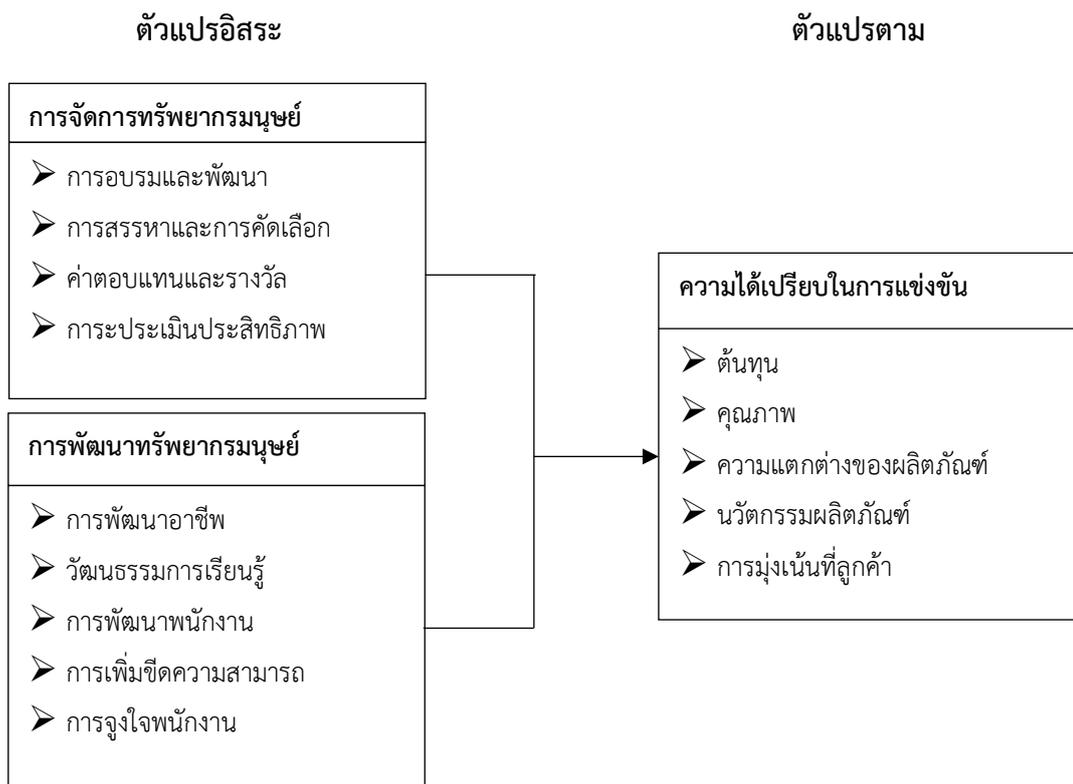
บุคลากรยังน่าจะมีส่วนสำคัญในความสำเร็จในการแข่งขัน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่ง ประเทศไทย” เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการธุรกิจยานยนต์และชิ้นส่วนในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการวางแผนเพื่อค้นหาการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนประสิทธิภาพขององค์กร ความสำเร็จของแต่ละองค์กร ใช้ความรู้และความสามารถของพนักงานในการสร้างผลกำไรมากขึ้น และเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ขององค์กรเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้นตามเป้าหมายขององค์กร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่ง ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่ง ประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับความสำเร็จในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่ง ประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาการพยากรณ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมกับการพยากรณ์ความสำเร็จในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่ง ประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวทางของ Mullendore (2019) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) ได้ใช้แนวทางของ Ovesni (2017) และ Uraon (2018) และความสำเร็จในการแข่งขัน (CA) ได้ใช้แนวทางของ Hosseini et al. (2018) และ Helmy et al. (2018) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้บริหารระดับกลางหรือผู้บริหารระดับสูงกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต 7 ท่าน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารระดับต้น ระดับกลางและผู้บริหารระดับสูงกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต รวม 175 บริษัท (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2562) ใช้ตัวอย่างจำนวน 440 ตัวอย่างจากการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ จากผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูง บริษัทละ 3 คน ได้จำนวนตัวอย่างที่สมบูรณ์จำนวน 440 ตัวอย่าง

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เก็บและรวบรวมข้อมูลจาก

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยผู้บริหารองค์การจำนวน 7 ท่าน
2. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามบริหารระดับต้น ระดับกลางและระดับสูงขององค์การจำนวน 440 คนด้วยแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ จากแหล่งข้อมูลการวิจัยในส่วนนี้ คือ กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต ที่เป็นอุตสาหกรรมเดิมที่ไทยมีศักยภาพในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 175 บริษัท

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความได้เปรียบในการแข่งขัน และผ่านขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามที่มีคุณภาพด้วย ค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) เฉลี่ยเท่ากับ 0.89 จากผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 9 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่นครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.94 (Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K., 1977)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการขอความร่วมมือจากกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต ที่เป็นอุตสาหกรรมเดิมที่ไทยมีศักยภาพ (First S-Curves) ในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) โดยดำเนินการด้วยตนเองและทีมงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดสถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้ในการบรรยายข้อมูลหรือผลลัพธ์จากการรวบรวมแบบสอบถามหรือการสำรวจ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นอกจากนี้ใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, SD) ในการวัดระดับข้อมูลตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งงาน เงินเดือนเฉลี่ย สถานที่ตั้ง ประกอบกิจการ จำนวนพนักงาน และจำนวนเงินทุน

2. สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ใช้หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกัน หรือหาความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูล 2 ชุด

3. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารองค์การอุตสาหกรรมยานยนต์พบว่า ผู้บริหารองค์การเห็นว่าปัจจัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับการศึกษาเชิงปริมาณของ แบบจำลอง “ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย” โครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีสถานะสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี อยู่ในตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับต้น (ผู้ควบคุมงาน (Supervisor), หัวหน้างาน (Foreman), หัวหน้าแผนก) และมีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 25,000 – 35,000 บาท

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในบริษัทที่ตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรี เป็นผู้ประกอบกิจการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ มีจำนวนพนักงานอยู่ระหว่าง 50 – 200 คน หรือเป็นธุรกิจขนาดกลาง และมีจำนวนเงินทุนมากกว่า 300 ล้านบาท

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปร 4 ด้าน ได้แก่ การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) การสรรหาและการคัดเลือก (HRM_RS) ค่าตอบแทนและรางวัล (HRM_CR) และการประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มี 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM)	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. การอบรมและพัฒนา (HRM_TD)	3.40	0.75	มาก
2. การสรรหาและการคัดเลือก (HRM_RS)	3.48	0.67	มาก
3. ค่าตอบแทนและรางวัล (HRM_CR)	3.50	0.67	มาก
4. การประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA)	3.60	0.63	มาก
รวม (HRM)	3.50	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.61$) เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.75$)

4. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปร 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาอาชีพ (HRD_CD) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC) การพัฒนาพนักงาน (HRD_ED) การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE) และแรงจูงใจพนักงาน (HRD_EM) เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มี 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD)	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. การพัฒนาอาชีพ (HRD_CD)	3.45	0.74	มาก
2. วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC)	3.49	0.68	มาก
3. การพัฒนาพนักงาน (HRD_ED)	3.47	0.71	มาก
4. การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE)	3.50	0.72	มาก
5. แรงจูงใจพนักงาน (HRD_EM)	3.51	0.66	มาก
รวม (HRD)	3.48	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$, $SD = 0.63$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านแรงจูงใจพนักงาน (HRD EM) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.66$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนาอาชีพ อยู่ในระดับมาก (HRD_CD) ($\bar{X} = 3.45$, $SD = 0.74$)

5. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA)

ความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปร 5 ด้าน ได้แก่ ต้นทุน (CA_C) คุณภาพ (CA_Q) ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (CA_PD) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (CA_PI) และการมุ่งเน้นที่ลูกค้า (CA_CF) เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดความได้เปรียบในการแข่งขัน มี 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน

ความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA)	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1. ต้นทุน (CA_C)	3.51	0.66	มาก
2. คุณภาพ (CA_Q)	3.51	0.76	มาก
3. ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (CA_PD)	3.47	0.71	มาก
4. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (CA_PI)	3.52	0.71	มาก
5. การมุ่งเน้นที่ลูกค้า (CA_CF)	3.56	0.69	มาก
รวม (CA)	3.51	0.63	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51, SD = 0.63$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการมุ่งเน้นที่ลูกค้า (CA_CF) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56, SD = 0.69$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (CA_PD) ($\bar{X} = 3.47, SD = 0.71$)

6. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

	HRD_CD	HRD_LC	HRD_ED	HRD_CE	HRD_EM	HRM_TD	HRM_RS	HRM_CR	HRM_PA	CA
HRD_CD										
HRD_LC	.781**									
HRD_ED	.748**	.789**								
HRD_CE	.748**	.728**	.753**							
HRD_EM	.697**	.763**	.767**	.688**						
HRM_TD	.707**	.708**	.723**	.720**	.732**					
HRM_RS	.711**	.738**	.722**	.693**	.768**	.744**				
HRM_CR	.685**	.701**	.716**	.708**	.745**	.691**	.719**			
HRM_PA	.682**	.711**	.711**	.698**	.731**	.701**	.723**	.787**		
CA	.759**	.761**	.741**	.798**	.709**	.761**	.720**	.734**	.759**	

**P < 01

จากตารางที่ 4 พบว่า การพัฒนาอาชีพ (HRD_CD) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC) การพัฒนาพนักงาน (HRD_ED) การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE) การจงใจพนักงาน (HRD_EM) การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) การสรรหาและการคัดเลือก (HRM_RS) ค่าตอบแทนและรางวัล (HRM_CR) และการประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) มีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .759, .761, .741, .798, .709, .761, .720, .734 และ .759 ตามลำดับ

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน ด้วยการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

HRM&HRD	b	β	t	p	Tolerance	VIF
Constant	.417	-	4.748**	.000		
HRD_CE	.259	.299	7.413**	.000	.332	3.012
HRM_PA	.219	.220	5.870**	.000	.386	2.589
HRM_TD	.160	.192	4.994**	.000	.364	2.744
HRD_LC	.133	.144	3.425**	.001	.304	3.287
HRD_CD	.115	.136	3.217**	.001	.304	3.289

Constant (β_0) = 417, R = 875, R-Square = .765, Adj.R-Square = .762, F = 282.609**

**p < .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE) การประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC) และการพัฒนาอาชีพ (HRD_CD) ร่วมกันพยากรณ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) ร้อยละ 76.5 (R-Square=.765) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า Tolerance = .304 - .386 ค่า VIF = 2.589 – 3.289 และค่า Durbin-Watson = 1.756

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยด้านความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย พบว่า มีระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับความได้เปรียบในการแข่งขัน จากผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาอาชีพ (HRD_CD) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC) การพัฒนาพนักงาน (HRD_ED) การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE) การจูงใจพนักงาน (HRD_EM) การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) การสรรหาและการคัดเลือก (HRM_RS) ค่าตอบแทนและรางวัล (HRM_CR) และการประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) มีความสัมพันธ์กับความได้เปรียบในการแข่งขัน

(CA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .759, .761, 741, .798, .709, .761, .720, .734 และ .759 ตามลำดับ

4. การพยากรณ์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ร่วมกับการพยากรณ์ความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย พบว่า การเพิ่มขีดความสามารถ (HRD_CE) การประเมินประสิทธิภาพ (HRM_PA) การอบรมและพัฒนา (HRM_TD) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (HRD_LC) และการพัฒนาอาชีพ (HRD_CD) ร่วมกันพยากรณ์ความได้เปรียบในการแข่งขัน (CA) ร้อยละ 76.5 (R-Square=.765) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า Tolerance = .304 - .386 ค่า VIF = 2.589 - 3.289 และค่า Durbin-Watson = 1.756

จากผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในงานวิจัยนี้ได้แก่การอบรมและการพัฒนา การสรรหาและการคัดเลือก ค่าตอบแทนและรางวัล และการประเมินประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลทางตรงต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ต้นทุน คุณภาพ ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การเพิ่มขึ้นของระดับการจัดการทรัพยากรทั้ง 4 ตัวแปรย่อมจะทำให้ความได้เปรียบทางการแข่งขันสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ การพัฒนาอาชีพ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การพัฒนาพนักงาน การเพิ่มขีดความสามารถ และ แรงจูงใจพนักงาน ย่อมจะส่งผลทางตรงต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ต้นทุน คุณภาพ ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และการมุ่งเน้นที่ลูกค้า ซึ่งการเพิ่มขึ้นของระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 4 ตัวแปรย่อมจะทำให้ความได้เปรียบทางการแข่งขันสูงขึ้นสอดคล้องกับการวิจัยบางส่วนของ (Alajmi, S. A. et al., 2016) พบว่า การปฏิบัติงานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ขณะที่ (Emeagwal, L., & Ogbonmwan, K. O., 2018) พบว่า การปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความผูกพันของพนักงาน ตามความสัมพันธ์ของสมมติฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความผูกพันของพนักงานมีผลกระทบต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีริวิชญ์และคณะ (2018) กล่าวว่า องค์การที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จึงต้องมีกระบวนการทางการบริหารจัดการที่มีความหลากหลายและทันสมัย การพัฒนาการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน จึงเปรียบเสมือนแผนที่ของผู้บริหารองค์การยุคใหม่ในการนำไปปรับใช้กับกระบวนการทางการบริหารขององค์การเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันหากมีการจัดการอย่างเหมาะสม ช่วยเพิ่มมูลค่าของกระบวนการพัฒนาความรู้จะนำพาองค์กรไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันผ่านการถ่ายทอดความรู้เฉพาะบุคคลไปสู่ความรู้ส่วนรวม

2) องค์กรที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จึงต้องมีกระบวนการทางการบริหารจัดการที่มีความหลากหลายและทันสมัย การพัฒนาการบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก จึงเปรียบเสมือนแผนที่ของผู้บริหารองค์กรยุคใหม่ในการนำไปปรับใช้กับกระบวนการทางการบริหารขององค์กรเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) จากผลการวิจัยปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคตในโครงการระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกแห่งประเทศไทย เป็นไปตามพารามิเตอร์ที่กำหนดจึงเห็นว่าแบบจำลองนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อประโยชน์ความได้เปรียบในการแข่งขันในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมอื่นต่อไป ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันอาจมีความแตกต่างในบริบทของประเภทธุรกิจ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ดังนั้นข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลในบริบทที่แตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2562). *ข้อมูลโรงงานที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงสถิติโรงงานที่ได้รับอนุญาตฯ รายเดือน และรายปี ตามพระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535*. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=data1search>.
- วีริชัญญ์ ปิยนนทศิลป์, ชุตินันต์ สະสอง, สุพจน์ คำมะนิต, บุปผา คำนวน, & กิตติ เขียวทอง. (2018). กลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน. *Mahamakut Graduate School Journal*, 16 (2), 260-272.
- โสธรวา พิกุลหอม. (2561). ความต้องการแรงงานไทยในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (พ.ศ. 2561–2570). *สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*, 1(1), 1-18.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.). (2559). *โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2563, จาก <https://www.eeco.or.th>.

- Alajmi, S. A. et al. (2016). Human Resource Management Practices and Competitive Advantage : The Mediator Role of Person Organization Fit. *Global Journal of Human Resource Management*, 4 (1), 65-82.
- Emeagwal, L., & Ogbonmwan, K. O. (2018). Mapping the perceived role of strategic Human resource management practices in sustainable competitive advantage. *Academy of Strategic Management Journal*, 17 (2), 1-19.
- Helmy, K. A., ElMokadem, M. Y., Abd el Bary, A., & El-Sayeh, M. (2018). THE IMPACT OF LOGISTICS PERFORMANCE ON COMPETITIVE ADVANTAGE: THE CASE OF FREIGHT TRANSPORTATION IN EGYPT. *Journal of WEI Business and Economics* April, 7 (1).
- Hosseini, A., Soltani, S., & Mehdizadeh, M. (2018). Competitive advantage and its impact on new product development strategy (Case study: Toos Nirro technical firm). *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 4 (2), 17.
- Mullendore, C. (2019). Workplace deviance: Investigating the impact of human Resource management practices (Order No. 22592248). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2292041339). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/2292041339?accountid=44377>.
- Ovesni, K. (2017). Interplay Between the Human Resource Development Activities and Organizational Commitment. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 2(7),40-52.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment Of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(1), 49-60.
- Uraon, R. S. (2018). Examining the impact of HRD practices on organizational Commitment and intention to stay within selected software companies in India. *Advances in Developing Human Resources*, 20 (1), 11-43.

ผลการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น
เพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา
The Results of English Camp Activities Through Active Learning by Using
Local Resources to Enhance English Communication Ability
of Primary School Students

¹ศรัญญา เมืองพูล,²กัณย์พล วิวรรณมงคล และ³พงษ์ศักดิ์ รักษาเพชร

¹Saranya Muengpool, ²Karanphon Wiwanthamongkon and ³Phongsak Raksaphet

¹นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

¹Student, Master of Education Program in Curriculum and Learning Management,

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

²Assoc. Prof. Dr., Master of Education Program in Curriculum and Learning Management,

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University

³Asst. Prof. Dr., Bachelor of Education Program in English, Faculty of Education,

Kanchanaburi Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: ice_icei@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) เพื่อศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหูลุมรั้ง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 63 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) คู่มือจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) แบบประเมินความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษ และ 3) แบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมี 8 ฐานการเรียนรู้ มีคุณภาพคิดเป็นร้อยละ 83.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 2) ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะ

การฟังและทักษะการพูดคิดเป็นร้อยละ 84.70 อยู่ในระดับดีมาก และ 3) ความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 83.17 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ : กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; ข้อมูลท้องถิ่น; ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ;
การเรียนรู้อย่างมีความสุข

Abstract

The objectives of this research are 1) to develop of English camp activities through active learning by using local resources to enhance English communication ability of primary school students, 2) to study student's English communication ability from English camp activities through active learning by using local resources to enhance English communication ability of primary school students and 3) to study student's happiness in learning from English camp activities through active learning by using local resources to enhance English communication ability of primary school students. A target group consisted of 63 Prathomsuksa 4 students of Chumchonbanlumrang school, Kanchanaburi province, selected by purposive sampling. The research instrument comprised 1) an English camping management manual of English camp activities through active learning by using local resources to enhance English communication ability of primary school students, 2) an English communication ability assessment form and 3) a happiness in learning assessment form. The statistics employed for data analysis were percentage, mean and standard deviation. The results of research were as follows: 1) Developed activities of English camp through active learning by using local resources of 8 learning activities had the efficiency at 83.60, higher than the required 80 percentage. 2) Student's English communication ability on listening skill and speaking skill had the efficiency at 84.70 which was at the highest level. And 3) Student's happiness in learning had the efficiency at 83.17, which was at a high level.

Keywords : English camp activities; active learning; local resources; English communication skill; happiness in learning

บทนำ

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามามากมาย ตามแผนจังหวัดกาญจนบุรีปีพ.ศ.2558-2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ฐานการเกษตรอุตสาหกรรมนำสู่ประชาคมโลกดังคำพูดที่ว่า จังหวัดกาญจนบุรีเป็น“เมืองประวัติศาสตร์ธรรมชาติอัศจรรย์สวรรค์นักผจญภัย” มีศักยภาพในการท่องเที่ยวระดับสูง มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2562) ดังนั้นการใช้ภาษาอังกฤษจึงมีความจำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และภาษาอังกฤษยังเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้าง

ความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง แปรตามตัวก็คือเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำ ซึ่งความรู้ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ผู้สอนควรจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบ และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า รวมไปถึงกระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง การเรียนภาษาต่างประเทศแตกต่างจากการเรียนสาระการเรียนรู้อื่น เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่เรียนภาษาเพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพ การที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาได้ถูกต้องคล่องแคล่วและเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษา ดังนั้นการเรียนภาษาที่ดีผู้เรียนจะต้องมีโอกาสได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะของการเรียนภาษาจึงควรประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมการฝึกทักษะทางภาษาและกิจกรรมการฝึกผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนภาษาด้วยตนเองควบคู่ไปด้วย อันจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ และสามารถใช้อาชีพต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ในการเรียนวิชาอื่นๆ การศึกษาต่อรวมทั้งการประกอบอาชีพและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากประสบการณ์การสอนและการสังเกตชั้นเรียนพบว่านักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มักมีปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษขาดความมั่นใจในการสื่อสาร ครูเน้นให้นักเรียนท่องจำมากกว่าลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของฉวีวรรณ จิตตรีนิทย์ (2552) ที่ทำการวิจัยการจัดกิจกรรมค่ายเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในอำเภอเสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่านักเรียนยังขาดความกล้าและความมั่นใจในการใช้ภาษา นอกจากนี้ยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตจริง โดยอาจนำมาซึ่งอุปสรรคต่อการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจึงจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับนักเรียน โดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มที่สนุกสนานเหมาะสมกับวัยรวมถึงเนื้อหาภาษาที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จากความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงสมควรพัฒนาการสื่อสารของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อาษาตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ โดยผ่านการฝึกประสบการณ์นอกสถานที่ทั้งยังช่วยพัฒนาในการเรียนรู้เนื้อหา ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการทำงานเป็นทีมได้ กระบวนการดำเนินการจัดทำเค้าโครงของเนื้อหาและกิจกรรมค่ายประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. กำหนดประเด็นหรือหัวข้อของกิจกรรมค่าย 2. วัตถุประสงค์การจัดค่าย 3. การเรียนรู้แบบ Active Learning 4. กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตลอดจนพิธีเปิด - ปิดค่ายและการประเมินผล นอกจากนี้สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการสร้าง

และการพัฒนากิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ ระยะเวลา ผู้เข้ารับการอบรม และวิทยากร การจัดค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่ดี ดังนั้นการดำเนินการต้องมีการวางแผนที่ดีเพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นต่อผู้เรียนภาษาต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยนำข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีมาจัดทำเป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมค่าย เนื่องจากเป็นเรื่องในท้องถิ่นแต่ละที่ในจังหวัดกาญจนบุรีนักเรียนควรทราบและพบเจอในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลแล้วนำมาจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ใกล้ตัวให้กับนักเรียนได้เรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดทำกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการบูรณาการด้านความรู้ ความคิด และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจนสำเร็จ เกิดการพัฒนาทักษะ การสื่อสารภาษาอังกฤษ และมีความสุขในการเรียนรู้ โดยมีการจัดกิจกรรมค่ายทั้งหมด 8 ฐานการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละฐานจะมีการประเมินผลหลังจบกิจกรรมแล้ว หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกล้างร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษจนครบทั้ง 8 ฐานการเรียนรู้ ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารอีกแนวทางหนึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง จำนวน 63 คน ซึ่งมีระยะเวลาในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ ตำรา เอกสาร งานวิจัย รวบรวมข้อมูลในเดือนมกราคมถึงเมษายน 2563 2) การพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมค่ายในเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม 2563 3) การทดลองใช้คู่มือในเดือน

กันยายน 2563 และ 4) การจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ในเดือนตุลาคม 2563 มีเนื้อหาสาระสำคัญในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) การทักทายและแนะนำตนเอง (Greeting and introduction) 2) อาชีพในท้องถิ่น (Occupations) 3) 13 อำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี (Districts in Kanchanaburi) 4) สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี (Places in Kanchanaburi) 5) การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี (Travel in Kanchanaburi) 6) การบอกเวลาและค่าโดยสาร (Time and fares) 7) อาหารในท้องถิ่น (Local food in Kanchanaburi) และ 8) มัคคุเทศก์น้อย (A little guide)

แบบแผนที่ใช้การวิจัย คือ แบบแผนการทดลองแบบ One - Shot Repeated Measures Design โดยทำการทดลองกับกลุ่มเดียว ทดลองหลายครั้ง ศึกษาผลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดิม เพื่อศึกษาพัฒนาการและศึกษาผลความเชื่อมั่นในผลการทดลอง ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมค่าย ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนา (ยกร่าง) คู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะการฟัง ทักษะการพูด และแบบสังเกตพฤติกรรมมีความสุขในการเรียนรู้ 3) ขอนหนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้เชี่ยวชาญ) ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จากงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษและการจัดค่าย จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 1 ท่าน พิจารณาคัดชั้นความสอดคล้อง (IOC) ของคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ แบบประเมินความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ และแบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ 4) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 5) ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือวิจัยจากงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเทวสังฆาราม) ในพระสังฆราชูปถัมภ์ 6) ทดลองการจัดอบรมค่ายกับนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเทวสังฆาราม) ในพระสังฆราชูปถัมภ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 60 คน พร้อมประเมินความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ และประเมินความสุขในการเรียนรู้ 7) ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ ตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มี

ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย จากงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง 8) ทดลองใช้จริงกับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง ตำบลหลุมรั้ง อำเภอป่าพยอม จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 63 คน พร้อมประเมินความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษและประเมินความสุขในการเรียนรู้ และ 9) นำผลการประเมินที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ผล สรุปผล อภิปรายผลและให้ข้อเสนอแนะต่อไป

โดยผู้วิจัยมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษซึ่งมีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้ 1) วิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาเป็นคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ ความเป็นมา จุดประสงค์ คำชี้แจงแนะนำการใช้คู่มือ คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับนักเรียน ประโยชน์ต่อนักเรียน วิธีการใช้ โครงสร้างหลักสูตรกิจกรรมค่าย และแผนการจัดกิจกรรม 8 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 การทักทายสื่อสารและแนะนำตัวเอง Hello Kanchanaburi (Basic Advance), ฐานการเรียนรู้ที่ 2 อาชีพในท้องถิ่น Occupations in Kanchanaburi (Basic Advance), ฐานการเรียนรู้ที่ 3 13 อำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี Districts in Kanchanaburi (Go around), ฐานการเรียนรู้ที่ 4 สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี Places in Kanchanaburi (Go around), ฐานการเรียนรู้ที่ 5 เส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี Travel in Kanchanaburi (Go around), ฐานการเรียนรู้ที่ 6 การบอกเวลาและค่าโดยสาร Time and Fares in Kanchanaburi (Practice), ฐานการเรียนรู้ที่ 7 อาหารในท้องถิ่น Local food in Kanchanaburi (Practice), และฐานการเรียนรู้ที่ 8 มัคคุเทศก์น้อย A little guide (Performance) โดยในแต่ละฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย คำชี้แจง จุดมุ่งหมาย เวลาที่ใช้ วัสดุอุปกรณ์ ใบความรู้/เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ใบกิจกรรม/ใบงาน และ แบบประเมิน 3) นำคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไข 4) นำคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5) ท่านตรวจสอบ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และ 5) ปรับปรุงแก้ไขคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเทวสังฆาราม) ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จำนวน 60 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลองจริง แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง 6) นำคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษไปทดลองจริงกับนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง ตำบลหลุมรั้ง อำเภอป่าพยอม จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 63 คน

แบบประเมินความสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถสื่อสารของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นแบบประเมินรูบริค ซึ่งมีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษากรอบการประเมิน

การสื่อสารภาษาอังกฤษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย 2) ดำเนินการสร้างแบบประเมินความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษแบบประเมินมาตราส่วน 4 ระดับ โดยการสื่อสารภาษาอังกฤษได้เน้นด้านทักษะการพูด และทักษะการฟัง 3) นำแบบประเมินฯ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ แล้วปรับปรุงแก้ไข 4) นำแบบประเมินฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินการสื่อสารภาษาอังกฤษ (ทักษะการพูดและทักษะการฟัง) ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเทวสังฆาราม) ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จำนวน 60 คน แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง 6) นำไปทดลองจริงกับนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง ตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 63 คน

แบบประเมินความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นมีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษากรอบรายละเอียดเกี่ยวกับความสุขในการเรียนรู้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสุขในการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมิน 2) ดำเนินการร่างแบบประเมินเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ 3) นำแบบประเมินฯ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไข 4) นำแบบประเมินฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบแล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินการสื่อสารภาษาอังกฤษ (ทักษะการพูดและทักษะการฟัง) ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเทวสังฆาราม) ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จำนวน 60 คน แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง 6) ไปทดลองจริงกับนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านหลุมรั้ง ตำบลหลุมรั้ง อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 63 คน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) คู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) และการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) การประเมินความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การสังเกตพฤติกรรมความสุขในการเรียนรู้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเช่นกัน

ผลการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพเท่ากับ 83.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ร้อยละ 80

2. ผลการศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านทักษะการฟังและทักษะการพูด ได้ผลรวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด 81.32 ผลคะแนนรวมเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 10.17) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.30) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 84.70 แปลความหมายอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี

3. ผลการศึกษาความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ผลรวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด 79.84 ผลคะแนนรวมเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 9.98) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.44) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83.17 แปลความหมายอยู่ในระดับมากแสดงว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประเด็นการอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการที่ได้นำคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า คู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น มีคุณภาพเท่ากับ 83.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 80 อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้คือ ผู้วิจัยออกแบบคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่สะท้อนถึงความจำเป็นและความต้องการของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ตามแนวคิดของ Graves, K., (2000), Richards, J., & Rodgers, T., (2001), และ Nunan, D., (1999) ที่เสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษต้องวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป้าหมาย

และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ
อย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Beauchamp, G. A., (1981), และ Saylor, G. J., & Alexander, W. A.,
(1974) ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรเชิงระบบที่ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลผลิตที่มีขั้นตอนสำคัญ
3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสำรวจความต้องการ ความจำเป็นของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) พัฒนาหลักสูตรโดยเริ่มจากการกำหนดจุดประสงค์ และเป้าหมายของ
หลักสูตรการกำหนดขอบเขตเพื่อคัดเลือกและจัดเรียงลำดับเนื้อหาวิชาออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรม
และสื่อที่ใช้มีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อนนำไปใช้ 3) การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผล
เพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิตา โฆษิตชัยวัฒน์ (2555)
ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษ
ความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษและทักษะสังคมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษ
2) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์
75/75 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษโดยศึกษาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
3.1) เปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรมและศึกษาขนาดของผล
(Effect Size) 3.2) เปรียบเทียบความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษของนักศึกษา ก่อนและหลังการฝึกอบรม
และศึกษาขนาดของผล 3.3) เปรียบเทียบทักษะสังคมของนักศึกษา ก่อนและหลังฝึกอบรมและศึกษาขนาดของผล
และ 3.4) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2555 จำนวน 38 คน โดยวิธีการเลือก
แบบเจาะจง ใช้เวลาในการทดลอง 3 วัน รวม 20 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
ได้แก่ หน้าที่ภาษาที่จำเป็นสำหรับครูสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านกิจกรรมสำหรับค่าย
ภาษาอังกฤษ ทักษะสังคมที่จำเป็นสำหรับครูสอนภาษาอังกฤษ และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับประชาคม
อาเซียนและประเทศสมาชิกตลอดจนพบว่ากลุ่มตัวอย่างประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ
และความรู้ความเข้าใจด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น 2) หลักสูตรค่าย
ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.12/80.90 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้
3) หลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 3.1) ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ
ของนักศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลขนาดใหญ่มาก
3.2) ความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลขนาดใหญ่มาก 3.3) ทักษะสังคมของนักศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีผลขนาดใหญ่ 3.4) นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรฝึกอบรมโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการที่ได้นำคู่มือกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นไปใช้ทดลองจริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชน บ้านหลุมรั้ง จำนวน 63 คน โดยการใช้แบบประเมินความสามารถการสื่อสาร ทั้งด้านทักษะการฟังและทักษะการพูด ได้ผลรวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด 81.32 ผลคะแนนรวมเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 10.17) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.30) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 84.70 แปลความหมายอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนมีความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของเกศสุดา ปงลังกา (2550) ที่พบว่า กิจกรรมบทบาทสมมติโดยการสร้างสถานการณ์จำลองในการใช้ภาษาที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงสามารถพัฒนาสมรรถภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Competency) ได้ อีกทั้งในการฝึกอบรมทั้ง 3 วัน ทั้งผู้วิจัยและวิทยากรผู้ช่วยใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับนักศึกษาตลอดเวลา และกำหนดให้นักศึกษาที่เข้าอบรมต้องใช้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติกิจกรรมทุกกิจกรรมซึ่งตรงกับ ญัตติกานต์ ผ่องลำเจียก (2546) ที่กล่าวว่าผู้สอนภาษาอังกฤษควรใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารในการสอนทักษะการพูด

3. ผลการศึกษาความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความสามารถการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ผลรวมคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด 79.84 ผลคะแนนรวมเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 9.98) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.44) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83.17 แปลความหมายอยู่ในระดับมาก แสดงว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้จากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning โดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่าการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนว Active Learning สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความสุขว่า ในกระบวนการเรียนการจัดการเรียนรู้องค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนของเด็กดำเนินไปอย่างมีความสุขด้วยแนวคิดสำคัญ 6 ประการ สรุปได้ ดังนี้ (มารุต พัฒนาผล, 2557) 1) เด็กแต่ละคนได้รับการยอมรับจากเพื่อนและผู้สอน 2) ผู้สอนมีความเมตตา จริงใจ และอ่อนโยนต่อเด็กทุกคนโดยทั่วถึง 3) เด็กเกิดความรักและภูมิใจในตนเองรู้จักปรับตัวได้ทุกที่ทุกเวลา 4) เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ 5) บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเร้าให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ในสิ่งที่สนใจ 6) สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการวิจัยที่พบว่าหลักสูตรกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนา ด้านทักษะการฟังและด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้ ดังนั้นครูผู้สอนที่สนใจนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้ ควรศึกษา รายละเอียดของหลักสูตรเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และครูผู้สอนควรมีความชำนาญในการเลือกสาระ ภาษาอังกฤษและสาระท้องถิ่นจัดกิจกรรม

2) ผู้จัดกิจกรรมต้องเลือกเพลง เกม มาใช้กับผู้เรียนให้เหมาะสม

3) ผู้จัดกิจกรรมต้องเป็นที่เลื่องแก่นักเรียนเนื่องจากนักเรียนมีความหลากหลาย อีกทั้งยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษที่เน้นการเรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลายและ สนุกสนานและควรสามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการทักษะเพื่อการสื่อสาร 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ

2) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรมค่าย ภาษาอังกฤษกับนักเรียนที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรม และศึกษาการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยมุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์หลังการร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

เกศสุตา ปงลังกา. (2550). *การศึกษาการใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติในการพัฒนาความสามารถด้านการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณิรารวรรณ จิตตรีนิทย์. (2552). *ผลการจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการพูดเพื่อการ สื่อสาร สำหรับนักเรียนกลุ่มกิจกรรมพิเศษระดับประถมศึกษาตอนปลาย*. สารนิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐกานต์ ผ่องลำเจียก. (2546). *ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาฝึกหัดครู ชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาอังกฤษในสถาบันราชภัฏ เขตภาคตะวันตก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- มารุต พัฒนาผล. (2557). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้* (ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สุนีตา โฆษิตชัยวัฒน์. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมค่ายภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ และทักษะสังคม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). *แผนพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564)*. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2563, จาก https://ww2.kanchanaburi.go.th/files/com_news_devpro/2018-07_b9ba30515e86305.pdf.
- Beauchamp, George A. (1981). *The Curriculum of Elementary School*. Boston: Allyn and acon Lnc.
- Graves, K. (2000). *Designing language courses: A guide for teacher*. Boston: Heinle & Heinle Publisher.
- Nunan, D. (1999). *Second language teaching and learning*. Boston: Heinle & Heinle Publisher.
- Richards, J., and Rodgers, T. (2001). *Approaches and methods in language teaching (2nd Ed.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saylor, Galen J., and William A Alexander. (1974). *Planing Curriculum For Schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มี
ส่วนได้เสียสาธารณะของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
Knowledge Understanding about Financial Standards for Non-Publicly
Accountable Entities (TFRS for NPAEs) of Accountants in
Small and Medium-Sized Entities

สุนันทา พรเจริญโรจน์

Sununta Porncharoenrote

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University

Corresponding Author Email : sununtap@sau.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 220 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะในระดับปานกลาง และปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาทำให้พบว่าผู้ทำบัญชีควรพัฒนาความรู้ความเข้าใจของตนเองอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะมาตรฐานบัญชีที่ยังมีระดับความรู้น้อย ทั้งการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มผู้ทำบัญชีที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เจ้าของกิจการหรือหัวหน้าของผู้ทำบัญชีควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ทำบัญชีเข้ารับการอบรมสัมมนา รวมทั้งสภานิติวิชาชีพบัญชีฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหลักสูตรอบรมโดยเฉพาะทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติมีการจัดทำคู่มือเพิ่มเติมหรือตัวอย่างประกอบในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และการจัดอบรมหลักสูตรออนไลน์

คำสำคัญ : ความรู้ความเข้าใจ; ผู้ทำบัญชี; มาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ

Abstract

This research aimed to study knowledge and understanding about Thai Financial Reporting Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs) of accountants in Small and Medium Enterprises (SMEs) and to study the personal factors that affected the level of knowledge and understanding about Thai Financial Reporting Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs) of accountants in Small and Medium Enterprises. Data were collected by the questionnaire with the sample of 220 people. The finding of the research found that most of the sample had knowledge

and understanding about Thai Financial Reporting Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs) at a middle level. And the personal factors included age, educational level, work experience and the continuing professional development hours that correlated with knowledge and understanding about Thai Financial Reporting Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs) at the 0.05 level of statistical significance. The results of the study also found that the accountants should be improved their knowledge and understanding continually, particularly, in accounting standards which they had less knowledge level and also studied in higher level, especially, the accountants who graduated in High Vocational Certificate. They should be encouraged and supported to attend the seminars by the business owners or accounting supervisors, In addition, Thailand Federation of Accounting Professions (TFAC) and relevant departments had to arrange training courses both the theory and practice and created the additional manuals or examples for the Financial Reporting Standards and online trainings for the accountants.

Keywords: Knowledge and understanding; Accountants; Thai Financial Reporting Standards for Non-Publicly Accountable Entities (TFRS for NPAEs)

บทนำ

ปี 2561 ประเทศไทยมีการประกอบธุรกิจมีลักษณะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีจำนวนถึง 3,077,822 ราย คิดเป็นร้อยละ 99.79 ของวิสาหกิจทั้งหมด และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของ SMEs มีสัดส่วนร้อยละ 43 ของ GDP รวมทั้งประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) เนื่องจากจัดตั้งได้ง่ายและมีต้นทุนการดำเนินงานต่ำกว่าธุรกิจขนาดใหญ่และค่านิยมการเป็นเจ้าของกิจการของคนรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการประกอบธุรกิจ SMEs เช่น มาตรการลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ตั้งแต่ปี 2561 กำไรสุทธิ 3 แสนบาทแรกยกเว้น กำไรสุทธิตั้งแต่ 300,000 – 3,000,000 บาท เสียภาษีเงินได้ร้อยละ 15 และตั้งแต่ 3 ล้านบาทขึ้นไปเสียภาษีเงินได้ร้อยละ 20 อีกทั้งมีโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือและสามารถเปรียบเทียบกันได้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน เช่น ผู้บริหาร กรมสรรพากร สถาบันการเงิน นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ อันเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก

ข้อมูลงบการเงินเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานด้านการวางแผน เช่น การทำงบประมาณการขาย งบประมาณต้นทุน ด้านการควบคุมและประเมินผล เช่น การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวเงินสด ความสามารถในการทำกำไร โครงสร้างต้นทุนและค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ รวมทั้งการขอสินเชื่อเพื่อการขยายการลงทุน โดยพบว่าความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในมุมมองนักวิเคราะห์สินเชื่อพบว่าอยู่ในระดับน้อย (วรรณชน ทอรัรักษ์, 2554) ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญ

ในการจัดทำบัญชีและงบการเงินให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะทำให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือซึ่งข้อมูลทางการบัญชีส่งผลต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งด้านความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจความเชื่อถือได้และการเปรียบเทียบกับกันได้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สุรชาติพย์ บุญเรืองและคณะ, 2562) เนื่องจากข้อมูลที่เชื่อถือได้ต้องนำเสนอเหตุการณ์เชิงเศรษฐกิจโดยครบถ้วนเพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินไม่เข้าใจผิดในฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการและสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้ประโยชน์จากงบการเงินเพื่อการบริหารทั้งด้านการวางแผน การสั่งการ สร้างแรงจูงใจและการควบคุมและประเมินผล คือ บุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านบัญชีของกิจการไม่มีความรู้ความสามารถและข้อมูลด้านการบัญชีพื้นฐานในการทำรายงานยังไม่สมบูรณ์ถูกต้อง (อนุรักษ์ ทองสุขวงศ์และคณะ, 2553)

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีออกมาตรฐานการบัญชีออกมา 2 ระดับ คือ 1) มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Publicly Accountable Entities : PAEs) ใช้สำหรับกิจการที่มีตราสารทุนหรือตราสารหนี้ซื้อขายต่อประชาชน หรือกิจการที่ดำเนินธุรกิจหลักในการดูแลสินทรัพย์ของกลุ่มบุคคลภายนอกในวงกว้าง เช่น สถาบันการเงิน บริษัทประกันชีวิต และวินาศภัย บริษัท จำกัด (มหาชน) บริษัทหลักทรัพย์ กองทุนรวม เป็นต้น ที่มีความต้องการรายงานทางการเงินที่มีประโยชน์ต่อผู้ลงทุน ผู้ให้กู้ยืม ในการประเมินเพื่อใช้ตัดสินใจในการซื้อ ขายหรือถือตราสารทุนหรือตราสารหนี้หรือการให้สินเชื่อ มาตรฐานรายงานทางการเงินนี้มีการใช้แนวคิดมูลค่ายุติธรรม (Fair Value) เป็นหลักในการจัดทำรายงานทางการเงินซึ่งมีความยุ่งยาก ถ้าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนำมาใช้จะเกิดภาระต้นทุนในการจัดทำรายงานทางการเงินมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับสภาวิชาชีพบัญชีฯ จึงได้มีการออกมาตรฐานบัญชีอีกระดับ (สภาวิชาชีพบัญชี, 2554) คือ 2) มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่ส่วนได้เสียสาธารณะ (Thai financial Reporting Standard for Non-Publicly Accountable Entities: TFRS for NPAEs) เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติการบัญชีสำหรับบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วน จำกัด นิติบุคคลต่างประเทศ กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากรที่มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ซึ่งเป็นกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะเป็นแนวปฏิบัติในการจัดทำงบการเงินตั้งแต่รอบปีบัญชีที่เริ่มใช้หรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2554 เป็นต้นไป โดยมาตรฐานฯ ฉบับนี้ครอบคลุมวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีรวมทั้งการจัดทำงบการเงินสำหรับ NPAEs ในเรื่อง การนำเสนองบการเงิน เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ เงินลงทุน ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตน อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน ต้นทุนการกู้ยืม สัญญาเช่า ภาษีเงินได้ ประมาณการหนี้สินและหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น เหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน รายได้ การรับรู้รายได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์ สัญญาก่อสร้าง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี และการแก้ไขข้อผิดพลาด มาจนถึงปัจจุบัน โดยสภาวิชาชีพบัญชีฯ มีแผนในการ

ปรับปรุงมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ในอนาคตเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถแข่งขันในระดับโลกได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความรู้ความเข้าใจมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในกำหนดหน่วยงานที่จัดหลักสูตรอบรมสัมมนา เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ทำบัญชีและเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาทำงานหรือประสบการณ์การทำบัญชี จำนวนชั่วโมงพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD) ของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า จำนวน 32,424 คน ณ วันที่ 30 พ.ย.2561 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2561) การวิจัยนี้ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้โปรแกรม G *power เวอร์ชัน 3.0.10 (Faul, F. et al, 2009) กำหนดค่าเพาเวอร์ (1- β) เท่ากับ 0.95 ค่าอัลฟา (α) เท่ากับ 0.05 ค่าขนาดของอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.3 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นลักษณะปลายปิด แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาทำงาน หรือประสบการณ์การทำบัญชี และจำนวนชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD) ส่วนที่ 2 คำถามวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) เป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ (Check list) คือ ถูก ผิด จำนวน 50 ข้อ เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจครอบคลุมมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ตามหัวข้อวัตถุประสงค์ ขอบเขต และการนำเสนองบการเงิน การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี ประเมินการทางบัญชีและแก้ไขข้อผิดพลาด เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ เงินลงทุน ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตน อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน ต้นทุนการกู้ยืม สัญญาเช่า ภาษีเงินได้ การประเมินการหนี้สินและหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นเหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน รายได้ การรับรู้รายได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์ สัญญาก่อสร้าง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะและศิลปพร ศรีจันเพชร, 2561) ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิด ความคิดเห็นปัญหาจากการปฏิบัติรับรู้รายการ การวัดมูลค่า และเปิดเผยข้อมูลตาม TFRS for NPAEs ดำเนินการเก็บแบบสอบถามระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม 2562 และส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้ทำบัญชี จำนวน 300 คน เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 220 คน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ	ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ			4. ระยะเวลาหรือประสบการณ์ทำบัญชี		
1.1 ชาย	37	16.82	4.1 น้อยกว่า 10 ปี	129	58.64
1.2 หญิง	183	83.18	4.2 10 – 20 ปี	63	28.64
2. อายุ			4.3 21 ปี ขึ้นไป	28	12.72
2.1 ต่ำกว่า 31 ปี	97	44.09	5. จำนวนชั่วโมงพัฒนาความรู้		
2.2 31 – 40 ปี	63	28.64	ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD)เฉลี่ยต่อปี		
2.3 41 ปีขึ้นไป	60	27.27	5.1 น้อยกว่า 13 ชั่วโมง	108	49.09
3. วุฒิการศึกษาสาขาบัญชีสูงสุด			5.2 13 – 18 ชั่วโมง	61	27.73
3.1 ปวส./อนุปริญญา	44	20.00	5.3 19 – 24 ชั่วโมง	51	23.18
3.2 ปริญญาตรี	138	62.73			
3.3 สูงกว่าปริญญาตรี	38	17.27			

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 220 คน เป็นผู้ทำบัญชีเพศหญิงร้อยละ 83.18 มีอายุต่ำกว่า 31 ปี ร้อยละ 44.09 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญา ร้อยละ 62.73 และมีระยะเวลาทำงานหรือประสบการณ์การทำบัญชีน้อยกว่า 10 ปีร้อยละ 58.64 และมีชั่วโมงพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพโดยเฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 13 ชั่วโมงร้อยละ 49.09

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนและระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

ระดับ	จำนวน	ร้อยละ	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด	คะแนนเฉลี่ย	S.D
ความรู้ความเข้าใจระดับน้อย	60	27.27	15	45	30	6.78
ความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง	113	51.37				
ความรู้เข้าใจระดับมาก	47	21.36				
รวม	220	100				

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 220 คน จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ได้คะแนนต่ำสุด 15 คะแนน สูงสุด 45 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 30 คะแนน และส่วนใหญ่ร้อยละ 51.37 มีความรู้เข้าใจเทียบกับ TFRS for NPAEs ระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 แสดงผลวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน
สำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) แต่ละเรื่อง

เรื่อง	ร้อยละ ตอบถูก	ร้อยละ ตอบผิด
วัตถุประสงค์ ขอบเขต กรอบแนวคิด และการนำเสนองบการเงิน	61.89	38.11
การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี ประเมินการทางบัญชี และแก้ไขข้อผิดพลาด	61.52	38.48
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	68.41	31.59
ลูกหนี้	64.77	35.23
สินค้าคงเหลือ	62.27	37.23
เงินลงทุน	58.64	41.36
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	57.61	42.39
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	57.39	42.61
อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน	46.82	53.81
ต้นทุนการกู้ยืม	69.39	30.61
สัญญาเช่า	40.61	59.39
ภาษีเงินได้	80.91	19.09
ประมาณการหนี้สินและหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น	59.77	40.23
เหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน	73.64	26.36
รายได้	69.39	30.61
การรับรู้รายได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์	61.82	38.18
สัญญาก่อสร้าง	38.86	61.14
ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	59.77	40.23

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน
สำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ เรื่อง ภาษีเงินได้ รองลงมาเหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน
และเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด และเรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดได้แก่ เรื่อง สัญญาก่อสร้าง
รองลงมา สัญญาเช่า และอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน
สำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

เพศ	ความรู้ความเข้าใจ TFRS for NPAEs			รวม	Chi Sq. (Sig)
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ชาย	10 4.55%	16 7.27%	11 5.00%	37 16.82%	2.029 (0.363)
หญิง	50 22.72%	97 44.10%	36 16.36%	163 83.18%	
รวม	60 27.27%	113 51.37%	47 21.36%	220 100%	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน
สำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

อายุ	ความรู้ความเข้าใจ TFRS for NPAEs			รวม	Chi Sq. (Sig)
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
น้อยกว่า 31 ปี	43 19.55%	42 19.10%	12 5.45%	97 44.10%	30.260 (0.000)*
31 – 40 ปี	10 4.55%	39 17.73%	14 6.36%	63 28.64%	
มากกว่า 40 ปี	7 3.18%	32 14.54%	21 9.54%	60 27.26%	
รวม	60 27.28%	113 51.37%	47 21.35%	220 100%	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่า 31 ปีส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 31 -40 ปี และมากกว่า 40 ปีส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิการศึกษากับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

วุฒิการศึกษาสาขาบัญชีสูงสุด	ความรู้ความเข้าใจ TFRS for NPAEs			รวม	Chi Sq. (Sig)
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
ปวส./อนุปริญญา	27 12.27%	15 6.82%	2 0.91%	44 20.00%	36.252 (0.000)*
ปริญญาตรี	28 12.73%	78 35.45%	32 14.55%	138 62.73%	
สูงกว่าปริญญาตรี	5 2.27%	20 9.09%	13 5.91%	38 17.27%	
รวม	60 27.27%	113 51.36%	47 21.37%	220 100%	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่าวุฒิการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาระดับปวส.หรืออนุปริญญาส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำงานบัญชีกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

ระยะเวลาหรือประสบการณ์ทำบัญชี	ความรู้ความเข้าใจ TFRS for NPAEs			รวม	Chi Sq. (Sig)
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
น้อยกว่า 10 ปี	48 21.82%	65 29.55%	16 7.27%	129 58.64%	30.514 (0.000)*
10 – 20 ปี	12 5.46%	34 15.45%	17 7.73%	63 28.64%	
21 ปีขึ้นไป	0 0.0%	14 6.36%	14 6.36%	28 12.72%	
รวม	60 27.28%	113 51.36%	47 21.36%	220 100%	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 พบว่าระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำงานของผู้ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำงาน 10-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ (CPD) กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

ชั่วโมงพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ (CPD) เฉลี่ยต่อปี	ความรู้ความเข้าใจ TFRS for NPAEs			รวม	Chi Sq. (Sig)
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
น้อยกว่า 13 ชั่วโมง	50 22.73%	55 25.00%	3 1.36%	108 49.09%	107.967 (0.000)*
13 – 18 ชั่วโมง	6 2.73%	45 20.45%	10 4.55%	61 27.73%	
มากกว่า 18 ชั่วโมง	4 1.82%	13 5.91%	34 15.45%	51 23.18%	
รวม	60 27.28%	113 51.36%	47 21.36%	220 100%	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่าชั่วโมงพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ (CPD) มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนชั่วโมงการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพน้อยกว่า 13 ชั่วโมงจะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีชั่วโมงพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ (CPD) 13-18 ชั่วโมงส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่มีชั่วโมงพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพ (CPD) มากกว่า 18 ชั่วโมงส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะพบว่าผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเข้าใจในระดับปานกลาง และมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ หัวข้อที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุดคือ ภาษีเงินได้ สอดคล้องการผลการวิจัย (รินทร์ภักดิ์ ชัยศิริฤกิตติและคณะ, 2563) เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญการจัดทำงบการเงินในการเสียภาษีเงินได้ส่งผลให้ผู้ทำบัญชีต้องมีความรู้เรื่องดังกล่าว และหัวข้อที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย ได้แก่ สัญญาก่อสร้าง รองลงมา สัญญาเช่า

และอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ผู้ทำบัญชีไม่ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน และจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทำบัญชีเห็นว่ามาตรฐานรายงานทางการเงินฯ ในบางหัวข้อมีความซับซ้อนและไม่มีตัวอย่างประกอบการอธิบาย

การทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาหรือประสบการณ์ทำงานบัญชี และชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี (CPD) มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานการบัญชีสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) สอดคล้องผลการวิจัยของ (รินทร์ลภัส ชัยศิริฤทธิคดีและคณะ, 2563) พบว่าอายุต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจใน TFRS for NPAEs เนื่องจากอายุทำให้ได้ผ่านการทำงานมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีจึงมีความรู้ความเข้าใจได้มากกว่ากลุ่มคนอายุน้อย และสอดคล้องกับผลการวิจัย (มีทนชัย สุทธิพันธ์และคณะ, 2561) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะและคุณภาพในการปฏิบัติงานของนักบัญชีไทย : กรณีศึกษาจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้ความเข้าใจใน TFRS for NPAEs ผู้ทำบัญชีจบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีความรู้ความเข้าใจใน TFRS for NPAEs มากกว่าผู้ทำบัญชีที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญา และผลการวิจัย (นฤนาถ ศราภย์วานิชและคณะ, 2561) ศึกษาความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเกี่ยวกับ TFRS for NPAEs พบว่าผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีวุฒิการศึกษาด้านบัญชีในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจน้อยกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาด้านบัญชีในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ดังนั้นผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จบการศึกษาระดับปวส. ควรจะมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หลักสูตรระดับปริญญาตรีจะมีการเรียนการสอนที่เน้นการสอนมาตรฐานการรายงานทางการเงินและมีการกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญของวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Accounting Education Standard: IES) และสอดคล้องกับผลการวิจัย (เกศรา สุพยนต์, 2554) ที่ศึกษาความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของนักบัญชีเกี่ยวกับ TFRS for NPAEs พบว่าวุฒิการศึกษาและการเข้าร่วมอบรมมีผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจใน TFRS for NPAEs โดยผู้ทำบัญชีที่ผ่านการอบรมจะมีความรู้ความเข้าใจที่มากกว่า และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาวิชาชีพบัญชีและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชี (จตุพร บัวหลวงและคณะ, 2558) พบว่าการเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนาวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน และสะท้อนให้เห็นว่ากรมพัฒนาธุรกิจการค้าหน่วยงานที่กำกับดูแลวิชาชีพบัญชีได้กำหนดให้ผู้ทำบัญชีมีการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดให้พัฒนาความรู้ในรอบ 3 ปีไม่น้อยกว่า 27 ชั่วโมงและเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบัญชี 18 ชั่วโมงต่อปีต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งแก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สรุป

จากการศึกษาผู้ทำบัญชี จำนวน 220 ตัวอย่าง พบว่าผู้ทำบัญชีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 83.18 มีอายุต่ำกว่า 31 ปี ร้อยละ 44.09 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.73 มีระยะเวลาทำงานหรือประสบการณ์การทำบัญชีน้อยกว่า 10 ปี ร้อยละ 58.64 และมีจำนวนชั่วโมงพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (CPD) เฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 13 ชั่วโมง ร้อยละ 49.09 และมีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 51.4 โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ TFRS for NPAEs มากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ เรื่องภาษีเงินได้ เหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดและมีความรู้ความเข้าใจ TFRS For NPAEs น้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สัญญาก่อสร้าง สัญญาเช่า และอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน และจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำบัญชี และจำนวนชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) ผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรมีการพัฒนาความรู้ของตนเองเกี่ยวกับมาตรฐานรายงานทางการเงินที่ไม่ส่วนได้เสียสาธารณะโดยเฉพาะในเรื่องที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะผู้ทำบัญชีที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ควรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และทำการเพิ่มพูนความรู้ตนเองจากการเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนาที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ หรือการอบรมหลักสูตรออนไลน์ที่ทำได้ง่าย สะดวก ทุกที่ ทุกเวลา เหมาะกับผู้ทำบัญชีที่มีปัญหาด้านเวลา ส่งผลให้บริษัท ห้าง ร้าน นายจ้าง มีความเชื่อถือในคุณภาพการจัดทำรายงานทางการเงินของผู้ทำบัญชีและส่งผลให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีข้อมูลที่ถูกต้องไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจ

2) ผู้ประกอบการ ควรจัดสรรงบประมาณและให้เวลาแก่ผู้ทำบัญชีในกิจการของตนสามารถเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนาให้มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เพื่อที่ผู้ทำบัญชีจะได้มีความรู้ความเข้าใจ และนำความรู้ที่ได้รับมาจัดทำและตรวจสอบงบการเงินของกิจการได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้อง อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการต่อไป

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาความรู้ของผู้ทำบัญชี ได้แก่ สภาวิชาชีพบัญชีฯ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ควรมีคู่มือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินในเว็บไซต์เพื่อให้ผู้ทำบัญชีสามารถค้นคว้าข้อมูลได้ และควรมีการสำรวจข้อมูลมาตรฐานรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะหัวข้อที่ผู้ทำบัญชียังมีความรู้ความเข้าใจน้อยหรือที่ต้องการให้จัดหลักสูตรอบรม รวมทั้งการจัดหลักสูตร

อบรมออนไลน์ที่สามารถเก็บเป็นชั่วโมงพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี (CPD) ได้ตามเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและพัฒนาอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสถาบันการศึกษาก็ควรบรรจุ มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (TFRS for NPAEs) เป็นหัวข้อในหลักสูตรสาขาการบัญชี และจัดให้มีการเรียนการสอนในหัวข้อนี้อย่างชัดเจน เช่น การสรุปให้เห็นถึงวิธีปฏิบัติที่แตกต่างระหว่าง TFRS for NPAEs และ TFRS for PAEs โดยอาจกำหนดให้เป็นหัวข้อในวิชาสัมมนาการบัญชี เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของผู้ทำบัญชีในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยภาพรวม มีข้อจำกัดด้านเนื้อหาซึ่งไม่ได้มีคำถามแต่ละเรื่องวัดความรู้ความเข้าใจโดยละเอียด ดังนั้นควรมีการใช้คำถามที่ความลึกของเนื้อหามากขึ้นหรือศึกษาปัญหา หรือศึกษาความต้องการในการพัฒนาความรู้ในแต่ละเรื่องของมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางพัฒนาผู้ทำบัญชีในกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยให้มีคุณภาพทัดเทียมกับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในระดับสากล

2) การวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลเฉพาะผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพฯ เท่านั้นจึงควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้ทำบัญชีในส่วนภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่มีการทำบัญชีให้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพของประเทศไทยให้เท่าเทียมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2561). *ผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี (คงอยู่) ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2561*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561, จาก https://www.dbd.go.th/download/article/article_20181218151110.pdf.
- เกศรา สุพยนต์. (2554). *ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นของนักบัญชีเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จตุพร บัวหลวง, สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ และวราพร เปรมพาณิชย์นุกูล. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาวิชาชีพบัญชีและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(1), 128-137.
- นฤนาถ ศราภีวานิช, มนทิพย์ ตั้งเอกจิต สุวรรณภา เลหาหะวิสุทธิ, ดุลยา สุขถมยา. (2561). ความรู้ความเข้าใจของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*. 9(1), 137-152.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะและศิลาพร ศรีจันเพชร. (2561). *การปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชี NPAEs (Conformity with TFRS for NPAEs)*. กรุงเทพฯ : ทีพีเอ็น เพรส.

- มัทชัย สุทธิพันธ์ และคณะ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะและคุณภาพในการปฏิบัติงานของนักบัญชีไทย : กรณีศึกษาจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 36(142).40-51.
- วรรณมน ทองรักษ์. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของงบการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในมุมมองนักวิเคราะห์หุ้นเชื่อ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รินทร์ลภัส ชัยหิรัญกิตติ, ปวีณา คำพุกกะ. (2563). ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะของนักบัญชี. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 9(1), 86-104.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2554). *มาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.tfac.or.th/upload/9414/e8cXTzUL59.pdf>
- สุธาทิพย์ บุญเรือง, ปรีชา ชุมศรี และมัทนชัย สุทธิพันธ์. (2562). คุณภาพข้อมูลทางบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 11(1), 77-94.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562, จาก + https://sme.go.th/upload/mod_download/download-20190909060638.pdf
- อนรรักษ์ ทองสุโขวงศ์และศิริลักษณ์ ศุภธชัย.(2553). การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ มอ.*, 12(2), 79-84.
- Faul, F.; Erdfelder, E.; Buchner, A.; Lang, A.-G.(2009). *Statistical power analyses using G* Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses*. Behav. Res.Methods.

รายงานของผู้สอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิก
สหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี

Audit Report Effecting to Invest of Member's Agricultural Cooperative,
Udonthani Province

¹สำเร็จ นนศิริ, ²นฤมล ชินวงศ์, ³ยุทธนา จันทร์ปิติ, ⁴อดุลย์ ทองแกม และ ⁵ภัทรจิตรา เพียรชนะ

¹Samroeng Nonsiri, ²Narumol Chinnawong, ³Yuttana Chanpitu,

⁴Adul Thongkam and ⁵Phattharajitta Phianchana

¹⁻⁴วิทยาลัยสันตพล

¹⁻⁴Santapol College

¹Corresponding Author. E-mail: Samroeng@stu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี กับข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชี กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี โดยมีการสุ่มตัวอย่าง 396 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยด้วยค่า t-test และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์มีผลต่อการตัดสินใจของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ 1) รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจ สร้างสรรค์ 2) ย่อหน้ามีความเหมาะสม ไม่ยาวเกินไป 3) ความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีด้านการบริหารการเงินและธุรกิจ และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ให้ความสนใจกับการลงทุนมากที่สุด โดยมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด และประกอบอาชีพเกษตรกรรวมทำนาเป็นส่วนใหญ่ โดยการลงทุนจะขึ้นอยู่กับรายได้และจำนวนเงินลงทุนแต่ละรายไม่เกิน 100,000 บาท นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนเงินลงทุนประเภทเกษตรกร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินลงทุน/มูลค่าหุ้นที่ถืออยู่ มีความรู้หรือความเข้าใจในรายงานของผู้สอบบัญชีมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ : สมาชิกสหกรณ์การเกษตร; รายงานผลการตรวจสอบบัญชี; การลงทุน

Abstract

The research had proposes for 1) study information from audit report effected to decision making for invest of member's agricultural cooperative in Udonthani province. 2) To compared with decision making of member's agricultural cooperative in Udonthani with audit report' information. Sample size were 396 member's agricultural cooperative in Udonthani province with purposive sampling method.

From collecting data that analyzed and evaluated by using computer program to differentiated testing between mean with t-test and hypothesis at the level of 0.05 significance. The result of research found that pattern of presenting audit Report effecting to invest of member's agricultural cooperative from highest to lowest level that were 1) pattern of presenting were interested and creative. 2) suitable paragraph; not too long. 3) overall satisfaction with pattern of presenting audit report in business and financial administration. Therewith, we found that personal factor had effecting to investment that composed of sample size aged between 31 – 40 years old who interested in investment at the most level, had graduated in bachelor degree at the most level and most of population had occupation as farmer. Anyway, sample size who had long time for many years to be member's agricultural cooperative had most level in decision making in investment. Investing will depend on major income from agricultural product and cash for investment in each member not more than 100,000 baht. We found that most of member's agricultural cooperative had knowledge and understand about accounting and financial well.

Keywords: Member of agricultural cooperatives; audit report; investment

บทนำ

การดำเนินงานขององค์กรเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐบาล จะต้องจัดทำงบการเงินเมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี และงบการเงินนั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีภายใต้การกำกับดูแลของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์และเป็นผู้แสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบว่างบการเงินนั้นถูกต้องตามควรในสาระสำคัญ และได้จัดทำตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ ซึ่งรายงานทางการเงินหากทำรายงานแล้วมีความผิดพลาด หรือรายงานทางการเงินมีข้อมูลที่เป็นเท็จแล้วนั้น อาจมีข้อบ่งชี้ในเรื่องความผิดปกติที่ผู้วิเคราะห์งบการเงินควรให้ความสนใจเป็นพิเศษหรือไม่ ซึ่งผู้สอบบัญชีจะต้องมีความเป็นอิสระและไม่มีส่วนได้เสียกับกิจการ โดยขั้นตอนสุดท้ายจากการตรวจสอบงบการเงินแล้วนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะต้องรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเรียกว่า รายงานผู้สอบบัญชี ดังนั้นรายงานผู้สอบบัญชีจึงระบุถึงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินที่แสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบเป็นแบบใด กรณีในการแสดงความเห็น เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ข้อมูลอื่นๆ ทั้งนี้รวมถึงความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลต่องบการเงิน ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินโดยประเภทของรายงานผู้สอบบัญชีมีดังนี้ 1) รายงานที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข 2) รายงานที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข 3) รายงานที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง 4) รายงานที่ผู้สอบบัญชีไม่แสดงความเห็น (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560) จากบทบาทและหน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่กล่าวมาข้างต้น ในหน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชนจำเป็นต้องมีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเข้าตรวจสอบงบการเงินและผลการดำเนินงานสำหรับในองค์กรสหกรณ์นั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะได้รับการแต่งตั้งจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้มีหน้าที่ตรวจสอบและรับรองงบการเงินของบัญชีสหกรณ์ ถือเป็นภารกิจหลักตามกฎหมาย ซึ่งในการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นั้น นอกจากผู้สอบบัญชีจะต้องจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์แล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องจัดทำ “รายงานผลการตรวจสอบบัญชี” เพื่อรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จุดอ่อนของการควบคุมภายใน การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก

รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ หรือแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงด้วย ดังนั้นสำนักงานบัญชีสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้ที่มีอาชีพทางการเกษตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจการร่วมกัน เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพของสมาชิก และช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น ซึ่งมีสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 35,997 คน (สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุดรธานี, 2560) โดยสมาชิกทุกคนถือหุ้นในอัตราส่วนที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับเงินลงทุน ในการดำเนินงานด้านการบัญชีนั้น เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี จะมีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงการคลัง ให้มีบทบาทและหน้าที่ในการตรวจสอบข้อมูลทางการบัญชีและข้อมูลทางการเงินของระบบสหกรณ์ ประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์ออมทรัพย์เมื่อผู้สอบบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้งเข้าตรวจสอบงบการเงินของสำนักงานบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์อุดรธานีแล้ว จะรายงานผลโดยตรงต่อผู้บริหาร คณะกรรมการ และผู้มีส่วนได้เสียภายในสำนักงานบัญชีสหกรณ์เท่านั้น ซึ่งพบว่าการระดมเงินฝากได้ในปริมาณมาก ๆ นั้น นับว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงสถานภาพทางการเงินให้กับสหกรณ์การเกษตรได้เป็นอย่างดีทั้งภาพลักษณ์และการมีสภาพคล่องอย่างต่อเนื่อง

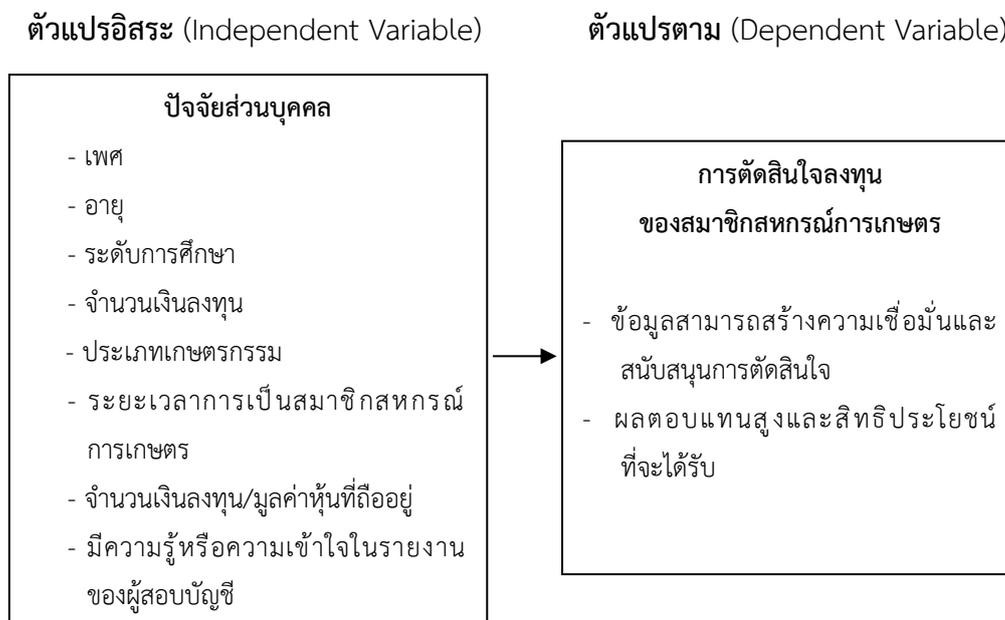
ดังนั้นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้เสียอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องการข้อมูลการดำเนินงานและข้อมูลรับรองจากการตรวจสอบงบการเงินของผู้สอบบัญชี เพื่อนำไปวิเคราะห์ถึงการลงทุน ผลตอบแทน ระบบการบริหารจัดการได้ถูกต้อง จากประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารายงานของผู้สอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร โดยเลือกทำการศึกษาเฉพาะสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และประชากรในจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี กับข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชี

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 396 คน (จากประชากรทั้งสิ้น 35,997 คน) (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี, 2561) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (ภัชรพรรณ กรรโณ และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล, 2561) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% ให้ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5%

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยกำหนดให้

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง หมายถึงการคำนวณ

หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ที่คณะผู้วิจัยยอมให้คลาดเคลื่อนได้ +5%

แทนค่าสมการ

$$\begin{aligned}n &= (35,997 / (1 + 35,997 (0.05)^2)) \\ &= 396 \text{ ชุด}\end{aligned}$$

ดังนั้น จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ +5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับงานวิจัยคือ 396 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

- 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษากรอบแนวคิดในการศึกษา กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือในการศึกษา
- 3) สร้างแบบสอบถามโดยให้ครอบคลุมประเด็นการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ มูลค่าเงินทุน/ทุนเรือนหุ้นที่ลงทุน ประเภทการประกอบการเกษตรกรรม เป็นคำถามแบบ Check List

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของรายงานผู้สอบบัญชีที่นักลงทุนต้องการ มีลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ที่เป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อปรับปรุงและการเสนอแนะโดยมีประเด็นคำถาม ได้แก่ การบริหารงานภายใน การตรวจสอบและความโปร่งใส การได้รับสิทธิประโยชน์ในการเป็นสมาชิก ปัญหาและอุปสรรค

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย การนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ ทั้งนี้การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เมื่อผ่านเกณฑ์ผลลัพธ์ IOC มีค่า 0.935 มีค่าความตรงผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (ระหว่าง 0.50 – 1.00) และนำแบบสอบถามที่ได้นำไปทดลองใช้มาคำนวณหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้าน และทั้งฉบับซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) กำหนดให้ค่าความน่าเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟาจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยรวมของแบบสอบถามรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี

ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่า 0.925 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ถือว่าความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์สูง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การอธิบายโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)
  - 1) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ด้วยค่า t-test (Independent-Samples T-test) เพื่อใช้ในการหาความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน
  - 2) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่ม หรือเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวน ด้วยค่า F-test หรือ ANOVA
  - 3) การเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least – Significant Different หรือ LSD

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สำหรับการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ 13 ประเด็นประกอบด้วย 1) รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ 2) การเรียบเรียงความสัมพันธ์ต่อเนื่องไม่วกวน 3) เนื้อหาอ่านและเข้าใจง่าย 4) เนื้อหาสั้น กระชับ รัดกุม ได้ใจความ 5) เนื้อหามีความชัดเจน ตรงประเด็นโดยไม่ต้องตีความหรืออธิบายเพิ่มเติม 6) การใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหา ไม่ใช่คำศัพท์หรือเทคนิคด้านบัญชีมากเกินไป 7) ย่อหน้ามีความเหมาะสมไม่ยาวเกินไป 8) ข้อมูลตัวเลขที่ต้องการสามารถค้นหาได้ในเวลาที่รวดเร็ว 9) เนื้อหาที่มีการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและเปรียบเทียบได้ง่าย 10) รูปแบบเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ เช่น การนำไปถ่ายทอดในองค์กร 11) สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ 12) สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจได้ 13) ความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีด้านการบริหารการเงินและธุรกิจ

จากรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ 13 ประเด็นนั้น ระดับการตัดสินใจลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดอุดรธานี จำนวน 396 คน ค่าเฉลี่ยโดยรวม $\bar{X} = 4.03$ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นประเด็น 3 อันดับ คือ รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจ สร้างสรรค์ $\bar{X} = 4.17$ รองลงมาคือ ย่อหน้ามีความเหมาะสม

ไม่ยาวเกินไป $\bar{X} = 4.12$ และความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีด้านการบริหารการเงินและธุรกิจ $\bar{X} = 4.11$ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานีกับข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชี ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเพศแตกต่างกันของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรที่มีระดับการตัดสินใจลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานีแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนเงินลงทุน ประเภทเกษตรกรรม ระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงินลงทุน/มูลค่าหุ้นที่ถืออยู่ มีความรู้หรือความเข้าใจในรายงานของผู้สอบบัญชีมีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีความแตกต่างกันไปตามข้อมูลในด้านความสามารถสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนการตัดสินใจ และด้านผลตอบแทนสูงและสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษารายงานของผู้สอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ผลจากการศึกษาพบว่า

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ระดับการตัดสินใจลงทุนต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดอุดรธานี โดยมีการศึกษาปัจจัยสำคัญที่เกิดจากการนำเสนอรายงานของผู้สอบบัญชี 13 ประเด็นสำคัญนั้น สามารถอภิปรายสรุปผลได้ดังนี้ 1) การเรียบเรียงเนื้อหาหรือการใช้ถ้อยคำที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับรูปแบบการนำเสนอลดการอธิบายโดยการเขียนให้น้อยลง และใช้คำศัพท์ที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น 2) การใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาต้องมีความเป็นเชิงวิชาการตามข้อกำหนดของสภาวิชาชีพบัญชี เนื่องจากรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์เป็นเอกสารของผู้สอบบัญชี ซึ่งต้องเป็นทางการเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากมีผู้ใช้รายงานที่หลากหลายทั้งหน่วยงานสหกรณ์การเกษตร หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแล และเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้แก่ ธนาคารและบริษัทเอกชน จากการสรุปข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์การเกษตรนั้น ผู้ลงทุนและผู้จัดทำรายงานจะต้องมีการสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง ผู้ลงทุนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในงบการเงินและรายงานทางการเงินเพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่ได้รับรองโดยทั่วไป เพื่อสิทธิประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์ในการบริหารงาน 3 ด้าน คือ ด้านบุคคล ด้านการเงิน และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐบาลในการส่งเสริมการทำงานของระบบบัญชีสหกรณ์ที่ระบุถึงคณะกรรมการดำเนินการจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการงานของสหกรณ์เป็นอย่างดี เพื่อให้สหกรณ์สามารถพัฒนางานให้มีความก้าวหน้า สอดคล้องกับ นิรันดร์ อ่อนนุ่ม, กิตติมา จึงสุวดี และประนอม คำพา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการของสหกรณ์การเกษตรเมือง

อุบลราชธานี พบว่า ความคิดเห็นต่อตัดสินใจการลงทุนของสมาชิกสหกรณ์เมืองอุบลราชธานีทั้งในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประเด็นที่สำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร 3 ประเด็นคือ 1) รูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจ สร้างสรรค์ 2) ย่อหน้ามีความเหมาะสม ไม่ยาวเกินไป 3) ความพึงพอใจโดยรวมต่อรูปแบบการนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีด้านการบริหารการเงินและธุรกิจ เมื่อพิจารณาทั้ง 3 ปัจจัยสำคัญ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านความน่าสนใจของงบการเงินและรายงานทางการเงินมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจลงทุน เพราะการนำเสนอข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่มีการนำเสนออย่างสร้างสรรค์การใช้คำในการนำเสนอสื่อสารชัดเจนมีรายละเอียดที่เข้าใจได้โดยไม่มีภาระตีความหมายซ้ำหลายรอบ ซึ่งสอดคล้องตามข้อกำหนดลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงิน ตามมาตรฐานรายงานทางการเงินของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (2560) สอดคล้องกับ ธัญญรัตน์ มาลัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตรพร้าว จำกัด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกมีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง และธุรกิจในภาพรวมมี 3 ปัจจัย คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของสหกรณ์ ความสะดวกในการทำธุรกิจสหกรณ์ และผลตอบแทนที่ได้รับ (เงินปันผล/เงินเฉลี่ยคืน) อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานสหกรณ์หรือผู้จัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ หากมีการนำไปใช้ประโยชน์จะช่วยให้ผู้จัดทำบัญชีสหกรณ์นำไปปรับประยุกต์การนำเสนอข้อมูลให้รายงานมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เน้นภาษาที่ไม่เป็นเชิงวิชาการมากเกินไป และจะดำเนินการสรุปงบการเงินได้ภายในเวลาที่รวดเร็วขึ้น เนื่องจากเนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจนได้ใจความ ไม่ใช้คำศัพท์เฉพาะทางบัญชีมากเกินไป โดยมีการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นด้วยกราฟตาราง และรูปภาพอันจะก่อให้เกิดความสนใจในการอ่านเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้ให้ก่อประโยชน์กับสหกรณ์ได้อย่างเต็มที่

2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสั่งการให้สหกรณ์ได้รับทราบผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ รวมทั้งจุดอ่อนและแนวทางแก้ไข ดังนั้นหากรูปแบบรายงานมีความน่าสนใจ นำเสนออย่างสร้างสรรค์ ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ก็จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอบบัญชีกับสหกรณ์เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น รายงานการสอบบัญชีของ

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์เป็นผลงานในเชิงประจักษ์ ซึ่งจะเป็นการสร้างคุณค่าให้กับรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการกำหนดรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ในการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์นั้น นอกจากเนื้อหาจะเป็นสิ่งสำคัญในการจัดทำ รายงานแล้ว รูปแบบของรายงานก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้สอบบัญชีควรให้ความสำคัญ และคำนึงถึงรูปแบบของรายงานด้วย เช่น ข้อมูลในรายงานควรสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน ควรนำเสนอรายงานแบบสรุป กระชับ และได้ใจความ มีความชัดเจนชี้ให้เห็นประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ เป็นต้น

4) ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิชาการ และผู้ที่สนใจทั่วไป จากผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับการเขียนรายงาน หรือบทความต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ผลงานเกิดความน่าสนใจ มากยิ่งขึ้น ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ง่าย บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการเขียน หรือใช้เพื่อนำไปศึกษาต่อยอด เป็นผลงานวิชาการอื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมสหกรณ์ ทุกประเภทที่ไม่มีการกำหนดทุนดำเนินงาน และเพิ่มข้อคำถามให้มากขึ้น เพื่อจะได้ทราบข้อมูล ที่ครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น

2) ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเน้นศึกษาการใช้ประโยชน์จากรายงานโดยตรงว่าสหกรณ์ มีการใช้ประโยชน์จากรายงาน และผู้ใช้รายงานมีความเข้าใจในรายงานผลการตรวจสอบบัญชีในระดับใด โดยอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การทำแบบทดสอบ เพื่อวัดผล การเก็บ ข้อมูลจากรายงานทางการเงินของสหกรณ์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยทำให้การศึกษาได้รับ ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญรัตน์ มาลัย. 2558. *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตร พรวัว จำกัดอำเภอพรวัว จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นิรันดร์ อ่อนนุ่ม, กิตติมา จึงสุวดี และประนอม คำผา. (2557). คุณภาพการให้บริการของสหกรณ์ การเกษตรเมืองอุบลราชธานี. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 9(2), 1-15.
- ภัชรพรรณ กรรโณ และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2561). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการเปิดเผย การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่ง ประเทศไทย. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 5(3), 926-942.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). *แม่บทการบัญชี (ฉบับปรับปรุง 2552)*. กรุงเทพฯ.

สภาวิชาชีพบัญชี.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี. (2561). *จำนวนสหกรณ์การเกษตรและจำนวนสมาชิก*.

สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2561, จาก <https://web.cpd.go.th/udonthani>.

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปร
คั่นกลางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานต่อการธำรงรักษาบุคลากรของ
บริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง

The Study of The Influence of Organizational Commitment and Job
Satisfaction as Mediated Variables Between Working Environment
and Employee Retention of The Automotive Industry at Rayong

¹อนุสร ใจฉวะ, ²สุมาลี รามานุส และ ³ธัญนันท์ บุญอยู่

¹Anusorn Jaichawa, ²Sumalee Ramanust and ³Thanyanan Boonyoo

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

¹ Graduate Student in Master of Business Administration,
Program in Business Administration, Southeast Asia University

^{2,3} Lecturer, Master of Business Administration Program,
Graduate School, Southeast Asia University

¹Corresponding Author E-mail : S6241010001@sau.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับของสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง 2) ความผูกพันต่อองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและการธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง และ 3) ความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานและการธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยการเก็บข้อมูลจากพนักงานของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง จำนวนทั้งสิ้น 100 คน ตามแนวคิดของ มนตรี พิริยะกุล, (2553) สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้โปรแกรม Smart PLS 3.0 ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับของสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการธำรงรักษาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57, 3.85, 3.71 และ 3.54 ตามลำดับ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .643, .684, .731 และ .812 ตามลำดับ 2) ความผูกพันต่อองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การธำรงรักษาบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์ขอบเขตล่างเท่ากับ 0.086 ขอบเขตบนเท่ากับ 0.306 และ 3) ความพึงพอใจในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยง สภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การธำรงรักษาบุคลากร มีค่าสัมประสิทธิ์ขอบเขตล่างเท่ากับ 0.242 ขอบเขตบนเท่ากับ 0.539 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรส่งผ่านที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมในการทำงาน; ความผูกพันต่อองค์กร; ความพึงพอใจในงาน; การดำรงรักษาบุคลากร

Abstract

The objectives of this research were 1) study the working environment, organizational commitment, job satisfaction and employee retention of a company in the automotive industry, Rayong Province, 2) to study organizational commitment as the mediator between working environment and employee retention of a company in the automotive industry, Rayong Province and 3) to study job satisfaction as the mediator between working environment and the employee retention of a company in the automotive industry, Rayong Province. Research tool was questionnaire. Data were collected from 100 employees who working at company in the automotive industry, Rayong Province, under the concept of Montri Piriyaikul, (2010). Statistics used in this research were Mean, Standard Deviation, and Structural Equation Model (SEM) by using Smart PLS 3.0 program. As results, it was found that 1) Overall Working Environment, Organizational Commitment, Job Satisfaction, and Employee Retention at a high level. The mean values were 3.57, 3.85, 3.71 and 3.54, and the standard deviations were 0.643, 0.684, 0.731 and 0.812, respectively 2) organizational commitment as the mediator between Working Environment and employee retention is with the lower bound coefficient of 0.086 and the upper bound of 0.306; and 3) job satisfaction as the mediator between working environment and employee retention is with the lower bound coefficient of 0.242 and the upper bound of 0.539. Which shows that organizational commitment and job satisfaction are variables as a mediator from working environment to employee retention of a company in the automotive industry, Rayong Province.

Keywords: Working Environment; Organizational Commitment; Job Satisfaction; Employee Retention

บทนำ

การแข่งขันในเรื่องการพัฒนาต้นทุนของอุตสาหกรรมรถยนต์มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สาเหตุเนื่องจากความต้องการใช้รถยนต์เพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยในปัจจุบันถือเป็นปัจจัยสำคัญ และจากสถานการณ์ปัจจุบันจำนวนบริษัทที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีอยู่มากในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด ในจังหวัดระยอง จึงก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงในธุรกิจผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในปัจจุบัน ทุกบริษัทต่างต้องยอมรับสภาพการณ์และพยายามปรับตัวเพื่อตั้งรับต่อการแข่งขันที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์โลก (สุดารัตน์ พงษ์พิทักษ์, 2559)

ปัจจุบันแนวโน้มตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้กำลังแรงงานลดลงจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงาน

สถิติแห่งชาติ พบว่าในไตรมาสที่ 2 ปี 2560 ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 20.10 รองลงมาคือกำลังแรงงานที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.27 การที่มีกำลังแรงงานในกลุ่มสูงอายุในอัตราที่สูงเป็นสาเหตุให้กำลังแรงงานไม่เพียงพอกับความต้องการแรงงานของภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ขยายตัว โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ นอกจากนี้การขาดแคลนแรงงานของประเทศไทยยังเกิดจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคนและการผลิต กล่าวคือ ผู้ประกอบการไม่สามารถรักษาพนักงานที่มีคุณภาพตามที่บริษัทต้องการเนื่องจากการเปลี่ยนย้ายงาน ทักษะ ความรู้ความสามารถของแรงงานใหม่ไม่ตรงกับความต้องการใช้แรงงาน (กรมการจัดหางาน, 2560) ประกอบกับงานวิจัยบางท่านพบว่าการศึกษาข้อมูลด้านลักษณะประชากร สภาพการทำงานและความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานการตลาดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้อยู่กับองค์กรของตนอย่างยั่งยืน และทำให้พนักงานมีความสุขกับการทำงาน เพื่อให้งานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป เพราะการที่จะสร้างพนักงานที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละงานนั้นต้องใช้เวลาและประสบการณ์สะสมเป็นเวลาหลายปี (ศศิภา พุปลี้ม, 2558)

ดังนั้นจากประเด็นของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานที่อยู่ในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างสิ่งแวดล้อมในการทำงานสู่ผลการธำรงรักษาบุคลากรของอุตสาหกรรมยานยนต์บริษัทแห่งหนึ่ง ในเขตอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง โดยจะศึกษาประเด็นที่ว่า เพราะเหตุใด หรือมีปัจจัยใดบ้างหรือไม่ที่จะเป็นปัจจัยนำไปสู่การธำรงรักษาบุคลากรของอุตสาหกรรมยานยนต์บริษัทแห่งหนึ่ง ในเขตอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุน การปรับปรุง และการนำแนวคิดมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อเพิ่มศักยภาพของการพัฒนาพนักงานและผลการธำรงรักษาบุคลากรที่ตอบสนองต่อองค์กร รวมทั้งนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านบริหารทรัพยากรบุคคลขององค์กร เพื่อให้พนักงานมีความตั้งใจ ความทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจในการทำให้เกิดความเชื่อมั่นถึงผลกระทบที่ได้รับอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานของพนักงานเพิ่มสูงขึ้นได้ให้องค์กรสามารถหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหภายในองค์กร เพื่อให้เกิดการธำรงรักษาบุคลากรที่ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร อีกทั้งยังทำให้องค์กรมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาความผูกพันต่อองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง องค์ประกอบหลาย ๆ องค์ประกอบที่อยู่รอบตัวของพนักงานภายในสถานที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นภูมิอากาศ สภาพการทำงาน และวัฒนธรรมภายในองค์กร ที่มาจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทั้งมองเห็นได้และไม่ได้ สัมผัสได้และไม่ได้ ที่มีผลต่อสภาพการทำงานของพนักงาน โดยตรงอันจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงาน หรือความไม่พึงพอใจต่อการทำงานได้ ในขณะที่ Msengeti และ Obwogi, (2015) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน คือ สถานที่ที่ผู้ทำงานหรือพนักงานเกิดการรับรู้ได้โดยรอบไม่ว่าจะเป็น รูป รส กลิ่น เสียง และการมองเห็น สามารถสัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เป็นเรื่องที่ครอบคลุมหมวดหมู่ของลักษณะบริเวรโดยรอบของพนักงานในการทำงาน เช่น ความร้อน ความเย็น อุณหภูมิในการทำงาน ลักษณะของงานที่ทำ ความซับซ้อนของระบบงานที่ได้รับมอบหมาย ล้วนก่อให้เกิดเป็นสภาพแวดล้อมในการการทำงานทั้งสิ้น โดยเมื่อมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี พนักงานเกิดความพึงพอใจก็จะนำไปสู่ความต้องการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร

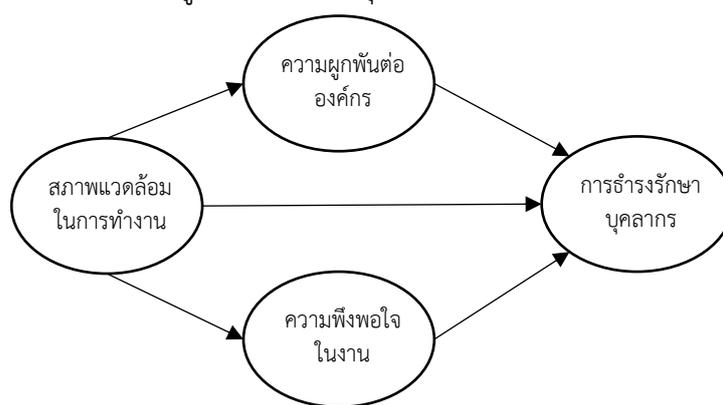
ความผูกพันต่อองค์กร คือ ความรู้สึกทางสภาพจิตใจในทางบวกต่อองค์กรผ่านทัศนคติ โดยที่ตัวพนักงานสามารถรู้สึกและรับรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งพฤติกรรมที่ดีต่อองค์กรจะส่งผลให้เป็นแรงผลักดันให้พนักงานทุ่มเทรัก และภักดีต่อองค์กรผ่านการการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ตามที่องค์กรคาดหวังไว้ ถ้าองค์กรสามารถสร้างความผูกพันได้อย่างต่อเนื่อง พนักงานจะสามารถรับรู้ได้และเกิดความพึงพอใจต่อองค์กรในการทำงาน และรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนตัวเองไปกับวัฒนธรรมและยินดีรับสิ่งต่าง ๆ ที่องค์กรเสนอ ในขณะที่ Gorap, Haerani และ Hakim, (2019) ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของพนักงานที่มีต่อองค์กรของตนเองที่ได้ปฏิบัติงานอยู่ด้วยความเต็มใจ ตลอดจนความคิดที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เมื่อบุคลากรมีความผูกพันขององค์กรในระดับมาก พนักงานจะได้รับการสนับสนุนแรงจูงใจในการทำงานที่สูงขึ้น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพในองค์กร และในท้ายที่สุด หากองค์กรสามารถทำให้พนักงานรู้สึกว่าการที่กำลังปฏิบัติงานนั้นเป็นเหมือนกิจการของตนเอง พนักงานก็จะทุ่มเทร่างกาย แรงใจในองค์กรของตน

ความพึงพอใจในงาน คือ การแสดงออกทางความรู้สึกทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลในเชิงบวกสำหรับความพึงพอใจในงานนั้นเป็นการแสดงออกของการทำงานผ่านตัวพนักงาน โดยทัศนคติที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผลโดยตรงต่อระดับการทำงานที่เป็นอยู่ สามารถกล่าวได้ว่า หากพนักงานมีความรู้สึกดี มีความพึงพอใจมากการทำงานก็จะเป็นไปได้ด้วยดี กลับกันหากพนักงานไม่มีความรู้สึกดีในการทำงาน ความพึงพอใจต่อการทำงานก็จะต่ำลงตามไปด้วย ซึ่งรวมถึงสภาพร่างกาย จิตใจที่จะกระตือรือร้น ทุ่มเทให้กับการทำงานที่ได้

รับผิดชอบ และมอบหมายในองค์กร ในขณะที่ Sisay, (2017) ได้กล่าวว่า เป็นระดับที่ผู้คนสนุกกับการทำงานของตน ความพึงพอใจในงาน คือทัศนคติส่วนบุคคลที่มีต่องาน และได้รับการอธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นชุดของความปรารถนาเชิงบวกหรือความรู้สึกเชิงลบที่ผู้คนมีต่องาน ผ่านการจ้างงานจากนายจ้างในการปฏิบัติงาน หากนายจ้างสามารถทำให้พนักงานรู้สึกดี ก็จะเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ในทางตรงกันข้าม หากนายจ้างไม่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกดีได้ พนักงานก็จะไม่พอใจในการทำงาน

การธำรงรักษาบุคลากร คือความสัมพันธ์ของพนักงานในองค์กรกับนายจ้างโดยพนักงานได้รับการสนับสนุนให้อยู่กับองค์กร จุดประสงค์หลักของการธำรงรักษาบุคลากร คือ การป้องกันการสูญเสียพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถในงานเฉพาะด้าน หรืองานที่ต้องใช้ทักษะความสามารถระดับสูง ดังนั้นในการที่องค์กรสามารถรักษาพนักงานของตนเองให้อยู่กับองค์กรได้ ย่อมส่งผลในทางบวกต่อองค์กรไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชื่อเสียง ภายในองค์กร ภายนอกองค์กร ความน่าเชื่อถือที่เกิดขึ้นกับองค์กรในสายตาของบุคคลภายนอก อีกทั้งยังช่วยในการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรของตนได้ดี ในขณะที่ อรสุธี สุทธิเสริม, (2557) ได้กล่าวว่า เป็นความสำเร็จขององค์กรในการรักษาพนักงานของตนเองไว้ให้นานที่สุด และดีที่สุด โดยความสำเร็จของธุรกิจนั้นจะต้องอาศัยบุคลากรเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ เพราะผลงานขององค์กรจะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องผ่านการทำงานโดยฝีมือของพนักงานที่ดี และมีทักษะทั้งสิ้น ดังนั้นการที่องค์กรสามารถหาพนักงานที่มีทักษะและความสามารถในการทำงานตรงต่อความต้องการองค์กรได้แล้ว จึงต้องคิดหาวิธีและแนวทางในการธำรงรักษาไว้ซึ่งพนักงานให้สามารถทำงานกับองค์กรได้นานที่สุด

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้จัดทำเรื่อง “ความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรต้นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การธำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง” ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา “อิทธิพลความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การอำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง” ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง จำนวน 131 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 100 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ มนตรี พิริยะกุล, (2553) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผลการวิจัย

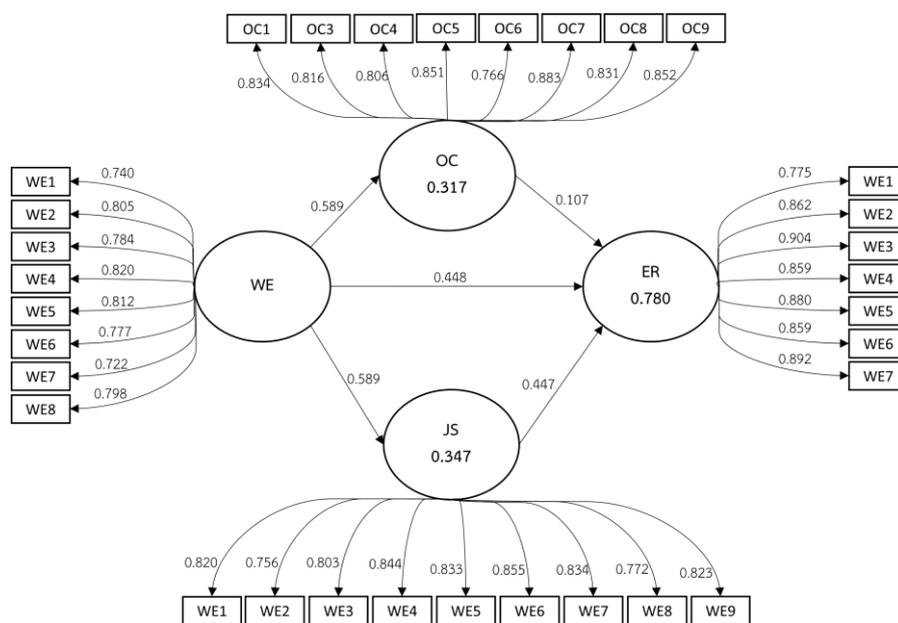
ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้นับว่าเป็นเพศชาย จำนวน 82 คน (ร้อยละ 82.00) มีระดับช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 50 คน (ร้อยละ 50) มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 45 คน (ร้อยละ 45) สถานภาพสมรส จำนวน 60 คน (ร้อยละ 60) มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 61 คน (ร้อยละ 61)

ผลการวิเคราะห์ระดับของสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการอำรงรักษาบุคลากรของผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการอำรงรักษาบุคลากร ของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง โดยรวม

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของตัวแปรในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
สภาพแวดล้อมในการทำงาน (Working Environment)	3.57	.643	มาก
ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment)	3.85	.684	มาก
ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction)	3.71	.731	มาก
การอำรงรักษาบุคลากร (Employee retention)	3.54	.812	มาก

ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างในภาพรวม ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยสัมพันธ์ถึงถดถอยทางตรงที่ส่งผลต่อการอำรงรักษาบุคลากรและผลการทดสอบสมมติฐาน โดยผลเป็น การวิเคราะห์ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวแบบสมการโครงสร้างอิทธิพลความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานกับการดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการดำรงรักษาบุคลากร

ตัวแปร (LV)	ค่าความ ผันแปร	อิทธิพล (Effect)	WE	OC	JS
การดำรงรักษาบุคลากร (ER)	0.780	DE	0.448***	0.107	0.447***
		IE	0.324	0.000	0.000
		TE	0.772	0.107	0.447
ความผูกพันต่อองค์กร (OC)	0.317	DE	0.563***	0.000	N/A
		IE	0.000	0.000	N/A
		TE	0.563	0.000	N/A
ความพึงพอใจในงาน (JS)	0.347	DE	0.589***	N/A	0.000
		IE	0.000	N/A	0.000
		TE	0.589	N/A	0.000

หมายเหตุ: DE; Direct Effect, IE; Indirect Effect, TE; Total Effect, N/A; Not Applicable

หมายเหตุ: * หมายถึง p-value ≤ 0.10 หรือ ค่า t ≥ 1.65
** หมายถึง p-value ≤ 0.05 หรือ ค่า t ≥ 1.96
*** หมายถึง p-value ≤ 0.01 หรือ ค่า t ≥ 2.58

1. ปัจจัยที่มีผลโดยรวมต่อการดำรงรักษาบุคลากร (ER) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน (WE) ความผูกพันต่อองค์กร (OC) และความพึงพอใจในงาน (JS) มีอิทธิพลทางตรงต่อการดำรงรักษาบุคลากร (ER) มีค่าเท่ากับ 0.448***, 0.107 และ 0.447*** ตามลำดับ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (WE) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดำรงรักษาบุคลากร (ER) มีค่าเท่ากับ 0.324

2. ปัจจัยที่ส่งผลโดยรวมต่อความผูกพันต่อองค์กร (OC) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน (WE) มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กร (OC) มีค่าเท่ากับ 0.563***

3. ปัจจัยที่ส่งผลโดยรวมต่อความพึงพอใจในงาน (JS) พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน (WE) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในงาน (JS) มีค่าเท่ากับ 0.589***

จากผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อการดำรงรักษาบุคลากร โดยจะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลเชิงโครงสร้างของความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสรุปสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

	สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)	สัมประสิทธิ์		
		เส้นทาง (Coef.)	ค่า t-test	ผลลัพธ์
H1	สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร	0.563***	9.404	สนับสนุน
H2	สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน	0.589***	10.775	สนับสนุน
H3	สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร	0.448***	6.959	สนับสนุน
H4	ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร	0.107	1.178	ไม่สนับสนุน
H5	ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร	0.447***	4.968	สนับสนุน

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า 1) สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง โดยมีค่า t-test เท่ากับ 9.404, 10.755 และ 6.959 2) ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง โดยมีค่า t-test เท่ากับ 4.968 และ 3) ความผูกพันต่อองค์กร ไม่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง โดยมีค่า t-test เท่ากับ 1.178

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลคั่นกลางที่เป็นตัวแปรที่เข้ามาเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามโดยที่มีตัวแปรคั่นกลางที่จะนำมาอธิบายอิทธิพลทางอ้อม ซึ่งผลการทดสอบอิทธิพลทางอ้อมจะปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบอิทธิพลคั่นกลาง

	สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)	Effect	Boot SE	Boot LLCI	Boot ULCI
H6	ความผูกพันต่อองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร	.154	.095	.086	.306
H7	ความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร	.377	.076	.242	.539

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า 1) ความผูกพันต่อองค์กรในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร มีค่าผลคูณของสัมประสิทธิ์ของกลาง (Boot LLCI) อยู่ที่ .086 และขอบบน (Boot ULCL) อยู่ที่ .306 ที่ช่วงของความเชื่อมั่นไม่คลุม 0 แสดงว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลในการเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากรของบริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดระยอง และ 2) ความพึงพอใจในงานในฐานะตัวแปรคั่นกลางที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร มีค่าผลคูณของสัมประสิทธิ์ของกลาง (Boot LLCI) อยู่ที่ .242 และขอบบน (Boot ULCL) อยู่ที่ .359 ที่ช่วงของความเชื่อมั่นไม่คลุม 0 แสดงว่า ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลในการเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมในการทำงานสู่การดำรงรักษาบุคลากร

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อ ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และการดำรงรักษาบุคลากร เป็นการสนับสนุนสมมติฐาน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bezler et al. (2019) จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สนับสนุน สัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่ององค์กรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำงานทางด้านกายภาพ รายได้มีความเหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน รวมทั้งมีการแบ่งงานและความรับผิดชอบในการทำงานอย่างเป็นธรรม ดังนั้นจากการวิจัยจึงทำให้สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นที่ดีในองค์กรจึงทำให้เกิดอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพล ศรีธาดาวุฒิ (2556) จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน จากการทดสอบสมมติฐานแล้ว

พบว่า สนับสนุนสัมประสิทธิ์เส้นทางจากสภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นกระบวนการที่เกิดการกระตุ้นให้พนักงานมีความสุขและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีความรู้สึกว่างานที่ทำอยู่มีความท้าทายและน่าสนใจอยู่เสมอ ทำให้รู้สึกพึงพอใจในงานว่างานที่ทำอยู่มีโอกาที่จะก้าวหน้าต่อไปได้อีกรวมทั้งรู้สึกมั่นคงในการทำงานและ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ ทองเรือง (2560) จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อการดำรงรักษาบุคลากร จากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า สนับสนุนสัมประสิทธิ์เส้นทางจากสภาพแวดล้อมในการทำงานมีผลต่อการดำรงรักษาบุคลากร ทำให้ผลการดำรงรักษาบุคลากร (Employee Retention) สามารถทำให้พนักงานมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าในตัวเองและเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กร ในที่สุดจะส่งผลทำให้เกิดการสนับสนุนที่ดีที่ทำให้ผลการดำรงรักษาบุคลากรต่อองค์กร

2. ความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรไม่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร จากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า ไม่สนับสนุน สัมประสิทธิ์เส้นทางจากความผูกพันต่อองค์กรไม่มีอิทธิพลต่อผลการดำรงรักษาบุคลากร ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวคนธ์ แสนธรรมพล (2558) ซึ่งทางผู้วิจัยพบว่าอาจจะมาจากกลุ่มของทรัพยากรที่ทำการสำรวจอาจจะมีจำนวนน้อยหรือขนาดขององค์กรเล็กเกินไปจึงทำให้ผลที่ออกมาซึ่งมีความน่าเชื่อถือไม่เพียงพอ

3. ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร พบว่า ความพึงพอใจในงานส่งผลต่อการดำรงรักษาบุคลากร เป็นการสนับสนุนสมมติฐาน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชา จันทวงษ์ (2559) จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากร จากการทดสอบสมมติฐานแล้วพบว่า สนับสนุน สัมประสิทธิ์เส้นทางจากความพึงพอใจในงานเป็นกระบวนการที่ทำให้พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงในการทำงานและองค์กรที่ทำงานอยู่ ถ้าพนักงานมีความสุขและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายก็จะทำงานให้สำเร็จ และได้รับค่าตอบแทน ค่าชมเชย และให้เกียรติในความสามารถของพนักงานจะทำให้ส่งผลต่อการดำรงรักษาบุคลากร ซึ่งจะส่งผลความสำเร็จต่อองค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1) จากผลการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดของสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า พนักงานจะมีความพึงพอใจและความผูกพันที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่จากการที่องค์กรมีจัดการสภาพแวดล้อมภายในการทำงานทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็น แสงสว่าง อุณหภูมิในห้องต่อการทำงานที่เหมาะสม การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยอมรับความคิดเห็นของบุคคลภายในองค์กร อีกทั้งการจัดการเรื่อง

การแบ่งความรับผิดชอบในงานอย่างเป็นธรรม พร้อมด้วยการจัดอุปกรณ์การทำงานให้มีความพร้อมต่อการใช้งาน อยู่ในสภาพดี

2) จากผลการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดของความผูกพันต่อองค์กร พบว่า พนักงานจะมีความผูกพันต่อองค์กรผ่านการทุ่มเทความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานลุล่วงด้วยดี ทำให้เกิดความภูมิใจเมื่อได้ทำงานที่ได้รับมอบหมายประสบความสำเร็จ หากเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในองค์กร พนักงานทุกคนมีความยินดีในการร่วมมือแก้ปัญหา เพื่อให้ผ่านปฏิบัติงานผ่านไปได้ด้วยดีเพื่อบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร

3) จากผลการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดของความพึงพอใจในงาน พบว่า พนักงานภายในองค์กรจะมีความพึงพอใจในงานผ่านความสุข ความกระตือรือร้นในการทำงานนี้ได้รับมอบหมาย สามารถแสดงความคิดเห็นในงานได้อย่างเต็มที่ และทำงานที่มีความท้าทายและน่าสนใจได้ตลอดเวลาเพราะมีความคิดที่จะต้องการโอกาสเติบโตในหน้าที่การงานในอนาคต อีกทั้งการได้รับค่าตอบแทน และการให้เกียรติกันของบุคคลภายในองค์กรล้วนส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงานที่ได้ทำ

4) จากผลการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดของการธำรงรักษาบุคลากร พบว่า พนักงานอยู่กับองค์กรอย่างต่อเนื่องจากการที่ผู้บังคับบัญชาได้เปิดโอกาสให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็น มีการเอาใจใส่จากสายบังคับบัญชาด้านการทำงาน เปิดโอกาสในการเติบโตในหน้าที่การงานกับพนักงานทุกคนอย่างเท่าเทียม องค์กรไม่เอาเปรียบพนักงาน อีกทั้งเรื่องของการค่าตอบแทน และสิทธิประโยชน์ที่ได้รับมีความเหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การขยายการวิจัยไปยังองค์กรอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียง และเปรียบเทียบผลการวิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการภายในองค์กรต่อไปในอนาคต

2) ควรวิจัยโดยใช้ปัจจัยตัวแปรอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการธำรงรักษาบุคลากรเพื่อช่วยพัฒนาการธำรงรักษาบุคลากรให้เพิ่มขึ้น เช่น การรับรู้ตัวตนในองค์กร เป็นต้น

3) ควรมีการปรับเปลี่ยนตัวแปรตามในองค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแข่งขันในปัจจุบัน เช่น การธำรงรักษาบุคลากรที่ผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามองค์กรวางแผนไว้

เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2560). *การแก้ไขและป้องกันการขาดแคลนแรงงาน พ.ศ.2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/498391d8154f6237d5db6b423d5f1b85.pdf.

- ณัฐชา จันทร์ทงษ์. (2559). *การศึกษาความพึงพอใจในงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษา พนักงานธนาคาร ABC ฝ่ายอนุมัติสินเชื่อลูกค้า ผู้ประกอบการและสินเชื่อที่อยู่อาศัย สาขาแจ้งวัฒนะ*. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการ), มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ณัฐพล ศรีธาดาวุฒิ. (2556). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ กรณีศึกษา บริษัทสาธิตพลาสติก วิศวกรรม จำกัด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เบญจมาศ ทองเรือง. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในองค์กร: กรณีศึกษา บริษัท ไทย พีที-อาร์ จำกัด และบริษัทในเครือ*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาองค์กรและการจัดการสมรรถนะของมนุษย์), มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนตรี พิริยะกุล. (2553). *ตัวแบบเส้นทางกำลังสองน้อยที่บางส่วน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศิภา พูล्लीม. (2558). *การดำรงรักษานักการตลาดมืออาชีพของบริษัทเครื่องคัมแห่งหนึ่ง*. สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดารัตน์ พงษ์พิทักษ์. (2559). *ปีไอโอกับพัฒนาการอุตสาหกรรมยานยนต์*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก http://www.faq108.co.th/common/topic/auto_industry.php.
- เสาวคนธ์ แสนธรรมพล. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษาพยาบาลวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรสุธี สุทธิเสริม. (2557). *ปัจจัยลักษณะการปฏิบัติงาน แนวทางในการดำรงรักษาพนักงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่*. งานนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาบริหารธุรกิจ), วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Bezler, A., Braukmann, F., West, S. M., Duplan, A., Conconi, R., Schütz, F., Gönczy, P., Piano, F., Gunsalus, K., Miska, E. A., & Keller, L. (2019). Tissue-and sex-specific small RNAomes reveal sex differences in response to the environment. *PLoS genetics*, 15(2), 1-15.
- Gorap, S. I., Haerani, S., & Hakim, W. (2019). Pengaruh Budaya Organisasi, Komitmen Organisasi, Dan Kompensasi Terhadap Kinerja Pegawai Melalui Kepuasan Kerja Sebagai Variabel Intervening (Studi Pada Dinas Kesehatan Daerah Kota Tomohon). *Hasanuddin Journal of Applied Business and Entrepreneurship*, 2(2), 100-114.

- Msengeti, D. M., & Obwogi, J. (2015). Effects of pay and work environment on employee retention: A study of hotel industry in Mombasa County. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 5(4), 1-10.
- Sisay, W. (2017). Effect of Job Satisfaction on Organizational Commitment: Comparative Study on Academic and Supportive Staff of Wollega University, Nekemte Campus. *European Journal of Business and Management*, 9(16), 25-30.

แนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

Knowledge Management Guidelines of Volunteer Leadership Model:
A Case Study of Umong Subdistrict Municipality Mueang Lamphun District,
Lamphun Province

¹อนัญพรรณ ไชยพิริยะกุล และ²ชุลีรัตน์ เจริญพร

¹Ananyapan Chaipiriyakul and ²Chuleerat Charoenporn

^{1,2}หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

^{1,2}Master of Art, Leadership in Society, Business and Politics, Rangsit University

¹Corresponding Author. Email : ananyapan256@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการความรู้ โดยใช้ SECI Model สร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสาให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากกระบวนการจัดการความรู้ที่มีข้อมูลพื้นฐานของบุคคล องค์กร บทความ แนวคิดทฤษฎี รายงานการวิจัย และกรณีศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การจัดการความรู้ 4 รูปแบบคือ 1) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) ได้หัวข้อความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ที่ถูกแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชนและหัวหน้างานวิจัย 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ตารางความรู้แนวทางการสร้างการเป็นผู้นำจิตอาสาใหม่เป็นหัวข้อความรู้หลัก และหัวข้อความรู้ย่อย 3) การรวบรวมความรู้ (Combination) ได้หัวข้อความรู้ด้านแนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ที่เหมาะสม จากการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ที่ถูกแสดงความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 4) การผนึกความรู้ (Internalization) ได้คู่มือหรือหลักสูตรความรู้ที่จะใช้ในการให้คำปรึกษาและแนะนำ สำหรับการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ที่มีการประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

คำสำคัญ: จิตอาสา; ภาวะผู้นำ; ชุมชนการจัดการความรู้

Abstract

This research aims to examine knowledge management practices by using the SECI framework in order to create a model of volunteer leadership for Umong Municipality, Mueang Lamphun District, Lamphun Province. The results of this study revealed that there are four types of knowledge management practices; 1) Socialization: identifying topics for building a model of volunteer leadership that have been exchanged between community members, community leaders, and project leader. 2) Externalization: categorizing previous topics into two groups; main topics and subtopics, in order to create a table that presents the guidelines for building a volunteer leadership 3) Combination: determining the appropriate topics for building a model of volunteer leadership based on the content validity (IOC) that was commented by experts 4) Internalization has a manual or knowledge course that will be used in

counseling and advice. for creating a model of volunteer leadership that has assessed the satisfaction of the participants by the objectives of the project.

Keywords: Volunteer spirit; Leadership; Knowledge management community

บทนำ

ในปัจจุบันนี้มนุษย์เราเริ่มมีความเป็นปัจเจกชนมากขึ้น เริ่มใช้ชีวิตโดยสนใจคำนึงถึงแต่ตัวเอง ไม่สนใจหรือใส่ใจกับสิ่งรอบข้าง ซึ่งอุปนิสัยนี้กำลังบั่นทอนสังคมโดยทั่วไปเพราะความรู้สึกแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลหรือคิดถึงส่วนรวมนี้ จะส่งผลให้สังคมไม่น่าอยู่ ผู้คนขาดคุณธรรมจริยธรรม แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ไม่มีใครยอมใครหรือช่วยเหลือใคร สุดท้ายสังคมก็อยู่ไม่ได้ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนซึมซับความเป็นจิตอาสา และมีหัวใจที่เป็นจิตอาสาธรรมาณะนั้น นับเป็นการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ ให้มีคุณลักษณะที่ดีในด้านนี้ อันจะนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ต่อไปในอนาคต (ทฤษฎีปลูกปัญญา, 2562) ซึ่งการมีจิตอาสาเกิดจากปัจจัยในตัวบุคคลซึ่งมาจากการอบรมเลี้ยงดู อุปนิสัย ความคิด ความเชื่อ จิตสำนึก และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ร่วมกับปัจจัยสภาพแวดล้อม การได้รับการปลูกฝังจากคนใกล้ชิด และแรงจูงใจที่ทำให้เกิดจิตอาสามากที่สุดคือ ความตั้งใจที่จะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ได้เสียสละและทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (จงรักษ์ ศุภกิจเจริญ และคณะ, 2560) ต่อมาในปี ค.ศ.1996 โนนากะ กับ ทาเคอุชิ อธิบายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบการสร้าง และแลกเปลี่ยนความรู้(SECI Model) โดยจำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้แบบนามธรรมที่มีในตัวบุคคลเป็นความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ การคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะต่างๆ สัญชาตญาณ หรือพรสวรรค์ ซึ่งยากต่อการถ่ายทอดออกมา และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้แบบนามธรรมที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ผ่านกระบวนการรวบรวม ถ่ายทอดเป็นลายอักษรโดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การจัดบันทึก ตำรา หรือคู่มือ เป็นต้น (Pengmol T., 2018) โดยในปัจจุบันได้นำการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอน เป็นหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2563) นอกจากนี้จากยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ว่าด้วยการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุน โดยการ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิต และสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล นำไปสู่การวางเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2579 โดยในการประชุมของสมาชิกคุณธรรม ครั้งที่ 9 ได้นำเสนอบรรจุแผนแม่บทของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาลจะผลักดันเรื่องจิตอาสาเป็นวาระแห่งชาติตามโครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” เพื่อขยายผลให้ประชาชนและทุกภาคส่วนได้ปฏิบัติสร้างสังคมจิตอาสายกระดับการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน จากพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นบรม (บ้าน รัฐ มวลชน) เป็นพลังการ

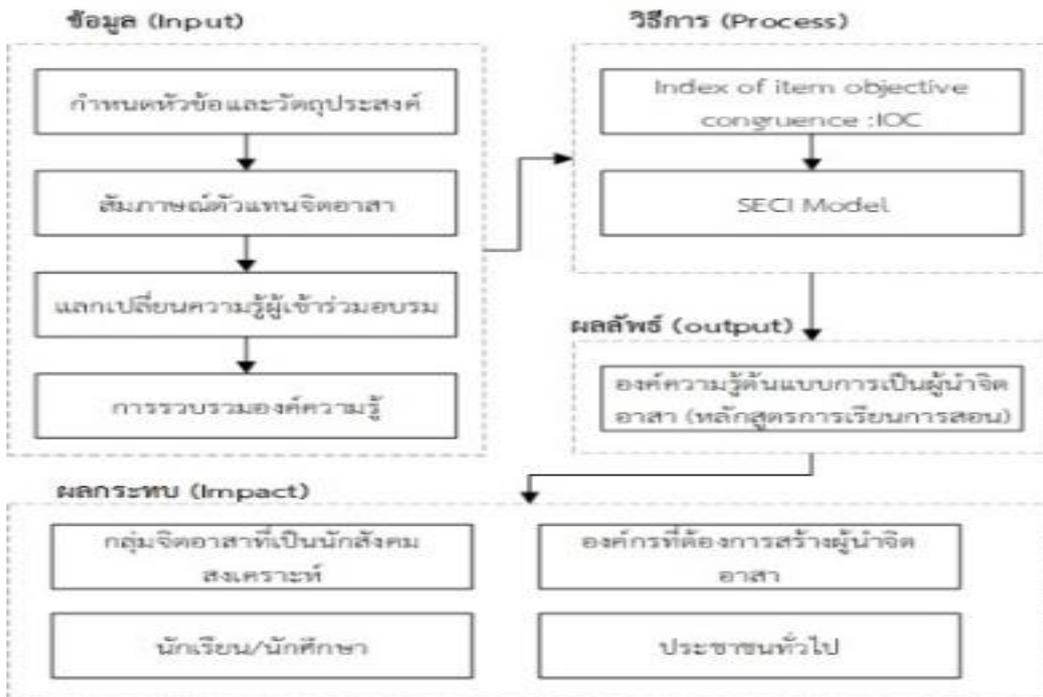
ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจการจัดการ ความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนและในองค์กรที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ นำมาจัดให้เป็นระบบการจัดการความรู้ โดยนำแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำชุมชน แนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการสรรหาจิตอาสา มาใช้ในการวิเคราะห์ และกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้การประเมินสำหรับชี้วัดประสิทธิผลของงานวิจัย นำเครื่องมือ SECI Model การจัดการองค์ความรู้เพื่อสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ในกรณีศึกษาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีความน่าสนใจว่าบทบาทของกลุ่มจิตอาสาในตำบลอุโมงค์ ที่มีแนวคิดสำคัญในการดำเนินงาน คือ การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชนบนพื้นฐานของความมีจิตอาสา โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีจิตอาสาและมีความเสียสละได้เข้ามาาร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อร่วมกันพัฒนาให้ตำบลอุโมงค์เป็นชุมชนสุขภาวะชุมชนแห่งการแบ่งปันความสุขและความเอื้ออาทร ภายใต้แนวคิด ‘อาสาป็นสุข’ คนตำบลอุโมงค์ไม่ทอดทิ้งกัน หรือใช้เป็นต้นแบบการศึกษาและเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่จะใช้ส่งเสริมบุคลากร องค์กร เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 (ปี2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุน โดยการยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

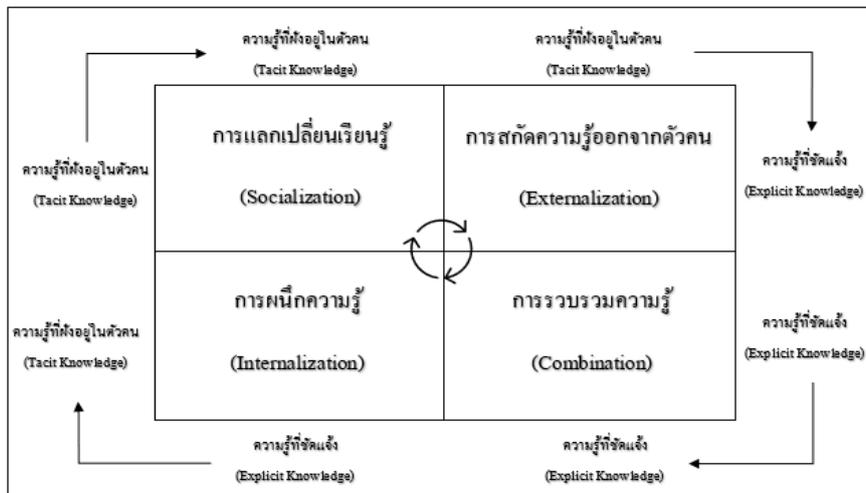
เพื่อวิเคราะห์การจัดการความรู้ โดยใช้ SECI Model สร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยแบ่งความรู้เป็น2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit) และความรู้ฝังลึก (Tacit) ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ตัวแทนจิตอาสาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อสกัดเป็นองค์ความรู้ จากนั้นจึงใช้กระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้ใช้ SECI Model โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังรูปภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 รูปแบบการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้(SECI Model)

แนวทางและรูปแบบการจัดการความรู้ที่นำมาเสนอจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับการนำเอารูปแบบนั้นมาใช้ในองค์กรหรือหน่วยงานโดยตรง หรือนำมาบางส่วนมาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทขององค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดค่านิยมของแนวทางการจัดการความรู้ว่าหมายถึง วิธีการที่จะทำให้คนในชุมชนได้รับและหรือเพิ่มพูนความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสม โดยปรับใช้วิธีการสัมภาษณ์ตัวแทนจิตอาสาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน เพื่อสกัดเป็นองค์ความรู้ จากนั้นจึงใช้

กระบวนการปรับเปลี่ยนและสร้างความรู้ ใช้ เทคนิค SECI Model ยึดหลัก องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ได้แก่ คนผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ และเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย ข้อมูลเอกสาร (documentary research) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) เป็นจิตอาสาที่ลงปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ สมาชิกชมรมอาสาป็นสุข ทั้งหมดจำนวน 60 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) หรือผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสา จำนวน 3 คน และผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และภาคีเครือข่ายภายนอกที่ร่วมงาน ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวิจัย พบว่ามีแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยแบ่งความรู้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit) และความรู้ฝังลึก (Tacit) เพื่อสกัดเป็นองค์ความรู้ และเลือกให้เฉพาะหัวข้อความรู้ที่จำเป็นและเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) ซึ่ง IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ที่

ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหัวข้อความรู้ โดยปกติแล้วจะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ซึ่งทางผู้วิจัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสา ในการแสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อความรู้ ค่าของ IOC อยู่ระหว่าง 1 ถึง -1 ข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาจะมีค่า IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรจะปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด โดยหาค่าความสอดคล้องความระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ หาได้จากสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่

R คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
ข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผู้เชี่ยวชาญ
แต่ละคน

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งกำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 หรือ 0 หรือ-1 ดังนี้

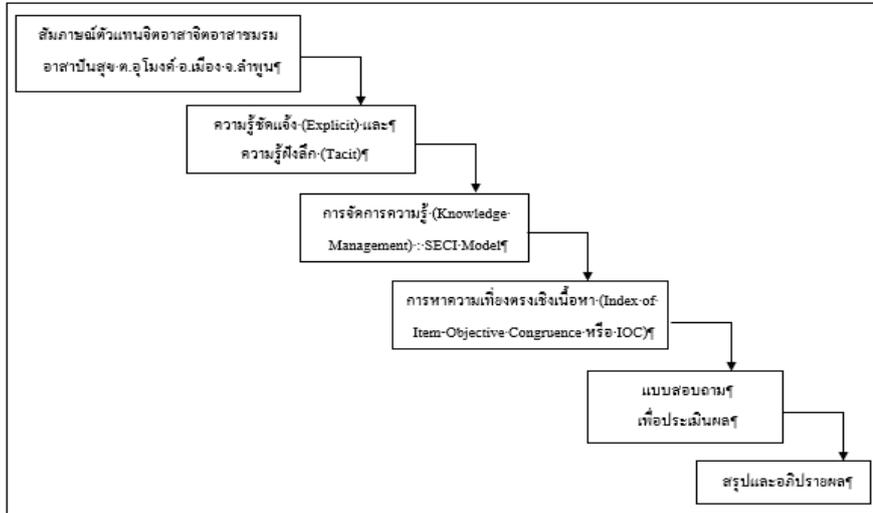
+1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นวัดจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้จริง

0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 คือ แน่ใจว่าข้อสอบข้อนั้นไม่ได้วัด

ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

เมื่อได้ค่าความเที่ยงตรงของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ยอมรับได้ ทำการวัดผลการประเมินความพึงพอใจ และอภิปรายผลในเรื่องแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรในอนาคต แสดงให้เห็นดังรูปภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ใช้รูปแบบการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ (SECI Model)

1. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization)

ได้มีการจัดประชุมจิตอาสาเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และความสำคัญในการสร้างแนวทางการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยทำการระดมสมองกับสมาชิกชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน และที่ปรึกษา จัดกิจกรรมวางแผนในการพัฒนาเพื่อหาทางออกจากปัญหาของชุมชนด้วยตัวของชุมชนเอง เป็นการได้คิด ได้เรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนจนตกผลึกความคิดเห็นทางออกของปัญหาหรือการพัฒนาแต่ละประเด็น ซึ่งหัวข้อความรู้ที่เกี่ยวข้องนี้ จะถูกวิเคราะห์ออกมาเป็นตารางความรู้

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization)

แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยผ่านการระดมสมอง จากจิตอาสา นำเสนอหัวข้อความรู้ที่สำคัญ และคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสกัดความรู้จากตัวบุคคล จนเกิดการวิเคราะห์ออกมาเป็นตารางความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา

3. การรวบรวมความรู้ (Combination)

สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสา เกี่ยวกับหัวข้อความรู้ที่กลุ่มสมาชิกชมรมอาสาป็นสุข จะต้องรู้ เพื่อจะสามารถให้ความรู้และคำปรึกษาแก่ผู้สนใจด้านจิตอาสาได้นั้น พบว่าหัวข้อความรู้ด้านจิตอาสา มีอยู่จำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องถูกตัดเลือกให้เหลือเฉพาะหัวข้อความรู้ที่จำเป็นและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมในยุคปัจจุบัน โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ให้ได้หัวข้อความรู้ที่จะนำไปใช้งาน

4. การผนึกความรู้ (Internalization)

จากผลการดำเนินการตั้งแต่การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) มาจนถึงการรวบรวมความรู้ (Combination) สามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยจัดทำหลักสูตรการอบรมจะถูกนำเสนอในภาคผนวกซึ่งมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสาและกลุ่มสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขและเพื่อที่จะวัดผลว่าสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขสามารถให้ความรู้และคำปรึกษาด้านจิตอาสาแก่ผู้ที่มีความสนใจด้านจิตอาสาได้มากน้อยเพียงใดจึงได้มีการจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจด้านความรู้ที่สมาชิกชมรมอาสาป็นสุขได้รับจากวิทยากรและผู้วิจัยในการเข้ารับการอบรมซึ่งหัวข้อความคิดเห็นด้านจิตอาสาได้ถูกวัดผลจากการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการประเมินความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

แนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ในกรณีศึกษาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. กระบวนการสรรหาสมาชิก

ชมรมอาสาป็นสุขตำบลอุโมงค์ เป็นชมรมที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่มีจิตอาสาในแต่ละหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลอุโมงค์ โดยมีการรับสมัครผู้ที่มีความสนใจที่จะเป็นจิตอาสา ไม่มีค่าตอบแทน จัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อรวมตัวกันทำงานด้านต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล สังคม ชุมชน นอกจากนี้มีการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อผู้ป่วย ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส เพื่อไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นองค์รวม จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การทำงาน และการระดมทรัพยากรทางสังคม ทั้งนี้ตัวผู้วิจัยเองได้เคยเป็นส่วนหนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน จัดทำหลักสูตร และแนวทางปฏิบัติการเป็นจิตอาสาเทศบาลตำบลอุโมงค์โดยชมรมอาสาป็นสุขตำบลอุโมงค์ ได้เห็นความสำคัญของการดำเนินงานดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการอาสาป็นสุขตำบลอุโมงค์ เริ่มมีจิตอาสา ในเบื้องต้นคุณสมบัติที่ควรมีคือ เป็นผู้มีสุขภาพใจและกายดี มีความอยากช่วยเหลือเพื่อนบ้านและคนในชุมชน ตั้งแต่ ปี2557 จนถึงปัจจุบันเนื่องจากฐานความรู้ของสมาชิกแต่ละท่าน และประสบการณ์ของแต่ละคนแตกต่างกันไปผู้วิจัยได้เข้ามาร่วมประชุมปรึกษาหาแนวทางแก้ไข ปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับจิตอาสาอยู่ตลอดระยะเวลา 9 ปี จึงเป็นเหตุผลที่นำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรแนวทางการสร้างต้นแบบและการเป็นผู้นำจิตอาสา เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ในองค์กรได้อย่างเป็นระบบเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ส่งผลให้จิตอาสาทำงานอาสาอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพกาย ใจ จิตวิญญาณที่ดีขึ้น

2. ขั้นตอนการดำเนินการกระบวนการสร้างความรู้ (SECI Model) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization)

มีการจัดประชุมเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์และความสำคัญในการสร้างแนวทางการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยทำการระดมสมองกับสมาชิกชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

และที่ปรึกษา จัดกิจกรรมวางแผนในการพัฒนาเพื่อหาทางออกจากปัญหาของชุมชนด้วยตัวของชุมชนเอง เป็นการได้คิด ได้เรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนจนตกผลึกความคิดเห็นทางออกของปัญหาหรือการพัฒนาแต่ละประเด็น ซึ่งหัวข้อความรู้ที่เกี่ยวข้องนี้ จะถูกวิเคราะห์ออกมาเป็นตารางความรู้

2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization)

จากการศึกษาหัวข้อความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยผ่านการระดมสมองของจิตอาสา นำเสนอหัวข้อความรู้ที่สำคัญ และคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และสกัดความรู้ออกจากตัวบุคคล จนเกิดการวิเคราะห์ออกมาเป็นตารางความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา

3) การรวบรวมความรู้ (Combination)

จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสา เกี่ยวกับหัวข้อความรู้ที่กลุ่มสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขจะต้องรู้ เพื่อจะสามารถให้ความรู้และคำปรึกษาแก่ผู้สนใจด้านจิตอาสาได้นั้น พบว่าหัวข้อความรู้ด้านจิตอาสา มีอยู่จำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องถูกตัดเลือกให้เหลือเฉพาะหัวข้อความรู้ที่จำเป็นและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม ในยุคปัจจุบัน โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้หัวข้อความรู้ที่จะนำไปใช้งาน ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินหัวข้อความรู้หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

หัวข้อความรู้	ค่า IOC	สรุปผล
1. ความรู้การเป็นผู้นำจิตอาสา	1.00	ผ่าน
2. จิตอาสากับพระพุทธศาสนา	1.00	ผ่าน
3. จิตอาสากับจิตวิทยา	1.00	ผ่าน
4. กิจกรรมจิตอาสา	1.00	ผ่าน
5.แบบประเมินหลักสูตรและภาคปฏิบัติ	1.00	ผ่าน
6.ความหมายของชีวิต	0.33	ไม่ผ่าน
7. ความว่าเหวในผู้สูงอายุ	0.33	ไม่ผ่าน
8. ภาวะผู้นำ	0.33	ไม่ผ่าน
9. แรงสนับสนุนทางสังคม	0.33	ไม่ผ่าน
10. แนวคิดสุขภาพและการดูแลสุขภาพหรือสุขภาพ	0.33	ไม่ผ่าน

4. การผนึกความรู้ (Internalization)

สามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา โดยจัดทำหลักสูตรการอบรมจะถูกนำเสนอในภาคผนวกซึ่งมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตอาสาและกลุ่มสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขและเพื่อที่จะวัดผลว่าสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขสามารถให้ความรู้และคำปรึกษาด้าน

จิตอาสาแก่ผู้ที่มีความสนใจด้านจิตอาสาได้มากนักน้อยเพียงใดจึงได้มีการจัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความพึงพอใจด้านความรู้ที่สมาชิกชมรมอาสาป็นสุขได้รับจากวิทยากรและผู้วิจัยในการเข้ารับการอบรม ซึ่งหัวข้อความคิดเห็นด้านจิตอาสาได้ถูกวัดผลจากการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญว่าเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการประเมินความพึงพอใจ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ในกรณีศึกษาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสาประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากเดิมที่มีการพูดคุยสอบถามกับสมาชิกชมรมอาสาป็นสุข ในหัวข้อความรู้ที่ถูกนำมาจัดอบรม/กิจกรรมสมาชิกชมรมอาสาป็นสุขมีความรู้ความเข้าใจในด้านจิตอาสา แต่การให้คำปรึกษาแก่จิตอาสาทั่วไป หรือผู้ที่มีความสนใจด้านจิตอาสา มีขอบเขตที่กว้างและรูปแบบไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อหาแนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ออกมาในรูปแบบหลักสูตรให้มีขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อให้สมาชิกชมรมอาสาป็นสุข นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง เห็นได้ว่าการจัดการความรู้เป็นกระบวนการพัฒนา ความรู้ของบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพโดยการรวมกลุ่มกัน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิดร่วมทำแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิก ผสมผสานกับความรู้จากแหล่งข้อมูล ทั่วไป มีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการปฏิบัติ การทดลอง การตรวจสอบ การสังเคราะห์และ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (จำเรียง จันทระประภา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ Andersen (2005) ที่กล่าวถึงการจัดการความรู้ ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการประมวลข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคล มาสร้างเป็นความรู้หรือนวัตกรรมและจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้ โดยอาศัยช่องทางต่าง ๆ ที่องค์การจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ ซึ่งความสำเร็จของการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างคน กระบวนการ และเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Awad & Ghaziri, 2004) จากผลการวิจัยเมื่อนำไปเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้แนวคิดทฤษฎีเดียวกันพบว่า การใช้ SECI Model ช่วยให้ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) เกิดเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่จะนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งในการค้นคว้าแบบอิสระนี้มีความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) อาทิ จิตอาสา กับพระพุทธศาสนา ความรู้การเป็นผู้นำจิตอาสา และจิตอาสา กับจิตวิทยา ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) อาทิ กิจกรรมจิตอาสา ทั้งแบบกิจกรรมนันทนาการ (Offline Activity) และกิจกรรมยูทิวบ์ (Online Activity) สอดคล้องกับ Nonaka and Takeuchi (2000) ที่กล่าวว่า การสร้างและแบ่งปันความรู้จาก Tacit Knowledge ออกมาเป็น Explicit Knowledge เป็นการดึงความรู้จากภายในตัวคนถ่ายทอดออกมาเป็นสายลักษณ์อักษร และเมื่อนำความรู้ที่เรียนรู้มาไปปฏิบัติจริง ในท้ายที่สุดความรู้จะอยู่ที่ตัวคน กระบวนการต่าง ๆ นี้จะเกิดขึ้นหมุนไปซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งในแต่ละกระบวนการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างความรู้ฝังลึกกับความรู้ชัดแจ้ง อันจะทำให้เกิดความรู้

ใหม่เพิ่มขึ้น โดยการศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) ด้วยการพูดคุย สอบถามแลกเปลี่ยนหัวข้อความรู้เพื่อการแยกแยะประเด็นที่สำคัญและศึกษาเพิ่มเติม 2) การสกัดความรู้ ออกจากตัวคน (Externalization) มีการจัดระเบียบหัวข้อความรู้

โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มเป็นตารางความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสาใหม่ 3) การรวบรวมความรู้ (Combination) แสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อความรู้ด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเพื่อคัดเลือกในการไปใช้จัดทำตารางความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบ การเป็นผู้นำจิตอาสาใหม่ และสรุปเป็นหลักสูตรการอบรม 4) การผนึกความรู้ (Internalization) จัดทำหลักสูตร แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา เพื่อนำไปใช้ในการจัดอบรมให้แก่สมาชิกอาสาป็นสุข นอกจากนี้ เมื่อนำไปเทียบเคียงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบความแตกต่างของรูปแบบงานวิจัยที่นำมาเป็นแนวคิดทฤษฎี คือ จะเน้นศึกษาความหมายของจิตอาสา คุณลักษณะของจิตอาสา และเลือกศึกษาเฉพาะมิติใดมิติหนึ่ง เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เพื่อนำมาวัดผลลัพธ์ที่ได้เพียงด้านเดียว ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ความรู้และผลลัพธ์ จากทุกงานวิจัยมารวบรวมและสกัดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในรูปแบบหลักสูตรการอบรม เพื่อสร้างจิตอาสาที่มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการสร้างจุดแข็งโดยการเป็นแหล่งรวมทุกองค์ความรู้ในหลักสูตรนี้ โดยใช้ แนวคิดทฤษฎีการใช้ SECI Model สรุปผลออกมาเป็นหลักสูตรแนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา เพื่อนำไปใช้ในการจัดอบรมให้แก่สมาชิกอาสาป็นสุข และเพื่อเป็นการวัดผลว่าสมาชิกชมรมอาสาป็นสุข สามารถให้ความรู้และคำปรึกษาแก่จิตอาสาทั่วไป หรือผู้ที่มีความสนใจด้านจิตอาสาได้จริงหรือไม่หลังจาก จบการอบรมแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการอบรมตามหลักสูตรแนวทางการจัดการ ความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ผลการประเมินส่วนใหญ่ความพึงพอใจอยู่ในระดับ “ดี” คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.08 สอดคล้องกับแนวคิดของ Buckley & Caple (2009) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมจะช่วยให้บุคคลมีความรู้ที่ เฉพาะเจาะจง มีทักษะเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีช่วยให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ SECI Model เพื่อสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา นั้นมีประสิทธิภาพ และผู้วิจัย จะนำมาพัฒนาหลักสูตรในอนาคตให้ดียิ่งขึ้นไป

สรุป

จากการดำเนินงาน โดยใช้ SECI Model ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Socialization) ได้หัวข้อความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา ในกรณีศึกษาชมรมอาสาป็นสุข ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน ที่ถูกแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชนและหัวหน้างานวิจัย การสกัดความรู้ ออกจากตัวคน(Externalization) มีการจัดระเบียบ โดยการจำแนกหัวข้อแนวทางการสร้างต้นแบบการเป็น ผู้นำจิตอาสา ได้ออกมาเป็นตารางความรู้ ซึ่งเป็นการจัดจำแนกออกเป็นหัวข้อความรู้หลัก และหัวข้อความรู้ย่อย การรวบรวมความรู้ (Combination) ได้หัวข้อความรู้ด้านแนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสาจาก ที่ถูกสกัดเลือกกว่าเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการอบรมในปัจจุบัน จากการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ที่ถูกแสดงความคิดเห็นจากที่ผ่านค่า IOC ที่ยอมรับได้เหลือเพียง 5 หัวข้อความรู้ และนำมาจัดทำเป็นตาราง

ความรู้แนวทางการสร้างต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสา และสรุปเป็นชุดความรู้ออกมา และการฝึกความรู้ (Internalization) ได้คู่มือหรือหลักสูตรความรู้ที่จะใช้ในการให้ความรู้และคำปรึกษาในหลักสูตรมี 5 หัวข้อหลักดังนี้ ความรู้การเป็นผู้นำจิตอาสา จิตอาสากับพระพุทธศาสนา จิตอาสากับจิตวิทยา กิจกรรมจิตอาสา และแบบประเมินหลักสูตรและภาคปฏิบัติ สำหรับกลุ่มจิตอาสาเมื่อได้หลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยได้จัดอบรมโดยการนำหลักสูตรที่ได้มาทำการอบรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) จากการศึกษาค้นพบสิ่งสำคัญที่เป็นจุดอ่อนในการกระบวนการสรรหาสมาชิก กล่าวคือ สมาชิกผู้นำจิตอาสาที่มีความหลากหลาย ทั้งในเรื่องของอายุ การศึกษา พื้นฐานทางครอบครัว ประสบการณ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของงานวิจัย

2) ข้อเสนอแนะของ SECI Model ทั้ง 4 ขั้นตอน จากการกรณีศึกษา เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ดังนี้

(1) การแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า จากความหลากหลายที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง ไม่สอดคล้องกัน

(2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน หัวข้อความรู้ที่ได้เป็นเพียงหัวข้อที่ถูกสกัดมาจากเฉพาะกลุ่มจิตอาสาในโครงการอาสาป็นสุขเท่านั้น

(3) การรวบรวมความรู้ เป็นการประเมินหัวข้อความรู้ผ่านผู้เชี่ยวชาญเพียง 3 ท่าน

(4) การฝึกความรู้ หลักสูตรการอบรมที่ได้อาจจะเหมาะสมเฉพาะพื้นที่กรณีศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การเปิดเวทีในการทำความดีได้ง่ายก่อนและอาศัยความต่อเนื่องของการทำความดีจากหลาย ๆ คนเชื่อมเรียงร้อยกัน ก็จะเป็นกระแสของความดีที่ยิ่งใหญ่ ก็จะดึงดูดให้คนอื่นมาร่วมกันทำความดีได้มากขึ้น

2) ควรมีการเพิ่มเนื้อหาในหลักสูตร โดยสมาชิกอาสาป็นสุขได้เสนอแนะให้มีการจัดอบรมในครั้งต่อไปอีก โดยเพิ่มเนื้อหาในหลักสูตร ดังนี้ ความรู้ทางด้านจิตวิทยา ความรู้การสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

เอกสารอ้างอิง

จรงค์ ศุภกิจเจริญ, ชดช้อย วัฒนะ, ปริญญา แร่ทอง และเสาวลักษณ์ คำทอง. (2560). ประสบการณ์การเรียนรู้ปัจจัย และแรงจูงใจของนักศึกษาในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย.

วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2, 301-315.

จำเรียง จันทระประภา. (2561). *Body of Knowledge-Knowledge-Knowledge Management*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.royin.go.th/?Knowledges=body-ofknowledge-knowledgeknowledge-management-km>.

- ทรูปลูกปัญญา. (2562). *จิตอาสาพัฒนาเด็กไทย*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม, 2564,
จาก www.truelookpanya.com.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). *จิตอาสา*. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2564,
จาก <http://www.curriculumandlearning.com/upload/Academicpapers/>
- Andersen, A. (2005). *Knowledge management news*. Retrieved June 10, 2021,
from <http://www.kmnews.com/index.php?page=themopportunity>
- Awad, E. M., & Ghaziri, H. M. (2004). *Knowledge management*. New Jersey: Pearson
Education.
- Buckley, R., & Caple, J. (2009). *The Theory and Practice of Training (6th ed)*.
Kogan Page Publishers. Retrieved July 6, 2021, from
<http://www.imd.inder.cu/adjuntos/article/628/The%20Theory%20and%20Practice%20of%20Training.pdf>
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (2000). *Classic work: Theory of organizational knowledge
creation*. New York: MIT Press.
- Pengmol, T. (2018). Cultural Knowledge Management for Sustainable Tourism. *Journal of
Local Governance and Innovation*, 2(3), 93-106.

A Study of Effective Leadership in Kindergarten in Sichuan, China

¹Bo Hou and ²Eksiri Niyomsilp

¹Ph.D. Candidate, School of Management, Shinawatra University

²Ph.D. School of Management, Shinawatra University

¹Corresponding Author. E-mail: houbo841013@126.com

Abstract

The leadership research in the last two decades evolved mainly under the following perspectives: leadership style, leadership theory, leadership model, questioned the existence and need of leadership. In China, leadership became the very important part in educational field. The study is to research the influence of leadership style on effective leadership of kindergarten in Sichuan, China. The research adopted the quantitative approach to investigate 353 principals in kindergarten. The research employed One-way ANOVA and linear regression to test variables and to test hypothesis. From the analysis results, the variables of authoritative leadership, benevolent leadership, and management skills have significant effect on the effective leadership of kindergarten principal. But democratic leadership has no effect on management skills. It was concluded that kindergarten principal who manage the kindergarten with leadership style and management skills would help the development of kindergarten. The study recommended principal make authority structures clear to employees, learn the social rules for compliance, maintain proper relationships with other colleges. This effort is the important objective for kindergarten principal.

Keywords: Kindergarten; Leadership; Principal

Introduction

With the economic globalization and the rapid development of science and technology, today's world changes constantly. Kindergarten, as the cornerstone of the entire education system, has experienced profound and rapid changes both interiorly and exteriorly. The kindergarten principals have overall responsibility for the work of the kindergartens and are playing a decisive role in promoting the reform and development of the kindergarten (Hu yan,2018). To study the leadership issues of kindergarten principals in depth, the author has conducted literature analysis to study the principal leadership issues in-depth and has mastered the development condition and the plight of kindergarten principal leadership.

A healthy environment facilitates high levels of teacher morale. There are many private kindergartens in Sichuan province, the leadership of a principal can drastically affect every aspect of the kindergarten, so how to improve the principal leadership in order to make the effective leader of kindergarten. Based on the research, the author also summary to promote the leadership of kindergarten principals. This paper focuses on the leadership style to manage kindergarten smoothly and successfully.

Research Objectives

The objectives of this research were to investigate style of leadership effect on the principal leadership of private kindergarten in Sichuan province.

- 1 To examine the effect of LES (Authoritative leadership) on management skills
- 2 To examine the effect of LES (Democratic leadership) on management skills
- 3 To examine the effect of LES (Benevolent leadership) on management skills
- 4 To examine the effect of LES (Authoritative leadership) on effective leadership
- 5 To examine the effect of LES (Democratic leadership) on effective leadership
- 6 To examine the effect of LES (Benevolent leadership) on effective leadership
- 7 To examine the level of management skills mediates the relationship between LES and its effectiveness

Hypothesis of Research

Based on the analysis, there were seven hypotheses formulated to guide the objectives of the paper and strengthen the analysis.

- H1. LES (Authoritative leadership) has positive and significant effect on management skills
- H2. LES (Democratic leadership) has positive and significant effect on management skills
- H3. LES (Benevolent leadership) has positive and significant effect on management skills
- H4. LES (Authoritative leadership) has positive and significant effect on effective leadership
- H5. LES (Democratic leadership) has positive and significant effect on effective leadership
- H6. LES (Benevolent leadership) has positive and significant effect on effective leadership

H7. The level of management skills mediates the relationship between LES and its effectiveness.

Conceptual Framework

Leadership is a long-running topic that exit the field of business, philosophy, psychology, management, and education. The study of leadership extends different stages in education, from the kindergarten to university. In the late 1930's, the studies of leadership were conducted. The changes of leadership result by the development of society and economy. A few issues arise from the idea that leadership is a process of influencing others. Leadership is a relationship between leaders and followers that changes in different contexts. (Joseph S. Nye, Jr, 2016). Without specific context, without right leadership, that is mean, the leadership should work in exact range. The leadership styles involving autocratic, democratic, and benevolent leadership effect on the business and management; Additionally, the research explored the nature and identified what makes the leadership effectively and successfully. (Mitra Madanchian, 2017; Nave, 2005); However, many propositions turned out that there is no single trait or characteristic to ensure the leadership success (Yukl, 2002). Different contributions highlight significant dimensions of strategic management (Rabindra N. Kanungo,1992). Further study is a framework of distinguish between managerial skills and competency.

Therefore, in this study effectiveness of leadership can be regarded as the outcome variable of leadership style to study the influence of leadership style on its effectiveness.

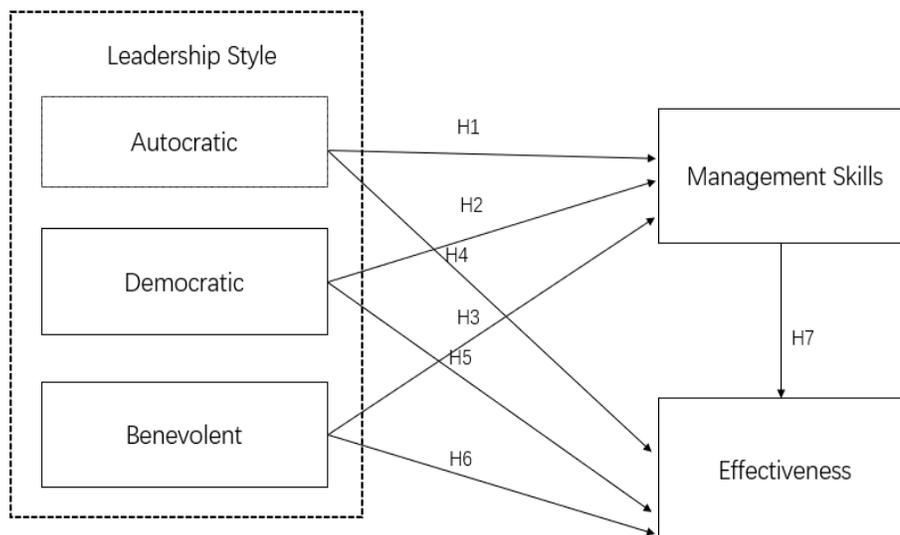

Figure 1 Conceptual Framework

Research Methodology

The research was employed the quantitative research design with questionnaire to collect data from kindergarten principals who currently work in different kindergartens in different regions in Sichuan province. The sample size was calculated according to Yamane (1973), which was 353 according to Yamane’s Equation Formula. The author applied purposive sampling to collect the data from the samples. This research employed descriptive statistics to analyze the data, and employed inferential statistics including One-way ANOVA and Multiple Regressions to test hypothesis.

In this study, questionnaires were used as data collection tools. Scales are prepared as research tools, such as authoritative leadership scale, democratic leadership scale, benevolent leadership scale, Management skills scale and Effective leadership scale, which were measured by using the Likert-5 scale (Likert, 1967).

The following part, regression and mediation analyses were conducted to examine whether the relationships between the variables were as expected. The effects of LES (authoritative leadership, democratic leadership, and benevolent leadership) on effectiveness

are proposed to be mediated by management skills. According to the Baron and Kenny's (1986) four-step process to test the mediational hypotheses, since it is most popular method to test mediation in the social sciences (Mackinnon, Lockwood, Hoffman, West Sheets, 2002). Next, the four steps will be conducted. The first step is to show authoritative leadership, democratic leadership, benevolent leadership are correlated with leadership effectiveness (see Path c in Figure2). The second step is to show authoritative leadership, democratic leadership, benevolent leadership are correlated with the mediator, management skills. (see Path a in Figure2). The third step is to show management skills is correlated with leadership effectiveness (see Path b in Figure2). The last step is to show the mediator effects of management skills on the leadership style-effectiveness relationship, (see Path a in Figure2)

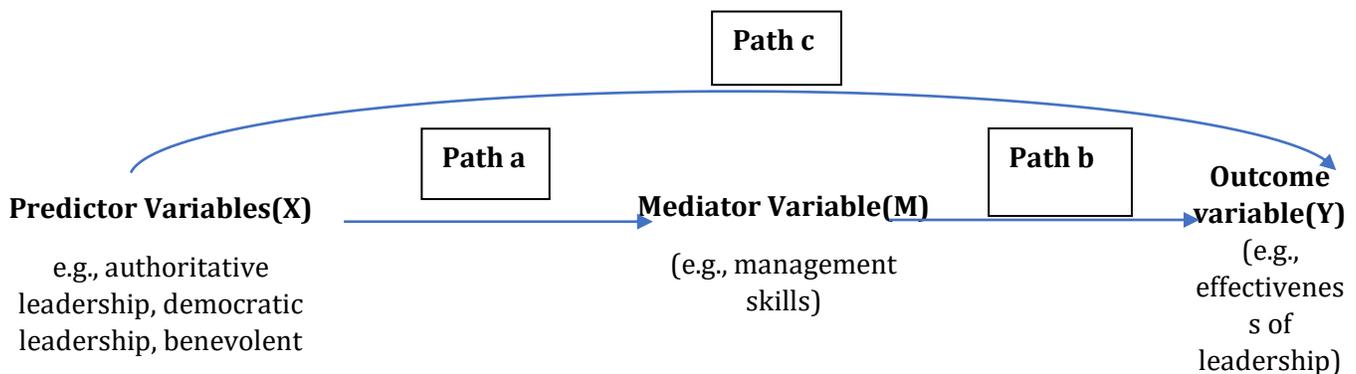

Figure2 The Diagram of paths in the model

We also calculated the Cronbach's Alpha reliabilities of the scales used in our study. All scale reliabilities were greater than 0.70; AUT (0.95), DEM (0.95), BEN (0.94), MAS (0.91), EFC (0.94), See Table 1 for a depiction of these results.

Table 1 Cronbach's Alpha Coefficient

Dimensions	Cronbach's Alpha Coefficient
AUT (5items)	0.950
DEM (5items)	0.949
BEN (5 items)	0.943
MAS (3 items)	0.906
EFC (4 items)	0.944

Research Results

Table 2 Standardized Latent Variable Path Coefficient

			B	S.E.	C.R.	P
MAS	<---	AUT	.146	.052	2.820	.005
MAS	<---	DEM	-.041	.061	-.690	.490
MAS	<---	BEL	.122	.052	2.437	.015
EFC	<---	AUT	.129	.047	2.513	.012
EFC	<---	DEM	.117	.054	2.014	.044
EFC	<---	BEL	.167	.046	3.350	**
EFC	<---	MAS	.127	.055	2.060	.039

** . Correlation is significant at the 0.01 level, (** p < 0.01.)

* . Correlation is significant at the 0.05 level, *(p < 0.05)

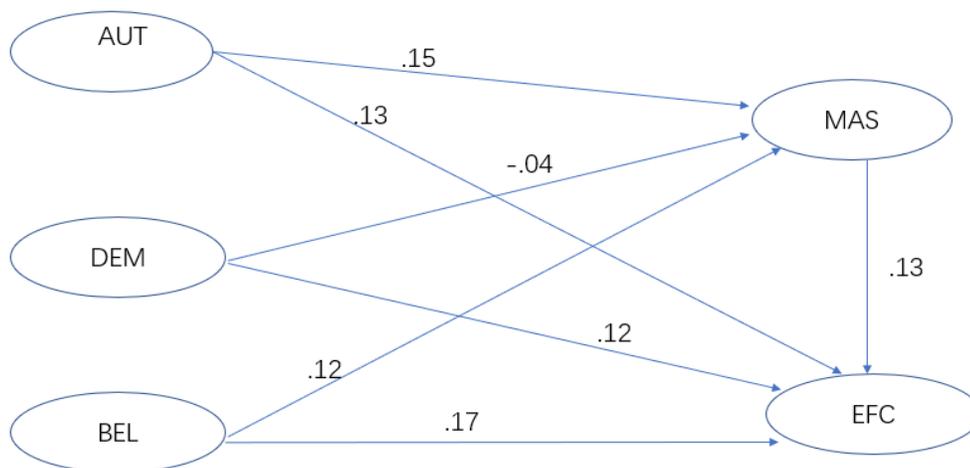

Figure3 Final Models: AUT, DEM, BEL, MAS, EFC with significant paths Conclusion.

Table2 contains the results from the hypotheses tests. For hypothesis 1, it states that LES (Authoritative leadership) has positive and significant effect on management skills. The results indicates authoritative leadership was related to management skills as the unstandardized regression coefficient ($B=0.146$) associated with the effect on management skills was significant($P < 0.05$).

Hypothesis 2 states that LES (democratic leadership) has positive and significant effect on management skills. The results indicate that democratic leadership was related to management skills as the unstandardized regression coefficient ($B=-0.41$) associated with the effect on management skills, but not significant($P > 0.05$), which means democratic leadership has no effect on management in the study.

Hypothesis 3 states that LES (benevolent leadership) has positive and significant effect on management skills. The results indicate that benevolent leadership was related to management skills as the unstandardized regression coefficient ($B=0.122$) associated with the effect on management skills was no significant($P < 0.05$).

Hypothesis 4 states that LES (authoritative leadership) has positive and significant effect on effective leadership. The results indicate that authoritative leadership was related to

effective leadership as the unstandardized regression coefficient ($B=0.129$) associated with the effect on effective leadership was significant ($P < 0.05$).

Hypothesis 5 states that LES (democratic leadership) has positive and significant effect on effective leadership. The results indicate that democratic leadership was related to effective leadership as the unstandardized regression coefficient ($B=0.117$) associated with the effect on effective leadership was significant ($P < 0.05$).

Hypothesis 6 states that LES (benevolent leadership) has positive and significant effect on effective leadership. The results indicate that benevolent leadership was related to effective leadership as the unstandardized regression coefficient ($B=0.167$) associated with the effect on effective leadership was significant ($P < 0.01$).

Hypothesis 7 states that the level of management skills mediates the relationship between LES and its effectiveness. The results indicate that level of management skills was related to effective leadership as the unstandardized regression coefficient ($B=0.127$) associated with the effect on effective leadership was significant ($P < 0.05$).

In summary, all the hypotheses had been concluded in the following table.

Table 3 The results of testing hypothesis

Hypothesis	Results
H1. LES (Authoritative leadership) has positive and significant effect on management skills.	Accepted
H2. LES (Democratic leadership) has positive and significant effect on management skills.	Deleted
H3. LES (Benevolent leadership) has positive and significant effect on management skills.	Accepted
H4. LES (Authoritative leadership) has positive and significant effect on effective leadership.	Accepted
H5. LES (Democratic leadership) has positive and significant effect on effective leadership.	Accepted
H6. LES (Benevolent leadership) has positive and significant effect on effective leadership.	Accepted
H7. The level of management skills mediates the relationship between LES and its effectiveness.	Accepted

Conclusion and Discussion

In this section, the research findings will be discussed based on the results of the test of hypotheses.

The result of the first test of hypothesis showed that the authoritative leadership has positive effect on management skills when principal run the kindergarten, because the authoritative leader has not only strong legitimate authority and technical expertise, but also better educational administration acumen (Redding, 1990). Authoritative leadership promote the management skills in running the kindergarten.

The result of the second test of hypothesis showed that the democratic leadership has no effect on management skills. Since democratic leadership can foster creative environments since they stimulate the innovation of team members. While in certain situations, especially in a crisis, democratic leaders do not give the directive decision. Thus, the democratic leadership is not function well in authoritative role in kindergarten.

The result of the third test of hypothesis showed that benevolent leadership has no positive effect on management skills. Benevolent leaders are those who create observable benefits, actions, or results of the common good. (Fahri Karakas & Emine Sarigollu, 2012). The type of leader wants to share and do more benefits for team member, demonstrating individualized in working and holistic concern for subordinates' personal and familial well-being, thus it will accelerate management and effect on management skills.

The result of the fourth test of hypothesis showed authoritative leadership has positive and significant effect on effective leadership. The effectiveness leadership and increased group output were function of the interaction between managers and their subordinates. (Sweetland's 1978). According to the statistics, the authoritative leadership effect on its effectiveness

The result of the fifth test of hypothesis showed democratic leadership has positive and significant effect on effective leadership. Because the democratic leader can guide the supportive and powerful team. The leader will be popular in the kindergarten, and creating more profit.

The result of the sixth test of hypothesis showed benevolent leadership has positive and significant effect on effective leadership. Because the benevolent leader will know and communicate with the employees more, to some degree, the employees would help the development of kindergarten.

The result of the seventh test of hypothesis showed management skills mediates the relationship between LES and its effectiveness. Because the level of management skills help kindergarten avoid trouble and reduce management costs, so the kindergarten will run smoothly and make profits (Westwood, 1997). According to the analysis, the principal of kindergarten must grasp the skills and strategies to deal with the problem of work.

In summary, the different style of leadership will effect on the management skills and effectiveness.

Authoritative leadership and benevolent leadership play an active role in the management skill. Authoritative leadership, democratic leadership and benevolent leadership will promote the effectiveness of leadership. The management skills also mediate the relationship between LES and its effectiveness.

The leadership of principle will effect on the management skills and its effectiveness respectively. The principle of kindergarten should pay attention to the strength of each member in the management process, synergy of leadership, and exploring the potential of members.

Suggestion

Based on the discussion of findings and conclusion, we made the following suggestions:

The management is a dynamic process; the style of leadership will be shifted in different situation. The principal of kindergarten must make authority structures clear to employees, learn the social rules for compliance, maintain proper relationships with other colleges. This effort is the important objective for kindergarten principal.

As the principal, creating a smooth communication channel in the kindergarten. “As an activity that affects people, leadership is a human communication that changes the attitudes and behaviors of others in order to meet common group goals and requirements.” The basis

for communication between the principal, the faculty and parents are equality and trust. Through the diversified and multi-level communication with faculty and parents, the principal can make them understand the reality of change more clearly, and then reach a consensus in the change.

1. Suggestion for use

Facing more and more profound educational changes, upgrading the leadership of the kindergarten principal is very important. The current development of preschool education has put forward higher requirements for leaders. As the person in charge of kindergarten, the principal must shift from a single manager to a leader and play his own leadership role in the organization. The results of empirical research can help us to understand the current situation and problems of the leadership of the kindergarten principal. Thus, proposing the solutions in a targeted manner, promoting the leadership of the principal in the practice, and ultimately achieving the purpose of improving the quality of preschool education.

2. Research Suggestion

A further extension of the study is to examine the external factors of effectiveness of leadership, such as Chinese policy, culture, which might indicate clearly and deeply. In addition, the qualitative will be employed to explain the data. Analysis the principal's behavior in accordance with mind, making supplement.

References

- Fahri Karakas, Emine Sarigollu. (2012). Benevolent Leadership: Conceptualization and Construct Development. *Journal Business Ethics*, 108:537-553.
- Kanungo, R. N., & Misra, S. (1992). Managerial resourcefulness: A reconceptualization of management skills. *Journal of Human Relations*, 45, 1311–1331.
- Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*". In *Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement* . New York: Wiley & Son.
- Mitra Madanchian (2017). Leadership Effectiveness Measurement and Its Effect on Organization Outcomes. *Journal of Procedia Engineering*, 181:1043-1048.

- Nave, J. (2005). *“Leadership Styles of Entrepreneurs in Small Land Surveying Business”*. PhD dissertation, the faculty of the Department of Educational Leadership and Policy Analysis. East Tennessee State University.
- Nye, Joseph S. (2016). *Leadership*. American Governance, ed. Detroit: Macmillan.
- Redding, SG. (1990). *The Spirit of Chinese Capitalism*. Berlin: Water de Gruyter.
- Sweetland, J. (1978). *Work in America Institute studies in productivity: Highlights of literature: managerial productivity*. Scarsdale, NY: Work in America Institute.
- Westwood, R.I. (1997). Harmony and patriarchy: The cultural basis for paternalistic headship among the overseas Chinese. *Journal of Organization Studies*, 18:445-480.
- Yamane, T..(1973). *Statistics and Introductory Analysis*. Harpers & Roy. New York.
- Yan, H. U., & Qian, H. U. (2018). The development, achievements, and problems of kindergarten teacher education in china in the 40 years of reform and opening-up. *Journal of Teacher Education Research*.
- Yukl, G. (2002). *Leadership in Organizations*,5th ed.-International. Prentice Hall. Upper Saddle River, N.J.

Influence of Individual Career Management on English Teachers' Job Satisfaction in Secondary Schools in Mianyang, China

¹Ping Gou and ²Eksiri Niyomsilp

¹Ph.D. Candidate, School of Management, Shinawatra University

²Ph.D. School of Management, Shinawatra University

¹Corresponding Author. E-mail: Tina0731@126.com

Abstract

This paper is to research the influence of individual career management on job satisfaction of English teachers in secondary schools in Sichuan, China. The research adopted the quantitative approach to investigate 400 English teachers in secondary schools. The instrument for collecting data was a questionnaire. It employed One-way ANOVA and linear regression to test variables and to test hypothesis. From the analysis results, the variables of understanding organization, skill enhancement, career exploration and interpersonal relationship on individual management have significant effect on the job satisfaction of English teachers. It was concluded that English teachers who are involved in individual career management gain significant satisfaction from their jobs. The study recommended among others that English teachers in secondary schools should be encouraged to pay more attention and make more efforts in their career to promote their career development by guiding them to implement individual career management.

Keywords: Individual career management; English teachers; Job satisfaction

Introduction

Human Resource Management is one of the most important management. The career management for individual staff is one of the most important achievements of modern HRM, which will benefit both the development of the staff themselves and the organizations. Individual career management is also important for English teachers themselves to realize self-actualization, overcome the career plateau and increase their job satisfaction based on Maslow's Hierarchy of Needs Theory (Maslow, 1943). In 1935, Hoppock (1935) first proposed the concept of teacher job satisfaction (Du, 2017). In educational contexts, teachers' job satisfaction can be regarded as a predictor of teachers' retention, a determinant of teachers' commitment and, in turn, a contributor to school effectiveness (Zhai, 2019). The study of teacher job

satisfaction is mainly an extension of the research on job satisfaction of employees. However, teacher work has its own particularity compared with other work. As an indispensable occupational group of the society, “teacher” is more and more important, so the study of teacher job satisfaction is of great significance.

Therefore, this study explored the influence of individual career management on English teachers’ job satisfaction through quantitative method to help English teachers clearly understand the relationship between the ICM and job satisfaction, and then they can take effective improvement measures to stimulate teachers’ work enthusiasm, initiative, and creativity to increase job satisfaction

Research Objectives

1. To examine the effect of ICM (understanding organization) on English teachers’ job satisfaction.
2. To examine the effect of ICM (career exploration) on English teachers’ job satisfaction.
3. To examine the effect of ICM (skill enhancement) on English teachers’ job satisfaction.
4. To examine the effect of ICM (interpersonal relationship) on English teachers’ job satisfaction.

Hypothesis of Research

H1. ICM (understanding organization) has positive and significant effect on English teachers’ job satisfaction.

H2. ICM (career exploration) has positive and significant effect on English teachers’ job satisfaction.

H3. ICM (skill enhancement) has positive and significant effect on English teachers’ job satisfaction.

H4. ICM (interpersonal relationship) has positive and significant effect on English teachers’ job satisfaction.

Conceptual Framework

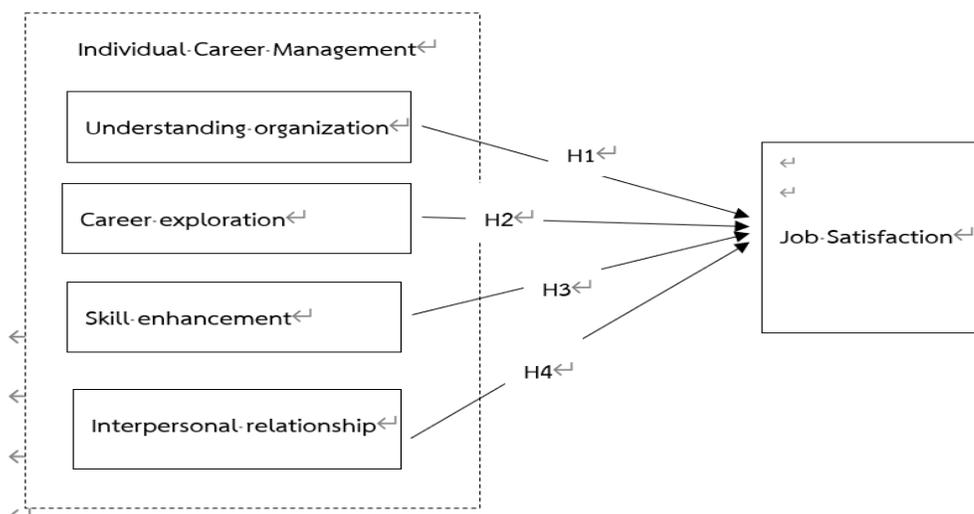

Figure 1 Conceptual Framework from Original Research

Research Method

This study is a quantitative research using survey to collect data from 400 English teachers in secondary schools in Mianyang, China. Since the population were 1,717 English teachers in the public secondary schools in Mianyang city in China (Mianyang Education Bureau, 2019), the sample size was calculated according to Yamane (1973), which was 324 according to Yamane's Equation Formula. However, for being easy to collect and analyse the data, the author collected the data from 400 samples. The author applied purposive sampling to collect the data from the samples.

Research Results

1. Descriptive Analysis Results

The majority of the respondents were female, ages were 30-39, working in secondary schools is between 15 to 20 years, bachelor's degree holders, second-grade professional rank, and average income per month is 8000-10000 yuan.

Table1 The Descriptive Results of Individual Career Management

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Understanding organization	400	1.00	5.00	3.85	.99
Career exploration	400	1.00	5.00	3.55	1.18
Skill enhancement	400	1.00	5.00	3.24	1.26
Interpersonal relationship	400	1.00	5.00	3.51	1.18

From Table1, it revealed that on the variables of understanding organization, career exploration and interpersonal relationship, the average mean is above 3.50 which implies that English teachers has done a lot to improve their individual career management, but in the aspect of skill enhancement, they should pay attention to improving their knowledge and skills

Table 2 The Descriptive Results of Job Satisfaction

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
S1.The nature of work	400	1.00	5.00	3.37	1.33
S2.Your organizational superior	400	1.00	5.00	3.29	1.28
S3.Your co-workers or peers	400	1.00	5.00	3.35	1.24
S4. Income	400	1.00	5.00	2.75	1.39
S5.Promotion	400	1.00	5.00	3.11	1.33
S6.Overall satisfaction	400	1.00	5.00	3.36	1.24
Valid N (listwise)	400				

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

Table 2 revealed that all the aspects of job satisfaction are lower than 3.4, and the mean of income (Mean=2.75) is even lower than 3, which implies that the job satisfaction of English teachers in secondary schools is at the moderate level.

This study analyzed the influences of individual career management on job satisfaction of English teachers in secondary school by using Linear Regression analysis.

Table 3 OLS Regression Results of the Effect of ICM (Understanding Organization) On English teachers' job satisfaction

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
		B	Std. Error	Coefficients		
1	(Constant)	.509	.097		5.273	.000
	Understanding Organization	.783	.026	.834	30.186	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared)=0.696

F-Statistic (F-probability)= 911.168 (0.000***)

Durbin-Watson(Stat)=1.833

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 3 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.696. This implies that the variable of understanding organization explained about 70% of job satisfaction of English teachers in secondary schools in Mianyang, Sichuan, China. The result of the F-statistic (911.168) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H1: understanding organization have significant effect on job satisfaction of English teachers is accepted.

Table 4 OLS Regression Results of the Effect of ICM (Career Exploration) On English teachers' job satisfaction.

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
		B	Std. Error	Coefficients		
1	(Constant)	.152	.144		1.056	.291
	Career Exploration	.812	.036	.748	22.513	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared)=0.560

F-Statistic (F-probability)= 506.836 (0.000***)

Durbin-Watson(Stat)=1.710

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 4 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.560. This implies that the variable of career exploration explained about 56% of job satisfaction of English teachers in secondary schools in Mianyang, Sichuan, China. The result of the F-statistic (506.836) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H2: understanding organization have significant effect on job satisfaction of English teachers is accepted.

Table 5 OLS Regression Results of the Effect of ICM (Skill Enhancement) On English teachers' job satisfaction

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
		B	Std. Error	Coefficients		
1	(Constant)	.637	.099		6.456	.000
	Skill Enhancement	.746	.026	.817	28.274	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared)=0.668

F-Statistic (F-probability)= 799.394(0.000***)

Durbin-Watson(Stat)=1.893

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 5 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.668. This implies that the variable of skill enhancement explained about 67% of job satisfaction of English teachers in secondary schools in Mianyang, Sichuan, China. The result of the F-statistic (799.394) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H3: skill enhancement have significant effect on job satisfaction of English teachers is accepted.

Table 6 OLS Regression Results of the Effect of ICM (Interpersonal Relationship) On English teachers' job satisfaction

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
		B	Std. Error	Coefficients		
1	(Constant)	1.023	.087		11.707	.000
	Interpersonal Relationship	.697	.025	.812	27.730	.000

a. Dependent Variable: Job Satisfaction

Coefficients of determination (R-squared)=0.659

F-Statistic (F-probability)=768.976 (0.000***)

Durbin-Watson(Stat)=2,082

*Sig < 0.05, **sig <0.01, ***sig = .000

The regression result presented in Table 5 shows that coefficient of determination (R^2) is 0.659. This implies that the variable of interpersonal relationship explained about 66% of job satisfaction of English teachers in secondary schools in Mianyang, Sichuan, China. The result of the F-statistic (768.796) and Prob= 0.000, shows that overall, the test is significant. Therefore, the study posits that H4: interpersonal relationship has significant effect on job satisfaction of English teachers is accepted.

In summary, all the hypotheses have been accepted.

Hypothesis	Results
H1. ICM (understanding organization) has positive and significant effect on English teachers' job satisfaction.	Accepted
H2. ICM (career exploration) has positive and significant effect on English teachers' job satisfaction.	Accepted
H3. ICM (skill enhancement) has positive and significant effect on English teachers' job satisfaction.	Accepted
H4. ICM (interpersonal relationship) has positive and significant effect on English teachers' job satisfaction.	Accepted

Discussion of Research Results

The result of the test of hypothesis showed that understanding organization, career exploration, skill enhancement and interpersonal relationship have significant effects on job satisfaction of English teachers. If English teachers make more efforts to know more about the management structures of the organization, positively collect information about values, interests, and skill strengths and weaknesses about themselves, they will be sure about their career choice and make more efforts to make themselves prepared well for the challenges in their work. Through the act of skill enhancement, English teachers will improve their working skills and develop themselves better. Interpersonal relationship involves that English teachers have harmonious relationship with students, colleagues, leaders, and students' parents, and they tend to love their working environment, which will increase their job satisfaction.

Conclusion

The data analysis showed that individual career management had a positive and significant impact on English teachers' job satisfaction. English teachers who are involved in

individual career management would significantly improve their job satisfaction. Therefore, it is safe to infer that job satisfaction can be better achieved and driven more effectively by implementing individual career management in the school organization

Suggestions

1. Suggestion for Use

In China, secondary schools are belonging to the compulsory education, so the schools are fully financed by the government. The subject of English is required to be learned by each kid from the primary school to college. Therefore, English teachers have a comparatively stable working status in China and there is small risk for them to lose job. They lack the motivation to implement individual career management. when applying the results to practice, Chinese context should be taken into consideration.

2. Research Suggestion

1. English teachers in secondary schools should be encouraged to pay more attention and make more efforts in their career to promote their career by guiding them to do individual career management, such as to understand organization, to do skill enhancement, to do career exploration and to have harmonious interpersonal relationship.

2. Secondary schools should provide opportunities and help English teachers to develop skills needed to improve their individual career management.

References

- Du Rongxin. (2017). *A Study on the Job Satisfaction of Teachers in Private Kindergarten and Its Influencing Factors*. (Master's thesis). Northeast Normal University, Heilongjiang, China.
- Hoppock R. (1935). *Job Satisfaction*. New York: Harper &Brother.
- Maslow. (1943). *The maslow-un-ihtiya*. Retrieved July 6, 2019, from <https://galeri.uludagsozluk.com/r/maslow-un-ihtiya%C3%A7lar-hiyerar%C5%9Fisi-teorisi-266963>.
- Mianyang Education Bureau. (2019). *The author made a phone call to ask the total number of English Teachers in senior high schools in Mianyang, China*.

- Yamane, T..(1973). *Statistics and Introductory Analysis*. Harpers & Roy, New York.
- Zhai Jiajun. (2019). *Investigation and Analysis on job satisfaction of PE teachers in some colleges and universities in Chengdu* (Master's thesis). Chengdu Sport University, Chengdu, China.

Service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction for golf tourism in Thailand

Salakanan Panthasupkul

School of Management, Shinawatra University

Corresponding Author. E-mail: salakanan.p@siu.ac.th

Abstract

This study used qualitative research to investigate the four main units of service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction for golf tourism in Thailand. Statements from experts in the golf tourism industry and university educators who responded to open-ended questions helped to clarify the meaning of the four main units which were service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction of the qualitative research for golf tourism in Thailand. The results indicated that golf course image was the major difference between golf tourism in Thailand and golf tourism in other countries, golf course image was the major reason given for why golf tourists play golf in Thailand. The service quality was the critical qualification for the components of competitive advantages, and service quality was the most important point for the improvement of golf tourism in Thailand. The results of the interrelationships among service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction indicated that 1) Service quality had a direct and positive effect on the golf courses image 2) Service quality had a direct and positive effect on perceived value 3) Golf course image had a direct and negative effect on perceived value 4) Golf course image had a direct and positive effect on golfer satisfaction. And 5) Perceived value had a direct and positive effect on golfer satisfaction.

Keywords: Service quality; Golf course image; Perceived value; Golfer satisfaction;
Golf tourism in Thailand

Introduction

The information from TAT during the event of Thailand Golf Travel Mart 2019 stated that Thailand is among the top destinations in Asia for golf with number about 700,000 golfers coming to Thailand each year which generated 3.3 billion baht in revenue for Thailand tourism industry in 2018 (TAT News, 2019). Thailand has become one of the top golf destinations in Asia. There are a large number of world class golf courses throughout the country that welcome tourists as well as golfers seeking temporary or permanent membership. The recent applauses given to the country has been an award by the World Golf Travel Agents Association or WGTA to Thailand as the best up and coming destination for golf vacations. Also Chiang Mai was voted The Next Golf Destination of the Year for Asia

and Australasia 2017 by International Association of Golf Tour Operators or IAGTO. And Thailand Best Golf Destination in Asia Pacific (First Runner Up) from the event of 13th Asia Pacific Golf Summit 2019 in India (Thai News Agency, 2019). Overwhelming golfer demand for golf products and services has become increasingly evident in recent years. The golf tourism industry in Thailand has been considered to be one of the main approaches to influencing market position strategy in an extremely competitive tourism market and for golf businesses to distinguish themselves. Therefore, in the academics, they have begun to pay more attention to golfer satisfaction and golfer loyalty in the golf tourism industry.

Golfer satisfaction has been viewed as an important issue for the golf tourism industry because of its impact on repeat business and word of mouth reputation. In reality, the golf tourism industry in Thailand has not always responded satisfactory to the golfers' demands for improvement. It is important to understand the elements of service quality and other factors that influence a golfer's satisfaction in order to keep existing golfers. Anderson, Fornell, Lehman (1994) stated that there are large economic benefits of measuring and understanding customer satisfaction including increased revenues and decreased marketing cost. This study will help to understand golfer satisfaction with the service quality, golf course image, and perceived value according to the literature review and the analysis of the interrelationships among them.

Research Objectives

1. To investigate the important levels of service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction for golf tourism in Thailand by using qualitative research method.
2. To analyze the interrelationships among service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction for golf tourism in Thailand.

Literature Review

Golf market is like many niche tourism products that can play an important role in positioning a destination. The main of the literature that considers customers equivalent to tourists is focused on satisfaction and value (Petrick, Backman, Bixler, & Norman, 2001; Petrick, & Backman, 2002). Intentions to visit a destination of the customers are also take part into a destination's brand which is the perceived in the tourist memory (Cai, 2002).

The results from the research on understanding golfing visitors to a destination by Hennessey, stated that “the value and satisfaction with the golf courses played were high and consistent across the three golf categories of frequency of golf played was infrequent, moderate, and dedicated but there is no indication that this result would hold for other golf destinations, so this would be an interesting way to extend the research to other golf destinations. Do feelings of value and satisfaction vary across the three golf categories at other golf destinations? If so, that would be very useful for designing a satisfaction strategy for other golf destinations”.

Service Quality, Corporate Image, Perceived Value, and Customer Satisfaction in Tourism Industry Exploration customer satisfaction as a form of consumer purchasing behavior is corresponding with a framework for understanding customers’ wants and needs. The framework of customer satisfaction includes important components that must be described as a basis for this study. LeBlanc and Nguyen (1996) indicated that five attributes including physical environment, contact personnel, quality of service, corporate identity, and accessibility determine corporate image.

Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988) indicated that service quality is the difference between consumer expectations of service and perceived service. Rust, Zahorik and Keiningham (1995) demonstrated that customer satisfaction indices offer possibilities to value the profitability of various satisfaction attempts. Therefore, the potential relationship between service quality and customer satisfaction may be expected.

The perceived value is related to the price paid. The basic prediction is that when service providers increase their price to improve on service quality, they expect that consumer satisfaction will increase at the same time. Oliver (1980) demonstrated that these expectations are disputed to positively affect customer satisfaction because they serve in the evaluation process.

Influence of image on perceived value and customer satisfaction

Image refers to the brand name and the kind of relatedness customers get from the product, brand, and company (Johnson, Gustafsson, Andreassen, Lervik, & Cha, 2001). This construct was first introduced in the Norwegian Customer Satisfaction Barometer (NCSB) model (O’Loughlin, & Coenders, 2002; Andreassen, & Lindestad, 1998a; Andreassen, & Lindestad, 1998b). Martensen, Gronholdt and Kristense (2000) indicated that image is an

important component of the customer satisfaction model and expected that image would have a positive effect on customer satisfaction and loyalty.

In the research of the corporate image, Lee (2003) indicated that organizations should set standards that help to create a positive image with five factors including physical environment, contact personnel, quality of service, corporate identity and accessibility, to have a positive impact on repeat business.

Influence of service quality on perceived value and golfer satisfaction

Quality has been shown to be a preceding of perceived value (Baker, Parasuraman, Grewal, & Voss, 2002). Value is positively affected by perceived quality (Anderson, & Sullivan, 1993; Fornell, 1992). Service quality has become an important topic because of its explicit relationship to customer satisfaction (Bolton, & Drew, 1991). Both perceived quality and perceived value are expected to have a direct and positive effect on overall customer satisfaction (O'Loughlin, & Coenders, 2002).

Influences of perceived value on golfer satisfaction

Howard and Sheth (1969) have demonstrated that customer satisfaction is dependent on value and perceived value is the perceived level of product or service quality relative to the price paid. Previous research has demonstrated that the measurement of consumer satisfaction should be used in association with the measurement of perceived value (Oh, 2000; Woodruff, 1997). Fornell, Johnson, Anderson, Cha and Bryant (1996) found that price perceptions affect customer satisfaction. Their study indirectly used a ratio of value and equality perceptions rather than a direct measure of price perceptions. Value is expected to have a direct impact on customer satisfaction (Anderson, & Sullivan, 1993; Fornell, 1992).

Research Method

Qualitative Research

The purpose of using qualitative research for this study was to identify the important levels of components in service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction based on the perceptions of an expert in the hospitality and tourism industry.

The open-ended questionnaire was designed to be self-administered. Eleven faculty members from department of Hospitality and Tourism Management and nine faculty

members from School of Management were asked to respond to the questions. Eighteen faculty members gave the verbal agreement to complete the open-ended questionnaire. Thirty experienced golf course managers were selected from a list of the golf courses that have an agreement with the university. Twenty three golf course managers agreed to participate in this qualitative research.

First, the fifty potential guests have been contacted through telephone and face to face meetings (n = 50). After receiving their verbal agreements, the open-ended questionnaire has been hand delivered to each of them. A follow up was made by telephone to increase the response rate. Eighteen from the university faculty members in hospitality and tourism management and twenty three from the experienced golf course managers, total of forty one completed questionnaires were returned. The response rate was eighty two percent.

Content Analysis

Content analysis is a qualitative classification of a given body of content, in terms of a system of categories created to yield information relevant to specific items (Kaplan and Goldsen, 1965). The technique of content analysis should indicate the frequencies of elements of such attributes with a high degree of accuracy. Content analysis allocates numerical value to such frequencies (Marris, & Thornham, 2000).

In addition, words, phrases, and sentences used by guests to describe an experience and procedure were considered as units of data. A coding guide was prepared for classifying guests' responses for the four open-ended questions based on a framework used by Marris and Thornham (2000). According to the guidelines for conducting a content analysis referred here, responses were categorized based on the four main units which were service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction.

Content Validity

Content validity refers to how the instrument measures the research theories and concepts. Content validity means that the measurement instrument adequately covers the most important aspects of the construct that is being measured (Churchill, 1996). The validity and reliability of the survey for this study was improved by completing a content analysis of responses to four open-ended questions. Therefore, the six experts, three faculty members

of the Hospitality and Tourism Management and three managers of golf courses have been invited to analyze the guests' responses.

Data was collected to test six hypotheses for the interrelationships among service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction as below.

Hypothesis 1: Service quality has a direct and positive effect on golf course image.

Hypothesis 2: Golf course image has a direct and positive effect on perceived value.

Hypothesis 3: Golf course image has a direct and positive effect on golfer satisfaction.

Hypothesis 4: Service quality has a direct and positive effect on perceived value.

Hypothesis 5: Service quality has a direct and positive effect on golfer satisfaction.

Hypothesis 6: Perceived value has a direct and positive effect on golfer satisfaction.

Research Results

For question one "In your opinion, what are the differences between golf tourism in Thailand and golf tourism in other countries?" the top five attributes for the differences between golf tourism in Thailand and golf tourism in other countries were "number of locker rooms", "additional amenities, such as Jacuzzi, spa and massage", "service quality", "style of architecture", and "effective organizing and planning". In turn, number of locker rooms was categorized into the construct of service quality, additional amenities such as Jacuzzi, spa and massage was categorized into the construct of golf course image, service quality was categorized into the construct of service quality, style of architecture was categorized into the construct of golf course image, and effective organizing and planning was categorized into the construct of golfer satisfaction.

For question two "In your opinion, what are the reasons why golf tourists play golf in Thailand", the top five attributes for the reasons why they play golf in Thailand were "service quality", "convenient location", "architecture represent traditional culture", "natural attraction", and "brand recognition". In turn, service quality was categorized into the construct of service quality, convenient location was categorized into the construct of golf course image, architecture represents traditional culture was categorized into the construct

of golf course image, natural attraction was categorized into the construct of golf course image, and brand recognition was categorized into the construct of golf course image.

For question three “What are the advantages / disadvantages of golf tourism in Thailand?” the top three attributes for the advantages were “service attitude”, “service quality” and “facility / interior remodeled”. In turn, service attitude was categorized into the construct of service quality, service quality was categorized into the construct of service quality, and facility / interior remodeled was categorized into the construct of golf course image.

The top three attributes for the disadvantages of golf tourism in Thailand were “caddie quality”, “language abilities”, and “appearance of staff”. In turn, caddie quality was categorized into the construct of service quality, language abilities were categorized into the construct of service quality, and appearance of staff was categorized into the construct of golf course image.

For question four “What is the most important point for the improvement of golf tourism in Thailand, in your opinion?” the top three attributes were “language abilities”, “golf course need remodeling”, and “caddie training”. In turn, language ability was categorized into the construct of service quality, golf course need remodeling was categorized into the construct of golf course image, and caddie training was categorized into the construct of service quality.

Compared to the frequency of each construct in the qualitative research (see Table1), the golf course image construct (frequency = 37) was the major difference between golf tourism in Thailand and golf tourism in other countries. The golf course image construct (frequency = 49) was the major reason given for why golf tourists play golf in Thailand. The service quality construct (frequency = 55) was the critical qualification for the components of competitive advantages, referring to the advantages and disadvantages of golf tourism in Thailand. The service quality construct (frequency = 46) was the most important point for the improvement of golf tourism in Thailand.

Table 1 Construct and Frequency of Four Questions

Questions	Construct	Frequency
Q1: In your opinion, what are the differences between golf tourism in Thailand and golf tourism in other countries?	Service Quality	30
	Golf course Image	37
	Golfer Satisfaction	8
Q2: In your opinion, what are the reasons why golf tourists play golf in Thailand?	Service Quality	36
	Golf course Image	49
	Golfer Satisfaction	3
Q3: What are the advantages / disadvantages of golf tourism in Thailand?	Service Quality	55
	Golf course Image	30
	Golfer Satisfaction	3
	Perceived Value	3
Q4: What is the most important point for the improvement of golf tourism in Thailand, in your opinion?	Service Quality	46
	Golf course Image	22
	Golfer Satisfaction	1

Note. The frequency on Q3 was to combine the amount of advantages and disadvantages.

The results of the interrelationships among service quality, golf course image, perceived value, and golfer satisfaction were 1) Service quality had a direct and positive effect on the golf courses image. 2) Service quality had a direct and positive effect on perceived value. 3) Golf course image had a direct and negative effect on perceived value.

4) Golf course image had a direct and positive effect on golfer satisfaction. And 5) Perceived value had a direct and positive effect on golfer satisfaction.

Discussion of Research Results

From the findings revealed that service quality had a positive effect on the image of golf courses in Thailand. Caddies service' attitude is the critical factor for improving the golf course image. Caddies'on the job training, especially focusing on the delivery of promised service and courtesy to the customers is needed because service has an intangible quality, golf course managers should build an open organizational culture to encourage caddies to share their knowledgeable regarding service skills and to help to avoid the customer complaints.

From the service quality had a positive effect on perceived value. The customization is recommended for the managerial implication. Customization is also trend for the golf tourism industry. Golf course managers might choose to set up a systematic customer history tracking for tracking customers' consuming behaviors.

The negative relationship between golf course image and perceived value demonstrated that customers believed that golf courses did not reach a standard compare to the price they pay. First, customers believed that golf courses in Thailand were the world standard golf courses and will provide outstanding service and facilities. However, when golfers played golf in Thailand, they often feel disappointed in the service and facilities provided.

Golf course image had a positive effect on golfer satisfaction. Golf course image is the overall impression made in the minds of the public about golf courses, including the impressions of the architecture, services, and food. For example, the Phoenix Gold Golf and Country Club emphasizes its unique and temple styled architecture to attract golfers. When golfers enter to a golf course, golf course caddies greet them with a smile and Sawasdee. The Thai Sawasdee action shows the sincere warmth of the welcome.

Perceived value had a positive effect on golfer satisfaction. Golfers can pay more for better services and facilities and got a high level of golfer satisfaction in this study. Moreover, golfers thought that they made the right decisions when they chose to played golf in Thailand and their experiences were enjoyable.

Suggestions

Suggestions of Research Results

A foundation for the preliminary research has been provided in this study. There are many constructs of the customer satisfaction models, such as, customer expectations, perceived value, service quality, customer satisfaction, complaint behavior, and customer loyalty. In this study has been focused on four constructs of service quality, golf course image, perceived value, and customer satisfaction, to measure the golfer satisfaction for golf tourism Thailand. However, adding or discovering other potential constructs, such as, customer-oriented, employment, environmental, organizational or cultural issues for the golf tourism industry in Thailand is recommended.

References

- Anderson, E. W., Fornell C., and Lehmann D.R. (1994). Customer satisfaction, market share, and profitability: Findings from Sweden. *Journal of Marketing*, 58, 53-66.
- Anderson, E. W., & Sullivan, M. (1993). The antecedents and consequences of customer satisfaction for firms. *Marketing Science*, 12, 125-143.
- Andreassen, T. W., & Lindestad, B. (1998a). The effects of corporate image in the formation of customer loyalty. *Journal of Service Marketing*, 1, 82-92.
- Andreassen, T. W., & Lindestad, B. (1998b). Customer loyalty and complex services, the impact of corporate image on quality, customer satisfaction and loyalty for customers with varying degrees of service expertise. *International Journal of Service Industry Management*, 9, 7-23.
- Baker, J., Parasuraman, A., Grewal, D., & Voss, G. B. (2002). The influence of multiple store environment cues on perceived merchandise value and patronage intention. *Journal of Marketing*, 66, 120-141.
- Bolton, R. N., & Drew, J. H. (1991). A multistage model of customers' assessment of service quality and value. *Journal of Customer Research*, 17, 375-384.
- Cai, L. (2002). Cooperative branding for rural destinations. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 720-742.
- Churchill, A. G. (1996). *Basic Marketing Research*. Orlando, FL: Dryden Press.
- Fornell, C. (1992). A national customer satisfaction barometer, the Swedish experience. *Journal of Marketing*, 56, 6-21.

- Fornell, C., Johnson, M. D., Anderson, E.W., Cha, J., & Bryant, B. E. (1996). The American customer satisfaction: Nature, purpose, and findings. *Journal of Marketing*, 60, 7-18.
- Hennessy, S. M., Macdonald, R., & Maceachern, M. (2008). A framework for understanding golfing visitors to a destination. *Journal of Sports & Tourism*, 13 (1), 5-35.
- Howard, J. A., & Sheth, J. N. (1969). *A theory of buyer behavior*. New York: Wiley.
- Johnson, M. D., Gustafsson, A., Andreassen, T. W., Lervik, L., & Cha, J. (2001). The evolution and future of national customer satisfaction models. *Journal of Economic Psychology*, 22, 217-245.
- Kaplan, A., & Goldsen, J. M. (1965). The reliability of content analysis categories. In H. D. Lasswell, N. C. Leites and Associates (eds.). *Language of Politics; Studies in Quantitative Semantics*. Cambridge: MIT Press.
- LeBlanc, G., & Nguyen, N. (1996). Cues used by customers evaluating corporate image in service firms: An empirical study in financial institutions. *International Journal of Service Industry Management*, 7(2), 44-56.
- Lee, G. S. (2003). *The role of hotel image and image congruence and their effect on repeat intention in the hotel industry*. Master Thesis, University of Nevada.
- Marris, P., & Thornham, S. (2000). *Media studies*. New York: New York University Press.
- Martensen, A., Gronholdt, L., & Kristense, K. (2000). The drivers of customer satisfaction and loyalty, cross industry findings from Denmark. *Total Quality Management*, 11, 8544-8553.
- Oh, H. (2000). Diners' Perceptions of Quality, Value and Satisfaction. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 41(3), 58-66.
- Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. *Journal of Marketing Research*, 17, 460-469.
- O'Loughlin, C., & Coenders, G. (2002). *Application of the European customer satisfaction to postal services. Structural equation models versus Partial least squares*. Retrieved January 17, 2018, from <http://www3.udg.edu/fcee/economia/n4.pdf>

- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Petrack, J. F., Backman, S. J., Bixler, R., & Norman, W. C. (2001). Analysis of customer motivations and constraints by experience use history. *Journal of Leisure Research*, 33(1), 56-70.
- Petrack, J. F., & Backman, S. J. (2002). An examination of the determinants of golf travelers' satisfaction. *Journal of Travel Research*, 40 (3), 252-258.
- Rust, R. T., Zahorik, A. J., & Keiningham, T. L. (1995). Return on quality (ROQ): Making service quality financially accountable. *Journal of Marketing*, 59, 70-88.
- Thai News Agency. (2019). *Thailand Best Golf Destination in Asia Pacific*. Retrieved November 21, 2019, from <https://tna.mcot.net/tna-366875>
- TAT News. (2019). *Thailand Golf Travel Mart 2019*. Retrieved November 29, 2019, from <https://www.tatnews.org/2019/08/thailand-golf-travel-mart-2019-heads-for-chiang-mai-the-rose-of-the-north>
- Woodruff, R. B. (1997). Customer value: The next source for competitive advantage. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25(2), 139-153.

Building Corporate Social Networks Favorable to M&A - A Perspective of Structural Holes

ZHIXING LIN

PhD candidate, China Graduate School,
Panyapiwat Institute of Management
Corresponding Author. E-mail: mfbq@qq.com

Abstract

This article is based on the theory of structural holes, based on the company network formed by the company's senior management team chained, and empirically studied the impact of the structural hole characteristics of Chinese listed companies' corporate networks on corporate mergers and acquisitions. The study found that because the company has more structural holes in the company network, the listed company's social capital and market information continue to accumulate, resulting in a competitive advantage in "control" and "information", which helps the company to obtain information and Control the advantages and obtain more opportunities for mergers and acquisitions. The richness of the structural holes owned by the company has a significant positive correlation with the willingness to merge and acquire, which has a positive effect on M&A. Starting from the structural hole theory and the conclusions of this paper, we can obtain the principle of building a social network that is conducive to company mergers and acquisitions: the company executives should increase the richness of the company's structural holes in serving in other companies. A very direct and very effective way to build a social network that is conducive to company mergers and acquisitions is that company executives should join the boards of companies with rich structural holes as much as possible, so as to directly obtain more structural holes.

Keywords :social networks; corporate networks; structural holes; corporate mergers and acquisition

Introduction

(Uzzi, 1997) noted that social network is a social relationship formed between action individuals in order to achieve problem solving and resource exchange. The company's senior management team forms a small group. When the members of this small group serve in other companies, they will form a social network between companies through this chain of appointments, that is, the company network.(Haunschild, 1994) researched the company with

the position of chain director, and found that the company's mergers and acquisitions decision to follow the company director concurrently.(Luo, 2010) pointed out that the location of the network has an important influence on the resources and power acquisition of network members. The company network formed by the entire listed companies forms structural holes due to the different network positions, and companies with executive chain positions will enjoy information advantages and control advantages because they occupy the structural hole position in the company network. (Chen, 2015) Based on the theory of structural holes, the richness of structural holes will be able to reflect to a certain extent the impact of corporate networks on corporate M&A decisions. How does the company's social network location and the richness of the structural holes it affects the company's M&A behavior? How does the company form more structural holes through the concurrent appointment of company executives in order to have a competitive advantage in the market? The questions are worth studying.

In the previous research, the company network was limited to building a network of directors through chain directors (director links). In fact, the phenomenon of non-directors working in other listed companies is also very common. The construction of social networks between companies is necessary expansion to all executives, that is, from directors to executives. This article studies the social network and company mergers and acquisitions from the perspective of the company network formed by the senior management team serving in other companies, which has enriched the research results in related fields.

(Burt, 2002) believes that structural holes can provide opportunities for their occupants to obtain "information benefits" and "control benefits", and thus have a competitive advantage over members in other locations on the network. The connection of directors has established an information transmission channel between the management of both sides of the merger and acquisition, which helps to reduce the search and negotiation costs of the merger and acquisition, thereby generating greater synergy (Cai & Sevilir, 2012) (Boussard et al., 2016) studied the mergers and acquisitions of companies in the French market and found that the existing links between the companies contribute to the trust and transactions in the merger and

acquisition market.(Shipilov & Li, 2008) was taking the social network structure as the starting point, it is believed that the boundary of the enterprise occupying the position of the structural hole depends on the upper limit of the ability of the enterprise to fully control the expanding network.(Wan & Zheng, 2014) based on the structural hole theory, empirical research was conducted on the relationship between the M&A behavior of Chinese listed companies and the location of the structural hole. The research found that the richer the structural holes in listed companies, the greater the advantage of the relevant directors of the M&A party in acquiring M&A information. This can be promote mergers and acquisitions to improve the quality of mergers and acquisitions, promote the development of mergers and acquisitions

In the process of corporate search for M&A targets, executive links are undoubtedly a direct and fast channel. The richer the structural holes of companies in the company network formed by executive links, the more likely it is to affect the total amount and structure of social capital of the corporate executive team , But also affects the company's own social capital, which in turn affects the company's M&A, Therefore, this paper proposes research hypotheses: H1: With other conditions unchanged, the richness of the structural holes of listed companies in the social network is positively related to the company's willingness to acquire

Conceptual Framework

Explained variable

For the research model (1), the explained variable MAt is the probability of merger and acquisition, which is a binary classification variable. If the company has a merger in the t year, the value is 1, and the value of no merger is 0.

Explanatory variables

In this paper, the constraint coefficient index is used to measure the richness of structural holes. Refer to(Burt, 2004)to calculate the relevant indicators of structural holes. The larger the value of the structural hole constraint in the Burt indicator, the smaller the structural hole representing the location of the enterprise. Therefore, scholars often use the difference between the structural hole constraint and 1 proposed by Burt to measure the richness of

structural holes (SHi) That is, the larger the SHi, the richer the structural holes representing the company's network location.

The *constraint* is a measure of the extent to which a node v is invested in those nodes that are themselves invested in the neighbors of v . Formally, the *constraint on v* , denoted $c(v)$, is defined by:

$$c(v) = \sum_{w \in N(v) \setminus \{v\}} \ell(v, w) \quad (2)$$

where $N(v)$ is the subset of the neighbors of v that are either predecessors or successors of v and $\ell(v, w)$ is the local constraint on v with respect to w . (*NetworkX Algorithms. Structuralholes.Constraint — NetworkX 2.4 Documentation*, n.d.)

The formula for calculating the richness of structural holes in this paper is as follows:

$$SHi = 1 - c(v) \quad (3)$$

Control variable

This article refers to the existing literature and controls the following factors that may affect the company's M&A decision: company size (Size), company total asset return rate (ROA), company operating income growth rate (Growth), company Tobin Q value (Tobin's Q), liquidity (Liq), company debt ratio (Lev), company property rights (Property), whether the chairman and general manager serve concurrently (Dual), board size (Board), independent director ratio (Indep), the largest Shareholders' shareholding ratio (First), management's shareholding ratio (ESH), etc. and annual and industry fixed effects.

research method

Sample selection and data processing

This article uses M&A events initiated by Chinese A-share listed companies as the basic research sample from 2008 to 2017, uses the CSMAR database to obtain data. This article determines the sample interval of M&A events from 2008 to 2017, and the sample interval of

executive network data from 2007 to 2016, a total of 10 years. The sample is selected according to the following principles:

- (1) Select the main merger as the sample of the listed company's merger and acquisition;
- (2) Remove listed companies in the financial industry;
- (3) Select the narrowly defined types of mergers and acquisitions such as asset acquisitions, equity transfers and mergers and acquisitions of listed companies. Exclude samples of mergers and acquisitions whose business type is debt restructuring, and samples of mergers and acquisitions whose type of reorganization is asset divestiture, debt restructuring, asset replacement, and share repurchase;
- (4) Excluding companies in the ST category and listing delisting category in the year of the transaction;
- (5) The purchase of equity of the target company in multiples to achieve mergers and acquisitions is regarded as a merger and acquisition event;
- (6) Eliminate M&A transactions that lack the "significant asset restructuring logo" and "associated transaction logo"
- (7) Remove the related M&A samples;
- (8) Remove real estate companies to buy real estate;
- (9) Remove samples with missing data.

After screening, a total of 16,271 valid samples were obtained in this paper. In order to eliminate the influence of outliers, this paper performed a 1-99% level tailing treatment (Winsorize) on the main

continuous variables. In this paper, the data preprocessing software is Python, the social network index calculation uses social network data analysis software NetworkX, and the statistical analysis software is Stata 15.1.

Model setting and variable description

In this paper, the binary logistic regression method is used to represent the merger willingness with the probability of merger and acquisition, and a test model is constructed (1) :

$$\begin{aligned} \text{MA}_t = & \beta_0 + \beta_1 \text{Network}_{t-1} + \beta_2 \text{Size}_{t-1} + \beta_3 \text{Tobin}'_{qt-1} + \beta_4 \text{Liq}_{t-1} \\ & + \beta_5 \text{ROA}_{t-1} + \beta_6 \text{Growth}_{t-1} + \beta_7 \text{Lev}_{t-1} + \beta_8 \text{Dual}_{t-1} \\ & + \beta_9 \text{Board}_{t-1} + \beta_{10} \text{Indept}_{t-1} + \beta_{11} \text{Firmage} + \beta_{12} \text{Firstt} \\ & - 1 + \beta_{13} \text{ESH}_{t-1} + \Sigma \beta_{14} \text{Industry} + \Sigma \beta_{15} \text{Year} \end{aligned} \quad (1)$$

Probability of M&A - MA_t is the possibility of the company's M&A in that year. The social network data and control variable data are taken from the year before the first announcement of the M&A. Considering that the company's M&A is a rigorous decision, there are early evaluation, contact, negotiation, and intention so the process requires a certain amount of advance.

research results

Descriptive statistical analysis

This article has performed descriptive statistics and related analysis of the main variables (limited to space, not listed in detail). In the 16,271 samples from 2008 to 2017, about 64% of Chinese A-share listed companies did not undergo mergers and acquisitions. The average value of centrality is 4.47, indicating that an average company shares executives with 4.47 companies. The minimum value of the Tobin Q value is 0.95, and the maximum value is 9.09, reflecting the large correlation between stock prices and investment expenditures between enterprises. The average growth rate is 0.22, indicating that most companies have achieved growth and the average growth rate has reached 22%. Whether the Property variable is state-owned is 0.43, indicating that nearly half of the listed Chinese companies in the sample have state-owned attributes, and the average value of the chairman also is the general manager is 0.26. The average value of independent directors is 37%, and Chinese law provides that board members of listed companies Among them, there should be more than 33% of independent directors, and 37% are only slightly higher than the regulations, indicating that there are cases where the company sets up a number of independent directors slightly higher than the regulations just to meet the regulations.

Regression results of the richness of company structure holes and M&A behavior

As shown in Table 1, the richness of MA and structural holes is significantly positively correlated at the 1% level, indicating that the richness of the network location of the relevant listed companies can significantly increase the probability of mergers and acquisitions of listed companies, which is consistent with Hypothesis 1. (Limited to space, some control variables are not listed in detail)

indep	-0.229
...	...
_cons	-1.437***
Obs.	12589
Pseudo R2	0.033

Note: ***, **, and * represent significant levels at 1%, 5%, and 10%, respectively;

Source: Authors' summary of Stata results

Discussion of Research Results

How to build a social network conducive to company mergers and acquisitions

Social networks that are conducive to corporate mergers and acquisitions should have rich structural holes, so as to gain competitive advantages in "control" and "information", and have a positive effect on mergers and acquisitions. Starting from the structural hole theory and the conclusions of this paper, we can obtain the principle of building a social network that is conducive to company mergers and acquisitions: the company executives should also increase the richness of the company's structural holes. A very direct and very effective way to build a social network that is conducive to company mergers and acquisitions is that company executives should join the boards of companies with rich structural holes as much as possible, so as to directly obtain more structural holes.

Conclusion

From the perspective of social network theory, the position of listed companies in social networks will have an impact on their M&A behavior and performance. This article from the

perspective of the company network formed by the senior management team working in other companies, through the study of Chinese listed companies from 2008 to 2017, found that the richness of the structure holes of listed companies will bring a positive boost to the occurrence of company mergers and acquisitions. This may be because when the structure of the network position of the listed company is more abundant, the listed company will have more opportunities to obtain the social capital and market information embedded in the social network, then produced a competitive advantage in "control" and "information", which has a positive effect on M&A.

References

- Boussard, V., Godechot, O., & Woloszko, N. (2016). How to make a deal: The role of rankings and personal ties in creating trust in the M&A market. *Paris: MaxPo*, 16(3), 1–23.
- Burt, R. S. (2002). The social capital of structural holes. *The New Economic Sociology: Developments in an Emerging Field*, 148, 90.
- Burt, R. S. (2004). Structural holes and good ideas. *American Journal of Sociology*, 110 (2), 349–399.
- Cai, Y., & Sevilir, M. (2012). Board connections and M&A transactions. *Journal of Financial Economics*, 103(2), 327–349.
- Chen, Y. (2015). Social network and enterprise efficiency: Evidence based on the location of structural holes. *Accounting Research*, 1, 50-57.
- Haunschild, P. R. (1994). How much is that company worth?: Interorganizational relationships, uncertainty, and acquisition premiums. *Administrative Science Quarterly*, 39 (3), 391–411.
- Shipilov, A. V., & Li, S. X. (2008). Can you have your Cake and Eat it too? Structural Holes' Influence on Status Accumulation and Market Performance in Collaborative Networks. *Administrative Science Quarterly*, 53(1), 73–108.
- Uzzi, B. (1997). Social Structure and Competition in Interfirm Networks: The Paradox of Embeddedness. *Administrative Science Quarterly*, 42(1), 35–67.

Wan, L., & Zheng, X. (2014). Structural hole characteristics of director networks and corporate mergers and acquisitions. *Accounting Research*, 5, 67–72.

จริยธรรมทางการแพทย์ : กรณีศึกษาการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม Medical Ethics : A case study of telemedicine therapy

¹ชวภณ กิจหิรัญกุล และ ²วิภาวณย์ อรรณพพรชัย

¹Chawapon Kidhirunkul and ²Vipawan Annopornchai

¹โรงพยาบาลบี เอ็น เอช และ ²มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹BNH Hospital and ²Western University

¹Correspondent E-mail: Dr.chawapon@gmail.com

บทคัดย่อ

โทรเวชกรรม หรือระบบการแพทย์ทางไกล คือ การนำเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์สามารถพูดคุยตอบโต้กันได้แบบ Real-time เช่นเดียวกับการสื่อสารผ่านระบบ video conference ที่คู่สนทนาสามารถมองเห็นหน้าและสนทนากันได้ทั้ง 2 ฝ่าย ได้อย่างไร้ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ การดำเนินงานพัฒนาโทรเวชกรรมประสบปัญหาและมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายและการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งปัญหามิติทางด้านกฎหมาย เนื่องจากอยู่ในระยะพัฒนา แพทยสภาได้ออกประกาศที่ 54/2563 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์ และอยู่ในขั้นตอนพัฒนาคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับการให้บริการรักษาแบบโทรเวชกรรม ซึ่งตามประกาศจริยธรรมทางการแพทย์ให้ยึดหลักตามจริยธรรมการให้บริการแบบตัวต่อตัว เพื่อให้แพทย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการให้บริการ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ลดการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทางการแพทย์แบบโทรเวชกรรมต่อไป

คำสำคัญ: จริยธรรม; ทางการแพทย์; การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม

Abstract

Telemedicine or long-distance medical systems is the introduction of technology that helps patients and staff. The medical team can talk and interact in real-time as well as communicate via video conference system where the interlocutor can see the face and converse with each other without limitation in time and place. The implementation of telemedicine development faced difficulties and was limited in policy implementation and implementation. As well as legal dimension problems since it is in the developing phase. The Medical Council issued a notification No. 54/2563 regarding the practice of telemedicine or telemedicine. (telemedicine) and online clinic and is in the process of developing a manual for on-call treatment. Which according to the announcement of medical ethics, adhere to the ethics of one-to-one service. So that doctors and related personnel can take it as a guideline for the performance of the service And law enforcement Reduce the violation of the rights of the patient or the recipient of the telemedicine.

Keywords: ethics; Medical; telemedicine therapy

บทนำ

สังคมปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเข้าถึงและเชื่อมต่อข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความเร็วให้เกิดขึ้น เอื้อต่อการจัดการบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ของภาครัฐที่บริการต่อประชาชนมีส่วนร่วมช่วยในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชน สำหรับการจัดการบริการด้านสาธารณสุข โทรเวชกรรม หรือระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) คือ การนำเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์สามารถพูดคุยตอบโต้กันได้แบบ Real-time เช่นเดียวกับการสื่อสารผ่านระบบ video conference ที่คู่สนทนาสามารถมองเห็นหน้าและสนทนากันได้ทั้ง 2 ฝ่าย ได้อย่างไร้ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ เรียกเป็นภาษาไทยว่า โทรเวชกรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบทางการแพทย์ยุคใหม่ที่จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการทางการแพทย์ และสาธารณสุขของประเทศ ทำให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลสามารถเข้าถึงแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจาก ส่วนกลางได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางมาไกล นอกจากนี้โรงพยาบาลที่ขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางก็จะได้รับความช่วยเหลือทั้งด้านการตรวจรักษา การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการแพทย์ ตลอด จนการศึกษาต่อเนื่องทางการแพทย์ เป็นการช่วยพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และระบบการบริหารจัดการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครอบคลุมประชากรในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ส่งผลให้ประชากรของประเทศมีสุขภาพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในปัจจุบันมีการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายลดความแออัดในโรงพยาบาล การรักษาทางการแพทย์แบบ โทรเวชกรรม (Telemedicine) จึงมีความจำเป็นและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุข จึงมีความพยายามในการดำเนินงานพัฒนาโทรเวชกรรม (Telemedicine) แต่ก็ยังคงประสบปัญหาและมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายและการนำไปปฏิบัติ (Implementation) รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในมิติทางด้านกฎหมายเนื่องจากได้มีงานการศึกษาชี้ให้เห็นว่ายังไม่มีการตราพระราชบัญญัติซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ มาตรฐาน รวมทั้งข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการรักษา และการให้การบริบาลผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับโทรเวชกรรม รวมถึงยังไม่มีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาด้วยวิธีทางโทรเวชกรรมที่ชัดเจนเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการพิจารณามาตรฐานการรักษาให้แก่แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 ที่ผ่านมา แพทยสภาได้ออกประกาศที่ 54/2563 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์ และปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับการให้บริการรักษาแบบโทรเวชกรรม เพื่อให้แพทย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการให้บริการ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ลดการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทางการแพทย์แบบโทรเวชกรรม ตามบทบาทหน้าที่ของแพทย์หรือผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมการให้บริการผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ต้องปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เสมอ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ยึดถือและปฏิบัติตาม เพื่อให้วิชาชีพดำรงไว้ซึ่งการยอมรับนับถือจากสังคม และเพื่อผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรี

แห่งวิชาชีพ (สัญญา ภัทราชัย, 2551) โดยหลักจริยธรรมที่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องปฏิบัติตามมี 6 ประการ (สุจิตต์ เผ่าสวัสดิ์และคณะ, 2543) ดังนี้ 1) หลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย (Beneficence) 2) หลักไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย (Non-maleficence) 3) หลักเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วย (Autonomy) 4) หลักความเป็นธรรม (Justice) 5) หลักการรักษาความลับของผู้ป่วย (Confidentiality) และ 6) หลักความซื่อสัตย์ (Fidelity) ในการดูแลรักษาผู้ป่วยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพในทุกกรณีจะต้องปฏิบัติตามจริยธรรมทางการแพทย์อย่างเคร่งครัด รวมถึงการประกอบวิชาชีพเวชกรรมแบบโทรเวชกรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการหรือผู้ป่วย และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติต่อไป

โดยสรการ ละอองแก้ว (2555) ได้กล่าวถึงระบบ Telemedicine ว่าปัจจุบัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการ สื่อสาร โทรคมนาคมที่นับวันยิ่งทำให้ระบบต่าง ๆ พัฒนาก้าวหน้า และรวดเร็วมากขึ้น สำหรับด้านการแพทย์และสาธารณสุข เราเรียกการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้เพื่อการดูแลรักษาผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลนี้ว่า การแพทย์ทางไกล หรือ Telemedicine องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ให้คำจำกัดความของคำว่า “การแพทย์ทางไกล” หรือ “Telemedicine” หมายถึงการจัดให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน ที่อยู่ห่างไกลโดยบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัย การรักษาและการป้องกันโรค รวมถึงการศึกษาวิจัย และเพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทางการแพทย์

องค์ประกอบของโทรเวชกรรม

โทรเวชกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นระบบที่วัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนทางการแพทย์
- 2) เป็นระบบที่มีความมุ่งหมายเพื่อเอาชนะอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ หรือการเข้าถึงบริการทางการแพทย์จากสถานที่ห่างไกล
- 3) โทรเวชกรรมมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหลายชนิดมาใช้
- 4) เป้าหมายของโทรเวชกรรม เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ด้านการรักษาโรคให้ดีขึ้น

ประเภทของโทรเวชกรรม

แบ่งประเภทของโทรเวชกรรมตามการทำงานของระบบโทรเวชกรรมสามารถแบ่งได้ เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การเก็บข้อมูลแล้วส่งต่อ (Store-and-forward telemedicine) ในระบบการเก็บข้อมูลแล้วส่งต่อ นั้นข้อมูลที่เกี่ยวข้อทั้งหมด เช่น ข้อมูลทางการแพทย์ ภาพเอกซเรย์ (Medicine imaging) และสัญญาณทางชีวภาพ (Bio signals) ซึ่งจะถูกส่งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไปยังแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ สำหรับระบบนี้การตอบสนองจะไม่เกิดขึ้นทันทีและส่วนใหญ่ผ่านไปสองสามชั่วโมงหรือหลายวัน เมื่อแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ได้รับข้อมูลดังกล่าว ก็สามารถวินิจฉัยโรค และวางแผนการรักษาในเวลาไหนก็ได้ที่สะดวก ไม่จำเป็นที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องนั่งอยู่หน้าจอในเวลาเดียวกัน

2.โทรเวชกรรมปฏิสัมพันธ์ (Interactive telemedicine) เป็นการรักษาทางไกลที่ทั้งแพทย์และผู้ป่วยได้คุยตอบโต้กันได้ทันทีในเวลาเดียวกัน (Real-time) เช่น การพูดคุยผ่านทางโทรศัพท์ (Phone conversation) หรือการสื่อสารผ่านระบบการประชุมปรึกษาทางไกล (Video conference) ที่สามารถเห็นหน้าคู่สนทนาทั้งสองฝ่ายได้ งานวิจัยในอดีตหลายงานกล่าวไว้ว่าโทรเวชกรรมไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย แต่ยังรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการทำงานของผู้ให้บริการทางการแพทย์ด้วย

การใช้ระบบโทรเวชกรรมในต่างประเทศ

การใช้ระบบ Telemedicine หรือ โทรเวชกรรมได้เริ่มใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.1960 ทั้งนี้ระบบดังกล่าวได้มีพัฒนาการมาพร้อม ๆ กับการพัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคม ในต่างประเทศ โทรเวชกรรมนั้นอาจแบ่งเป็น 2 ยุค คือ ยุคที่เรียกว่า First Generation Telemedicine (ช่วงต้นปี ค.ศ. 1970) เป็นยุคที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เนื่องจากโทรเวชกรรมมีค่าใช้จ่ายสูงและเทคโนโลยียังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ยุคที่สองเรียกว่า The Second Generation Telemedicine (ช่วง ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้น) ยุคนี้ถือได้ว่าระบบโทรเวชกรรมได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการแพทย์การสาธารณสุข และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนบางครั้งเรามักจะพบคำว่า Telehealth แทนคำว่า Telemedicine รูปแบบการให้บริการระบบโทรเวชกรรมในต่างประเทศใช้วิธีการผ่านเครือข่ายสัญญาณความเร็วสูง ซึ่งจะใช้งานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและผ่านระบบ Video conference ที่มีประสิทธิภาพสูง ลักษณะของระบบโทรเวชกรรมมีหลากหลายลักษณะงาน แต่ที่มีการใช้งานมากที่สุดคือ Teleradiology รองลงมาคือ Telecardiology และ Tele dermatology โดยทำผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่ขณะนี้ได้มีลักษณะการใช้งาน โทรเวชกรรมที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ คือ แบบผ่านระบบ Video conference โดยเริ่มจากการใช้งานโทรเวชกรรมลักษณะนี้กับนักโทษในคุก เพื่อจะได้ไม่ต้องย้ายผู้ป่วยหรือนักโทษออกนอกคุกไปโรงพยาบาล นอกจากการใช้งานของโทรเวชกรรมในด้านการรักษาทางการแพทย์แล้ว ระบบดังกล่าวยังสามารถใช้งานในด้านการศึกษาทางไกลของแพทย์และเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาความสามารถของแพทย์และเจ้าหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง

การใช้ระบบโทรเวชกรรมในประเทศไทย

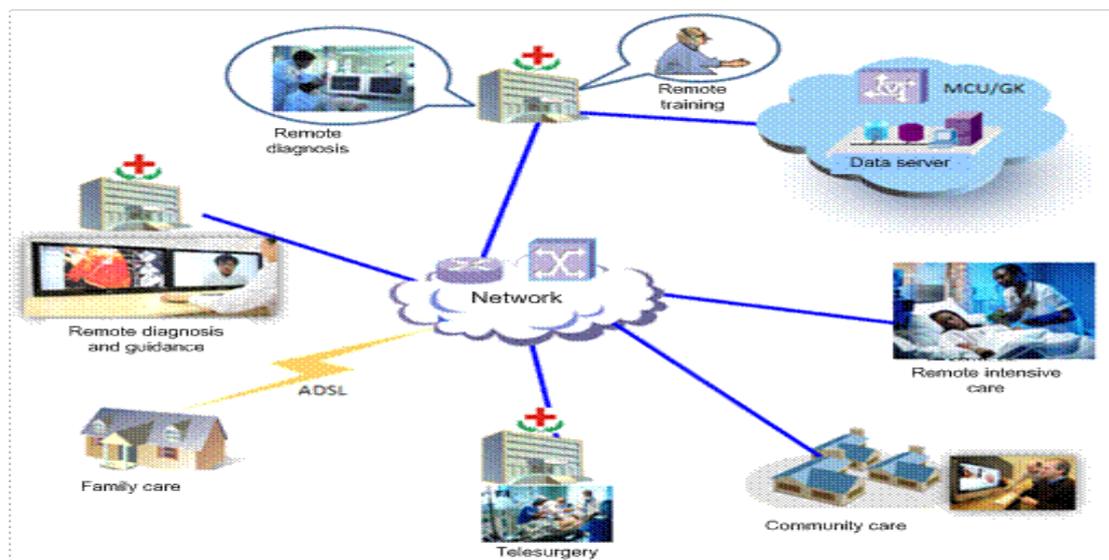
ประเทศไทยช่วงปลายปี พ.ศ. 2536 ได้มีการปล่อยดาวเทียมไทยคม 1 และต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการพัฒนาฐานเชื่อมดาวเทียม 7 ฐาน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronics and Computer Technology Center หรือ NECTEC) ในปีนี้รัฐบาลประกาศให้เป็นปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งประเทศไทย เพื่อให้ประชากรในประเทศตระหนักถึงบทบาทและประโยชน์ที่ได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยส่วนหนึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมการพัฒนาด้านโทรเวชกรรม (Narong Kasitipradith,2001)

โครงการแพทย์ทางไกลผ่านดาวเทียม (Telemedicine Project) ในประเทศไทยได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 -2541 ซึ่งเป็นโครงการ 4 ปี ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข (Narong Kasitipradith, 1996)

โดยมีการเชื่อมต่อข้อมูลไปยังโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ โรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคและโรงพยาบาลชุมชนรวม 19 แห่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่การรักษา การดูแลและให้การศึกษาด้านสุขภาพและสาธารณสุขแก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกลรวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่มีแพทย์หรือสถานพยาบาลไม่เพียงพอ ซึ่งลักษณะการดำเนินงานของโครงการนี้แบ่งออกเป็น 1. การใช้งานด้านการประชุมวิชาการและการเรียนการสอนทางไกล 2. การใช้งานด้านการปรึกษาการแพทย์ทางไกลทั้งแบบที่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและแบบผ่านระบบประชุมทางไกล 3. การใช้งานเครือข่ายข้อมูลและเสียง ปัจจุบันโครงการดังกล่าวได้สิ้นสุดลงแล้วและกระทรวงสาธารณสุขได้มีแผนปรับปรุงใหม่เกี่ยวกับโครงการแพทย์ทางไกลผ่านดาวเทียมแต่ก็ยังมีดำเนินการแต่อย่างใด (จิตรรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2547)

ประกอบด้วยระบบย่อย 4 ระบบ คือ

1. ระบบประชุมทางไกล (Video Conference)
2. ระบบการปรึกษาแพทย์ทางไกล (Medical Consultation)
3. ระบบการศึกษาทางไกล (Distance Learning)
4. ระบบเชื่อมเครือข่ายข้อมูลและโทรศัพท์

ภาพที่ 1 แสดงภาพรวมเครือข่ายการให้บริการแพทย์ทางไกลในประเทศไทย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีแนวคิดในการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสาธารณสุขในการปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ และส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินจากโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิไปยังโรงพยาบาลระดับทุติภูมิ หรือระดับตติภูมิเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม ตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลน่าน และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยโรงพยาบาลน่าน ได้ติดตั้งระบบ การแพทย์ทางไกล (Telemedicine System) ในเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน “ระบบการแพทย์ ฉุกเฉิน ทางไกล

แบบไร้รอยต่อจังหวัดน่าน (Nan Telemedicine System)” ทำให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญและแพทย์เฉพาะทางสามารถให้คำปรึกษา ส่งการรักษาที่เหมาะสมกับอาการที่เปลี่ยนแปลงของผู้ป่วยได้ทันที หรือโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาโปรแกรมประเมินอาการโรคสมองขาดเลือดเฉียบพลัน ผ่านระบบสารสนเทศ (CU Stroke Fast track Application) และมีการทดลองใช้ให้บริการผู้ป่วยของโรงพยาบาลศิริราช ในสถานการณ์โรคไวรัสโคโรนา 2019 ระบาด เพื่อลดการเข้าไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล และใช้วิธีการนำส่งยาผู้ป่วยที่บ้าน ซึ่งก็สามารถให้บริการผู้ป่วยได้ดีและมีการพัฒนาระบบแอปพลิเคชันต่อไป

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมในต่างประเทศ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐนิวเจอร์ซีย์มีการออกกฎหมายของมลรัฐ เรียกว่า (New) Telemedicine and Telehealth ในส่วนการกำหนดคำนิยาม “โทรเวชกรรม” หมายความว่า การให้บริการด้านสุขภาพโดยใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เทคโนโลยีอื่นใดเพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลกับ ผู้ป่วย ทั้งนี้จะมีหรือไม่มีความช่วยเหลือจากผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพอื่นก็ได้ และ “โทรเวชกรรม” ไม่รวมถึง การใช้การสนทนาทางโทรศัพท์ การส่งข้อความทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ข้อความโทรศัพท์หรือการส่งแฟกซ์ ในส่วนหน้าที่ของแพทย์ที่มีต่อผู้ป่วยนั้น เนื่องจากการรักษาวิธีโทรเวชกรรมของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์มี 2 รูปแบบคือ

(1) แพทย์รักษาผ่านผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่อยู่กับผู้ป่วย

(2) กรณีแพทย์ให้การรักษาผู้ป่วยโดยตรงซึ่ง ไม่ผ่านผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ซึ่งกฎหมายโทรเวชกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาจะกำหนดเรื่องหน้าที่ ของแพทย์ที่มีต่อผู้ป่วย จึงต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยไว้ และกำหนดว่าการใช้โทรเวชกรรมจะต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานความระมัดระวัง หรือมาตรฐานการรักษาเช่นเดียวกับการรักษาผู้ป่วยโดยตัวต่อตัว ส่วนความยินยอมของผู้ป่วยอาจจะด้วยวาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร หรือดิจิทัลที่เหมาะสม ภายใต้มาตรฐานความระมัดระวัง

2. ประเทศมาเลเซีย มีพระราชบัญญัติ เรียกว่า TELEMEDICINE ACT 1997 โดยกฎหมายฉบับนี้ มุ่งที่จะวางข้อกำหนดเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพโทรเวชกรรม ซึ่งได้กำหนดคำนิยาม “โทรเวชกรรม” หมายความว่า การประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยการใช้การสื่อสารทางเสียง ภาพ และข้อมูล ในส่วนหน้าที่ของแพทย์ต่อผู้ป่วย ประเทศมาเลเซียกำหนดเพียงว่า ก่อนที่แพทย์จะให้การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม ต้อง ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยเสียก่อนซึ่งความยินยอมต้องได้เป็นลายลักษณ์อักษร (written consent) และ ต้องแจ้ง ให้ผู้ป่วยทราบในเรื่องต่อไปนี้

1) ผู้ป่วยสามารถถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้

2) ความเสี่ยง ผลกระทบและประโยชน์จากการรักษา

3) จะได้รับการรักษาความลับในข้อมูลใด ๆ ของผู้ป่วยที่ได้รับจากการรักษาหรือที่เปิดเผย
ในระหว่างการรักษาทางโทรเวชกรรม

4) ภาพหรือข้อมูลใด ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารในระหว่างหรือเป็นผลจากการติดต่อรักษาทางโทรเวชกรรมของผู้ป่วยจะไม่ถูกเปิดเผยแพร่ให้แก่ผู้วิจัย บุคคลอื่นใด โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย และความยินยอมของผู้ป่วยจะไม่มีผล หากความยินยอม ไม่ได้มีข้อความซึ่งลงนามโดยผู้ป่วยว่าผู้ป่วยเข้าใจข้อมูลที่ได้รับแจ้ง และได้มีการหารือข้อมูลดังกล่าวแล้ว

3. ประเทศแอฟริกาใต้ มีการกำหนดมาตรการการควบคุมการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม โดย สภาวิชาชีพด้านสุขภาพแห่งประเทศแอฟริกาใต้ (The Health Professions Council of South Africa (HPCSA)) ออกแนวทางทางจริยธรรมทั่วไปสำหรับการปฏิบัติที่ดีในการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม (General Ethical Guidelines for Good Practice in Telemedicine) ในส่วนคำนิยามกำหนดว่า “โทรเวชกรรม” หมายความว่า การประกอบเวชกรรมโดยใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพในสถานที่หนึ่ง กับผู้ประกอบวิชาชีพ ด้านสุขภาพอีกสถานที่หนึ่ง เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก การปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพ ทางคลินิก การศึกษา และวิทยาศาสตร์สุขภาพและการวิจัย โดยเฉพาะภายใต้การให้บริการในพื้นที่ สาธารณรัฐ แอฟริกาใต้ ในส่วนหน้าที่ของแพทย์ต่อผู้ป่วยกำหนดว่า ต้องปฏิบัติตามหน้าที่วิชาชีพที่กำหนดไว้ใน แนวทางจริยธรรมทั่วไปของสภาวิชาชีพด้านสุขภาพแห่งประเทศแอฟริกาใต้สำหรับการปฏิบัติที่ดี (HPCSA’s General Ethical Guidelines for Good Practice.) รักษาประโยชน์สูงสุดหรือความเป็นอยู่ที่ดี ของ ผู้ป่วยเสมอ เคารพความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของผู้ป่วยให้ข้อมูลที่ผู้ป่วยต้องการเกี่ยวกับ เงื่อนไข และ รักษาความลับของผู้ป่วยตลอดเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และคำประกาศ สิทธิ ของผู้ป่วยแห่งประเทศแอฟริกาใต้และไม่ควรให้คำแนะนำทางการแพทย์หรือให้การรักษาด้วยวิธีโทร เวชกรรมโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย ในเรื่องความยินยอม (informed consent) ต้องได้รับเป็นลาย ลักษณ์ อักษร และมี การกำหนดรายละเอียดของหนังสือความยินยอม (informed consent documentation) ด้วย

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมของประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทย โดยแพทยสภา ได้ออกประกาศที่ 54/2563 เรื่อง แนวทางปฏิบัติการ แพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์ ประกาศแพทยสภาอาศัยมติ คณะกรรมการแพทยสภาในการประชุมครั้งที่ 7 /2563 วันที่ 9 กรกฎาคม 2563 คณะกรรมการแพทยสภา จึงออกประกาศดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้ชื่อว่า “ประกาศแพทยสภา ที่ 54/2563 เรื่องแนวทางปฏิบัติการแพทย์ ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์”

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในประกาศนี้ “โทรเวช” หรือ “การแพทย์ทางไกล”(telemedicine) หมายความว่า เป็นการส่งผ่านหรือการสื่อสารเนื้อหาทางการแพทย์แผนปัจจุบันโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมทั้งจากสถานพยาบาลภาครัฐและ/หรือเอกชนจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งโดยอาศัยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การปรึกษา คำแนะนำ แก่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือบุคคลอื่นใด เพื่อดำเนินการทางการแพทย์ในกรอบแห่งความรู้ทางวิชาชีพเวชกรรม ตามภาวะ วัสดุ และพฤติการณ์ที่เป็นอยู่ ทั้งนี้โดยความรับผิดชอบของผู้ส่งผ่านหรือการสื่อสารเนื้อหาทางการแพทย์นั้น ๆ

“สถานพยาบาล” หมายความว่า สถานพยาบาลที่เป็นของภาครัฐและ/หรือเอกชน ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

“การให้บริการผ่านระบบบริหารโทรเวช หรือ บริบาลการแพทย์ทางไกล” หมายความว่า การดำเนินการโดย “โทรเวช” หรือ “การแพทย์ทางไกล”

“ผู้ให้บริการ” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ให้บริการโดยโทรเวช หรือ การแพทย์ทางไกล (telemedicine) ซึ่งต้องรับผิดชอบไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นด้วย

“ผู้รับบริการ” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับ “โทรเวช” หรือ “การแพทย์ทางไกล” (telemedicine)

“คลินิกออนไลน์” หมายถึง สถานพยาบาลตามที่กฎหมายกำหนด

“การบริหาร” หมายความว่า กระบวนการเพื่อผลแห่ง “โทรเวช” หรือ การแพทย์ทางไกล” (telemedicine)

ข้อ 4 การให้บริการผ่านระบบบริหารโทรเวช หรือ บริบาลการแพทย์ทางไกล จะต้องเป็นไปตาม

1) เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภา พ.ศ.2555

2) เกณฑ์ความรู้ความสามารถในการประเมินเพื่อรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมพ.ศ.2555 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2563

3) เกณฑ์หรือแนวทางที่แพทยสภากำหนดขึ้นตามกรอบแห่งกฎหมายวิชาชีพเวชกรรม

ข้อ 5 ผู้ให้บริการจำเป็นต้องกระทำการดังนี้

ต้องปฏิบัติตามทางการแพทย์ตามข้อ 4 อย่างเคร่งครัด

ควรได้เรียนรู้เทคนิคที่จำเป็น ตลอดจนข้อจำกัดของ โทรเวช หรือ การแพทย์ทางไกล (telemedicine)

ข้อ 6 ผู้ให้บริการและผู้รับบริการพึงตระหนักรู้ และต้องรับทราบถึงข้อจำกัด ด้านเทคโนโลยี และอิเล็กทรอนิกส์ โดยจำต้องรับทราบถึง

ข้อเท็จจริงทางการแพทย์ที่ปรากฏตาม คำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย ที่ประกาศเมื่อ 12 สิงหาคม 2558 ในข้อ 7 และข้อเท็จจริงทางการแพทย์อื่นที่อาจมีขึ้นในเวลาต่อมา เช่น ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละวิทยาลัยหรือราชวิทยาลัย

เฉพาะบางโรคหรือบางภาวะเท่านั้นที่เหมาะสมในการใช้ โทรเวชหรือการแพทย์ทางไกล (telemedicine)

สิทธิของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ในการปฏิเสธการใช้โทรเวชหรือการแพทย์ทางไกล (telemedicine)

การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมหรือปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence AI) ร่วมกับการใช้ โทรเวชหรือการแพทย์ทางไกล (telemedicine) จำต้องเป็นไปตามกฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องมือแพทย์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยา เป็นต้น

ข้อ 7 นอกจากข้อจำกัดตามข้อ 6 แล้วโทรเวชหรือการแพทย์ทางไกล (telemedicine) ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ต้องทราบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการผ่านระบบสารสนเทศ มีความเสี่ยงจากระบบสารสนเทศด้วย จึงต้องทำภายใต้ระบบสารสนเทศที่มีมาตรฐานและความปลอดภัยด้านสารสนเทศ ที่เป็นสากล และได้รับการดูแลให้พร้อมใช้งาน และพร้อมรับการตรวจสอบ อันประกอบด้วยสาระสำคัญคือ การยืนยันตัวตนของผู้ให้บริการว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจริงและได้ดำเนินการภายใต้มาตรฐานด้านสารสนเทศ ของโรงพยาบาลหรือสถานบริการ ภายใต้มาตรฐานที่กฎหมายเฉพาะเรื่องกำหนดไว้ การยืนยันตัวตนของผู้รับบริการ จากระบบการให้บริการผ่านระบบบริการโทรเวช หรือบริการการแพทย์ทางไกล (telemedicine) ควรดำเนินการภายใต้มาตรฐานด้านสารสนเทศ ที่หน่วยงานรับผิดชอบที่กำกับดูแลเรื่องการยืนยันตัวบุคคลของรัฐเป็นผู้กำหนด

ระบบสารสนเทศที่ใช้ดำเนินการโทรเวช ต้องได้รับมาตรฐานความปลอดภัยสารสนเทศ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หรือ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 8 คลินิกออนไลน์ และ การให้บริการผ่านระบบบริการโทรเวช หรือ บริการการแพทย์ทางไกล (telemedicine) จำเป็นต้องดำเนินการผ่านสถานพยาบาลเท่านั้น

ข้อ 9 การปรึกษาหารือกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือบุคลากรสาธารณสุขอื่นที่มี กฎหมายอื่นกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ไม่ถือว่าเป็นการให้บริการโทรเวชหรือการแพทย์ทางไกลตามประกาศนี้

ส่วนคู่มือการปฏิบัติงานโทรเวชกรรมสำหรับแพทย์และผู้รับบริการ อยู่ในระหว่างการพัฒนาอย่างไม่แล้วเสร็จ ซึ่งแพทย์สภาพกำลังพัฒนา ตรวจสอบ เพื่อความเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อ ประชาชนผู้รับบริการและแพทย์ผู้ให้บริการ เพื่อให้การแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศเกิดการพัฒนาต่อไป

ปัจจุบันการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้าควบคู่ไปกับพัฒนาการหลาย ๆ ด้านของสังคม สิ่งหนึ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวไม่ให้แพทย์ต้องหลุดเข้าไปในวังวนแห่งการทำลายต่อความตระหนักในศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ แพทย์ (medical professionalism) คือ การปฏิบัติตามจริยธรรมทางการแพทย์ (medical ethics) ซึ่งได้มีวิวัฒนาการควบคู่กับวงการแพทย์มาอย่างช้านาน ปัจจุบัน ได้มีการแตกแขนงและการเกิดขึ้นใหม่ของบริการทางการแพทย์ในหลากหลายรูปแบบ รวมถึงการแพทย์แบบโทรเวชกรรม ซึ่งแพทย์สภาได้มีประกาศ

แนวทางการปฏิบัติการแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์” เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมได้ยึดถือปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับหลักจริยธรรมทางการแพทย์ ที่ถือปฏิบัติอยู่แล้ว

จริยธรรม Ethics คือ การแสดงออกที่มาจากใจที่ตรงต่อว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกตามเหตุและผลที่สังคมยอมรับการมีจริยธรรมในการทำงานจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานอย่างมีหลักการ มีอุดมการณ์มีความภูมิใจในการทำงานภูมิใจกับผลงานที่ออกมาและมีคุณภาพ เพราะเราผลงานและการกระทำเป็นเหมือนกระจกสะท้อนตัวบุคคล การตั้งใจทำงาน พุ่มเทให้กับงาน

จริยธรรมวิชาชีพแพทย์ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ จริยธรรมเป็นหลักแนวทางปฏิบัติที่ไม่มีอำนาจทางกฎหมายบังคับให้ผู้ถือจริยธรรมนั้นปฏิบัติตาม แต่เป็นสิ่งที่ควบคุมตนเอง เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ต้องผ่านการอบรมฝึกฝนจนมีความรู้ความชำนาญที่สูงเกินกว่าประชาชนทั่วไปจะเข้าใจ และมีความรู้พอที่จะตรวจสอบได้ ฉะนั้นหากแพทย์ประกอบวิชาชีพผิดจากมาตรฐาน หรือหาประโยชน์โดยไม่ชอบจากการประกอบอาชีพจนเกิดความเสียหายต่อประชาชน ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์และศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวิชาชีพ ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างแนวทางหรือหลักปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (สัญญา ภัทรราชย์, 2551)

- 1) เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ยึดถือและปฏิบัติตาม
- 2) เพื่อให้วิชาชีพดำรงไว้ซึ่งการยอมรับนับถือจากสังคม
- 3) เพื่อผดุงไว้ซึ่งเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ

หลักจริยธรรมวิชาชีพแพทย์

การดูแลรักษาผู้ป่วยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพในทุกกรณีรวมถึงการประกอบวิชาชีพเวชกรรมแบบโทรเวชกรรม จะต้องปฏิบัติตามจริยธรรมทางการแพทย์อย่างเคร่งครัด หลักสำคัญของจริยธรรม 6 ประการ มีดังนี้ (สุจิต เฝ้าสวัสดิ์, และคณะ, 2543)

1. หลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย (Beneficence) คือ สิ่งที่เป็นประโยชน์ก่อให้เกิดผลดี ผู้ประกอบวิชาชีพพึงกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย จะต้องจริงจังต่อผู้ป่วย ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ผู้ป่วยไม่ควรถูกสอบถามในเรื่องที่ไม่มีความจำเป็น ไม่ควรได้รับการรักษาที่เกินความจำเป็น จะต้องรักษาความเจ็บป่วยทางกาย จิตใจ สังคมและทำให้เกิดความสุขภาวะของผู้ป่วยแพทย์ต้องเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องที่คิดว่าตนเองมีความรู้มากกว่าผู้ป่วย การให้บริการแบบโทรเวชกรรม แพทย์ใช้หลักการและมาตรฐานเหมือนการให้บริการผู้ป่วยตัวต่อตัว และเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น เนื่องจากบทสนทนามีการบันทึกเก็บไว้เป็นหลักฐานได้

2. หลักไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย (Non-maleficence) คือ การลดความเสี่ยงอันตรายต่าง ๆ สิ่งที่จะดำเนินการจะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย ทั้งทางกายหรือจิตใจจะต้องจริงใจต่อผู้ป่วยการโกหกผู้ป่วยหรือบอกความจริงไม่ครบถ้วนอาจก่อให้เกิดอันตรายได้การดูแลรักษาด้วยวิธีการใด ๆ จะต้องพิจารณาประโยชน์เปรียบเทียบกับผลกระทบบที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ป่วย ควรรักษาผู้ป่วยต่อไปก็ต่อเมื่อมีโอกาสสูงที่จะช่วยให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น และก่อให้เกิดผลข้างเคียงไม่มากนักจะต้องลดผลกระทบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด ซึ่งในการรักษาผู้ป่วยแบบโทรเวชกรรมต้องปฏิบัติภายใต้สถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองอาจเป็นของรัฐหรือเอกชนก็ได้

3. หลักเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วย (Autonomy) คือ การยอมรับสิทธิผู้ป่วยที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับตัวเอง ซึ่งถือเป็นการยืนยันเจตนาของผู้ป่วย การรักษาจะดำเนินการได้ต่อเมื่อได้ให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยเพื่อขอความยินยอม (informed consent) ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะตัดสินใจเลือกวิธีการรักษาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะรับทราบข้อมูลที่จำเป็นและครบถ้วนเพื่อการตัดสินใจ ผู้ประกอบวิชาชีพโทรเวชกรรมมีหน้าที่ให้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องเมื่อผู้ป่วยร้องขอ หลักการในข้อนี้ใช้กับการรักษาผู้ป่วยและการเลือกสถานที่ให้การรักษาและผู้ที่ให้การดูแลรักษาผู้ป่วยทุกโรค ยกเว้น กรณีฉุกเฉิน ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนในการช่วยชีวิต การให้ความยินยอมของผู้ป่วยในการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมกำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ คือ ก่อนที่แพทย์จะให้การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม ต้องได้รับความยินยอม จากผู้ป่วยเสียก่อน ในรูปแบบของ (informed consent) ซึ่งหลักในเรื่องความยินยอมในการรักษา ประเทศไทยได้มีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และคำประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า บุคลากรด้านสาธารณสุขต้องแจ้งข้อมูลด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการ ให้บริการให้ผู้ป่วยทราบอย่างเพียงพอที่ผู้ป่วยจะใช้ประกอบการตัดสินใจในการรับหรือไม่รับบริการใด และผู้ป่วยมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงและเพียงพอเกี่ยวกับการเจ็บป่วยการตรวจการรักษาค่าผลดีและ ผลเสียจากการตรวจการรักษาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพใช้ภาษาที่ผู้ป่วยสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอม เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินอันจำเป็นเร่งด่วนและเป็นอันตรายต่อชีวิต ซึ่งอาจยินยอมเป็น ลายลักษณ์อักษร หรือแสดงความยินยอมด้วยวาจาก็ได้ แต่ที่สำคัญคือแพทย์ ต้องแจ้งสิทธิให้แก่ผู้ป่วยทราบถึงการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม

4. หลักความเป็นธรรม (Justice) คือ การจัดหาบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียมกันตามความจำเป็น โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ชนชั้นทางสังคม ความเชื่อทางศาสนา หรือสีผิว อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่า การให้บริการสุขภาพทั่วโลกยังมีปัญหาในเรื่องความเป็นธรรม การรักษาหลายกรณีจำกัดเฉพาะกลุ่มคนรวย หรือผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือผู้ที่สามารถเรียกร้อยสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้อื่น การให้บริการผู้ป่วยแบบโทรเวชกรรม อาจเข้าถึงผู้ป่วยไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ และทุกเศรษฐฐานะ เนื่องจากการให้บริการแบบโทรเวชต้องมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และระบบเครือข่ายในการให้บริการ แต่ในหลักการหากผู้ป่วยใช้บริการแล้วไม่เข้ากับผู้ป่วยรายใด แพทย์จะให้การรักษาด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม

5. การรักษาความลับของผู้ป่วย (confidentiality) ในส่วนนี้มีความจำเป็นมาก เพราะผู้ป่วยมอบความไว้วางใจเล่าอาการและประวัติความเป็นมาต่าง ๆ ให้แพทย์ได้ทราบ ดังนั้น แพทย์จึงควรระมัดระวังในการนำข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ป่วยไปบอกเล่าให้ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้ป่วย ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียมาถึงผู้ป่วย ยกเว้นจะได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย การรักษาความลับของผู้ป่วย ในการรักษาแบบโทรเวชกรรม ใช้หลักการเดียวกับการรักษาผู้ป่วยตัวต่อตัว

6. หลักความซื่อสัตย์ (fidelity) แพทย์จะต้องไม่พูดปดหรือโกหกผู้ป่วย หรือพูดจาให้ผู้ป่วยหลงผิด ไม่ใช่อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ยึดมั่นในภาระหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม และไม่ประพฤติปฏิบัติผิดระเบียบหรือข้อบังคับของสังคม ไม่อวดอ้างความสามารถของตนเกินความจริง ไม่รับความดีความชอบโดยที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้กระทำ และยอมรับความจริงเมื่อผิดพลาดหรือกระทำผิด

สรุป

ประเทศไทยนำการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมมาใช้ระหว่างแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทาง ความระมัดระวังของแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปอาจแตกต่างจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แต่ระดับความระมัดระวังของแพทย์ในการรักษาผู้ป่วยแบบตัวต่อตัว กับรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีโทรเวชกรรม แพทย์ต้องมีมาตรฐานความ ระมัด ระวัง ที่ไม่ต่ำกว่า การรักษาผู้ป่วยโดยปกติการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการประกาศของแพทยสภา ที่ 54/2563 เรื่องแนวทางปฏิบัติการแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (telemedicine) และคลินิกออนไลน์” จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานความระมัดระวัง ในการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมของแพทย์ ตามประกาศแพทยสภาดังนี้

1. นิยาม “โทรเวชกรรม” หมายความว่า การประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยการใช้การสื่อสารทาง อิเล็กทรอนิกส์เทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในสถานที่หนึ่งกับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอีกสถานที่หนึ่งเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพทางคลินิกการศึกษาและวิทยาศาสตร์สุขภาพและการวิจัย โดยเฉพาะ ภายใต้การให้บริการในประเทศไทย

2. หน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต่อผู้ป่วย

1) ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องปฏิบัติตามข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมพ.ศ.2549

2) รักษาประโยชน์สูงสุดหรือความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ป่วยเสมอ

3) ให้ข้อมูลที่ผู้ป่วยต้องการเกี่ยวกับ เจ็บป่วยในการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม

4) รักษาความลับของผู้ป่วยตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ และคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย

5) ไม่ควรให้คำแนะนำทางการแพทย์หรือให้การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย

6) การประกอบวิชาชีพเวชกรรมด้วยวิธีโทรเวชกรรมจะต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานความระมัดระวัง เช่นเดียวกับการรักษาตัวต่อตัว

7) การประกอบวิชาชีพเวชกรรมด้วยวิธีโทรเวชกรรม ให้รวมถึง การอธิบายเกี่ยวกับความเสี่ยงและประโยชน์ของตัวเลือกในการให้การรักษาแก่ผู้ป่วย ซึ่งทำผ่านการใช้โทรเวชกรรมด้วย ซึ่งอยู่ภายใต้มาตรฐานความระมัดระวัง เช่นเดียวกับ รักษาตัวต่อตัว

8) ความยินยอมของผู้ป่วยอาจจะด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร

9) ความยินยอมจากผู้ป่วยจะไม่มีผลหากไม่ได้แจ้งให้ผู้ป่วยทราบในเรื่องต่อไปนี้

(1) ผู้ป่วยสามารถถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้

(2) ความเสี่ยงผลกระทบและประโยชน์จากการรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม

(3) จะได้รับการรักษาความลับในข้อมูลใด ๆ ของผู้ป่วยที่ได้รับจากการรักษาหรือที่เปิดเผยในระหว่างการรักษาทางโทรเวชกรรม

(4) ภาพหรือข้อมูลใด ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารในระหว่างหรือเป็นผลจากการติดต่อรักษาทางโทรเวชกรรมของผู้ป่วยจะไม่ถูกเปิดเผย เผยแพร่ให้แก่ผู้วิจัยหรือบุคคลอื่นใดโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย

10) กรณีฉุกเฉิน กรณีฉุกเฉิน มี 2 กรณี ได้แก่

1) กรณีฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนซึ่งไม่อาจได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยได้ การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรมย่อมกระทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย

2) กรณีฉุกเฉินนอกโรงพยาบาล หากผู้ปฏิบัติการฉุกเฉินทำการช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉินด้วย วิธีโทรเวชกรรม ให้ปฏิบัติภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทั้งนี้ มาตรฐานให้เป็นที่ไป ตามที่ให้วิทยาลัยแพทยฉุกเฉินแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนด

3. การรักษาด้วยวิธีโทรเวชกรรม มีประโยชน์ต่อในหลายด้าน และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการแพทย์ในประเทศไทย ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรักษาได้สะดวกยิ่งขึ้น และค่าใช้จ่ายลดลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากแพทยสภา แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดในด้านจริยธรรมที่จำเป็นต้องได้รับการควบคุมอย่างเหมาะสม และในด้านปฏิบัติการที่จำเป็นต้องปรับให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

เนื่องจากสภาพสังคมวัตถุนิยมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้แพทย์มีแนวโน้มที่จะประกอบวิชาชีพโดยมุ่งแสวงหาทรัพย์สินเงินทองจนบางคนอาจขาดจริยธรรม ก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรวิชาชีพและผู้ป่วย และหากแพทย์จำนวนมากละทิ้งจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ประกอบวิชาชีพตามอำเภอใจไร้มาตรฐาน ประชาชนก็จะเคลือบแคลงสงสัยในการประกอบวิชาชีพของแพทย์ ก่อให้เกิดการฟ้องร้อง เกิดความเสียหายกันอย่างมากมาย ในที่สุดวิชาชีพแพทย์จะเสื่อม ไม่มีเกียรติและศักดิ์ศรี ไม่เป็นที่ยอมรับเชื่อถือ การประกอบ

วิชาชีพของแพทย์ ควรยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก ดังพระราชดำรัส สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

“ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตนเป็นที่สอง
ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง
ลาภทรัพย์และเกียรติยศจะตกมาแก่ท่านเอง
ถ้าท่านทรงธรรมแห่งวิชาชีพไว้ให้บริสุทธิ์”

เอกสารอ้างอิง

- จิตรรา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2547). *การดำเนินงาน โครงการแพทย์ทางไกลผ่านดาวเทียม*. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข.
- สรากร ละอองแก้ว. (2555). *ภาวะความดันโลหิตสูง ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ เครือโรงพยาบาลกรุงเทพ*. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.bangkokhealth.com>.
- สัญญา ภัทรราชย์. (2551). *จริยธรรมวิชาชีพแพทย์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี.
- สุจิตต์ เผ่าสวัสดิ์, เยื่อน ตันนรินทร์, ชุมศักดิ์ พุกษาพงษ์, เฮ็นรี่ ไวลด์. (2543). *จริยธรรมในเวชปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ไอเอส พรินติ้งเฮ้าส์.
- Kasitipradith, N. (2001). *The Ministry of Public Health telemedicine network of Thailand*. Nonthaburi: Ministry of Public Health.
- Narong Kasitipradith. (1996). *Telemedicine project*. Bangkok. Ministry of Public. Health.

การประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกลเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ
ทางการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท
Applications of telemedicine systems for the improvement of quality
service in rural emergency medicine

¹วิภาวณีย์ อรรณพพรชัย และ ²ชวภณ กิจหิรัญกุล

¹Vipawan Annopornchai and ²Chawapon Kidhirunkul

¹มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น และ ²โรงพยาบาลบี เอ็น เอช

¹Western University and ²BNH Hospital

¹Correspondent E-mail: dr.beevipawan@gmail.com

บทคัดย่อ

ระบบการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลชนบท พัฒนาโดยการประยุกต์ใช้ Telemedicine ซึ่งสามารถช่วยจัดการสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่สามารถตรวจวัดสภาพทางสรีรวิทยาของผู้ป่วยในทุก ๆ วัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะถูกส่งด้วยระบบสื่อสารไร้สายเชื่อมต่อกับโทรศัพท์มือถือ และจัดส่งไปยังโรงพยาบาล ซึ่งจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูล เพื่อแก้ไขปัญหาในการรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ชนบท ในกรณีฉุกเฉินปัจจุบันประเทศไทยได้ตั้งสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินขึ้น เป็นศูนย์ข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการ กับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ โดยใช้ระบบ Telemedicine ซึ่งยังมีอุปสรรคของการใช้ระบบการแพทย์ทางไกล คือ 1. เครือข่ายระบบสื่อสารไม่ครอบคลุมพื้นที่ชนบท 2. แพทย์ที่ให้การรักษามีความเชี่ยวชาญอาการในการรักษาพยาบาลผ่านจอคอมพิวเตอร์ และต้องสามารถใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ 3. ขาดแนวทางการรักษาแพทย์ทางไกลให้แพทย์และผู้ให้บริการทางการแพทย์ยึดถือปฏิบัติ ดังนั้นการให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท โดยการประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกล Telemedicine ต้องมีการพัฒนาควบคู่กันระหว่าง ความเชี่ยวชาญของแพทย์ที่ต้องรักษาผ่านระบบคอมพิวเตอร์รวมถึงแนวทางการรักษาผ่านระบบการแพทย์ทางไกล และพัฒนาระบบเครือข่ายเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้ทันสมัยสามารถใช้ได้ครอบคลุมในพื้นที่ชนบททางไกล ประชาชนชนบทสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคและรวดเร็วทันเวลาจะช่วยให้ประชาชนที่อยู่ชนบททางไกลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยฉุกเฉินสามารถรับการรักษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้รับการบริการที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับประชาชนในเขตเมืองต่อไป

คำสำคัญ : ระบบการแพทย์ทางไกล; คุณภาพการให้บริการ; การแพทย์ฉุกเฉินทางไกลชนบท

Abstract

Emergency Medical Service developed by applying Telemedicine that can help manage health by Use medical devices that can measure the physiological condition of patients on a daily basis, where such information is transmitted by wireless communication connected to a mobile phone. And delivered to the hospital. Which is stored in a database format. To address problems in treating patients in rural areas In case of emergency, Thailand has established an emergency medical institute. As a data center between service providers. The telemedicine system still has obstacles in using the telemedicine system: 1. The communication network does not cover rural areas. 2. The doctors who provide the treatment

must have expertise in medical treatment through Computer monitor And must be able to use electronic devices. 3. Lack of treatment guidelines for telephones and medical providers to adhere to. Therefore, the remote medical service in rural areas By applying the telemedicine system, telemedicine needs to be developed in parallel. The expertise of doctors to be treated via a computer system. Including treatment guidelines through the telemedicine system And develop network systems Modern electronic tools can be used in rural areas. Rural people can access equitable and timely. It will help people in the rural areas in the event of an emergency illness can receive treatment from medical professionals with the same quality services as the people of the city.

Keywords : Telemedicine; Service Quality; Emergency Medical Service

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ และมาตรา 56 รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการแพทย์ฉุกเฉินเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่รัฐต้องจัดบริการให้กับประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ประชาชนที่อยู่ห่างไกลในชนบทยังเข้าไม่ถึงการรักษาที่มีประสิทธิภาพ คือความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่จะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงการรักษา และค่าใช้จ่ายในการรักษาของตัวผู้ป่วยเอง สาธารณสุขของประเทศไทยยังมีปัญหาในความเหลื่อมล้ำกันระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนชนบท (พวงชมพู ประเสริฐ, 2562) ปัจจุบันการเจ็บป่วยฉุกเฉินมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจากอุบัติเหตุ และจากเจ็บป่วยด้วยอันตราย หรือโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคเบาหวาน เป็นต้น ทำให้การเจ็บป่วยฉุกเฉินและอุบัติเหตุการตายลำดับต้น ๆ และเป็นปัญหาสาธารณสุขอย่างมากในประเทศไทย (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2557)

ปัญหาหลักของระบบการดูแลสุขภาพที่หลากหลายประเทศกำลังประสบอยู่ คือปัญหาของความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงระบบทางการแพทย์ ปัญหาของการได้รับการบริการที่เท่าเทียมกัน ปัญหาเรื่องของคุณภาพการเข้าถึงบริการ และความคุ้มค่าต่อค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามการพลิกโฉมของระบบการสื่อสารระหว่างบุคคลได้เข้ามามีบทบาทและแสดงให้เห็นว่าถูกนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีความหลากหลายในระดับนานาชาติ และกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นให้มีศักยภาพที่ดี อาทิระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือไอซีที (Information and Communication Technology: ICT) ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เครือข่าย โทรศัพท์มือถือ หรือแม้แต่ระบบ Telemedicine ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของไอซีที ที่ได้รับการส่งเสริมเพิ่มประสิทธิภาพ และพัฒนาปรับปรุงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้นำมาใช้ในการบริการการเรียนการสอนทางด้านทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง (ไพศาล มณีสว่าง, 2561)

แผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ฉบับที่ 3.1 พ.ศ. 2562 – 2565 ได้ทบทวนปรับปรุงจากแผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564 โดยวิเคราะห์เงื่อนไขจากสถานการณ์ภายใต้กระแสโลกในปัจจุบันจนถึงแนวโน้มความท้าทายในอนาคต สถานการณ์และบริบทของสังคมไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการแพทย์ฉุกเฉิน โดยแผนหลักมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นไปตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายรัฐบาล นโยบายประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข การปฏิรูประบบการแพทย์ฉุกเฉิน และแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินนอกโรงพยาบาล การบริการในห้องฉุกเฉิน การส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน และการจัดการสาธารณสุขภัยด้านการแพทย์และสาธารณสุข ซึ่งแผนหลักฉบับนี้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินระยะปานกลางที่มุ่งเน้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการ “ลดการเสียชีวิตและความพิการจากการเจ็บป่วยฉุกเฉิน”

องค์การอนามัยโลกได้อธิบายคำว่า “การแพทย์ทางไกล (Telemedicine)” อย่างกว้าง ๆ ไว้ว่าการแพทย์ทางไกล คือ การให้บริการดูแลสุขภาพทางไกล โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับการแลกเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพในการวินิจฉัยการรักษา ป้องกันโรค รวมถึงการศึกษาอาการบาดเจ็บ การวิจัยและประเมินผล และเพื่อประโยชน์สำหรับการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทางการแพทย์ (World Health Organization, 1998)

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมที่นับวันยิ่งจะทำให้ระบบต่าง ๆ พัฒนาก้าวหน้าและรวดเร็วมากขึ้น จากอดีตเราเคยใช้โทรศัพท์สำหรับพูดติดต่อสื่อสารเท่านั้น แต่ปัจจุบันเราสามารถใช้อุปกรณ์มือถือเพื่อเชื่อมต่อกับสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ได้ทำให้เห็นทั้งภาพภาพเคลื่อนไหวและได้ยินเสียงของคู่สนทนาของเราในเวลาเดียวกัน ช่วยให้การติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องสะดวกสบายมากขึ้น นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ สำหรับด้านการแพทย์และสาธารณสุขนั้นเราเรียกการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้เพื่อการดูแลรักษาผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลนี้ว่า การแพทย์ทางไกล หรือ Telemedicine

สถานการณ์ที่มีผู้ป่วยอาการหนัก และอยู่ในสถานที่ห่างไกลหรืออยู่ในชนบทต้องการรับการรักษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอย่างทันที หรือเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถติดตามการรักษาผู้ป่วยที่ กลับไปอยู่บ้านได้อย่างใกล้ชิด สามารถวินิจฉัยอาการได้ โดยที่ผู้ป่วยไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางมาพบแพทย์หลาย ๆ ชั่วโมงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปกับการเดินทางมาพบแพทย์หรือกรณีแพทย์ผ่าตัดใช้จักษุวิธีติดตามการผ่าตัดคนไข้ได้โดยไม่ต้องเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเชื่อมต่อระบบโรงพยาบาลกับสถานพยาบาลต่าง ๆ เพื่อให้ผลการวินิจฉัยของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว แม่นยำ เป็นต้น สถานการณ์ทั้งหมดนี้อาจทำให้หลายคนต้องนึกถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ล้ำหน้าทันสมัย

เพื่อเข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับการดูแลรักษาแล้วจะมีเทคโนโลยีใดบ้างที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับเราบ้าง หรือในระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ ได้มีการส่งเสริมหรือการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท ปัจจุบันมีโรงพยาบาลหลายแห่งในประเทศไทยที่ให้การรักษายาบาลโดยใช้ Telemedicine โดยเป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย และมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่โรงพยาบาลรับผิดชอบเป็นลูกข่าย โดยใช้ระบบ Video Conference ช่วยให้การรักษาผู้ป่วยได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง (ไพศาล มณีสว่าง, 2561)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) เพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีคุณภาพโดยได้รับการช่วยเหลือและรักษายาบาลที่มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

ความหมายระบบการแพทย์ทางไกล

รากศัพท์ของ Telemedicine มาจากภาษากรีกซึ่งสามารถแยกออกเป็น Tele หมายถึง ระยะทางและ Medicine ที่มีรากศัพท์จากภาษาละตินที่ว่า "Mederi" หมายถึง การรักษาแต่ถ้าจะเรียกเป็นภาษาไทยก็มักจะได้ยินว่า “การแพทย์ทางไกล” “โทรเวชกรรม” “โทรเวช” “คลินิกแพทย์ ออนไลน์” เป็นต้น ซึ่งจากความหมายของ Telemedicine มีส่วนที่เหมือนหรือคล้ายกับความหมาย ของ Telehealth แต่ความต่างของทั้งสองคำคือการส่งมอบการดูแลสุขภาพและการให้คำปรึกษาโดย Telehealth เป็นการส่งมอบการดูแลสุขภาพในระยะทางไกล (Delivery of Health Care Services) และคำปรึกษาจะได้จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุขภาพส่วน Telemedicine เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับทางการแพทย์ในระยะทางไกลและคำปรึกษาจะได้จากแพทย์เท่านั้น (Darkins, A. William, & Cary, M. Ann., 2000)

แนวทางปฏิบัติการแพทย์ทางไกลหรือโทรเวช (Telemedicine) และคลินิกออนไลน์

“โทรเวช” หรือ “การแพทย์ทางไกล”(Telemedicine) หมายความว่า เป็นการส่งผ่านหรือการสื่อสารเนื้อหาทางการแพทย์แผนปัจจุบันโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมทั้งจากสถานพยาบาลภาครัฐและ/หรือเอกชนจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งโดยอาศัยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้การปรึกษาคำแนะนำ แก่ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือบุคคลอื่นใด เพื่อการดำเนินการทางการแพทย์ในกรอบแห่งความรู้ทางวิชาชีพเวชกรรมตามภาวะวิสัยและพฤติการณ์ที่เป็นอยู่ ทั้งนี้ด้วยความรับผิดชอบของผู้ส่งผ่านหรือการสื่อสารเนื้อหาทางการแพทย์นั้น ๆ

รัสคลู ซิน่า (Cucina R., 2013) ได้กล่าวถึงระบบการแพทย์ทางไกล คือการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อให้บริการสนับสนุนการดูแลสุขภาพกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายที่อยู่ห่างไกลกัน

องค์กรวิจัยทางอวกาศของอินเดีย (Indian Space Research Organization: ISRO) (Indian Space Research Organization, 2006) เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพในประเทศอินเดียด้วยการปรับปรุงรูปแบบการเข้าถึงการดูแลรักษาที่ดีขึ้นและลดค่าใช้จ่ายให้กับผู้ป่วยในชนบทและลดแพทย์ที่จะไปอยู่ตามชนบทลงได้ กล่าวถึง ระบบการแพทย์ทางไกลไว้เพิ่มเติมว่าแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจะใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีการสื่อสารในการแลกเปลี่ยนข้อมูลการวินิจฉัย การรักษา การป้องกันการวิจัยหรือการประเมิน และการศึกษาต่อเนื่อง แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ ซึ่งทั้งหมดเป็นการให้ความสนใจ กับความก้าวหน้าทางสุขภาพบุคคลและชุมชน

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) (World Health Organization, 2009) ได้กล่าวถึงการแพทย์ทางไกลไว้ว่าเป็นการดูแลรักษาทางการแพทย์ที่หมายรวมถึงการให้บริการทางการแพทย์ การวินิจฉัยการให้คำปรึกษาและการรักษา การให้ความรู้และการส่งข้อมูลทางการแพทย์ โดยใช้ที่ศนูปรณ์เชิงปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารข้อมูล สร้างระบบการแพทย์ทางไกลเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม

Telemedicine (การแพทย์ทางไกล) หมายถึง นำเอาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมมาประยุกต์ใช้กับงานด้านการแพทย์โดยตรง โดยใช้การส่งสัญญาณผ่านสื่อโทรคมนาคม อันทันสมัย เช่น เทคโนโลยีการสื่อสารผ่าน Video Conference เป็นต้น โดยแพทย์ต้นทางและปลายทางสามารถติดต่อกันได้ด้วยภาพเคลื่อนไหวและเสียงรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลของคนไข้ระหว่างหน่วยงาน การติดต่อสื่อสารระหว่างคนไข้และแพทย์รวมทั้งการอบรมทางการแพทย์ต่าง ๆ (อัคคะนนท์ พงศ์ลักษณ์มาณา, 2557)

ระบบการแพทย์ทางไกล หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม (สกลนันท์ หุ่นเจริญ, 2557)

สร้างระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine System) เป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกัน

องค์กรวิจัยทางอวกาศของอินเดีย (Indian Space Research Organization: ISRO) (Indian Space Research Organization, 2006) เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้บริการดูแลสุขภาพในประเทศอินเดียด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการดูแลสุขภาพในประเทศอินเดีย ด้วยการปรับปรุงรูปแบบการเข้าถึงการดูแลรักษาที่ดี และลดค่าใช้จ่ายให้กับผู้ป่วยในชนบท และลดแพทย์ที่จะไปอยู่ตามชนบทลงได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2010) ได้กล่าวถึงการแพทย์ทางไกลไว้ว่าเป็นการดูแลรักษาทางการแพทย์ ที่หมายรวมถึงการให้บริการทางการแพทย์ การวินิจฉัย การให้คำปรึกษา และการรักษา การให้ความรู้ และการส่งข้อมูลทางการแพทย์ โดยใช้ทัศนูปกรณ์เชิงปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารข้อมูล

สรุประบบการแพทย์ทางไกลเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม

Telemedicine (การแพทย์ทางไกล) หมายถึง นำเอาความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมมาประยุกต์ใช้กับงานด้านการแพทย์โดยตรง โดยใช้การส่งสัญญาณผ่านสื่อโทรคมนาคม อันทันสมัย เช่น เทคโนโลยีการสื่อสารผ่าน Video Conference เป็นต้น โดยแพทย์ต้นทางและปลายทางสามารถติดต่อกันได้ด้วยภาพเคลื่อนไหวและเสียงรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลของคนที่ระหว่างหน่วยงาน การติดต่อสื่อสารระหว่างคนไข้และแพทย์รวมทั้งการอบรมทางการแพทย์ต่าง ๆ (อัคคะนนท์ พงศ์ลักษณ์, 2557)

ระบบการแพทย์ทางไกล หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม (สกลนันท์ หุ่นเจริญ, 2557)

สรุประบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine System) เป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่าง ๆ หรืออุปกรณ์มัลติมีเดียมาช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ การรักษาทางด้านการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็วแม้ผู้ป่วยกับแพทย์จะอยู่ห่างไกลกัน

ประเภทของการแพทย์ทางไกล

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2009) และ จอห์น แครก กับวิกเตอร์ แพตเตอร์สัน (John Craig, Victor Patterson, 2005) กล่าวถึง ระบบการแพทย์ทางไกลมีการ ประยุกต์ใช้ใน 2 ประเภท พื้นฐานตามระยะเวลาการส่งข้อมูลและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ เกี่ยวข้องกันไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพกับผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพ (Health Professional-to-Health Professional) หรือผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพกับผู้ป่วย (Health Professional-to-Patient) ได้แบ่งออกเป็นประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 คือการจัดเก็บการส่งต่อข้อมูลทางการแพทย์ (Store-and-Forward Telemedicine or Asynchronous) โดยที่ ราโอ, รัมโบดี (Rao B., Lombardi A. ll., 2009) กล่าวว่า เป็นระบบการแพทย์ทางไกลที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่บันทึกไว้ล่วงหน้าระหว่าง 2 คนขึ้นไป ในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่น การที่แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญสุขภาพทำการส่งรายละเอียดการรักษา หรือความคิดเห็น เกี่ยวกับการวินิจฉัย และการจัดการที่เหมาะสมด้วยอีเมลส่งไปยังปลายทาง โดยระบบประเภทนี้แพทย์ที่รับ ข้อมูลไม่สามารถซักประวัติหรือตรวจสอบร่างกายผู้ป่วยได้โดยตรง

ประเภทที่ 2 คือการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถโต้ตอบได้ทันที (Real Time Telemedicine Interactive or Synchronous) เช่น การพูดคุยทางโทรศัพท์ การประชุมทางไกล (Video - Conferencing) วิธีนี้ช่วยให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่อยู่อีกสถานที่ที่สามารถซักประวัติผู้ป่วยสังเกตร่างกาย และประเมินสภาวะทางจิตใจจากโรงพยาบาลที่ขอปรึกษาได้ โดยมี แพทย์ที่ขอปรึกษาจากโรงพยาบาลนั้น อยู่กับผู้ป่วยด้วย เพื่อช่วยในการตรวจร่างกายตามคำแนะนำ ของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบที่สำคัญของการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) มี 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นระบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนด้านการแพทย์
2. เป็นระบบที่เอาชนะอุปสรรคทางภูมิศาสตร์หรือการเข้าถึงบริการทางการแพทย์จากสถานที่ทางไกล
3. มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหลายชนิดมาใช้
4. มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลลัพธ์ทางการรักษาโรคให้ดีขึ้น

การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้าและหลากหลายทั่วโลก ที่เข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital) ราคาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ลดลงและคนส่วนใหญ่เข้าถึงได้ง่ายเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบ Telemedicine เป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นความสนใจของสถานพยาบาลต่าง ๆ ที่จะจัดหาวิธีใหม่ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยให้ดีขึ้นอีกทั้ง การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย ช่วยขยายขอบเขตของ Telemedicine ไปยัง Web-Based Applications เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail หรือ E-Mail) การประชุมทางไกล (Teleconference) และการปรึกษาทางไกล (Teleconsultation) รวมถึงการใช้สื่อมัลติมีเดีย เช่น รูปถ่ายดิจิทัลและวิดีโอเข้าไปสู่การสร้างแอปพลิเคชันใหม่เพื่อใช้ร่วมกับระบบ Telemedicine ในอนาคต

ประโยชน์ของระบบการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ประกอบด้วย

1. ช่วยให้ผู้ป่วยที่อยู่ในชนบททางไกลสามารถเข้าถึงการตรวจรักษาและได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้ทันทีทั้งเป็นการขยายงานบริการทางการแพทย์ของแต่ละโรงพยาบาล ให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ป่วยที่อยู่ทางไกลได้มากขึ้น
2. การแพทย์ทางไกล (Telemedicine) เป็นระบบที่มีประสิทธิผลคุ้มค่าการลงทุน (Cost Efficiencies) เนื่องจากช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลโดยรวม และเพิ่มประสิทธิผลในการรักษาโรค เพราะใช้บุคลากรทางการแพทย์ร่วมกันระหว่างโรงพยาบาล อีกทั้งยังช่วยลดระยะเวลาของแพทย์ในการเดินทางเพื่อมารักษาพยาบาล และช่วยให้ผู้ป่วยลดระยะเวลาการนอนพักรักษาในโรงพยาบาลได้
3. ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทางด้านทางการแพทย์จะได้รับความสะดวกสบายมากขึ้นไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลมาที่โรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลศูนย์ที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้ป่วยลดความเครียดจากการเดินทางได้อีกด้วย (สมเกียรติ แสงวัฒนาโรจน์, 2563)

ประโยชน์ของการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ประกอบด้วย

1. สามารถเข้าถึงการตรวจรักษาและได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้ทันเวลาที่
2. ลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทาง รวมถึงค่าใช้จ่ายแฝงอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ค่าอาหาร หรือค่าเสียเวลา
3. สามารถนัดแพทย์ได้ตามเวลาที่สะดวก ไม่ต้องไปคอยที่โรงพยาบาลเป็นเวลานาน
4. รับคำปรึกษากับแพทย์ก่อนตัดสินใจไปโรงพยาบาล หรือกรณีผู้ป่วยไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลมาแล้ว แต่ยังมีข้อสงสัยอยู่ หรือบางครั้งผู้ป่วยเกิดความไม่เชื่อใจในแพทย์ที่ให้การรักษา จึงอยากพบแพทย์ท่านอื่น
5. ช่วยให้ติดตามผลการดูแลผู้ป่วยได้ง่ายขึ้น โดยที่ผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องมาตรวจดูที่โรงพยาบาล
6. ไม่ต้องเผชิญกับความแออัดของสถานพยาบาล

รูปแบบของ Telemedicine หรือ การแพทย์ทางไกลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่

1. ระบบให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญจะให้คำปรึกษาหรือวินิจฉัยสุขภาพโดยการพูดคุยและสอบถามอาการผู้ป่วยผ่านกล้องวิดีโอเพื่อใช้ประกอบการวินิจฉัย
2. ระบบเฝ้าระวัง ตัวอย่างหนึ่งของระบบนี้คือเฝ้าระวังสุขภาพที่บ้านโดยการนำอุปกรณ์ตรวจวัดต่าง ๆ ไปติดตั้งที่บ้าน โดยข้อมูลสัญญาณชีพถ้าสัญญาณชีพที่ส่งมามีความผิดปกติก็จะแจ้งให้ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาโดยทันที
3. ระบบให้ข้อมูลสุขภาพ เป็นระบบที่ให้บริการสอบถามความรู้เรื่องสุขภาพ หรือให้คำปรึกษาโรค โดยผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลโดยผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือปรึกษาออนไลน์กับผู้เชี่ยวชาญ
4. ระบบเรียนรู้ทางการแพทย์ เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้ให้กับแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ โดยระบบจะทำหน้าที่รวบรวมความรู้ ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลหรือเผยแพร่ข้อมูลความรู้เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาได้

รูปแบบการให้บริการข้างบนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแพทย์ทางไกลมีให้บริการในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพัฒนาการของ Telemedicine ยังคงมีอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม เพื่อพัฒนาให้ลักษณะและรูปแบบการบริการในอนาคตอาจเปลี่ยนแปลงไป และมีรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา

การประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกล

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Mobile Telemedicine เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับ การจัดการสุขภาพสามารถทำได้โดยใช้เครื่องมือวัดทางการแพทย์ที่สามารถตรวจวัดสภาพทางสรีรวิทยาของผู้ป่วยในทุก ๆ วัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะถูกส่งด้วยระบบสื่อสารไร้สายเช่น Body Area Network หรือ Wireless Sensor Network ที่เชื่อมต่อกับโทรศัพท์มือถือ และจัดส่งไปยังโรงพยาบาล ซึ่งจะจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูล และจะทำให้แพทย์ประจำของผู้ป่วยสามารถเข้าถึงและมีข้อมูลเพื่อประกอบการวินิจฉัยและให้คำแนะนำที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถตรวจอาการของโรคต่าง ๆ ตลอดจนแพทย์ยังสามารถแจ้งเตือนผู้ป่วย

ในกรณีที่มีอาการที่แสดงให้เห็นว่ามีความเสี่ยงของการเกิดโรคในระยะเริ่มแรก รวมถึงการดูแลผู้ป่วยในระยะพักฟื้น ซึ่งผู้ป่วยอาจกลับไปพักฟื้นที่บ้าน แพทย์สามารถติดตามอาการระหว่างการพักฟื้นของผู้ป่วยโดยอาศัยเครื่องมือวัดทางการแพทย์ที่สามารถติดตั้งที่บ้าน ส่งข้อมูลผ่านระบบ Mobile Telemedicine มายังแพทย์ ซึ่งจะทำให้แพทย์สามารถติดตามสภาพสรีรวิทยาได้อย่างต่อเนื่อง และหากมีกรณีฉุกเฉินจำเป็นผู้ป่วยสามารถติดต่อแพทย์ผ่านทาง Teleconference หรือ Web Conference ซึ่งในวิธีการดังกล่าว ผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลระหว่างกระบวนการรักษาในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ

การพัฒนาระบบแพทย์ทางไกล ให้ความสำคัญ 3 ระบบ ประกอบด้วย

1. ระบบสัญญาณภาพ Data Center เสี่ยง ความคมชัดและเป็นปัจจุบัน อาทิ การรักษาการอ่าน ภาพระบบ DICOM (Digital Imaging and Communications in Medicine) ของผู้ป่วย ในลักษณะดิจิทัล โดยสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างการรักษาได้

2. โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ Consultant ผ่านโทรศัพท์หรือแท็บเล็ต ผ่านวิดีโอ คอลล์ อาจเป็นการผ่าตัด หรือ กรณีฝึกปรักติทางร่างกาย การตรวจครรภ์ทางไกล ด้วยเทคโนโลยี Augmented Reality (AR) ทำให้อำนวยความสะดวก ในการสื่อสารระหว่างผู้รับคำปรึกษา (พยาบาล) และผู้ให้คำปรึกษา (แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ) แบบทันทีทันใด เปรียบเสมือนทั้งผู้ขอและผู้รับคำปรึกษาอยู่ในสถานที่เดียวกัน

3. การสื่อสารผ่านระบบมัลติมีเดีย E-Learning สามารถถ่ายทอดเรื่องราว และเนื้อหาทางการรักษา ซึ่งนักเรียนแพทย์สามารถสื่อสารกับแพทย์ที่กำลังทำการรักษาผู้ป่วยได้ และสามารถเก็บเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาหรือตัวอย่างโรคในครั้งต่อไป (ไพศาล มุณีสว่าง, 2561)

ข้อควรระวังที่สำคัญการใช้การแพทย์ทางไกล

แพทย์ที่ดำเนินการทางเวชกรรมผ่านการแพทย์ทางไกล มีความเสี่ยงที่จะพบปัญหาหลัก 2 ประเด็น คือ ด้านกฎหมาย และด้านมาตรฐานการให้บริการ

ด้านกฎหมาย

เนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดนิยามและขอบเขตที่ชัดเจนของการแพทย์ทางไกล รวมทั้งยังไม่มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดปัญหาการตีความทางกฎหมาย ทั้งพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม และข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม ที่แตกต่างกัน

มาตรฐานการให้บริการ

มีข้อจำกัดด้านเครื่องมืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสาร อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการตีความไม่ตรงกัน อีกทั้งไม่มีมาตรฐานใดมาเป็นเกณฑ์วัดว่าแพทย์กระทำการโดยประมาท และยังไม่มีแนวทางด้านการคุ้มครองสิทธิประชาชน หลักการยินยอมในการรักษา และการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านความรับผิดชอบของแพทย์ที่ดำเนินการทางเวชกรรมผ่านการแพทย์ทางไกล

การแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท

การรักษาพยาบาลฉุกเฉินจะไม่เกิดผลดีหากล่าช้าผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินจะเสียโอกาสในการอยู่รอด และเป็นที่ทราบกันว่าถ้าการล่าช้าเพียงหนึ่งชั่วโมงที่ไม่เหมาะสมทำอันตรายซ้ำเติมให้แก่ผู้บาดเจ็บ และยังมีหลักฐานแน่ชัดว่าการนำส่งโรงพยาบาลที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดผลเสียแก่ผู้เจ็บป่วยฉุกเฉินได้อย่างมากอีกด้วย ความพยายามในการจัดระบบบริการที่เหมาะสมจึงได้เกิดขึ้นเรื่อยมาในอดีตเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2551 ประกาศใช้เพื่อให้การปฏิบัติการด้านการแพทย์ฉุกเฉินที่ผ่านมายังขาดระบบบริหารจัดการด้านบุคลากร อุปกรณ์และเครื่องมือช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน รวมทั้งยังขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบประสานการปฏิบัติงานทำให้มีผู้ป่วยฉุกเฉินต้องสูญเสียชีวิต อวัยวะ หรือเกิดความบกพร่องของอวัยวะสำคัญในการทำงานรวมถึงทำให้การบาดเจ็บหรืออาการป่วยรุนแรงขึ้น เพื่อลดและป้องกันความสูญเสียดังกล่าว พระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉินจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อกำหนดมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการแพทย์ฉุกเฉิน และกำหนดให้มีสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติขึ้นเป็นหน่วยรับผิดชอบการบริหารจัดการการประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้านการแพทย์ฉุกเฉินร่วมกัน อันจะทำให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีคุณภาพมาตรฐาน โดยได้รับการช่วยเหลือและรักษาพยาบาลที่ทันต่อเหตุการณ์มากขึ้นและมีประสิทธิภาพ

การแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medicine) หมายความว่า การปฏิบัติการฉุกเฉิน การศึกษา การฝึกอบรม การค้นคว้าการวิจัย การป้องกันการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นฉุกเฉินเกี่ยวกับการ ประเมิน การจัดการ การบำบัดรักษาผู้ป่วยฉุกเฉินนับแต่การรับรู้ถึงสภาวะการเจ็บป่วยฉุกเฉินจนถึงการดำเนินการให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการบำบัดรักษาให้พ้นภาวะฉุกเฉินจำแนกเป็นการปฏิบัติการต่อผู้ป่วยฉุกเฉินทั้งนอกโรงพยาบาลและในโรงพยาบาล

มาตรฐานระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medicine System Standard) หมายความว่า ระบบการแพทย์ฉุกเฉินที่คณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉินกำหนดเพื่อให้เป็นหลักว่าผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างทั่วถึง เท่าเทียม มีคุณภาพโดยได้รับการ ช่วยเหลือ และรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

ผู้ป่วยฉุกเฉิน (Emergency Patient) หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการ ป่วย กะทันหันซึ่งเป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตหรือการทำงานของอวัยวะสำคัญจำเป็นต้องได้รับการประเมิน การจัดการ และการบำบัดรักษาอย่างทันที่เพื่อป้องกันการเสียชีวิตหรืออาการรุนแรงขึ้นของการบาดเจ็บ หรืออาการป่วยนั้น

ปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Medical Operation) หมายความว่า การปฏิบัติการด้านการแพทย์ฉุกเฉินแต่การรับรู้ถึงสภาวะการเจ็บป่วยฉุกเฉินจนถึงการดำเนินการให้ผู้ป่วยฉุกเฉินได้รับการ

บำบัดรักษาให้พ้นภาวะฉุกเฉินซึ่งรวมถึงการประเมินการจัดการ การประสานงานการควบคุมดูแลการติดต่อสื่อสารการลำเลียงหรือขนส่งผู้ป่วยการตรวจวินิจฉัย และการบำบัดรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินทั้งนอกสถานพยาบาลและในสถานพยาบาล

ระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร (Information) การเชื่อมต่อภาพของระบบเข้าด้วยกัน การนำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการ ในลักษณะของเรียนรู้จากผลการปฏิบัติงานทั้งจากผลการปฏิบัติการทางคลินิกและทางเศรษฐศาสตร์ ทำให้สามารถพัฒนาระบบให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาได้

ระบบบริการ (Service Delivery) การเชื่อมต่อและความต่อเนื่องของการบริการเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินต้องพัฒนาไปควบคู่กับแผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉินในแง่ของความรู้และการนำความรู้ไปใช้

ระบบ Telemedicine ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีโครงสร้างโทรคมนาคมที่ดีและทันสมัย โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในประเทศที่ผ่านมาทางรัฐบาลก็มีความพยายามที่จะพัฒนาการประยุกต์ใช้งานบริการทางการแพทย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบท (Telehealth) และตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงสาธารณสุข ระยะปี 2556-2565 การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการให้บริการเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม รวมทั้งผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการให้บริการประชาชนตาม นโยบายรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์เช่นการทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประชาชนกับภาครัฐ ระบบการ ปรึกษาการแพทย์ทางไกล รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมสำหรับระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยสุขภาพด้าน สุขภาพ ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

ระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินในประเทศไทยเป็นการบริการฟรี จัดบริการโดยรัฐ มีรูปแบบการให้บริการที่ชัดเจน ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่การฝากการบังคับบัญชาไว้กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือมูลนิธิมีการพัฒนาระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่องขยายบริการครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศโดยประชาสัมพันธ์ผ่านหมายเลขโทรศัพท์ 1669 ให้ประชาชนรับรู้และสามารถ เข้าถึงระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพิ่มมากขึ้น ระบบการบริการการแพทย์ฉุกเฉินสามารถตอบสนองความต้องการการดูแลสุขภาพเบื้องต้นเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉินให้แก่ผู้ป่วยก่อนถึงโรงพยาบาลให้มากยิ่งขึ้น และประชาชนในพื้นที่เป็นระบบที่ต้องมีการดูแลรับผิดชอบโดยแพทย์หรือระบบทางการแพทย์และควรเป็นระบบที่ไม่มีผลประโยชน์เป็นที่ตั้งหรือแอบแฝง

ระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Service System) หมายถึง การจัดให้มีการบริการรักษาพยาบาลฉุกเฉินที่มีความรวดเร็ว โดยนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาพัฒนาเพื่อให้เกิดการรักษาพยาบาลฉุกเฉินที่มีความรวดเร็วทันทั่วถึงและมีประสิทธิภาพในพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การจัดให้มีการประชาสัมพันธ์มีระบบการรับแจ้งเหตุและสั่งการ มีหน่วยปฏิบัติการที่มีคุณภาพและเหมาะสมต่อพื้นที่

บริการ มีการให้การดูแลผู้เจ็บป่วย ณ ที่เกิดเหตุ มีการให้การดูแลผู้เจ็บป่วยในระหว่างนำส่งและมีการนำส่งโรงพยาบาลที่เหมาะสม

ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน

เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือด้านการแพทย์ สำหรับผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุที่สำคัญคือความล่าช้าในการดูแล การดูแลรักษาไม่ถูกต้อง และการนำส่งโรงพยาบาลที่ไม่เหมาะสม เพราะปัญหาทั้ง 3 ประการดังกล่าวอาจนำไปสู่การเสียชีวิต การพิการ การทุพพลภาพ ความยุ่งยากในการรักษาความสูญเสียทางเศรษฐศาสตร์และความเดือดร้อน ร้อนใจของประชาชนโดยไม่จำเป็น

ประชาชนเข้าถึงระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้อย่างไร เมื่อมีผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน ผู้พบเห็นเหตุการณ์หรือญาติ สามารถโทรแจ้งเหตุเพื่อขอรถพยาบาลรับผู้เจ็บป่วยฉุกเฉิน นำส่งโรงพยาบาล ซึ่งประชาชนที่ต้องการแจ้งสามารถโทรที่หมายเลข 1669 ได้ทั่วประเทศฟรีตลอด 24 ชั่วโมง โดยแจ้งเหตุการณ์ สถานที่เกิดเหตุอาการผู้ป่วย ชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้แจ้งไปยังศูนย์รับแจ้งเหตุและสั่งการประจำจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งจะมีหน้าที่ภายใต้การกำกับดูแลของแพทย์ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล ณ จุดเกิดเหตุ รอทีมการแพทย์ฉุกเฉินไปถึงและยังสั่งการเร่งให้ชุดปฏิบัติการที่เหมาะสมออกไปดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุและประสานโรงพยาบาลที่รับรักษาต่อเนื่อง

ระบบการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลชนบท โดยการประยุกต์ใช้ Telemedicine ในการให้บริการผู้ป่วยฉุกเฉินนั้น ต้องพัฒนาไปพร้อมกับระบบสื่อสาร ระบบเครือข่าย องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาระบบส่งต่อ และโรงพยาบาลแม่ข่ายต้องพัฒนาระบบส่งต่อพร้อมที่มีศูนย์ข้อมูลการส่งต่อที่มีคุณภาพเป็นศูนย์กลางในการประสานข้อมูลผู้ป่วยและทีมผู้ให้บริการ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการที่ทันเวลาและปลอดภัยตามมาตรฐานการรักษาต่อไป

สรุป

ระบบการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลชนบท พัฒนาโดยการประยุกต์ใช้ Telemedicine ซึ่งสามารถช่วยจัดการสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือทางการแพทย์ที่สามารถตรวจวัดสภาพทางสรีรวิทยาของผู้ป่วยในทุก ๆ วัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะถูกส่งด้วยระบบสื่อสารไร้สายเช่น Body Area Network หรือ Wireless Sensor Network ที่เชื่อมต่อกับโทรศัพท์มือถือ และจัดส่งไปยังโรงพยาบาล และจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหาในการรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะในกรณีฉุกเฉิน ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ตั้งสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินขึ้น เป็นศูนย์ข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการ กับผู้ป่วยหรือ ผู้รับบริการ โดยใช้ระบบ Telemedicine ซึ่งยังมีอุปสรรคของการใช้ระบบการแพทย์ทางไกล คือ 1. ต้องมีการสร้างและวางระบบซึ่งจึงต้องดำเนินการประสานงานหลากหลายฝ่าย อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินงานและประสานงาน 2. แพทย์ที่ให้การรักษาด้วยระบบการแพทย์ทางไกล ต้องมีความเชี่ยวชาญอาการในการรักษาพยาบาลผ่านจอคอมพิวเตอร์คือสามารถดูภาพลักษณะอาการผู้ป่วยผ่านระบบการให้บริการการแพทย์ทางไกล และต้องมี

ความรู้สามารถใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ด้วย 3. การรักษาด้วยวิธีการแพทย์ทางไกลยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายออกมาเป็นแนวทางในการรักษาให้แพทย์และผู้ให้บริการทางการแพทย์

ดังนั้น การให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบท โดยการประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกล Telemedicine ต้องมีการพัฒนาควบคู่กันระหว่าง ความเชี่ยวชาญของแพทย์ที่ต้องรักษาผ่านระบบคอมพิวเตอร์ รวมถึงแนวทางการรักษาผ่านระบบการแพทย์ทางไกล และพัฒนาระบบเครือข่าย เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ให้ทันสมัย สามารถใช้ได้ครอบคลุมในพื้นที่ชนบทห่างไกล ประชาชนชนบทสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคและรวดเร็วทันเวลา จะช่วยให้ประชาชนที่อยู่ชนบทห่างไกลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยฉุกเฉินสามารถรับการรักษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญได้อย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกับประชาชนในเขตเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติพ.ศ. 2562*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- พวงชมพู ประเสริฐ. (2561). *ระบบบริการสาธารณสุข คนไทยเข้าถึงแต่ยังเหลื่อมล้ำ*. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/338987>
- ไพศาล มณีสว่าง. (2561). *รายงานโครงการพัฒนาต้นแบบของเทคโนโลยีที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางการแพทย์ฉุกเฉินทางไกลในชนบทโดยผ่านเครือข่ายดิจิทัลความเร็วสูง*. สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2563, จาก <http://nuradio.nu.ac.th/?p=4096>.
- สกลนันท์ หุ่นเจริญ, ฌมณ จีรังสุวรรณ, และปณิตา วรรณพิรุณ. (2557). การประยุกต์ใช้ระบบการแพทย์ทางไกลเพื่อสนับสนุนการดูแลสุขภาพ. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, 5(2), 191-198.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.
- อัคคะนนท์ พงศ์ลักษมาณา. (2557). *การพัฒนาต้นแบบระบบช่วยติดต่อสื่อสารทางการแพทย์บนระบบปฏิบัติการ Android*. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Darkins, A. William, & Cary, M. Ann. (2000). *Telemedicine and telehealth : principles, policies, performance, and pitfalls*. New York: Springer Pub. Co.

- Cucina R. (2013). *Information Technology in Patient Care*. In M.A. Papadakis, S.J. McPhee, M.W. Rabow (Eds), *CURRENT Medical Diagnosis & Treatment 2013*.
. [cited 2012 November 16], Available from:
http://accessmedicine.com/content.aspx?aid=77_9189.
- Indian Space Research Organization. (2006). *Telemedicine Healing Touch Through Space Enabling Specialty Healthcare to the Rural and Remote Population of India*. Bangalore: ISRO Headquarters.
- John Craig, Victor Patterson. (2005). Introduction to the practice of telemedicine. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 11(1), 3-9.
- Rao B., Lombardi A. ll. (2009). Telemedicine: current status in developed and developing countries. *Journal of Drugs in Dermatology*, 8(4), 371-375.
- World Health Organization. (1998). *A health telematics policy: Report of the WHO Group consultation on health telematics Geneva, 11–16 December 1997*.
World Health Organization.
- World Health Organization. (2009). *Telemedicine: opportunities and developments in Member States : Report on the second global survey on eHealth*. World Health Organization